Digitized by Google

INSTRVCTIONVM FABRICAE,

ET SVPELLECTILIS ECCLESIASTICAE LIBRI II.

CAROLI

S. R. E. Cardinalis tituli s. Praxedis, Archiepiſcopi iuſſu, ex prouinciali Decreto editi ad prouinciæ Mediolanenſis uſum.



MEDIOLANI,

Apud Pacificum Pontium, Typographũ Illuſtriſs. Cardinalis S. Praxedis Archiepiſcopi 1577.

Digitized by Google

50. 1. 1

Digitized by Google

CAROLVS

S. R. E. Cardinalis tit. s. Praxedis, Archiepiſcopus S. Eccleſiæ Mediolanenſis, Clero, populoq. prouinciæ noſtræ ſalutem in Domino.

EX decreto, in Concilio prouinciali III. per nos edito, has et fabricæ, et ſupellectilis eccleſiaſticæ inſtructiones in lucem damus: in quibus ſane cum de ſacris ædibus, cappellis, altaribus, oratorijs, baptiſterijs, ſacrarijs, ceteriſq. id generis extruendis, tum de ueſtibus etiam ſacris, ornamentis, uaſibus, alioq. eccleſiaſtico apparatu cōficiendo, ea potiſsimum præſcripſimus, quæ prouinciæ noſtræ eccleſiarum frequentiori uſui, et ornatui opportuna, atque accommodata uidimus. Illas autem tum multiplices eccleſiaſticæ ædificationis formas, tum eius item partes, atque ornamentorum ſpecies uarias, quæ præſertim in noſtra hac prouincia uel

Digitized by Google

raro fortaſſe in uſum cadent; uel certe architectonicæ artis profeſſorũ iudicium, conſiliumue neceſſario requirent; tum immenſum præterea illum pretioſæ ſupellectilis apparatum, conſultò prætermiſimus. Cum enim in prouinciali illa ſynodo de coepiſcoporũ noſtrorum cõſilio opus hoc, noſtra cura conficiendum statuerimus: illud tantũ ſpectauimus, ut et ædificij, et ornatus, et apparatus eccleſiaſtici norma, et forma certa, cum rationibuſq. patrum conuenienti, per nos commoſtrata, prouinciales noſtras eo de genere constitutiones, ac decreta in executionis uſum induci ſedulo curaremus; et eccleſiarum ſimul omniũ, præcipueq. parochialium, ſplendori, et cultui in poſterum proſpiceremus. Atque ſicut quidem opus hoc porrò neceſſariũ arbitrati ſumus; ita multis partibus illud implicitum, et difficile, à nobis deſiderare perſpeximus tum diuturniorem diligẽtiam, tũ otium plurimum: quo ſi aliàs caruimus, oc-

cupà-

cupationibus archiepiſcopalibus ua-
rie diſtenti, certè his temporibus ma
xime, quibus, pro eò ſanè, quod de-
bemus, neceſſe habuimus, noſtri gre-
gis, peſtiferæ contagionis morbo la-
borantis, ſaluti perpetuo inuigilare,
ſuccurrereq. omni paternæ ſollicitu
dinis officio. Erat igitur, cur, ſi om-
nia complecti uoluiſſemus, inſtru-
ctionum harum noſtrarum editio-
nem in aliud tempus longiuſq. dif-
ferremus: ſed cum ſuperiores cau-
ſæ, tum in primis debitum ſtudium
executionis et prouincialium no-
ſtrarum conſtitutionum, et Apoſto-
licæ uiſitationis, nos eò plane impu-
lerunt, ut ne rem, illarũ conſtitutio-
num decretorumq. executioni ne-
ceſſariam, diutius prorogaremus;
cum ſcilicet et altarium, et baptiſte
rij, et aliarum eccleſiæ partium ex-
ædificationes, et ſupellectilis appa-
ratum, illis ipſis decretis fieri, præ-
ſtarine oporteat pro ratione formæ,
his noſtris inſtructionibus demon-
ſtratæ. Quamobrem eas in lucem

Digitized by Google

edimus: in quibus complexi ſumus, ut mox narrauimus, quæ prouinciæ noſtræ uſui potiora, ac frequentiora animaduertimus. Ad cetera uerò, multa illa quidem, quæ ab architectonicæ artis ſcriptoribus ſapiēter, copioſe, utiliterq. tractata, ad auguſtiſsimam eam ſacrarum baſilicarū, et ad eccleſiaſticæ omnis ædificationis ſplendorem pertinent, ut peritorum architectorum conſilium adhiberi oportere cenſemus: ſic in ijs ipſis antiquam illam, ab apoſtolicis uſque temporibus excitatam, fideliū pietatem, ac religionem, quæ in ijs ædium ſacrarum extructionibus, in admirandoq. ſacræ ſuppellectilis apparatu præclare eluxit, imitandam proponimus. Porrò ingens olim extitit eccleſiarum, et ſtructura, et multitudo, ut ueſtigia indicant, quæ his temporibus cernuntur: ingens præterea, pretioſaq. admodum ſacrorum indumentorum, et uaſorum copia. Calices, candelabra, et reliqua eius generis permulta, uſui

eccle-

Digitized by Google

eccleſiaſtico dicata, aurea, atque argentea, tum ueſtimenta, uel inaurata, uel auro, argento intecta, omnemq. denique eccleſiaſticam ſupellectilem, non modò Romæ, Hieroſolymis, Conſtantinopoli, ſed, quod ad noſtram pietatem inflammandã plurimum roboris habere debet, Mediolani tanti fuiſſe accepimus, ut inde pater, patronuſq. noſter, ſanctiſſimus Ambroſius ſatis habuerit, quo aliquando in ſumma urgentiq. neceſſitate uel captiuos redimeret, uel pauperes aleret. Libros item, codiceſq. ſacros inauratos, et purpura byſſoq. ueſtitos, et auro, argento cælatos, ac nonnullos aureis, argenteis litteris, iiſq. uncialibus, ſcriptos olim fuiſſe, ab ſancto Hieronymo memoriæ proditum eſt. Antiquæ igitur huius pietatis, religioſæq. liberalitatis, omni perpetua imitatione dignæ, exemplis nõ ſolum externis, uerum domeſticis uos excitati, quæcumque noſtris his inſtructionibus de fabrica ſupellectiliq. eccle-

ſiaſtica præfiniuimus, quò plura olim, longeq. maiora eo ipſo de genere præſtita eſſe cernitis, eo libentius promptiuſq. ſuſcipite; atque uſque adeo exequimini, ut et nos ueſtrum iſtud pietatis ſtudium in Domino commendemus, et à Deo, bonorum omnium remuneratore, uos uberrimum, et ſempiternum inde proemium capiatis. Valete.

INSTRV-

Digitized by Google

INSTRVCTIONVM LIBER I.

DE SITV ECCLESIAE. CAP. I.

ECCLESIA cum ædificanda eſt, primum Epiſcopi iudicio, et de architecti, quem is adhibuerit, probaritue, conſilio locus huic ædificationi accommodatior eligi debet.

Qua in re ualde ſpectetur, ut ubicumque illa extruatur, loco editiori aliquanto fiat.

Si uero, ubi extruenda eſt, loci poſitura plana omnino tota ſit; deligatur ſaltem in ea ſitus, qui ita extet, ut, extructa eccleſia, tribus, aut ad ſummum quinque gradibus ad eam aſcendatur. Sin autem ne hoc quidem loci natura patiatur, cum partem nullam ſic extantem, pauloq. eminentiorem habeat, id ſubſidij comparetur ſtructura baſium eccle-

 ſiæ:

ſiæ: quæ, in altum ducta, naturalem illam loci planitiem, ita ſuperent, ut ad eccleſiæ pauimentum illis tribus, uel quinque gradibus aſcendatur.

In ſitu præterea deligendo, ea etiam cautio adhibenda eſt, ut, et quo maiori in ueneratione eccleſia habeatur, et, quoad eius fieri poteſt, ab omni ſtrepitu, unde diuinorum officiorum interturbatio exiſtit, longius abſit, illius poſitura loco ſit, qui ab omni luto, cæno, ſpurcitia, ab omniq. ſordium genere, à ſtabulis, caulis, cauponis, officinis ferarijs, emporijs, atque ab omni foro uenalitio procul diſtet: ac ne e regione quidẽ iſtiuſmodi locorum prope ſit.

Cautio item ſit, ut ſitus eiuſmodi quæratur, ubi eccleſia ex ædificari queat, inſulæ inſtar, nempe ab aliarum ædium parietibus interuallo aliquot paſſuum, ut infra loco de platea demonſtratur, diſiuncta, ac ſeparata, quemadmodum antiqui in-

ſtituti

ſtituti eſt, ratioq. certe poſtulat. Id uero, cum ubique, tum in pagis, locisue, ubi ædificia crebra non ſunt, commodius agi poterit.

De uicinitate, et coniunctione ædium eccleſiaſticarum cum ſitu eccleſiæ.

AT illud tamen ab eccleſiaſticæ ædificationis ratione alienum nõ eſt, ut ab aliquo latere domicilia miniſtrorum eccleſiæ, præſertim uerò epiſcopalia, canonicalia, et parochialia ſint, non illa quidem habitationis ædificio, parietibus eccleſiæ inhærentia, ſed muris, per illud areæ diſtantiæue ſpacium ductis, coniuncta, ſacrarumq. ædium ſitui uicina, ut concilij Carthaginienſis canone ob cautum eſt.

Miniſtrorum autem, qui cuſtodes, ſacriſtæue dicuntur, habitatio, ut res eccleſiaſticæ, eorum fidei commiſſæ, ab omni ſacrilegij, furti, incendijue periculo, tutiores ſint, eccleſiæ, aut ſacriſtiæ, adiuncta, loco-

ue eiuſdem ſacriſtiæ ſuperiori, ut in nõnullis eccleſÿs eſt, extrui poteſt. Qua in extructione hæc uidenda ſunt. Primo ut huius habitationis ſtructura ne eccleſiæ proſpectus impediatur, aut offendatur; neue eccleſiæ feneſtris, luminibuſue obſtruatur, aut impedimentum afferatur.

Deinde ut ne eiuſdem habitationis proſpectus ullus, aut feneſtra fiat, unde in eccleſiam introſpectetur.

Præterea ianua ne ſit, qua iter, adituſue per eccleſiam pateſiat, ad quotidianum, priuatumq. rerum domeſticarum importandarum, exportandarumue uſum; ſed qua tantum ad diuina officia, et munera ſua obeunda ab illis, in eccleſiã conueniatur.

De area Eccleſiæ.

Ponenda præterea cura eſt, ut ne loco humido, uliginoſoue area eccleſiæ deligatur; nec uero prope colles, aut decliuia loca; quo aut torrens,

aut alia aquæ uis forte defluens, detrimentum ædificio afferre poßit. Si quando tamen in cliuo ædificari neceſſe eſt; ibi hominum opera planities fiat, quæ reſpondeat magnitudini futuræ eccleſiæ: à cuius tergo lateréue, ſpacium itidem planum cubitorum duodecim, et amplius, pro ædificij ratione interſit ad exciſam, prӕruptamue rupem; hæcq. etiam firmo pariete muniatur, effoßis prӕterea hinc inde canalibus, per quos aqua, interdum confluens, aliò deriuetur.

De amplitudine ſitus Eccleſiæ.

Situs prӕterea eccleſiæ amplitudo ita patens eſſe debet, ut non ſolum multitudinẽ populi, locum incolentis, ubi eccleſiæ, uel parochialis, uel collegiatæ, uel cathedralis, ædificatio futura eſt; ſed frequentiã etiam hominum, interdum ad ſolemnitates cõfluentium, capere queat. Qua in re ratio illa negligenda non eſt, ut unicuique homini tantum ſpacij

Digitized by Google

eſſe poſſit, quanta eſt ab omni parte menſura unius cubiti, et unciarum octo; idq. præter ſpacium, quod columnæ, pilæue, ac parietes capiunt.

DE ECCLESIÆ FORMA.

Cap. II.

ATque hæc quidem breuiter de eccleſiæ ſitu, ſequitur illius ex ædificandæ forma: quæ cum multiplex eſſe poſſit; ad eam ſanè deligendam, pro ſitus ratione, proq. ædificationis amplitudine, architecti periti conſilium Epiſcopus adhibere debebit. At uero illa huius ædificij ratio, iam inde ab apoſtolicis ferè uſque temporibus ducta potior eſt, quæ crucis formam exhibet, ut plane ex ſacris baſilicis Romanis maioribus, ad eum modum extructis, perſpicitur. Illa porrò ædificij rotundi ſpecies, olim idolorum templis in uſu fuit; ſed minus uſitata in populo chriſtiano.

Eccleſia igitur omnis, ac illa præſer-

tim

tim, quæ inſignem ſtructuræ ſpeciem requirit, ita ex ædificanda potius erit, ut crucis inſtar ſit: quæ cum multiplex, tum oblonga eſſe poteſt; hæc in frequentiori uſu, reliquæ minus uſitatæ ſunt.

Ea igitur, quæ crucis oblongæ ſimilitudinem præſefert, ædificatio, ubi poteſt, in omni eccleſia, uel cathedrali, uel collegiata, uel parochiali, quæ extruenda eſt, ſeruetur. Vbi uerò ſitus, de conſilio architecti, aliã n potius, quàm longam ædificij formam poſtulat, ad illius præſcriptum modum, Epiſcopi iudicio comprobatum, eiuſmodi ſtructura eccleſiæ fieri poterit.

De modo eccleſiæ edificandæ inſtar crucis.

HAecq. ipſa Eccleſia, ſiue unam tantum, ſiue tres, ſiue quinque, ut dicunt, naues habitura eſt, crucis inſtar, cum alia multiplici ratione, et modo, tum hoc uno cõſtare poteſt, extructis ſcilicet extra cappellæ maioris

Digitized by Google

ioris ingreſſum duabus ab utroque latere cappellis; quæ ad brachiorum ſimilitudinem productæ, à toto eccleſiæ ædificio, pro amplitudine extent; ac foris aliquantulum, pro architecturæ ratione, promineant.

DE PARIETIBVS EXTERIORIBVS, et frontiſpicio, CAP. III.

RELiqua autem, quæ ad ſtructuræ genus, ad parietes bene materiatos, eorumq. firmitudinem, incruſtationem, tectoriumue opus, aliaq. id generis attinent, pro eccleſiæ ex ædificandæ modo, proq. regionis, lociue conditione, iudicio Epiſcopi, ac de architecti conſilio diligentius ſtatuentur. Illa tamen ratio in parietibus extrinſecus habeatur, ut qui à latere, et a tergo ſunt, in ÿs nulla imago exprimatur: qui à fronte, eo decentiorem, auguſtioremq. aſpectũ præſeferent, quo ſacris imaginibus, picturiſue, ſacram hiſtoriam exprimentibus, ornatiores erunt. In fron

tiſpicij

tiſpicij igitur pio ornatu, pro ſtructuræ eccleſiaſticæ ratione, proq. ædificij magnitudine, architectus uideat, ut cum nihil prophani appareat; tum rurſus ſplendide pro facultatibus exprimatur, quod loci ſanctitati conueniat. Illud uero præter cætera adhibeatur, ut in uniuſcuiuſque eccleſiæ, præſertim parochialis, frontiſpicio, a ſuperiori ſcilicet parte oſtij maioris, extrinſecus pingatur, aut ſculpatur decore, religioſeq. imago beatiſſimæ Mariæ Virginis, Ieſum filium in cōplexu habentis: a cuius latere dextero exprimatur effigies ſancti, ſanctæue, cuius nomine illa eccleſia nuncupatur; a ſiniſtro alia item ſancti, uel ſanctæ, cui præ ceteris parochiæ illius populus uenerationem tribuit: aut ſaltem, ſi totū id triplicis imaginis opus fieri non poteſt, ſancti, ſanctæue ſolius tantū figura fiat, cuius nomine ipſa eccleſia appellatur. Quòd ſi uel annunciationis, uel aſſumptionis, uel nati

uitatis

uitatis Sanctæ Mariæ titulum, diemue feſtum ea eccleſia habet; beatiſsimæ uirginis effigies exprimatur, quæ myſterij rationi conueniat. Vt uerò à pluuia, et temporis iniuria perpetuo defendatur: id ſtructuræ opere, ſolerter proſpicere, architecti erit.

Cætera porrò, quæ aut ſculpturæ, aut picturæ opere, alijſq. grauibus, ac modeſtis ornamentis, frontiſpicij eccleſiæ maieſtatem auguſtam, religioſamq. reddunt, Epiſcopus, architecto etiam, ſi opus eſt, adhibito, uiderit, prout eccleſiaſticæ ædificationis, quæ ſtruetur, ratio poſcet.

DE ATRIO, PORTICV, ET ueſtibulo. CAP. IIII.

ATrium præterea in fronte ſacræ ædis, pro areæ ratione, proq. ædificij eccleſiaſtici ſtructura fiet, de architecti conſilio, intus ab omni parte porticibus cinctum, alioq. decenti architecturæ opere ornatum.

Si

Si uerò præſitus anguſtia, aut prætenui cenſu, id exædificari nō poteſt; porticus ſaltem à fronte itidem extruenda curetur. Quæ porticus columnis marmoreis, aut pilis lapideis, latericijſue erecta, longitudine omnino eccleſiæ latitudinem adæquet. Lata autem, atque alta ita eſſe debet, ut longitudinis ſuæ rationi rectè conuenienterq. reſpondeat.

Hac forma in unaquaque eccleſia parochiali porticum extare conueniens erit. Si per inopiam, ne id quidem præſtari poteſt; hoc ſaltem prorſus curetur, ut ante ianuam maiorem, ueſtibulum eiuſmodi extruatur, quod duabus tantum columnis, uel pilis, aliquantulum ab ea diſtantibus, exædificatum forma quadrata ſit: tantumq. ſpacij habeat, ut paulo latius, quàm eccleſiæ ianua, pateat.

Digitized by Google

DE TECTO.
Cap. V.

ET quoniam tecti magna eſt habenda ratio, propterea quòd omne ædificium tueatur; ſi quidem eo ſublato, aut male confecto, putreſcit materies, labaſcunt parietes, omniſq. ſenſim diſſoluitur ſtructura; certè in eccleſia tegenda, quæ ſacris imaginibus, omniq. pio ornatu, et religioſo apparatu, ad perpetuitatem extruitur, diligens, ac ſingularis induſtria requiritur architecti. Qui quamcumque tecti, uel diſpluuiati, uel teſtudinati, uel laqueati formam, pro ædificij ratione delegerit; uideat in primis, ut et materia lignea fabrilis, nẽpe tigna, canterij, templa, aſſeres, et alia id generis, ex quibus illud conſtat, et contignatio omnis bene firma ſit.

Tegendi autem tecti ratio, cum et pro regionum uſu, et pro ædificiorũ modo diuerſa ſit, ipſe uiderit, quæ eccleſiæ extructioni ſit accommodatior.

tior. In eccleſiarum autem, quæ inſigni ſtructura exædificantur, et amplo cenſu ſunt, tectis operiendis tegulas, ſi minus æreas, ut olim, at ſaltem plumbeas, adhiberi conueniet.

Laqueata tecta in eccleſiis conſtrui, cum baſilicarum quarundam Romanarum uſus docet; tum myſterij ſignificatio ſuadet: fornicata tamen fieri non alienum erit pro locorum conſuetudine, quo tutiora ab incendio ædificia ſint, qualia ſanè fornicato opere tecta, in baſilicis urbis, et prouinciæ Mediolanenſis inſignibus, atque antiquis cernuntur.

Cautio uerò in eo adhibenda erit, ut tecti proiectura eiuſmodi fiat, qua ſtillicidia ab imis parietibus arceantur, proculue ſint; idq. aptè, ac decenter, prout certo ſtructuræ opere poteſt, fieri architecti cura erit.

Ne item ſuggrundijs ob ſtillationem diuturnam detrimentum parietes aliquando capiant; eorum funda-

menta,

Digitized by Google

menta, ubi primum e terra extare incipiunt, pauimentis lithoſtratis, bene conſolidatis, ſuggrunda latius aliquando productis, ſternantur: tum uerò terra congeſta inde procul perpetuò amota ſit.

Ne præterea ijdem poſſint per pluuiã ſtillicidijs penetrari: ſi fortaſſe aliquando tegulæ, imbriceſue corrupti fuerint; in illorum ſummitate, quæ tecti trabibus ſubiacebit, ſtructura loricaue teſtacea cum coronis prominentibus adhibeatur, quæ tecti etiam proiecturam adiuuabit.

DE PAVIMENTO.

CAP. VI.

Atque hactenus quidem de tecto; nunc ſequitur pauimentum, quod in eccleſia non ſpicatum, non e latericulis coctilibus, non alio latericio opere, niſi uitriato ſit, ſed in inſigni ſaltem eccleſia, cappelliſq. maioribus, et alijs præclaræ ſtructuræ, marmore, alioue ſolido lapide, ſtratum

ſit,

ſit, opere item teſſellato, aut ſcutulato, polite confecto, aut muſiuo item. In alijs uerò eccleſijs, et cappellis, ubi hoc non poteſt, ſilicibus expolitis, uel opere teſtaceo cōfectū. In pauimēto, quale quale illud ſit, neque pictura, neque ſculptura crux exprimatur; nec uerò præterea alia ſacra imago, hiſtoriaue, ac ne alia item, quæ ſacri myſterij typū gerat.

DE OSTIIS.
Cap. VII.

De oſtijs, et antepagmentis ſacrarum ædium, multa à ſapientibus architectis præſcripta ſunt, quæ pro eccleſiæ ædificandæ ratione, proq. ſtructuræ modo ſeruari accuratius debent. Illud uero caueatur, ut à ſuperiori parte, ne illa arcuata ſint, cum à portis urbium dimiſſilia eſſe debeant, ſed quadrangula, qualia in baſilicis antiquioribus conſpiciuntur. Nec uero humili ſtructura depreſſiora ſint, ſed duplo altiora, ut

archi-

Digitized by Google

architecturæ ratio fert, quam latitudo patet.

Superiori parti coronix decēti opere adiūgi poteſt, è qua rotundū, inſtar hemicycli, et ſcaphæ emineat; ubi ſacræ imagines, ut ſupra præſcriptū eſt, ſculpantur, aut pingantur, ut in antiquis, iiſq. inſignioribus baſilicis Mediolanenſibus, perſpicitur.

A fronte eccleſiæ oſtia extruantur; imparia uero ſint, ac plane totidem, quot naues, e quibus eccleſia conſtat. Media autem nauis, ſi e pluribus nauibus eccleſia conſtet, tria oſtia, ubi præ amplitudine poteſt, a fronte habeat; ſi uero ex una tantū, hæc omnino oſtia tria à fronte habeat; nam pluribus oſtijs, cum ob alia multa, tum ob uirorum, mulierumq. diſtinctionē, ad eccleſias ingreſſum patifieri debere, indicant baſilicæ Romanæ.

Oſtium medium à cœteris, et laxamento, et ornatu præcipue diſtingui debet, præſeretim in baſilica cathe-

drali;

drali; ubi illud ſculptura leonum exornari decet exemplo templi Salomonis, qui in baſibus illos ſculpi iuſſit, ut præſulum indicaret uigilantiam; idipſumq. in complurium huius Mediolanenſis prouinciæ baſilicarum cathedralium iannis, ita extructis, præclare cernitur.

Oſtiorum eccleſiæ ualuæ eiuſmodi eſſe debent, quæ non tàm ornatum, quàm firmitudinem oſtentēt. Porrò è cypreſſo, aut cedro fieri conueniens eſſet; ſi minus, e nuce, ubi poteſt, fiant, opere fabrili ornatæ, quod non picturæ tenuitatem imitetur, ſed ſculptura pie expreſſum, aliquantiſper emineat: laminis autem æneis illas, quæ inſignioris eccleſiæ ſunt, ueſtiri; opereq. ſacrarum imaginum cælato, ornari conuenientius erit, cum baſilicarum Romanarum ualuas non modo æneas, ſed argenteas, argentoue illitas, aliquando extitiſſe, memoriæ proditum ſit.

Hæ oſtiales ualuæ, et peſſulis, et ſeris,

et clauibus grandiuſculis à parte anteriori firmiter munitæ ſint: ab exteriori autem parte nullo modo. Vbi uerò id aliquando fieri neceſſe ſit, in unius tantum ianuæ, quæ a latere maioris ianuæ eſt, ualuis oſtiolum paruulum extrui liceat, iiſdem inſtrumentis extrinſecus munitũ, firmiterq. compactum.

A tergo autem, nec uerò præterea à lateribus ullũ eccleſiæ oſtium extruatur: niſi quò ingreſſum fieri neceſſe eſt, uel ad ſacriſtiam, uel ad campanile, uel ad cœmiterium, uel ad miniſterorũ eccleſiæ domicilia.

Neque item prope altare ullum, uel e regione eius laterali, aliove eiuſmodi loco, qui illud recta ſpectet: indeq. ſacris altaris miniſteriis, aut impedimenti, aut irreuerentiæ perturbationiſue periculum aliquando exiſtere poſſit.

DE FENESTRIS.

CAP. VIII.

HAec de oſtiis ſatis ſint, cum alia mul-

ta

Digitized by Google

ta Architecti periti iudicio relinquantur: ſupereſt de feneſtris, quæ pro ratione architecturæ, proq. modo, et magnitudine ædificij in eccleſijs, et in cappellis ſtruentur. Neque eſt, cur de earum longitudine, ac latitudine quicquam, aut de forma hoc loco multa tradantur, cum potius ab architectonica arte, huius generis præceptio ſumenda ſit.

Ea autem in ſacrarum ædium feneſtris forma, uel plurimum ſeruata eſt, ut a parte ſuperiori paululum rotundæ, à lateribus aliquanto intrinſecus latiores appareant, quàm extrinſecus, prout etiam myſterij ratio, a patribus demonſtrata, ſuadet.

In media eccleſiæ naui, ubi per tecti eminentioris altitudinem poteſt, tum in nauibus etiam inferioribus, laterales feneſtræ fient, eæq. impares ab utroque latere: atque in uniuſcuiuſque intercolumnij medio ita ordine extructæ, ut rectæ ſibi reſpon

deant, neque a Zophoro, epiſtylioue tecti ualde diſtent.

Vnde uerò lumen præcipue eccleſia, et cappella maior excipiat; feneſtra orbicularis, ampla pro modo eccleſiæ, inſtar oculi, a fronte ſupra oſtiũ maius exædificetur, atque extrinſecus ornetur pro ſtructuræ modo.

In alijs nauibus a frontiſpicio item fiant forma oblonga, architecti iudicio.

Verùm, lumen etiam excipi poteſt ad cappellæ, et eccleſiæ uſum, è tholo, ex umbilico ſcilicet faſtigiatæ fornicis, lanternis undique factis.

In cappella maiori, ac præterea in ſingulis minoribus, pro earum magnitudine, ac modo ab utroque latere, eæ item fiant, ut utrinque lux præbeatur.

Si uero à lateribus lumen excipi nullo modo poteſt, neque ſatis eſt, quod ab orbiculari, alijſue frontiſpicij feneſtris imbibitur, quodue aliunde excipitur; è pariete, qui

à tergo cappellæ eſt, recipiatur. Cautio autem adhibeatur, ut nullam altaris cuiuſuis partem, ne minimam quidem, feneſtræ poſterioris parietis occupent: tum maximè, ne altare, quod eidem parieti prope ſit, recta ſpectent: aut ullo ſanè modo ſupra altare ſint.

Ceterum ſi aliunde lumen commode et decenter ſumi non poteſt; tunc feneſtra, quæ neceſſario ſupra altare extruenda eſt, ab ima parte paulo accliuius foras prominens, opere teſtaceo, aut tabula ſolida marmorea, æreaue ſtrata, eiuſmodi ſit, ut aqua foras omnino defluat; intro uerò ne gutta quidem penetret.

Cautio item ſit, ut, ſi montoſo, alioue loco, ubi uentorum uis maxima eſſe ſoleat, eccleſiam exædificari contigerit, ita feneſtræ undique, a ſeptemtrione præſertim, architecturæ rationibus fiant, ut a nulla parte eccleſiæ detrimentum, neque periculum ſacris miniſterijs, neque incommodũ

fidelibus orantibus exiſtat.

Feneſtræ omnino alte, atque ita, extruantur, ut inde, qui foris ſtat, introſpicere non poſsit. Vbi autem neceſſario, feneſtra minus alta, quàm præſcribitur, aliquando extruatur neceſſe eſſet, quod facile uſu ueniet in ueteribus eccleſiis raſarciendis, ea muniatur uitreis ualuis, quæ nullo modo aperiri poſsint, ne introſpectetur.

Feneſtræ autem omnes, quales quales ſint, clatris ferreis, ubi poteſt, muniantur, adiuncto etiam opere uitreo, et pellucido, neque ulla ex parte picto, niſi imagine tantum ſancti, cuius nomine eccleſia cappellaue nuncupatur, ut lumen illuſtrius, ad illius cappellæ, eccleſiaue uſum excipiatur. Sint itē extrinſecus filis æreis inſtar retis undique ſeptæ.

Quæ operis uitrei ſæpimentiue extructio ornatior eſſe poteſt, pro ædificij modo. In eccleſiis autem, quibus ob inopiam uitreo opere confici non

poſſunt,

poſſunt, ſint opere ſaltem telæ inſtructæ.

At e quocunque genere, opereue ſint, eiuſmodi tamen eſſe debent, ut aperiri, aut amoueri aliquando poſſint ad omnis uaporis, in eccleſiæ cappellaue ambitu concluſi, exhalationes.

DE ECCLESIÆ SCALA, ET gradibus. CAP. IX.

IAm uero eſt, ut de eccleſiæ Scala, et gradibus aliqua inſtructio fiat, cum ad illam, editiori loco exædificatã, aſcendi neceſſe ſit.

Si igitur loci ſitus, ubi eccleſia extruenda eſt, ita e planitie eminet, ut ſcala, quæ pluribus gradibus conſtet, opus ſit; tunc illa pro eccleſiæ modo late patens, e marmore, aut e ſolido ſaltem lapide, ſtruatur, gradibus totidem, quot ad aſcendendi uſum, commoditatemq. neceſſarij ſunt. Qua in re uidendum eſt, ut illi, et numero impares exiſtant, ea quinto, tertioue quoque gradu pla-

num fiat, quod pro aſcenſus ratione cubitis circiter tribus congruenter pateat.

Si uero pro aſcẽſus altitudine ordines graduũ plures ſtatui oporteat, hac etiam ratio habenda eſt, ut illi quoque numero impares extent. Gradus autẽ ſinguli altitudine ſint unciarum octo, latitudine circiter cubitali, aut paulo ampliori pro ſtructuræ genere.

DE CAPPELLA MAIORI.

CAP. X.

NVnc uerò, quoniam quæ expoſita ſunt, omnia fere ad exteriorẽ eccleſiæ fabricam pertinent, ſequitur, ut de interiori dicatur. Ac primo quidem loco de cappella, et altari maiori.

Situs igitur huius cappellæ in capite eccleſiæ, loco eminentiori, e cuius regione ianua primaria ſit, deligi debet: eius pars poſterior in orientem uerſus rectà ſpectet, etiam ſi a tergo illius, domicilia populi ſint.

Nec

Nec uerò ad ſolſtitialem, ſed ad æqui noctialē orientem omnino uergat.
Si uero poſitio eiuſmodi eſſe nullo modo poteſt, epiſcopi iudicio, facultateq. ab eo impetrata, ad aliam partem illius exædificatio uerti poterit: tuncq. id ſaltem curetur, ut ne ad ſeptemtrionem, ſed ad meridiem uerſus, ſi fieri poteſt, plane ſpectet.
Porrò ad occidētē uerſus illa extruēda erit, ubi pro ritu eccleſiæ à ſacerdote, uerſa ad populum facie, Miſſæ ſacrum in altari maiori fieri ſolet.
Cappella hæc fornicata ſit; muſiuo prætereà opere, aut alia illuſtri picturæ, ſtructuræue ſpecie, pro eccleſiæ, quæ ædificatur, ratione, ac dignitate, decore ornata.

Eius pauimentum extruatur, eccleſiæ ſolo altius pro ſitu loci, proq. ratione item eccleſiæ: quæ ſi parochialis eſt, altius uncijs octo ad minimum, aut cubito uno ad ſummū; ſi collegiata, uel cathedralis, aut certe parochialis inſignis, hæc al-

titudo ne minor ſit cubito, nec uerò maior cubito itidem, et uncijs præterea ſexdecim. Vbi uero in cappella maiori locus ſubeſt, quæ Cōfeſſio dicitur, ad illius loci altitudinem, huius pauimenti, altius extruendi, ratio apte, et decenter referatur.

Gradus ad cappellæ maioris aſcenſum, e marmore lapideue ſolido, aut e lateritio opere, ubi nulla copia lapidis, marmoriſue eſt, confecti ſint, ijq; numero impares, unus ſcilicet, tres, aut quinque, pluresue pro altitudinis ratione.

Quorum ſingulorum graduum altitudo ne maior ſit uncijs octo; latitudo autem, ne minor ſexdecim, nec uero maior cubito.

Si pauimenti cappellæ altitudo paulo minor ſit cubito; ad aſcenſum tres gradus ædificentur, pari altitudine. Si uero ea altitudo cubitum aliquanto excedit, gradus quinque; ſin autem illa ob confeſſionis locum longe maior eſt, totidem fiant, at impa-

res

res numero, quot ad aſcendendi uſum neceſſarij ſunt: iiq. ſinguli æqualem itidem altitudinẽ habeant pro ratione unciarum, quibus altũ eſt eiuſdem cappellæ pauimentum; ſed numquam tamen maiorem illis octo uncijs.

DE ALTARI MAIORI.
CAP. XI.

ALtare maius, cappellæ ſuæ loco ita conſtitui poteſt, ut ab ipſius altaris gradu infimo uſque ad cancellos, quibus illa ſæpta, ſæpiendaue eſt, ſpacium interſit cubitorum octo, atque ubi poteſt, eccleſiæq. amplitudo pro decori ratione poſtulat, etiam plurium; ut id ſpacij commodo, uſuiq. ſit clero frequẽti, ad Miſſæ ſolemnis ſacrũ, diuinorumq. officiorum celebritatem aliquando conuenienti. Idq. propterea, ubi opus ſit, ſi à tergo cappellæ extrinſecus ſitus eſt, ubi illius ſpatium produci poſſit, uſque adeo producatur, ut tantum ſpatij

cappellæ detur, quantum ſupra præmonſtratum eſt; ſi hoc non poteſt, atque præ loci exiguitate, anguſtiaq. illius altaris cappella non tantum ſpatij in eccleſiis parochialibus, collegiatiſue habet; tunc ille inter altaris imum gradum, et cancellos ſitus interiectus, ſpatio eſſe debet cubitorũ adminimũ quattuor; ut ſaltẽ in Miſſæ ſolẽnis ſacro pro cæremoniarũ, quæ obeũdæ ſunt, ratione, ſpatij locus cõgruus detur et ſacerdoti celebrãti, et diacono, et ſubdiacono, alijſq. clericis in eo miniſtrãtibus. Cui anguſtæ, breuiq. cappellæ ut ab anteriori parte illud, ſaltem cubitorum quattuor, ſpatium, interuallũue detur; ea, ſi opus ſit, iniri poteſt ratio, ut illius planum graduſq. eiuſmodi ſint, reconcinnenturue, qui e cappella ipſa extantes, foriſq. aliquantulũ decore prominẽtes, octãguli, aut ſexanguli formã præbeãt. Sin autem extra illius fines intercolumnia ſunt, ſiq. id eccleſiæ ampli-

plitudo poſtulat, illud ipſum ſpatium parari, capiue poterit, eiuſdem cappellæ pariete, uſque ad prima illa intercolumnia producto.

Vbi denique præ anguſti ſitus, lociq. finibus exiguum, aut nullum fere ſpatium eſſe poteſt; id ſaltem omnino præſtandum eſt, ut altare parieti, qui ab illius tergo eſt, propius admoueatur; et a clatris, ſi illud quattuor cubitorũ ſpatiũ habere nequit, diſtet ſaltẽ pro ſitus ratione, quã maxime poteſt, ita tamẽ, ut ab ipſo etiã pariete procul ſit, cubito uno, et dimidio.

Sit autem altare maius à ſcabelli ſolo altitudine cubitorum duorum, et unciarum octo, et ad ſummum decem; longitudine cubitorum quinque, ac plurium, pro eccleſiæ, cappellæue magnitudinis ratione; latitudine uero cubitorum duorum, et unciarum duodecim, ac pluriũ item pro longitudinis, et ſitus modo.

De gradibus altaris maioris.

Præterea ſi à lateribus, et à fronte

ſpatij

ſpatij ſatis datur; gradus tres adhibeatur, unus ſcilicet, quē per ſe bradella facit; tū alij duo, ipſa bradella inferiores: qui duo, e marmore, ſolidoue lapide fieri debent; aut, ſi id nō poteſt, e lateritio opere: lateq; pateant uncijs ad minimum ſexdecim; uiginti uero, ſi poteſt, ac plus itē, ubi decore pro ſpatij ratione fieri poſſit. Gradus uero tertius, qui ex ipſa bradella exiſtit, e ſectilibus tabulis eſſe debet. Bradella autem a fronte altaris cubitos duos, et à lateribus etiam producta, uncias ſexdecim latè pateat, ita ut à tribus partibus illud complectatur.

Altitudo item ſingulorum graduū, ſit uncijs octo.

Vbi uero, pro eccleſiæ, altariſq. maioris amplitudine, gradus plures eſſe poſſunt, ibi quinque extrui poterūt latitudine, et altitudine mox præſcripta.

De ſitu imaginis Crucifixi.

Sub ipſo autē cappellæ maioris fornicato

cato arcu, in omni eccleſia, præſertim parochiali, crucis, et Chriſti Domini, in ea affixi imago, ligno, alioue genere, pie, decoreq. expreſſa, proponatur, apteq. collocetur. Quo loco, ſi minus recte pro humili arcus, fornicisue depreſſione, collocari poteſt; parieti, qui tunc ſupra ipſum arcum eſt, extrinſecus inhærens affigatur ſub tecto laqueato: aut certe ſuper ianua clathrati cancelli cappellæ omnino ponatur.

DE CHORO.
CAP. XII.

CHori prætcrea locus, à populi ſtatione, ut uetus ſtructura, et diſciplinæ ratio oſtendit, ſecluſus, cancelliſq. ſeptus, cum ad altare maius eſſe debeat, ſiue ab anteriori parte, ut antiqui inſtituti eſt, illud circundet, ſiue à poſteriori ſit, quia uel eccleſiæ ſitus, uel altaris poſitio, uel regionis conſuetudo ſic poſtulat, uſque adeo latè, longèq. ubi pro ſitus

ſpatio

ſpatio poteſt, patere, etiam in hemicycli, uel in alterius formæ, pro ratione cappellæ, eccleſiæue, modum architecti iudicio debet, ut et amplitudine, et ornatu item decenti, eccleſiæ dignitati, cleriq. multitudini aptè reſpondeat.

DE TABERNACVLO SANCTISſimæ Euchariſtiæ. Cap. XIII.

QVoniam uero ex decreto prouinciali tabernaculum ſanctiſſimæ Euchariſtiæ in altari maiori collocari oportet, de eo inſtructionem aliquam hoc loco fieri conuenit.

Primo illud in eccleſiis inſignioribus, ubi poteſt, e laminis argenteis, aut æneis, iiſdemq. inauratis, aut e marmore pretioſiori, fieri decēs eſt. Quod tabernaculi opus, polite elaboratum, et apte, beneq. interſe compactum, piis item myſteriorū paſſionis Chriſti Domini imaginibus exculptū, et inaurato artificio certis locis, periti uiri iudicio, decoratū, religioſi,

ligioſi, et uenerādi ornatus formam exhibeat. Intrinſecus autem tabulis populeis circumamictum eſſe debet, uel alijs eiuſmodi, ut ab humiditate, quæ ex metalli marmoriſuè genere exiſtit, ſanctiſſima Euchariſtia illo amictu omnino defendatur.

Vbi tabernaculum eiuſmodi nō fiat; tunc è tabulis non nuceis, uel alijs, quæ humiditatem gignunt, ſed populeis, aut ſimilibus polite elaboratis, et religioſarum, ut ſupra, imaginum ſculptura ornatis, ijſdemq. inauratis, extruatur.

Amplum pro dignitate, et magnitudine, ratione ue eccleſiæ, in cuius altari maiori collocandum eſt.

Forma, uel octangula, uel ſexangula, uel quadrata, uel rotunda, prout decentius, et religioſius accommodata uidebitur ad eccleſiæ formam.

In ſūmo tabernaculo ſit imago Chriſti, glorioſe reſurgētis, uel ſacra uulnera exhibentis: uel ſi in altari exigua alicuius eccleſiæ p tabernaculi

BIBLIOTECA STATALE

occupationem congruus locus cruci, quæ alias ſuper eo collocaretur, eſſe non poteſt, ea pro alia ſacra imagine in tabernaculi ſummitate uel perpetuo affigatur: uel proceßionum cauſa aliquando amouenda, decore conſtituatur, affixa Chriſti crucifixi ſacra effigie.

Bene præterea idem tabernaculum, ſuper altari baſis ornata firmitudine ſuffultum, aut firmis altaris gradibus, decore confectis, aut angelorum ſtatuis, alijſue ſuffulcimentis, religioſum ornatum exhibentibus, ſuſtentatum, firmiter fixum hæreat; tum bene etiam claue munitum ſit. A ſummo fronte altaris procul collocatum extet, non minus cubito uno, et uncijs ſexdecim, ita ut corporale late expandi, et pixis, cum aliquando uſu uenit, commode in altari poni poßit; neque rurſus a fronte ſic diſtet, ut ad ſacram Euchariſtiã depromendam, ſacerdoti gradu etiã ligneo opus ſit; niſi ſitus, et illius

ſtru-

Digitized by Google

ſtructuræ ratio aliud neceſſario po-ſtulet. In inſignioribus porrò eccle-ſiis, ubi præſertim à tergo altaris chorus eſt, proq. illarum ſtructuræ ratione, eius altaris latitudo ampla admodum eſt, romotius eſſe poteſt: quoniam ab illa chori parte poſterio ri commode, et decenter ipſa ſacra Euchariſtia è tabernaculo ſumi po-teſt; tuncq. ab eadem chori parte oſtiolum alterum præſcripta forma fiat.

Atque ſub tabernaculo armariolum nullum ſit; ac ne aſſeruandis qui-dem libris, ſuppellectiliue eccleſiæ locus ſit.

Vbi in altari ita, ut ſupra, collocari, ſuffulcirive præ illius anguſtia ta-bernaculum totum non poteſt: a ter go ſuppoſitis baſibus, aut alijs ſufful-cimentis, bene firmis, illud, aut to-tum, aut pars nitatur, ea tamen for ma, et ratione, ut neque ſpatium in-ter altare, et parietem interiectum, quando exiguum eſt, impediatur;

quominus

quominus altare circuiri poßit. Panno ſerico rubri coloris, ſi ambroſiani ritus eccleſia ſit; aut albi, ſi Romani, intus ab omni parte ueſtitum, atque ornatum ſit.

Oſtiolum habeat ab anteriori parte ita patens, ut paruulum alterum tabernaculum, quod intus in eo includitur, facile commodeq. introducatur, et expromatur: ita praeterea ad aperiendum accommodatũ, ut totum in frontiſpicio à latere plane hærens, ſacerdotis, inde ſacram Euchariſtiam depromentis, brachium, manumue non impediat. Sit uero ornatum, ſacra Chriſti Domini Crucifixi, aut reſurgentis, aut uulneratum pectus exhibentis, imagine, aut alia pia effigie.

DE CAPPELLIS, ET ALTARIBVS minoribus. CAP. XIII.

H*Aec breuiter de altari, et cappella maiori, deq. adiunctis dicta ſint. reſtat ſeparatim alia inſtructio de cappellis.*

Digitized by Google

cappellis, et altaribus minoribus, præter ea, quæ ſuo loco demonſtrata, maioribus, et minoribus cappellis, altaribuſue communiter conueniunt.

Primum igitur cum altaria plura exædificari oportet, et eccleſia, inſtar crucis extructa, abſcide conſtans, duo quaſi brachia habet; tunc a capite unius, et alterius brachij locus apte conueniens erit, ubi altaria duo ædificentur; unum à dextro; alterum à ſiniſtro; ſi mòdo ſpatium ſit pro modo latitudinis, infra præfinitæ.

Is locus, ſi cappella cum altari ibi extruenda eſt, late patere debet cubitos ad minimum nouē, et uncias octo. Si uero ad hemicycli formam parietis concauitas facienda eſt, cui altari inhæreat, eius loci latitudinem eſſe oportet cubitorum ſaltem ſex, et unciarum ſexdecim.

Quæcumque etiam eccleſia, ſiue tribus nauibus, ſiue una tantum conſtat,

ſtat, extra ſua cappellæ maioris ſitum, ab utriuſque lateris capite locum habet, ſicut ſupra mox præfiniuimus, ita patentem, ubi in uno, et altero item latere, pro modo, formaq. præſcripta, cappella, et altare decore, apteq. exædificari poſsit, aut ad hemicycli ſaltem ſpeciem parietis concauitas fieri queat, cui altari innixum hæreat; cum in eiuſmodi eccleſia præter illas duas, quæ à brachijs ſunt, aliæ etiam cappellæ cum altaribus extruēdæ ſunt, in utriuſque illius lateris capite exædificari poterunt; niſi illis, quæ in capitibus brachiorum ſunt, uicina nimium ſint, cōtra, ac infra præſcriptum eſt. Quarum cappellarum unaquaque, ſiue in dextero, ſiue in ſiniſtro latere, ita extruatur, ut, ubi plures naues ſunt, in medio nauis ſit, in cuius capite eſt. Vbi uero ex una ſolum naui eccleſia conſtat, in medio parietis ſpatio ſtruatur, quod inter cappellam maiorem, et angulum eccle-

ſia

ſiæ interiectum eſt, ita tamen, ut hæc à maiori cappella ſaltem diſtet cubitis duobus: ſi modo ædificij ratio pro oneris, quod ſuſtinet, grauitate, ſtructuræq. forma ſpatium maius non poſtulet.

Si uero ad hemicycli formam in parietis concauitate altare collocandum eſt: id etiam in medio illo, uel nauis, uel ſpatij, ut ſupra, interiecti fieri debet, ſic tamen, ut altari maiori non ualde prope extruatur; quo minus ſacerdos in uno celebrãs, ab alio, qui ſacrum in altero facit, impediri perturbariue queat.

Id igitur omne, quod de cappellis, altaribuſq. in uno, et altero item latere, a capite eccleſiæ extruendis, mox præſcriptum eſt; in eccleſiis locum habere poteſt, ubi cappella maior extructa, et altare ibi ſitum, ita exiſtit, ut intus ſit ſpatio cubitorum ſaltem quattuor.

Quibus uero in eccleſiis præ ſitus anguſtia altare maius cappellam non habet;

habet; aut ſi habet, uſque adeo illa exigua eſt; ut altare in ea extructũ, foras in eccleſiam uerſus promineat; indeque altaria, quæ à lateribus ſunt, facile proſpiciantur: tunc ab ijs partibus, lateribuſue, quæ ab illarum capite ſunt, etiam ſi ſpatium pro ædificationis ratione ſupra præſcriptum, apte ampleq. interiectum eſſet, altaria tamen fieri non debebunt; tum quia minus decenter extarent; tum quia, dum in uno altari ſacerdos ſacrum faceret, ob propinquitatem, alterum ſacerdotem, in alio celebrantem; impediret, aut interturbaret.

Vbi item altaribus compluribus opus eſt; illorum ædificationi locus tertius propterea aptus erit, nempe eccleſiæ latus utrumque, unum ſcilicet, quod ad meridiem, alterum quod ad ſeptentriones uergit.

Quo in utroque latere, cappellæ cũ altaribus extrui poterunt, quæ ab eccleſiæ corpore extent, foriſq. promineant,

mineant, ſed in illis extruendis eæ, infra præſcripta, rationes ſeruari debebunt.

Vt cappellæ, æque inter ſe diſtantes, exædificentur; tamq. lato ſpatio inter unam, et alteram interiecto, ut ab uniuſcuiuſque cappellæ utroque latere feneſtræ extrui poſſint, unde lumen apte, aperteq. excipiatur.

Si uero ita inter ſe diſtantes extrui non poſſunt, coniunctæ tamen ita fiant, ut, ſemicirculi, aut ſemioctanguli forma prominenti ſpatium in extrema parte inter ſe præbeant, unde lux a lateribus recipiatur.

Vt in eccleſia, quæ nauibus pluribus conſtat, e conſpectu intercolumnij omnino recte ſint; ne ipſis columnis, piliſue earũ proſpectus ĩpediatur.

In eccleſia autem, quæ unam tantũ nauim habeat, medium plane reſpiciant, quod inter unum, et alterum arcum; tignumue eſt, quo tectum opere fornicato, aut laqueato ſufful-citur, ſuſtineturue; aut ſi cappellæ

latitudo ſuperet latitudinem eiuſmodi ſpatij, neque illud fieri queat; ſummitate arcus cappellæ, ad perpendiculum tignum ſuſtineatur.

Cappellæ minores omnes, una eademq. latitudine, longitudine, et altitudine conſtēt; ac demum omni ex parte, quoad eius fieri poteſt, ſibi inuicem conueniant. Quæ uerò tamen ſunt in capite brachiorum eccleſiæ, crucis formam exhibentis, eæ pro ratione ſitus, ut ceteris aliquanto ampliores, ſic forma illuſtriori etiam eſſe poterunt; modò inter ſe illæ, una alteri, omni alia ex parte reſpondeant.

Ne ſubter ſuggeſtum, unde uel organo ſonatur, uel euangelium, epiſtolaue pronunciatur, aut concio habetur, undeue canitur, ullo modo cappellæ minores, altariaue exædificentur.

Ne inter pilam ſtructilem, columnamue, aut arcum, tignumue, quo tectū ſuffulcitur, in ingreſſu eccleſiæ

primo

primo loco ſitum, et parietem, qui ab anteriore eccleſiæ parte eſt, cappella ulla extruatur; niſi illa tantum, quæ in eccleſiis, ubi animarum cura geritur, baptiſterij collocãdi cauſa, nomineue ſine altari exædificãda eſt.

Altaria, cappellæue à pariete, qui in frontiſpicio eccleſiæ e regione altaris maioris eſt, nullo modo exædificentur, neque item alio in loco, in quo ſacerdos celebrans terga uertat cappellæ maiori.

Cappellæ minoris latitudo patens eſſe poterit cubitis nouem, aut undecim, et amplius, prout eſt eccleſiæ ſitus amplitudo: nec uero minor cubitis ſeptem.

Longitudo autem ab ingreſſu, uſque ad parietem, cui altare adhæret, ducta, minor cubitis ſeptem eſſe non debere uidetur; ut et miniſtranti clerico ſpatij ſatis ſit, et ne quicquã de eccleſiæ parte, aut naui, cancellis occupetur. neque maior item, ut ne populus, qui in Miſſæ ſacro præſens

Digitized by Google

adeſt, cappellarum lateribus impediatur, quominus ab omni ferè eccleſiæ parte ſacerdotem celebrãtem conſpiciat. Si uero tantum ſpatij cappellis minoribus dari non poteſt; ferri poterit etiam longitudo minor, quinque uidelicet cubitorum, et unciarum octo. Quæ ratio cum locum plane non habeat in illis cappellis, quæ in capite eccleſiæ à latere cappellæ maioris ſunt; ideo illæ longitudine aliquanto maiores permitti poterunt, quàm aliæ.

Si præſitus anguſtia quibuſdam in eccleſijs cappellæ, quæ præfinito modo, formaq. foris omnino emineant, extrui non queunt; extrui poterunt ſaltem, ut maxime, pro eiuſdem ſitus ratione, foris extare prominereue poſſunt.

Sin autem loci ſitus is eſt, ut ædificari non queant, quæ foris, ut præſcriptum eſt, emineant, atque extent; ab eccleſiæ uno, et altero item latere neceſſaria tantum altaria fieri

pote

poterunt, extructis, parietis conca-
uitate, hemicyclis, ſcaphiſue, pro ſi-
tus lociq. ratione, foras decore pro-
minentibus.

Si uero ne ad hemicycli quidem for-
mam extrui ullo modo poſſunt; tunc
altaria, parieti hærentia, ob cau-
ſam neceſſariam tantum fieri pote-
runt, aut erectis columnis duabus,
aut aliis fulcimentis decentibus, in-
tus ab eccleſiæ pariete paululũ extã-
tibus, uno à dextro, altero a ſiniſtro
latere. Quæ ambæ colũnæ inter ſe
a ſuperiori parte opere fornicato,
uel eiuſmodi, coniuncta ſint, aut he-
micyclis pictura ſaltem ad ornatus
ſpeciem decore expreſsis.

Quæcumque denique altaria, ob cau-
ſas ſupra expoſitas, iis in locis ex-
truentur, extructaue ſunt; ubi præ
ſitus anguſtia, cappellæ magnitudi-
ne præfinita ædificari non poſſunt,
ita ut cancellos; clathraue à recto
pariete extare, foriſq. prominere ne
ceſſe ſit; ea ſingula in arctum ſic re-

digi poterunt, ut cubitum unum, et uncias ſexdecim non excedant; nec uero ſuper iјs gradus ullus adhibeatur, ut, et illa, et cancelli, quàm minime poſſunt, foris promineant. Eorumdem tamẽ altarium cancelli à ſcabello, ſeu bradella, cubiti unius, et unciarum ſaltem octo ſpatio interiecto figantur, ut id ſpatiј clerico, in Miſſæ ſacro miniſtranti, omnino detur.

Denique ſi eccleſiæ amplitudo, late patens, id fert, anguſtior fieri poterit extructis ab utroque latere cappellis longitudine, et altitudine, ac forma, ſupra præſcripta; cum pro amplitudine ualde patenti, locus earum inſtructioni, ſupra præfinitæ, intus eiuſmodi eſſe poßit, ut eccleſiæ altitudinis ſpatiũ, inter illas interiectum, congruenter etiã pateat.

Cappellarum minorum pauimentum altius, quàm eccleſiæ ſolum, octo unciјs ſtrui debet, amplius uerò aliquando, ut infrà, permitti poterit.

Vni-

Vniuſcuiuſque cappellæ minoris limen, ubi per facultates fieri poteſt, e marmore lapideue ſolido eſſe debet; ac ſexdecim, et adſummum uiginti uncias late pateat; tum eiuſmodi ſit, ut et ingreſſus gradum faciat, et ipſum cappellæ ſolum æquet: iſq. unus tantum gradus ad cappellæ aſcenſum extruatur.

At præter illum liminis gradū, duos alios inferiores pro loci, ſituſue ratione, et cappellæ amplitudine, ubi maior pluribus gradibus extructa ſit, fieri permiſſum erit: iiq. ſi minus e marmore, at ſaltem e ſolido lapide, aut demum e lateribus fiant. Eorum latitudo eadem ſit, quæ ſupra demonſtrata eſt de liminis gradu: de altitudine idem ſeruetur, quod dictum eſt de gradibus cappellæ maioris.

Vnaquaque cappella, ſicut de maiori dictum eſt, fornicato opere extruatur.

Altaria in fronte media uniuſcuiuſ-

que cappellæ conſtruantur, non a lateribus.

Ea ſingula minora a ſcabelli, quam bradellam uocant, ſolo, ſuperficieue in altitudinem erecta ſint cubitis duobus, et uncijs octo.

Longe pateant cubitis quattuor et dimidio: nec uero minus quattuor ſaltem cubitis.

Lata ſint cubitis duobus.

Scabellũ, ſeu bradella altaris, tabulis, aſſeribuſue ligneis conficitur; latitudineq. ſit cubitorum duorum: altitudine unciarum octo.

Longius præterea, quàm altare, ita pateat, ut unumquodque eius latus excedat uncijs ſexdecim, neque uero plus cubito; rurſusq. ab utroque latere illud cingat; ſi modo præ anguſtia cappellæ hæc latitudo lateralis non impediat clericũ miniſtrantem: tunc enim non excedat, ſed tantum adæquet altare.

COM-

Digitized by Google

COMMVNIA CAPPELLARVM, altariumue maiorum, et minorum.

Cap. XIIII.

DE minoribus cappellis, et altaribus, breui hac inſtructione explicata, ſequuntur communia cappellarum, altariumue maiorum, et minorum, quæ in extructione ſeruanda ſunt.

Altaria non ex opere ligneo, ſed ex lapidibus, lateribuſue extrui, debebunt; atque ita undique obſtrui, ut feneſtella, foramenue, nulla ex parte in ipſis relinquatur, ubi quicquã aſſeruari, recondiue poſsit. Nec uero ideo prohibetur altaria, quæ quatuor pluribuſue lapideis columellis, aut pilaſtratis angularibus ſuffulciantur, qualia in prouincia Mediolanenſis uſu cernuntur; quinetiam altaria, quamuis muro obſtructa, eiuſmodi pilaſtratis ab angulis ſuffulciri õgruũ eſt; ne pars illa, chriſmate inuncta, ſi latericia ſit, facile decruſtata collabatur. Neque præ

terea ſub ijs quicquam omnino reponatur.

Altaria ſingula, quæ non tota cum ſacerdote item celebrante opere fornicato, ſed tecto laqueato teguntur, aut fornice ita altę extructa, ut ea fornix commode ſæpiuſq. purgari non queat, integumento etiã, quod capocielo dicunt, operiantur. Idq. uel ex marmore, ſolidoue lapide, aut etiam lateritio opere, erectis columnis quattuor, ſi altare maius eſt, ſi minus lateraleue, duabus aut alijs decentibus fulcimentis, intus ab ecclesiæ pariete paululũ diſtantibus, uno à dextro, altero à ſiniſtro latere, quæ operimentum ſuſtineãt, opere fornicato, aliaue ratione confectum, uel ex tabulis ſectilibus, aut e tela cerulea decenter depicta fieri poterit. Quod e ligno, aut tela integumentum, cathenis ferreis è tecto, uel e pariete pendentibus, aut alia firma ſtructura ſuſtineatur. Hoc autem operimẽtum cuiuſmodi

ſit;

Digitized by Google

ſit; undique ita latè patere debet; ut altare ipſum, et Sacerdos, ibi Miſſæ ſacrum faciens, omnino contegatur; quo diligentius, et ille, et altare à puluere, omniq. labenti ſorde defendatur.

Sit uero hoc integumentum, uſque adeo altari proximum, ut ab eo aliquantiſper pro decori ratione elatum, commode tamen, et facile purgari queat.

De feneſtella urceolorum.

Feneſtella in pariete, qui à tergo altaris eſt, a latere, ubi epiſtola legitur, ornate politèq. fiat; eaq. ex marmore, ſolidoue lapide, ubi poteſt.

A ſolo alte extruatur cubitis duobus.

Eius uero latitudo ſit uncijs ſexdecim, altitudo uiginti quattuor, ſitq. diſtincta marmoreo, lapideoue opere tranſuerſo.

Pars inferior uſui ſit ad proijciendã aquam ablutionis manuum ſacerdotis, ſacrum facientis. Ideoq. in

medio foramen exiguum habeat, unde illa defluat in ciſternulam ſuffoſſam. Superior uero pars uſui erit, ad peluim cum urceolis, dum Miſſæ ſacrum fit, reponendam.

Quoniam uero altare maius, aliquando longe diſtat à pariete poſteriori, cui ſæpe adhæret chorus; idq. propterea ſi loco conſtituto, feneſtella ea collocari nequeat; tunc in pariete a latere epiſtolæ, uel eius loco prope altare conſtrui; uel etiam remotius uas aliquod e ſolido lapide, decoro ornatu poni poterit, in quod ea aqua infundatur; ita tamen, ut neque impedimentum, neque deformitatem afferat.

De clauo ferreo appendendi birreti.

Clauus ferreus, quo birretum ſacerdotis celebrantis appendatur, aliquo ornamento, præſertim ex aurichalco, affigatur ab eodem latere epiſtolæ, prope eam feneſtellam, aut etiam alio congruo eiuſmodi loco, non altius à pauimento cubitis duobus.

De

Digitized by Google

De Tintinnabulo.

Tintinnabulum paruum unicuique altari a parte, unde euangelium legitur, parieti laterali affixum hæreat, appenſo funiculo tam longo, quo clericus miniſter, cum Corpus Domini eleuatur, uti poſſit, ad illud certis diſtinctis ictibus pulſandum. Vbi uero altare ſine cappella eſt, ita ab altari diſtet, et è pariete, quantum poteſt, emineat, ut funiculo ducto altare non impediatur, neque ſacerdos interturbetur.

Quod uero attinet ad maius altare; commodius miniſter clericus, tintinnabulo geſtatorio, e ſacriſtia allato, quàm appenſo utetur. nihilq. propterea eſt, cur eo loci illud appendatur: præſertim in amplioribus eccleſiis.

De clathratis cappellarum, et altarium cancellis.

Ab anteriori uniuſcuiuſque cappellæ, etiam maioris, parte, unde ingreſſus fit, clathra ferrea, cubitis tribus

alta

alta, in ſummo gradu cappellæ figantur: nec uero tamen aliquando altiora prohibentur, ubi præſertim hoc ſæpto tutiora, et munitiora eſſe oportet. Eaq. omnia, ubi per facultates poteſt, paruulis pilis, aut uaſculis, ad aliquam ſpeciem decore cōfectis, in parte tum ima, tum media; tum ſumma exornari debebunt.

Si uero cappella, ut aliquanto maior ſit, octanguli, ſexangulive formam exhibet; clathra itidem in eius ſummo gradu figantur, quæ ei formæ reſpondeant.

Ab ima uero parte, per altitudinem circiter cubiti, opere aliquo artificioſo ferreo, illa inter ſe denſe inſtructa ſint, ut canibus ingreſſus nullus ſit.

In clathrorum medio ianua, clathrali etiam opere, decenter conſtituatur, quæ ualuis utrinque et peſſulo, ac ſera claudatur.

Vbi uero uis, et copia ferri, quo ad cappellarum inſtruendarum uſum

clathra

clathra conſtentur; haberi minus poteſt, ſi ibi lapides ſolidi marmoraue apparari queant, e marmore, alioue ſolido lapide, columellæ opere, quod uocant, baluſtrio, addita coronice, fieri poterunt, aliquanto clathris ferreis humiliores, quibus cappellarum pars anterior ſæpta ornetur, atque inſtruatur.

Quibus autem in eccleſiis, cappellis, altaribuſue præ tenuitate facultatum, nec clathra ferrea, neque marmoreas lapideaſue eiuſmodi columellas, adſæpiendi, ornandique uſum comparari poſſe Epiſcopus iudicaret; in iis id opere ligneo polito, ac tornatili præſtari, eiuſdem conceſſu poterit. Cancelli autem lignei depreſſiores itidem, ac humiliores, quam clathra ferrea aliquanto eſſe debebunt, in quorum ſumma parte ad ornatum coronix apponatur.

Vbi cappellæ altarium minorum amplæ ſunt, quæ aliquam populi multitudinem, dum Miſſæ ſacrum fit, capiant,

piant, quamuis clathra in ingreſſu habeant, in earum tamen parte interiori, quæ prope altare eſt, cancelli item lignei, ſaltem figi debebunt; quibus illud ita ſæpiatur, ut et præſentis populi frequentia, paululum à ſacerdote, ſacrum faciente, ſecluſa, diſtare compellatur; et locus ſit clerico miniſtranti.

De coronice lignea altaris.

Vnicuique ſcabello, etiam maioris altaris, coronix lignea tribus digitis, nec uero amplius, alta adiungatur; qua à tribus item partibus illud cingatur, ita ut à parte anteriori pallij, et a lateribus, mantiliũ, tobalearumue extremitas, eiuſdem coronicis opere, uſque occultetur, etiam ubi altaris ſcabellum à fronte tantum extat.

De inſtrumento telari altaris.

Ad altare etiam inſtrumentum adhibeatur, quod telare dicunt, in quo pallium expãſum, paruuliſq. uncis affixum, ipſi altari accommodetur;

idq.

Digitized by Google

idq. e querneis nuceiſue aſſeribus ſit, tum perpolite confectum, tum etiam uncijs quattuor latum, atque eiuſmodi quo altaris menſa ab anteriori parte, rurſuſq. ab utroque latere circundetur.

Cuius telaris capita ſummitateſue parieti affigantur, innectanturue, cui altari inhæret.

Fulcimenta item, quibus telare ipſum ſuſtentatur, ex ijs nuceis, ſeu quernis aſſeribus duo ſint, unum à dextro, alterum à ſiniſtro altaris cornu anteriori; et alterutrum uncijs quattuor latitudine eſſe debet. Vbi uero altare à pariete remotius eſt, telare totum altare undique cingat; adſintq. duo alia fulcimenta in cornibus poſterioribus altaris, quibus ab ea parte ſuſtineatur.

A parte etiam ſuperiori, qua altaris menſam æquat, idē telare in ipſa ſuperficie aliquot exiguas foſſulas, tenuiter cōcauas habeat; ijſq. ſingulis foſſulis, ſinguli tenues claui un-

Digitized by Google

cinuli, quibus pallij cordulæ, minutiue annuli annectãtur, et ita inſerãtur, atque infigãtur, ut ipſius altaris ſolũ nõ ſuperẽt. E quibus foſſulis una omnino fieri debet, quæ in telari ad mediũ altare ſit: reliquæ antẽ hinc inde binæ, ternæue, uel plures pro amplitudine altaris, æquali interuallo eſſe poſſunt.

De gradu ligneo à parte poſteriori altaris.

Gradus in altaris minoris ſuperficie à parte poſteriori unus tantum, isq. ligneus adhiberi poterit: ea lõgitudine ſit, quæ altare æquet; latitudine unciarum octo; altitudine etiam totidem.

In altari maiori ne fiant; niſi cum cubitis tantum duobus, minuſue à pariete poſteriori illud diſtat: tuncque eiuſmodi gradus unus, pluresue decenter adhiberi poterunt, ita tamẽ, ut circuitus altaris ſub ea ſtructura non impediatur.

De menſa altaris maioris.

Altaris maioris, in quacunque uel cathe-

thedrali, uel collegiata, uel parochiali eccleſia, tũ etiã minoris, quod conſecrandum ſit, menſa marmorea, aut e ſolido lapide curari debet: et, ubi poteſt, ita longe, lateq. ſicut altare, pateat.

Vbi apparari non poteſt, quæ ſit tantæ latitudinis, non tamen late minus patere debet cubito uno, et dimidio; longitudine uero ipſum altare omnino adæquet; niſi, ubi pro loci, regioniſue ſitu, ne eiuſmodi quidem adhiberi poßit, cui à fronte agglutinetur; a tergo, qua parte deeſt ſuppleri poterit cæmentario, latericioq. opere.

De feneſtella reliquiarum ſacrarum in altari conſecrando.

In altaris fronte, tergoue ſub ipſa menſa feneſtella, quattuordecim, uel ſexdecim uncijs ampla, aut in ſtipite menſaue illius, pro ratione conſecrationis, qua, libro pontificali præſcripta, Epiſcopus uti maluerit, foſſa inſtar ſepulcri eodem, quo feneſtella,

ſed

ſed multo minori ſpatio extruenda eſt; ubi cum illud conſecratur, ſacræ reliquiæ reconduntur.

Ea uero feneſtella ab oſtio occludi debebit tabella marmorea, lapideaue, in qua ſculpta ſit crucis imago: tum nomina, quæ conſtant, ſacrarũ reliquiarum, in altari reconditarum, inſculpentur. Vbi uero non feneſtella, ſed foſſa adhibebitur, inſcriptio hæc aut ab aliquo altaris latere, aut in menſa fiat, litteris inciſis. Foſſa uero, quæ in menſa eſt, tabella item marmorea ita firmiter, et accurate occludatur, ut nihil omnino ſupereminead.

De menſa altaris, et tela cerata.

Altaris conſecrati menſa, etiam ſi eius pars, e lateribus facta ſit, tota tegatur cerata tela: quæ, telari præſcripto incluſa, clauis configatur.

Vniuſcuiuſque altaris, non conſecrati, ſolum, pauimentumuè, menſa, ex tabulis ſectilibus polite confecta, atque ad illud contegendum

undi-

Digitized by Google

undique ampla, conſternatur.
Huic menſæ, altare portatile apte inſeratur; atque ita ut inter utrumque menſæ cornu, in medio collocatum, ab ipſius fronte non longius diſtet ſpatio unciarum octo.
Cuius portatilis altaris longitudo non ab uno ad alterum cornu, ſed à fronte in poſteriorē partem ſpectet.
Sic uero illud inſertum ſit, ut e menſæ ſuperficie uix paululum aliquid extet, quo ſacerdotis celebrantis tactu dignoſci poſſit.

De lapide altarium portatilium.

Lapis autem altaris portatilis a parte ſuperiori ſecturam, in planum ductam, quam ſmuſſum dicunt, undique habeat. Quæ ſectura late pateat medio tranſuerſo digito.
Lapis longe uncias uiginti, late ſexdecim pateat, præter capſæ dimenſionem, cui inſertus eſt.
Capſa eius è nucea omnino tabula ſit, craſſitudine unciarum circiter duarum, aut plurium pro lapidis craſſi-

Digitized by Google

craſsitudine.

Tabulæ uero illi, in omni latere intus à ſumma parte pro lapidis longitudine, et craſsitudine concauatæ, ipſe lapis inſeratur, ita ut, illa concauatæ tabulæ linea prominente, eiuſdem lapidis ſectura operiatur. In qua capſa ſacrarum reliquiarum reconditarum, quarum nomen conſtat, inſcriptio plane fiat.

Cum uero altare conſecratum transferri contigerit, quod ut ne iterum conſecrari opus ſit, ea transferendi ratio adhiberi poterit, ut primo illud totum aſſeribus, tabuliſq. ligneis rectè, aptèq. concluſum, è loco ita amoueatur accurate, ut ſtipes, à ſolo eccleſiæ cõuulſus, ne minimum quidem ab altaris menſa diſiungatur; ſed totus affixus ei inhæreat, ne conſecratio uioletur.

Altaria autem, quæ anguſtiora, aut breuiora ſunt, quàm forma præſcripta poſtulat, latiora, longiorave fieri poterunt, uel lapideis, uel latericijs,

cijs, uel ligneis additamentis; decenter, apteq. confectis, ab eorum lateribus, fronteue, prout uſus tulerit, appoſitis.

Sin autem humiliora ſunt præfinito modo, altiora fieri poterunt, menſa politè atque adeo alte confecta, ut præfinitæ altaris altitudini reſpondeant: in eaq. menſa lapis conſacratus includatur præſcripta forma.

DE LOCIS, VASIS, LOCVLISVE, quibus ſacræ reliquiæ reconduntur.

Cap. XV.

Expoſita breui cappellarum, et altarium maiorum, minorumq. inſtructione, conſequens eſt, ut loca, uaſa, loculos, aliaq. eiuſmodi commoſtremus, quibus ſacræ reliquiæ reconduntur, aut aſſeruantur.

Sanctorum igitur corpora, quæcumque recondenda ſint in eccleſia, partem illam ſubterraneam habente, quæ confeſſio, uulgo ſcurolum dicitur; in ea præſertim, et in altaribus ipſis lapideis, aut ſubter ea, ut anti-

qui

Digitized by Google

qui inſtituti eſt, pie decenterq. reconditur. Quam ob cauſam è marmore, uel ſaltem è ſolido lapide arcam, leuigato opere intus expolitã, fieri conueniet; quæ ex operculo eiuſdem generis faſtigiato conſtans, ſacraq. corpora, bone incluſa, continens, intus, ſubtuſue, in illis firmiter collocetur.

Aliò etiam, præter altaria, eccleſiæ loco conſpicuo, reponi poterunt tuncq. arca è marmore pretioſiori extruatur: quæ extrinſecus etiam opere ſculptorio elaborata, pio religioſoq. ornatu emineat. Hæc igitur, quattuor, pluribuſue, ſi pro ſitus ratione commodè poteſt, collumellis itidem marmoreis, apte cõfectis, ſubſtẽtata, aut in gremio eccleſiæ, prout loci amplitudo fert, aut in cappella inſigniori, præterquam in ea, ubi ſanctiſsimæ Euchariſtiæ ſacramentum aſſeruatur, decentius collocabitur. Si in gremio eccleſiæ ponetur, à pariete, omniq. alio opere undique

diſiun-

diſiuncta extet: ſi uero in aliqua cappella à poſteriori eius parte, uel à latere altaris collocari poterit; aut parieti inhærens, aut in illius decenti concauitate paululum incluſa, à pauimentoq; cappellæ altaris cubitis quattuor extructa, extabit.

Arca uerò omnis, quocunque loco conſpicuo poſita, ſiue e pauimento, ſiue è pariete emineat, clathris ferreis, pro ſitus ratione, aptè decoreq; muniri debet.

Sin autē nō in altari, neque ſubter; ſed alio loco ſub pauimento, iā recōdita ſunt ſanctorum corpora; ſternatur tamen omnino locus, ac muniatur clathris ferreis ab omni latere; tū à parte ſuperiori denſe cōfectis.

Vt autem ſanctorum corpora, ſacraue oſſa, incorrupta, atque inuiolata, ab omniq; ſorde, et puluere pura, tū ab omni ui, ac iniuria pepetuo tuta cōſeruentur; hæc ſane cautio adhibeatur, ut cum arca omnis, uel conſpicuo loco, uel in altari ſubtuſue po-

ſita, ita extrinſecus inter ſe ſolide compacta, et fibulis etiam ferreis, plumboq. ab omni latere conglutinata ſit, ut ne rimula quidem appareat: tum præterea in eam alia capſa, uel aurea, uel argentea, ſtamneaue, eaq. inaurata, firmiter quoque confecta, includatur, in qua ſacra corpora recondantur.

Sint autem, cum in capſa reconduntur, inuoluta, et ueſtita panno ſerico, aut pretioſiori uelamine coloris, ad ſanctum, ſanctamue, cuius ſacra oſſa reponuntur, ex eccleſiæ inſtituto rite accommodati.

Capſa autē, uel theca, uel loculi, uel uaſcula, cuiuſmodi ſint, ſtata precē, in libro pōtificali, ritualiue praſcripta, rite prius benedicantur, quàm reliquiæ ſacræ in illis includātur.

Quæ uero in arca, diuerſa ſanctorum corpora reponenda ſunt, ut, inter ſe diſtincta, internoſcantur: arca eiuſmodi fiat, quæ opere ſculptorio, pro ſacrorum corporum, ſacrarumue

reliquiarum numero bipartita, et tripartita ſit, aut tabulatis, marmore, aliaue ratione decenter, apteq. diuiſa, aut ſaltem ipſis ſolum capſulis argenteis, ſtamneiſue, diſtincta. Tabella item ænea ſingulis capſulis includatur: in qua inciſæ litteræ nomina ſanctorum indicent. Inſcriptio præterea in arcæ lapide incidatur: ex qua ſanctorum nomina, et corpora, quo tempore recondita, rurſuſq. unde translata, et alia id generis, ſi modo certa ſint, perſpicue cognoſcantur.

Sanctorum autem capita, quæ à corporibus diſiuncta ſunt, ut aliquando ſtatis diebus pro pietatis ſtudio fidelibus oſtendantur, exponanturue; ſeparatim à corporibus, locis infra præſcriptis, reponi conueniens erit, incluſa ſcilicet in theca aurea, aut argentea; uel, ubi præ inopia non poteſt, ænea inaurata, quæ capitis cum collo, dimidiatoq. pectore formam ſimilitudinemq. exhibeant.

Si quæ uero corpora ſanctorum, adhuc integra, membriſq. ſuis omnino coniuncta, uel in altari, uel in arca conſpicua reconduntur, ut cerni aliquando poßint; ita altare arcaue ſtruatur, ut a fronte feneſtellulam clathris ferreis, aneiſue munitam, quæ firmis uaſculis, ad præſcriptam infra rationem, claudatur, ornatè cōfectā habeat, unde inſpici queāt.

Quibus uero locis ſacra aliqua ſanctorum membra, inſignesq. ſacræ reliquiæ aſſeruantur; ibi certus locus, in quo illæ decenter, religioſeq. recondantur, ad unius, aut alterius formæ, infra primo loco deſcriptæ, modum, ſacrarum Baſilicarum Romanarū exemplo, extrui poterit.

De prima forma loci.

In eccleſiæ naui, quæ ampla ſit, à latere euangelij; longeq. à columnis, piliſue naualibus quattuor, aut quinque cubitis, ſuggeſtus ſtruatur, magnitudine cubitorum item circiter quinque: isq. quattuor columnis e

mar-

Digitized by Google

marmore, aut è ſolido lapide confe-
ctis, altitudine ſex, aut octo cubito-
rum ſuffulciatur, et ſuſtentetur.
Super ſuggeſti extructione arma-
riũ, ubi ſacræ reliquiæ reponantur,
e marmore, aliove lapide ornate,
et decore fiat: quod intrinſecus ta-
bellis nuceis pretioſioribuſuè undi-
que ueſtiatur, ſericoq. ornetur colo-
ris, ex ritu eccleſiæ ſacris illis reli-
quijs, quæ recondendæ ſunt, accõmo
dati: tum præterea oſtiolo conſtet,
quod ualuis, extrinſecus ære inte-
ctis, et ſerico eiuſdem coloris intrin
ſecus ornatis, claudatur: ad quòd
etiam claudendum peſſuli duo, ſeræ
duæ ſaltem, claues totidem, eæq. ſin-
gulæ diuerſo fabrili opere, adhi-
beantur.

A ſumma columnarum parte, loco ſug-
geſti plano podium etiam extruatur
cubito uno, et dimidio latum, tamq.
longum, prout eſt eiuſdem ſuggeſti
longitudo.

Quod podium à parte anteriori re-

Digitized by Google

pagulum habeat: idq. uel ex ære fuſili, uel e ferro, uel e marmore, alioue ſolido lapide, uel e ligno, tornatili opere, ſit.

Scalas nullas cochlides, aliaue forma habeat; ſed eæ ligneæ geſtatoriæ tunc ſolum adhibeantur, cum ſacræ reliquiæ certis ſolemnibus diebus populo oſtenduntur.

De altera forma loci.

Si quæ uero eccleſiæ, non ſatis amplæ magnitudine, reliquias inſignes, ut ſupra, habent; in earum ferè ipſo mediò, propius tamen altari maiori, uel apud parietem, qui in capite eccleſiæ extra cappellam maiorẽ à latere euangelij eſt, podiũ extruatur: quod parieti affixũ longe, lateq. pateat, ad formæ ſuperioris præſcriptum.

In intima parte parietis, cui illud affixum, agglutinatumuè eſt, armarium, in quo illæ aſſeruentur, è marmore, alioue ſolido lapide, fiat; tabulis querneis, aut alterius gene-

ris,

Digitized by Google

ris, ad diuturnitatem accommodatis, intrinſecus circumueſtitum; ac ſerico item eius coloris, qui ex inſtituto eccleſiæ cum ſanctis, quorum illæ reliquiæ ſunt, conueniat, undique ornatum: quod ualuis æratis, et ſeris duabus, ijsq. diuerſis, ut ſupra, claudatur.

Huic ſcala lapidea, ligneaue, qua podium aſcendatur, accommodari poteſt; ſi modo à poſteriori parte armarij fieri commodum ſit, ut eccleſiæ ſpatium non impediatur: alioqui ſcala geſtatoria, ut ſupra, adhibeatur.

De tertia loci forma.

Forma loci tertia hæc ſit: eaq. in eccleſiis, reliquias ſacras habentibus, ubi nullus locus ad primæ, aut ſecundæ formæ, ſupra præſcriptæ, modum extructus eſt, aut extrui poteſt.

In cappella maiori, intra eius ſcilicet ſepta, à parte euangelij, armarium, quod ad altare maius uerſus, ubi poteſt, rectà ſpectet, ita latè lon-

ge, altè, profundeq. in ipſo pariete concauetur, prout ſacrarum reliquiarum, quæ in eo aſſeruādæ ſunt, multitudo, ac magnitudo poſtulat. Alte à pauimento cappellæ, ad ſolum ſuum uſque extructum ſit cubitis quattuor; intus tabulis undique ſapiatur: tū aliquo panno ſerico eius coloris, qui ſacris reliquijs conueniat, circumornetur. Bene muniatur, et claudatur ualuis, ære extrinſecus munitis, ijſq. decentibus, ſera ſolida, dupliciq. claue, et unaquaque fabrili opere diuerſa. Quo in armario, ita ornate inſtructo, ſacræ reliquiæ, uaſculis, loculiſue incluſæ, ordine recondantur.

De uaſis, et loculis reliquiarum, quæ locis ſupra præſcriptis, reponendæ ſunt.

Vaſcula, quibus recondantur, ex auro, argento, aut e cryſtallo, aut ex aliquo metalli genere ſint, eaq. artificio elaborata, atque inaurata, prout illæ inſignes ſunt, et eccleſiæ, ubi aſſeruantur, facultates ferunt.

Ea

Ea totidem ſint, quot ſane illarum genera, quæ habentur; ut ſingula, binaue, aut plures ſingulis naſculis diſtincto ordine ſeparatim aſſeruentur; ſingula uela ſint, quibus illa naſa integantur, eaq. colore diſtincta pro ſacrarum reliquiarum, quæ in naſculis aſſeruantur, ratione.

Si uero ſacræ reliquiæ eiuſmodi ſunt, quæ tenues non naſcula maiora, ſed loculos minores requirunt; ita recondantur.

Tabula ſectilis, e nucea, ligneaue alia, et pretioſiori etiam materia, ut potè, eburnea, argenteaue deligatur: quæ, fabri opere politè elaborata, tam latè longeq. pateat, ut ad uſum, cuius cauſa paratur, ſatis eſſe queat. In ea totidem capſulæ, ſeu loculi, ijq. ſinguli triũ unciarũ mẽſura concauentur, quot ſacræ reliquiæ recõdendæ, aſſeruãdæue ſunt. Ii loculi, undique à parte ſumma paruulis coronicibus inauratis ornentur.

Hæc tabula, his loculis extructa, opere uitreo operiatur ita, ut ſingulis loculi uitro pellucido cõtegãtur: Quod uitreũ integumentum, coronicis ligneæ inauratæ, uel pretioſioris etiam materiæ ornatu undique muniatur: ut fixũ, firmũq. hæreat. Singulæ præterea ſacræ reliquiæ ſerico taffetano duplici, ormeſinoue, aut aliquo ſerico pretioſiori, auro, argentoue intexto inuolutæ recondantur, eo deſtincto ſerici colore, qui pro ſanctæ matris eccleſiæ ritu ſanctis, uel apoſtolis, uel martyribus, uel uirginibus, uel confeſſoribus, quorum reliquiæ ibi reconduntur, conueniat.

Eæ in quocumque loculi, armarij, uaſculiue genere reconditæ ſint; ſingulæ, quarum nomina conſtant, inſcriptionẽ, in charta pergamena, patẽtibus litterulis expreſſam, earũq. unicuique, uel potius ſerico, in quo illæ ſingulæ inuolutæ ſunt, affixam habeant: quæ uniuſcuiuſque ſancti,

ſan-

ſanctæue reliquiæ, quæ in ijs recon-
duntur, planè ſignificentur.

Si quæ uero ex certis monimentis conſtat, quorum potiſſimum ſanctorum ſint, ita tamen inter ſe permixtæ apparent, ut dijudicari non queat, quæ præcipue propriæ huius, aut illius ſancti ſint; eæ in uno, eodemq. loculo, uaſculoue recondantur: cui loculo, uaſculouè ſingula eorum omnium ſanctorum nomina inſcribantur, quorum reliquiæ in eo aſſeruantur. Idem de inſcriptione uaſculi, loculiue, in quo ſacræ reliquiæ, quæ in eo aſſeruantur, inſcriptiones quidem habent, at ab illis ſeiunctas, uarieq. ita permixtas, ut ijs ipſis adhibitis nulla diſtinctionis ratio iniri poſſit.

Rurſus ſi quæ ſunt, quarum nomina non conſtant; in loculo uno recondantur, inſcriptione etiam hac adiuncta: RELIQVIAE SACRAE, QVARVM NOMINA IGNORANTVR.

Digitized by Google

In armarij item, ubi ſacræ reliquiæ reconduntur, pariete etiam adiuncto, ſanctorum pictura, religioſe, decoreq. exprimatur, quorum inſigniores præſertim reliquiæ in eo reconditæ, aſſeruantur.

Fiant uirgæ duæ è ligno eburneo, aut, quod uocant, braxilio, alioue genere decenti, ac tricubitales ſint: quæ à ſumma parte, lamina argentea, exiguiſq. uncis binis conſtet: unde fidelium coronæ precariæ appẽdantur ad ſacras reliquias, uel potius eorum uaſa tangenda.

Quacumque denique in eccleſia ſanctorum reliquiæ, corporaue ſunt; in ea loco conſpicuo, atque illuſtri, utpotè in columna cappellæ maioris à latere euangelij, alioue inſigni loco, tabula, uel ænea, uel marmorea, litteris grandiuſculis inciſa, firmiter parieti, columnæue agglutinata, collocetur: in qua res tota de reliquijs ibi reconditis, breuiter, ſummatimq. narretur.

DE

DE SACRIS IMAGINIBVS picturiſue. CAP. XVI.

IAm uero de ſacris imaginibus, pie, religioſeq. exprimendis, cum maxime ex decreto Tridentino, conſtitutionibuſq. prouincialibus Epiſcopus cauere debet; tum etiā pictoribus, et ſculptoribus grauis pœna, mulctaue propoſita eſt; ut ne ijs exprimēdis, à præſcriptis regulis diſcedant. Sancitum præterea eſt de rectoribus eccleſiarum, ſi in ſuis eccleſiis imaginem effingi, poniue permiſerint, inſolitam, et Tridentini decreti præſcriptis rationibus repugnantem.

Quæ in imaginibus ſacris cauenda, quæ rurſus ſeruanda ſunt.

Primo igitur in eccleſia, alioue loco ne imago ſacra exprimatur, quæ falſum dogma contineat: quæq. periculoſi erroris rudibus occaſionem præbeat; quaue ſacræ ſcripturæ, uel traditioni eccleſiæ repugnet: ſed quæ ueritati ſcripturarum, tradi-

tio-

Digitized by Google

tionum, eccleſiaſticarumue hiſtoriarum, matriſq. eccleſiæ conſuetudini, et uſui conueniat.

Præterea ſacris imaginibus pingēdis, ſculpendiſue, ſicut nihil falſum, nihil incertū, apocryphumue, nihil ſuperſtitioſum, nihil inſolitum, adhiberi debet: ita quicquid prophanum, turpe, uel obſcænum, inhoneſtum, procacitatemue oſtentans, omnino caueatur: et quicquid item curioſum, quodq. non ad pietatem homines informet; aut quo fidelium mentes, oculiq. offendi poſſint, prorſus uitetur item.

In illis autem ſicut ſancti, cuius imago exprimenda eſt, ſimilitudo, quoad eius fieri poteſt, referenda eſt, ita cautio ſit, ut ne alterius hominis uiuentis, uel mortui effigies de induſtria repreſentetur.

Effigies præterea iumentorum, canū, piſciū, aliorumue brutorum animantiū in eccleſia, alioue ſacro loco fieri nō debent; niſi hiſtoriæ ſacræ expreſ-

ſio,

Digitized by Google

ſio, ex matris eccleſiæ conſuetudine, aliter quandoq. fieri poſtulat.

De decore ſacrarum imaginum.

Sacrarum imaginum expreſſio tota prototypi dignitati, et ſanctitati, apte, ac decore, corporis habitu, ſtatu, et ornatu reſpondeat.

De inſignibus ſanctorum.

Quæ præterea ob ſignificationem rei ſacræ, imaginibus ſanctorum appinguntur, eiuſmodi apponantur, quæ ex eccleſiæ inſtituto, aptè, decoreq. conueniant, ut corona, quæ ſcuti rotundi inſtar, ſanctorum capitibus apponitur; palmæ in manibus martyrum; mitra, et baculus paſtoralis, quæ Epiſcopis dantur: et alia id generis: tumq. quod proprium eſt, ac præcipuum inſigne cuiuſque ſancti. In quibus omnibus diligētia adhibēda eſt, ut ex hiſtoriæ ueritate, eccleſiæ uſu, et patrum præſcripta ratione exprimantur. Videndumq. eſt, ut Chriſti Domini corona, à coronis ſanctorum diſtinguatur, crucis figura.

ra. Hocq. cauendum eſt item, ut eiuſmodi corona nemini apponatur; niſi quos eccleſia canonizauit.

De locis picturæ ſacræ non conuenientibus.

Nec uerò ſacra imago, etiam in eccleſia, humi exprimatur; neque locis item uliginoſis, quæ picturæ corruptionem, ac deformitatem aliquo tẽporis ſpatio giguunt, effingatur: neque ſub feneſtris, unde aliqua pluuiæ gutta ſtillare poſſit: neque eo loci, ubi claui aliquando figendi ſunt: neque rurſus humi, ſordidoq. lutulentoue ullo loco. Quo loco ne hiſtoria quidem ſancti, ſanctæue exprimatur: nec uero ulla ſacrorum myſteriorum figura: neque præterea ullus eorundem typus, ſignificatione.

De ritu benedictionis imaginum.

Nec uero loci ſolum habenda ratio eſt, ſed antiqui eccleſiaſticiq. ritus; ut cum ſcilicet expreſſæ ſunt ſanctorũ imagines, ſolemni benedictione ſtatisq.

Digitized by Google

tisq. precibus, pontificali, ſacerdotali ue libro præſcriptis, conſecrentur.

De nominibus ſanctorum aliquando inſcribendis.

Nec uero alienum illud eſt, ut in multitudine ſacrarum imaginum, quæ in eccleſijs exprimuntur, imaginibus minus notis, nomina ſanctorũ ſubſcribantur; quod et ueteris conſuetudinis eſt, et ſanctus Paulinus illo uerſu oſtendit.

Martyribus mediã pia nomina ſignãt.

De parergis, et additamentis ornatus cauſa.

Parerga, utpote quæ ornatus cauſa imaginibus pictores ſculptoreſue addere ſolent, ne prophana ſint, ne uoluptaria, ne delicioſa, ne denique a ſacra pictura abhorrentia, ut deformiter efficta capita humana, quæ Maſcharoni uulgo nominant, non auiculæ, non mare, non prata uirentia, non alia id generis, quæ ad oblectationem, delicioſumq. proſpectũ, atque ornatũ effinguntur: niſi eiuſmodi

ſmodi ſint, quæ cum hiſtoria ſacra, quæ exprimitur, uere conueniant: aut tabulæ uotorum, in quibus, et capita, et alia, ut ſupra, ad eorum explicationem pinguntur.

Ornamenta itẽ, indumentaue alia, quæ ſacris imaginibus appingũtur, nihil ineptũ, nihil denique habeant, quod nihil, parumue cum ſanctitate conueniat.

De tabulis uotorum.

Votorum item tabulæ, donaria, ex cera fuſiles imagines, et eiuſmodi aliæ, quæ ad memoriam uel recuperatæ ualetudinis, uel periculi depulſi, uel beneficij diuinitus, mirabiliterq. accepti in eccleſijs ex antiquo more inſtitutoq. ſuſpendi ſolent; cum ſæpe falſo, indecore, turpiter, ſuperſtitioſeq. effingantur; in ijs ipſis exprimendis cautio ſit, ſupra præſcripta.

DE

DE LAMPADIBVS, LAMPAdarioue. CAP. XVII.

DE lampadibus uero, et lampadario peſili, quo illæ appenſæ in cõſpectu ſanctiſſimi ſacramenti, et ſacrarum reliquiarum, uel imaginũ, ſuſtinẽtur, inſtructionis locus hic erit.

Primo lampades, pro eccleſiarum ratione, et dignitate, ex argento, aut aurichalco, prout eſt eccleſiaſticæ conſuetudinis, eſſe poſſunt: ſicut etiam ex auro etiam confectas, in baſilicis maioribus adhibitas eſſe animaduertimus, adiuncto, et collocato intus uaſculo illo uitreo, ad lychni uſum.

At in locis alpinis, frigore rigentibus, ubi in hyeme ob gelu uaſa uitrea ſæpe confringuntur; uaſcula æraria, intus in lampadibus collocata adhiberi licebit.

De forma lampadum.

Lampadum forma, cum multiplex eſſe poſſit, prout temporum curſus tulit; nulla

nulla quidem improbatur, modo cũ eccleſiæ conſuetudine conueniat: at illæ tamen forma oblonga, olim uſu frequentatæ ualde probantur; quæ ſcilicet à ſumma, imaq. parte ample patent, in medioq. anguſte conflatæ, quaſi nodo quodam concluduntur: et à ſummo labro tribus cathenulis eiuſdem metalli appenduntur.

De Lampadario, eiuſq. forma.

Lampadarium autem inſtrumentum, quo lampades penſiles certo numero ſuſtinentur, in orbem ductum, et altè paululum extructum inſtar turris, multis delphinis ad lampadum ſuſtentationem conſtans, eſſe poteſt; Cuius generis lampadaria antiqua fuiſſe conſtat, quæ phara canthara nominantur.

Idq. lampadarij genus in eccleſiis inſignioribus adhiberi decens erit; præſertim ex aurichalco ornatè confectum.

Alterum lampadarium, e paruula trabe, bene firma, eſſe poteſt, totum

arti-

artificioſe inauratum, et coronicibus decenter ornatum; delphinos etiam, ut ueteris olim uſus fuit, ligneos in ſumma parte ad ornati ſpeciem habere poterit. id autem tanta longitudine ſit, quantam lampadum numerus acquirit, quæ ad luminis uſum adhibentur.

Tertia lampadarij ſpecies adhibetur, quæ trianguli formam exhibet.

Hæcq. in uſu eſſe poteſt, ubi tres lampades penſiles adhibentur.

Lampadario in longitudinem ducto, tres, uel quinque lampades in minoribus eccleſiis affigantur, in maioribus ſeptem, uel treſdecim.

Hæq. ordine recte collocatæ, dimidio ferè cubito inter ſe diſtent.

De numeto lampadum.

Lampadario in orbem ducto, et inſtar turris, columnaue erecto, plures lampades, pro illius fabricæ ratione, affigi poſſunt.

At in omni lampadario cautio ſit, ut lampades impares ſint.

De

De loco lampadarij.

Omne uero lampadarium, ex una etiã lampade conſtans, nõ a latere, ſed e regione, conſpectuue altaris, aut ſacrarum reliquiarum, aut ſacræ imaginis, ut ſupra, appenſum; et ad præſcriptum diſtans, recta conſtituatur, ductorio funiculo adiuncto.

Tam longe autem appenſum, ab altaris ſcabello diſtet; ut, ſi forte aliquando ſtillans eſt, non inquinetur olei ſtilla ſacerdos, aut clericus, dum initio miſſæ uterque, in imo ſcabelli gradu eſt: rurſuſq. à pauimento eccleſiæ in altum non minus ſeptem cubitis ducatur, amplius uero pro ratione eccleſiæ.

E lampadibus; cum una ſolum, quæ colluceat, accedẽda eſt: illa in medio collocata, tantum accendatur.

DE BAPTISTERIO.

Cap. XVIII.

HIS omnibus expoſitis, nunc locus eſt, ut ad baptiſtery rationem,

for-

Digitized by Google

formaſq. cõmoſtrãdas tranſeamus.

Baptiſterium igitur cum ſacrario in ſingulis cathedralibus, et item, ut in concilijs noſtris prouincialibus præſcriptum eſt, parochialibus, atque in alijs etiã quibuſuis eccleſiis, ubi, uel animarum cura geritur, uel facultate ab Epiſcopo, ob cauſam data, illud conſtitui conceſſum eſt, forma, et modo infra præfinito, pro uniuſcuiuſque eccleſiæ ratione, amplitudineue extruatur.

De loco, et forma cappellæ Baptiſterij.

Primo in unaquaque eccleſia cathedrali, et archipresbyterali, præpoſiturali, alioue nomine, quæ caput plebis ſit, Baptiſterij locus, et forma hæc eſſe poteſt.

Locus à fronte eccleſiæ, prout ſitus fert, diſtans, ad meridiemq. uergẽs, architecti iudicio, deligatur: quo in loco ſancti Ioannis Baptiſtæ nomine ſacellum, cappellaue, cuius uacuum ſit triginta tribus circiter cubitis, exædificetur inſigni ſtructura ope-

re,

re, pro illius eccleſiæ ratione.

Forma exædificationis rotunda, aut octangula, aut ſexangula, aliaue eiuſmodi, quæ perfecti circuli fines non egrediatur, adhibenda eſt: illa uero accommodatior, et decentior, quæ octanguli ſimilitudinem exhibet.

Tectum ædificij huius fornicato, concameratoue opere ſit; ac pro modo formæ eminentius faſtigiato, laminiſq. plumbeis operto; tum in ipſo ſummo faſtigio è tholo conſtet, unde lux ab omni parte excipiatur.

Pauimentum è marmore lapideue ſolido, et opere teſſellato, aut, ubi id non poteſt, teſtaceo ſaltem fiat: a ſoloq. uiæ publicæ extet altius gradibus tribus, pluribuſue; modo ne ſolo eccleſia altius ſit.

Ianua ad occidentem uerſus ſpectet, paruo ueſtibulo ornata: formaq., ut ſupra, in oſtio eccleſiæ demōſtrata.

Feneſtræ plures, pro ædificij modo, et architecti periti iudicio; ſingulæ

autem

autem forma, eidem architecto probata pro ratione ædificij.

Aedificij totius altitudo, uſque ad ſummum faſtigium ducta, latitudini reſpondeat, pro operis ratione; idq. de conſilio item architecti.

De altari Cappellæ Baptiſterij.

Altare unum tantum in hoc ſacello exædificendum eſt; cubitis duobus à pariete, ad orientem uerſus extructo, diſtans; ſi modo amplitudo ſacelli tantum ſpatij ferat: forma autem reliquorum altarium, et modo præfinito fiat, muniatur, ſæpiatur, inſtruatur, atque ornetur. Super quo item altari in pariete expreſſa ſit ſacra hiſtoria Sancti Ioannis Baptiſtæ, Chriſtum Dominum baptizantis.

Si uero ne altare quidem præfinita amplitudine, et ratione extrui ullo modo poteſt; illius ſaltem loco ſit icona, aut pictura ſacra, in pariete expreſſa Sancti Ioannis item Baptiſtæ.

Digitized by Google

De loco Baptiſterij, ubi ſeparatim ab ecclesia extrui non poteſt.

Vbi prӕterea ſacellum Sancti Ioannis Baptiſtӕ, ab eccleſia ſeparatum non eſt, neque item prӕ facultatibus exӕdificari poteſt; tunc in ſacello eccleſiӕ Baptiſterium forma, infra ſuo loco demonſtrata, fieri poterit, conceſſu Epiſcopi.

De diſtinctione Baptiſterij, more Romano, et Ambroſiano.

Sequitur, ut Baptiſterij formam demonſtremus, quam ita diſtinximus, prout baptiſmi miniſtrandi nunc uſus eſt. More Romano baptiſterium illud diximus, illam ſcilicet baptiſterij formam accommodatam ad baptizandum aquӕ effuſione, cum in eccleſiis fere omnibus, ritu Romano utentibus, ita baptizari moris, et conſuetudinis frequentioris hodie ſit. Alteram porrò formam extructam ad uſum baptizandi immerſione, appellauimus baptiſterium ambroſiano more: ut pote cum

hic

Digitized by Google

hic immerſionis uſus in eccleſiis ritus ambroſiani ſeruetur, ac retineatur.

De ſitu, et forma baptiſterij more Romano.

Situs Baptiſterij in media cappella eſſe debet; isq. cum latè patens cubitos undecim; tum ita profundius, ut à cappellæ pauimento deſcēdatur tribus ſaltem gradibus; hocq. deſcenſu, et aliquantula profunditate, aliquam ſepulcri ſimilitudinem exhibeat. In imo autem graduum deſcenſu ſpatium uacuum ſit: quod per diametrum ample pateat cubitos ſeptem, et uncias ſexdecim.

In eo ſpatio medio uas baptiſterij, in quod aqua defluet, ponatur: cuius latitudo uacua per mediam rectam lineam ſit cubitis tribus: altitudo duobus. Forma autem ſit, uel rotunda, uel octangula, uel alia, quæ cum formá cappellæ conueniat. Conſiciatur uero ex uno, ſi poteſt, lapide ſolido marmoreo, uel alterius generis; aut e duobus, pluribusue laminis

marmoreis, lapideiſue, craßitudine unciarum octo. Eæq. laminæ ſolidæ, nec ſpongioſæ ſint; recte, atque apta commiſſura inter ſe compactæ, ac firmiter conglutinatæ: intrinſecus præterea opere leuigato expolitæ; extrinſecus, decenter ornatus ſpecie pie exculptæ.

Huius uaſis fundus ſternatur, ac ſolidetur, ſi ex uno tantum lapide non conſtat, ſectilibus cruſtis marmoreis, ſiliceiſue, apte, ut ſupra, interſe connexis, bitumineq. bene firmatis. Vndique item diuexus, ac paululo accliuior ſit, exiguos aliquot canaliculos habens: quibus ad foramen, medio ſitu ſub baſi columellæ ſuffoſum, aqua deriuetur.

Sub fundo præterea huius uaſis ciſterna paruula, pro ſacrario, loco ſubterraneo effodiatur: in quam aqua, ex infantis, qui baptizatur, capite dilapſa, confluat.

In eiuſdem fundi, loci ue medio columella marmorea figatur, erigaturue,

turue,

turue, ſuppoſita eius ſcapo baſi triangula, aut quadrangula, ſexangulaue, aut alia, quæ uidebitur, forma: eaq. polite, et ornato opere decenter elaborata.

In columellæ huius ſumma parte uas ipſum baptiſmale, in quo per totum annum baptiſmalis aqua ſeruabitur, aptè, decenterq. collocetur.

Quod uas forma rotunda, uel octāgula ſit, aliaue eiuſmodi, quæ reſpondeat formæ cappellæ, uaſiſq. inferioris: late autem pateat cubitos duos, profunde autem uncias circiter duodecim, aut paulo amplius, pro urbis locorumue amplitudine, proq. eccleſiarum ratione.

Hoc uas, altius collocatum, illo inferiori eſſe poterit uncijs circiter ſexdecim: altitudine ſcilicet, ab inferioris ſummo labro ad huius, quod ſuperius eſt, uaſis labri ſummitatem, perpendiculo ducta.

De cochleari argenteo.

Cochleare argenteum, ad aquam in-

fantis, qui baptizatur, capiti infundendam adhibeatur: idq. e ſuperiori uaſe manubrio, à ſumma parte paululum adunco, appendatur. Eiuſmodi ſit, ut ab illius ore, e parte ſiniſtra labrum paulo cõtractius, inſtar paruuli canalis exiſtat; unde in infantis caput aqua tenuiter effundatur.

De ſitu, et forma Baptiſterij more Ambroſiano.

Atque hæc quidem de forma, et ſitu baptiſterij more Romano, nunc ſequitur ſitus, et forma, more Ambroſiano.

Primo ſitus baptiſterij in media cappella, atque eiuſmodi, ut gradibus eò cum deſcendatur, ad inſtar ſepulcri ſit; quemadmodum ſupra in forma baptiſterij Romani, demonſtratum eſt.

Vaſis autem baptiſmalis forma, quam ex antiquis baptiſteriorum ueſtigijs peruetere m eſſe animaduertimus, hæc ipſis baptiſterijs ex-

truendis præfinita in eiuſmodi eccleſiis, cathedralibus, plebanis, præpoſituralibus, archipresbyteralibuſue adhibenda erit.

Vas e marmore, lapideue ſolido, non ſpongioſo fiat: quod ſi ex uno tantum integro lapide marmoreo fieri poteſt, ad baptiſmalis fontis, inſtar ſepulchri, extruendi, uſum accommodatius erit; ſi minus ex uno ſolo, e duobus; ac ſi ne ex his quidem, e pluribus lapidibus quadratis, apte inter ſe compactis bitumineq. firmiter conſolidatis extrui poteſt.

Qui lapides craſſitudine unciarum octo ab interiori parte leuigato opere expolito; ab exteriori decẽter pia ſculptura elaborati eſſe debent.

Forma, ut illud ſuperius more Romano, octangula, aut rotunda, aut alia cum ædificij ratione conuenienti.

Altitudine ab ima ad ſummam partem ducta eſſe debebit cubitorum duorum.

Latitudine;per uacuum ducta, tricubitali.

Foramine ab ima parte, quæ ad orientem uerſus ſtatuetur, triunciali ſit: unde, cum aqua baptiſmalis renouatur, uetus in ſacrarium, quod ſubtus, ut infra demonſtratur, inſtar paruulæ ciſternæ extruetur, defluat. Id uero foramen ligno querneo, uel fraxineo, eoq. arido, ſtuppæ inuolucris obducto, aut alia firmiori ratione, bene obſtruatur.

Fundo ſolido, integroq. conſtet, ſi ex uno tantum lapide factum eſt: ſi uero à pluribus; fundum habeat, accurato diligentiq. teſtaceo opere confectum, et ſolide ita pauimentatum; ut ne rimula quidem ſit, unde aqua ſenſim effluere ullo modo poſſit.

Eiuſmodi præterea fundus ſit, ut totus accliuiter pondeat ad foramen uerſus.

In umbilico cappellæ, ſituſue præfiniti, eiuſmodi uas, firmiter commu-

nitum,

nitum, ſtatuatur, ut ſupra.

Ciſternula, in quam aqua baptiſmalis cum renouatur, effluet, a parte orientali pro ſacrario ſuffodiatur in plano, quod circum baptiſterij uas eſt. Quæ ciſternula, prope baptiſmali uaſi adhærens, ex oſtiolo undique cubitali conſtet; hocq. ualuulis ſera, ac peſſulo firmiter muniatur; tantumq. pateat, cum per illud, aperto uaſis foramine, aquam effundi opus eſt.

Communia Baptiſterij Romani, et Ambroſiani.

Huius baptiſterij Ambroſiani, et Romani, quod ad extructionem attinet, hæc communia eſſe poſſunt, operimentum, ſeu ciborium, ſitus ſpatium, ſæpimētum, ornatus, tectum, et conopæum, ut mox infra uniuſcuiuſque forma demonſtratur.

De ciborio.

Operimentum igitur, quod ciborium dicunt, et utriuſque baptiſterij uſui accommodatum eſſe poteſt, e mar-

more, lapideue ſolide in eccleſiis inſignioribus fiat: et columellis, pilaſtriſq. anguſtioribus, ut in intercolumnijs ſatis commodi ſpatij detur, altitudine duorum cubitorum ſuffultum, firma ſtructura pitatur. Quæ columellæ, piliſtrateue, ubi ritu Romano baptiſterium eſt, uaſis inferioris labro ſummo fixæ collocentur; ubi Ambroſiano, in uaſis ipſius baptiſmalis labro conſolidatæ hæreant.

In earum columellarum ſummitate Epiſtylij, et Zophori ornatus decens, coronixq. de architecti conſilio adhibeatur, tum totum opus operimenti contegatur tecto marmoreo, forma orbiculari, aut pyramidali: in cuius ſumma parte ſtatua collocetur Sancti Ioannis Baptiſtæ, Chriſtum Dominum baptizantis. Spatia autem illa, inter pilaſtratas interiecta, ualuulis æneis, aliqua pia hiſtoria conflatis, ita occludantur, ut, cum uſu uenerit, amoueri queant.

De

De menſa.

Vaſi baptiſterij, ſiue Romano, ſiue Ambroſiano more, forma ſupra præſcripta extructi, et ceteris item, alia forma infra demonſtratis, ad baptiſmalis aquæ aſſeruandæ mundiciem, menſa e duabus tabulis nuceis conſtans, fibuliſq. ferreis media inter ſe iuncta, et inter ciborium, uaſq. ipſum collocata adhibeatur: qua eiuſdem uaſis oſtium pro illius uaſis forma, et modo plane tegatur, et claudatur.

Quæ menſa, ubi ritu Ambroſiano mergẽdo baptizatur, in baptiſterijs ſolum amplioribus locum habeat: ne infantis immerſio impediatur: in omnibus autem, ubi ritu Romano baptiſmus infuſione miniſtratur, eſſe poteſt.

De ſitu utriuſque Baptiſterij.

Situs uero utriuſque baptiſterij, forma eadem ſit, qua uas baptiſmale, et cappella.

Huius ſitus planum ſolidetur teſſel-

Digitized by Google

lato opere marmoreo: cingatur columnario opere à ſummo gradu.

De columnario.

Forma columnarij ſit, pro baptiſterij ædificationis modo.

Conſtet columnis octo, ordine ſingulis; aut ſexdecim, ordine binis: ſi ſexangula forma, ex columnis ſex, aut duodecim, pro formæ ratione.

Ornetur, et cingatur à ſumma parte Zophoro, et coronicibus de architecti conſilio.

Operiatur tecto laqueato, aut fornice, aut opere concamerato, arundinibus firmiter contexto, tectorijq. incruſtatione, et albarij operis cælati, inauratiq. ſpecie exornato.

Interſæptum ſit etiam hoc columnarium clathrato opere, ab una ad alteram columnam ducto; atque ita omnino, ut de clathratis ferreis cappellarum ſupra præſcriptum eſt.

De conopœo.

Conopæum ad ciborium totum contegendum adhibeatur: idq. e ſerico, aut

Digitized by Google

aut ſubſerico, coloris albi ſit. qui color myſterij huius ſacramenti rationibus reſpondet, non tamen e tela decenti eiuſdem coloris, uetatur.

De armario ſacri chriſmatis, &c.

Armarium autem, in quo ſacri chriſmatis, et olei cathecumenorum uaſculum, liber ritualis ſacramentorum, mantilia, et reliqua, ad baptiſmi miniſtrationem neceſſaria, reponuntur, ad baptiſterij, Romano, Ambroſianoue more extructi, uſum in ipſa cappella ab aliquo latere in pariete, aut parieti adhærens, de conſilio architecti fieri poterit; ualuis ſera, et peſſulo bene clauſum, marmoreoq. opere, ſculpturaue, pijs imaginibus elaborata ornatum: intrinſecus autem partitum, ac decenter diſtinctum, pro ratione, et uſu rerum, quæ ibi aſſeruandæ ſunt; tum uero tabulis populeis circumamictum, aut alijs eiuſmodi, ut ab humiditate, quæ ex muro, aut marmore exiſtit, omnino defendatur. Panno

Digitized by Google

no autem ſerico albi coloris undique circumueſtitum ſit.

De baptiſterio anguſtiori.

Vbi uerò præ ſitus anguſtia, aut præ tenuitate facultatum, Sancti Ioannis Baptiſtæ ſacellum, et baptiſterium, ita amplum, atque altum extrui non poteſt; eadem tamen utriuſque ſeruata forma, anguſtius fiat, ita ut baptiſterium, remoto columnario opere clathris ſolum ferreis, gradui, quem unum tantùm in deſcenſu habeat, affixis cingatur: et tecto ſacelli ſolo operiatur; cum alterum proprium, præ ædificij humilitate habere non queat. Facultas præterea operimenti, ciborijue, etiam cum armario coniuncti, ex ligno, forma, ut infra demonſtrata, conſtruendi erit; ubi marmoreum illud fieri non poterit.

De altera ſacelli, ſituſue forma, ad utriuſque baptiſterij, et Romani, et Ambroſiani uſum.

In omni eccleſia parochiali, aliaue inferiori,

Digitized by Google

ſeriori, ubi fontem baptiſmalem con ſtitui conceſſum ſit, intus ad oſtium maius, et à latere, ubi euangelium legitur, ſacellum, cappellauè extruatur; quæ inſtar aliarum cappellarum lateralium ſit, quæ pro altaribus exædificantur.

De illius pauimento, limine, longitudine, latitudine, altitudine, toto denique ſpacio, fornice, clathris ferreis, alijſue, et ceteris ſeruentur, quæcumque in alijs cappellis, quæ cum altaribus ſunt, præſcribuntur.

Quibus uero in eccleſiis, præ ſitus anguſtia, extrui non poteſt quæ tantæ magnitudinis ſit, quantam præfiniuimus; ea tamen omnino exædificetur, quæ ſitus ſui ſpacio, baptiſterij ſaltem opus totum ſupra demonſtratum capiat; tum præterea aliquantulum loci ſit ſacerdoti, baptiſmũ miniſtranti, et compatribus.

Si uero ab euangelij parte ad præſcriptum cappella hac extrui nullo

Digitized by Google

lo modo poteſt; ab altera parte, ubi præfinita forma, et commodius poſſit, ea exædificetur arbitrio Epiſcopi ut infra exponitur.

Vbi autem per loci anguſtias, ne ab altera parte, neque hac exigua quidem magnitudine, fieri cappella poteſt; tunc ab euangelij latere ad oſtium paries aliquantulum ita concauetur, ut foris etiam ad hemicycli formam, promineat; in qua concauitate baptiſterium totum, aut pars apte cohæreat; et clathris ferreis, à tribus partibus ſæpiatur.

Vbi præterea neque hac forma extrui poteſt; ab eo ipſo latere, prope parietem illud collocetur; ea tamen adhibita ratione, ut ne uel impediri, uel occupari à ſitu ianuæ poſſit, quæ ab eo latere fiet: et clathris item, ut ſupra, muniatur: ita tamen ut inter hæc, et ipſum baptiſterij opus ſpacij tantum interſit, quantus eſt cubitus, aut paulo amplius pro ſitus ratione. Illa autem cautio, ne

bapti-

baptiſterÿ ſitu ianua, quæ à latere maioris oſtÿ eſt, impediatur, adhibẽda eſt, etiam accurate in omni, infra demonſtrata, baptiſterÿ forma.

Verum quo maxime, ſi poteſt, caueatur, ne baptiſterium parieti proximum adhæreat; cum eccleſia, nullis etiam nauibus conſtans, ampla tamen eſt; tunc ad illius oſtium, ab eodem euangelÿ latere, ſitus, qui ab uno, et altero pariete cubitis duobus, uel pluribus pro ſpacÿ modo; ſeruata illa, ut mox ſupra, ratione æque diſtet, clathris ferreis, forma quadrata, aut octangula, uel eiuſmodi præfiniatur.

In cuius ſitus medio baptiſterium, cuiuſmodi forma ſit, ita collocetur; ut ab omni clathrorum ſæpimento, cubiti unius, et dimidÿ ſaltem, ſi poteſt, ſpatio abſit.

Si uero nauibus, et intercolumnÿs, non ualde interſe diſtantibus, eccleſia extructa eſt; intra illius tantum intercolumnÿ, eccleſiæ oſtio

maiori

maiori proximi, fines, ab eo ipſo euangelij latere; aut in eo ſpatio, quod intercolumnio, et ianua maiori continetur, baptiſterium, præſcripto ſpatio, clathris ferreis concludatur; atque ita, ut is ſitus concluſus formam quadratam, aut octangulam, aliamuè, quæ pro loci ratione commodior, decentiorq. uideatur, exhibeat.

Quæcumque uero de forma clathrorum, et altitudine loco de cappellis ſupra dicta ſunt, eadem in clathris, pro baptiſterio, ſeruanda erunt.

Baptiſterium quocumque ſitu, uel forma in eccleſia conſtructum, ſi Epiſcopi iudicio præ tenuitate facultatum cancellis ferreis ſæpiri non poteſt, nec marmoreis item: ligneis ſaltem muniatur, ut de cappellis præſcriptum eſt.

De loco baptiſterij a dextro latere.

Vbi Epiſcopi iudicio à dextro potius, quam à ſiniſtro eccleſiæ latere commodius, præſcripta ratione, baptiſterium

ſterium conſtitui queat; ab eo, eiuſdem facultate data ponetur, ſeruata in ceteris, proxime præſcripta ratione.

Baptiſterij cappella, ſeu hemicyclus, ſeu paries, proxima pictura Sancti Ioannis Baptiſtæ ornetur, Chriſtum Dominum baptizantis.

In eiuſmodi cappella, aut loco, ſituſue baptiſterium, ad quod uno pluribuſue gradibus deſcenſus fiat, et forma, in cæteris etiam ſuperius demonſtrata, eccleſiæq. uel Romanæ, uel Ambroſianæ uſui accommodata extruatur, ſi pro facultatū ratione poteſt; ſi minus forma ſequens formanda eſt, more Romano.

Forma ſecunda Baptiſterij more Romano.

Vas rotundum, aut alia decenti forma, quæ uidebitur, è marmore, aliove ſolido lapide, per diametrū latè cubitis duobus, et dimidio, patens fiat; profundum uncijs octo, aut decē ad ſummū; et in fundo ſenſim concauū, cum ſuis, ut ſupra, canaliculis.

Digitized by Google

In baſe, columnaue collocabitur; à pauimento autem, uſque ad labrum uaſis non altius cubitis duobus.

In eius medio foramen, digito circiter patens ſit: quod per columellam, baſemq. uſque ad paruulam ciſternam, effuſæ aquæ baptiſmalis excipiendæ cauſa ſuffoſſam, penetret.

De altero uaſe.

Præterea in eiuſdem uaſis medio, alterum etiam uas, marmoreum itidem, forma ſimili, at amplitudine minori; ita ut per diametrũ cubito uno, et uncijs octo, cum ipſius uaſis craſſitudine, latè patens, ſtatuatur. Idq. uas ſuſtentetur aliquo marmoreo, lapideoue fulcimento, quod in uaſe inferiori nitatur.

Hocq. ipſo in uaſe minori baptiſmalis aqua aſſeruetur.

Forma ſecunda baptiſterij more Ambroſiano.

Forma autem baptiſterij Ambroſiani ſecunda, hæc erit.

Vas modo, ac forma, ut mox ſupra

more

Digitized by Google

more Romano præfinita, fiat: at in medio non perforatum, ſed profundius excauatum: nec uero ſuperiori uaſe, ut illud conſtet.

Sin autem uas ipſum non ex ſolido lapide factum ſit, ita ut aqua ſenſim diſperdatur; in eo inſeratur aliud uas ſtamneum, æreumue ſtamnatum, donec aliud lapideum ſolidum, nec rimoſum, ſpongioſumue paretur.

De ſacrario.

Sacrarium autem ad baptiſterij huius, more Ambroſiano extructi, uſum fieri poteſt uno, aut altero modo, infra demonſtrato de ſacrarijs; ita tamen, ut et baptiſterium, et ſacrarium intra unius ſepti fines concludantur.

Communia utrique ſecundæ baptiſterij formæ.

Pauimentum autem baptiſterij, cuiuſmodi forma, ſiue Romano, ſiue Ambroſiano uſu demonſtrata ſit, etiam in eccleſia ita profunde ſternatur;

ut ſi

Digitized by Google

ut ſi minus tribus gradibus, uno ſaltem ad baptiſmum deſcendatur; quamuis baptiſterij uas, columella ſuffultum; emineat.

Baptiſterio, quod extra cappellam, hemicycliuè concauitatem totum; uel ex parte poſitum eſt, ſiue parieti inhæreat, ſiue ab eo diſtet, fiat tegumentum, aut opere fornicato, quod duabus, pluribuſue columnis, ab ipſo pariete paululum extantibus, ſuffulciatur; aut ſtruatur tabulis ſectilibus, ijſq. pictura pie ornatis; aut e tela picta fiat. Quod e ligno; aut e tela integumentum, cathenis ferreis è tecto pendentibus, aut alia firma ſtructura, ſuſtineatur.

De ciborio, et armario.

Ciborium uero, et armarium utriuſque commune, eiuſmodi fiet.

Pyramidis forma illud extruetur ex tabulis ſectilibus nuceis, polite elaboratis, et, ubi poteſt, pictis etiã, atque decore inauratis. Quæ tabulæ inter ſe aptè cõmiſſæ, et compactæ, omni

omni coaſſatione cohæreant: earũq. commiſſuræ paruulis, tenuibuſq. aſſulis, coronicibuſue rectè annexis, ita contegi debent, ut nec puluis, neque ullæ aliæ ſordes in baptiſterium penetrent.

Id ciborium labro uaſis inferioris baptiſterij, ſi Romani moris eſt, ſi Ambroſiani, ſummitate labri ipſius uaſis baptiſmalis, nitatur, atque ſuffulciatur. A cuius ciborij parte ſuperiori, armarium paruulum, aſſeruandis ſacris oleis, alijſq. rebus, ad baptiſmi miniſtrationem neceſſarijs, accommodatum, extrui debet: quod à ſummo uaſe diſtet uncijs circiter octo: intrinſecus autem tela ſerica coloris albi, bene circumueſtiatur.

De ciborij altera forma.

Ciborij præterea forma altera eſſe poteſt: quæ è ligno etiam, ut altera, confecta columellis, et pilaſtratis ligneis ſuffulta, eodem modo fiat, quo ſupra demonſtrata eſt forma cibo-

rij

rij marmorei.

De ualuis ciborij.

Ciborij ualuæ, quacumque forma illud ſit, anteriorem parietem eccleſiæ ſpectare debent; ut et baptizantis ſacerdotis facies, et infantis, qui baptizatur, caput ad orientem uerſus reſpiciat.

Nec uero intrinſecus, ſed extrinſecus illæ aperiantur: et amplæ præterea ſint, ut ijs apertis totius baptiſterij dimidia pars pateat. Claue autem, ſera, peſſuloq. firmiſſime claudantur.

De baptiſterij forma tertia ex uſu Romano tantum.

Alia tertia ſequitur baptiſterij forma, quæ uſui Romano tantum accommodata permitti poterit, ubi Epiſcopus præ magna inopia neceſſario illam concedendam cenſuerit.

Lapis marmoreus ſolidus, opere ſculptili, eiuſmodi apparetur; qui forma ouata ſit: ac longe cubitos duos, et uncias octo pateat; late cubitum

unum,

unum, et uncias duodecim.

In quo lapide, uaſa duo, eaq. unciarum trium interuallo inter ſe diſiuncta, ſcalpro polite concauentur; quæ et forma rotunda ſint; et eadem altitudine, amplitudineq. item.

Tum columella etiam; ad formæ præſcriptæ modum, ſub ouato lapide ſtatuetur.

E duobus his uaſibus unum erit, ad altare maius uergens: in quo aqua baptiſmalis aſſeruabitur; alterum, in quo dum baptizatur, aqua eadem effundetur; idq. ſpectans ad parietem, altari maiori appoſitum.

Ideoq. in huius fundo paruulus canalis fiat: per quem ad foramen, quod à latere in una parte fodietur, aqua ducatur; indeq. per columellam, intus uacuam penetrans, ad ſubterraneam paruulam ciſternam defluat.

Hoc item baptiſterium operimento, ciborioue ligneo, ex præſcripta ſupra forma, contegatur: armariolo

Digitized by Google

item, ut ſupra, extructo; et conopæo item adhibito. Hæc de baptiſterio, ſequitur de ſacrario breuis inſtructio.

DE SACRARIO.

Cap. XIX.

SAcrarium igitur præter illud, quod cum baptiſterio iunctum eſt; alterum etiam, quod alijs uſibus in eccleſia eſſe debet; in omni cathedrali, præpoſiturali, archipresbyterali, parochiali, et alia quauis eccleſia, in qua Miſſa aliquando celebratur, extruatur ad unius, uel alterius formæ, quæ ſequitur, præſcriptæ modum.

Idq. in cappella maiori, ſi commode poteſt, neque ullum impedimentum præbet, uel alio eccleſiæ loco, qui ſacriſtiæ propior ſit, eiuſq. uſui accommodatior, à populi autẽ conſpectu remotior; uel in ipſa potius ſacriſtia, ſi hæc ampla ſit, ac præſertim ſi eccleſia frequẽtior, eiuſq. clerus multus.

Sacrarij

Sacrarij prima forma.

Sacrarij prima forma hæc ſit, ut uas ſcilicet e marmore, lapideue ſolido fiat, inſtarq. fontis baptiſmalis concauetur: longe patens ſit cubitum unum; late uncias ſexdecim: forma rotunda, uel ouata, uel quadrata, aliaue, quæ minus ſitum impediat. In medio fundo concauo foramen habeat forma quadrata; quod large ab omni parte pateat uncias circiter quinque.

Suffulciatur columella quadrata, aliaue pro ratione uaſis, ſuppoſita paruula baſi: ita ut ab eccleſiæ pauimento, uſque ad ſummum eius labrum, altè extructum ſit cubitis duobus.

Habeat ſub foramine paruulum tubulum aquæductumue, in media columella effoſſum, ſcalptumue: qui, quadrata etiam forma, ample itidem pateat uncias quinque, ut per eum aqua, cineres, aliaq. id generis, quæ effundentur, aut proijcientur,

deorſum effluant.

Infra hunc tubulum, aquaductumue ciſterna ſuffodiatur, in quã quæcumque effuſa, proiectaue erunt, recipiantur.

Id ſacrarium integumento operiatur: quod ex tabulis nuceis ſit, atque eiuſmodi, ut à parte ſuperiori ſenſim leni accliuitate, quaſi pyramidis inſtar, emineat. Claudatur autem firmiſsime peſſulo, ſera, et claue.

Sacrarij forma ſecunda.

Altera præterea ſacrarij forma hæc erit. Feneſtella in pariete, uncijs uiginti, uel cubito, prout illius craſsitudo eſt, concaua extruatur; quæ cubito etiam uno, ac paulo amplius late pateat: alta uero ſit cubito item uno, et dimidio.

Ab eccleſiæ pauimento in altitudinẽ extruatur cubitis circiter duobus.

Cuius feneſtellæ ſolum e ſolido lapide, eoq. concauo ſit, in quo foramen inſit, ut ſupra.

Forma ample quadrata: tum aquædu-

du-

ductus, et ſubtus item ſuffoſſa ciſternula: ualuulis ſuis, ſera, et claue occludatur.

DE VASE AQVAE SANCTAE. Cap. xx.

HActenus de ſacrario; nũc de aquæ ſanctæ labro, uaſeue: quod e marmore, lapideue ſolido, non ſpongioſo, ac ſine rimis ſit: columellæq. ſcapo, decenter elaborato, ſuffulciatur. Collocetur non foris, ſed intus in ecclesia; ita ut e conſpectu ingredientiũ ſit, à latere dextro, ubi poteſt. Alterũq. collocetur, qua ingrediuntur uiri, alterum qua mulieres. Parieti non inhærens, ſed ab eo diſtans pro ſitus ſpatio: columella, ut ſupra, aut pila, baſeue ſuſtentetur: in qua nihil prophanũ appareat. Aſpergillum decens habeat, e labro cathenula appenſum. Quod uel ex aurichalco, uel ex ebore, uel e ferro, politè tamen elaborato, uel ex alio genere, quod conueniat, conficiatur:

à ſumma parte non e ſpongia conſtet, ſed e ſetis. E ſpongia autem eſſe poteſt; ſi in pilula ex argento, aurichalco, aut ſtamno undique perforata illa includatur; præfixis extrinſecus ſetis.

DE AMBONIBVS, ET SVGGESTV. CAP. XXI.

HAbenda eſt quoque in eccleſiis inſignioribus, ac præſertim in baſilicis cathedralibus ratio ambonum: quos, et magnos, et ornate confectos, et tabulis marmoreis ornatos, extitiſſe, in baſilicis Romanis perſpici licet, et alibi etiam æneis, cælato ſacrarum imaginũ opere expreſſis.

De duobus ambonibus.

Item duo pro eccleſiarum magnitudine conſtitui poſſunt; unus altius extructus, de quo euangeliũ; alter de quo epiſtola, lectioue ſacræ ſcripturæ, in maioribus ſolẽnitatibus pronuncietur. Hicq. paulo depreſſior ſit, quã ille unde euangeliũ legitur.

De

De uno ambone.

VNus etiam tantum Ambo, ut in multis eccleſiis cernitur, eſſe poteſt, qui et euangelij, et epiſtolæ ſimul lectioni uſui ſit: ita tamen ut in eo locus, unde euangelium recitatur, aliquanto eminentior ſit; pars uero, unde epiſtola, aliquo gradu inferior ſit.

Infima item pars ſub ambone, uel alius locus inferior detur, ubi cantoribus clericiſue ſpatium ſit, unde in ſolemnitatibus, certiſq. diebus, de antiquo eccleſiæ more ſtata cantica, præſertim inter epiſtolam, et euangelium, canant.

In Ambone ubi poteſt, conſtituantur duo graduum ordines, unus quo ſit aſcẽſus ad orientẽ uerſus; alter occidentẽ ſpectans, quo fiat deſcenſus.

De ſitu Ambonum.

Si unus tantũ Ambo in eccleſia conſtituendus ſit; is à latere euangelij ſtatuatur. Si duo, unus, unde ſcilicet epiſtola legitur, à latere epiſtolæ; al-

ter uero qui eſt euangelij, ab euangelij latere conſtituatur; ita ut diaconus, inde euangelium legens, ad meridionalem eccleſiæ partem uertatur, ad quam uiri conueniant. Atque ij quidem e marmore, lapideue alio, cōfici debebunt; et ornari præterea aliquo piæ ſculpturæ opere. Aut e latericio lapide exædificari poſſunt, exornari tamē eos decet laminis marmoreis, lapideiſue ornate elaboratis, aut æneis, ijſq. inauratis: quales hodie etiam uiſuntur.

De ſuggeſtu.

In unaquaque autē eccleſia parochiali, ubi ambo conſtitui non poßit; unde et euangelium pronuntiari, et ſacra concio haberi poßit, ſuggeſtus omnino, ex tabulis ſectilibus, ijſq. firmioribus, decenti opere, et forma, ab eodem euangelij latere extruatur; unde, et euangelij lectio, et concio ſacra haberi queat.

Illud denique caueatur, ut cum ambones, tum ſuggeſtus in gremio eccle-

ſiæ,

ſiæ, loco conſpicuo, unde uel concionator, uel lector, ab omnibus, et conſpici, et audiri poſſit, apte collocati, ab altari maiori, ut pro eccleſiæ ratione fieri decore poteſt, non longe admodum ſint; quò ſacerdoti, ut decretum eſt, intra Miſſarum ſolẽnia concionanti, commodiori uſui eſſe queant.

DE CONFESSIONALI.

Cap. XXII.

D*Emonſtrata ambonis, ac ſuggeſti item forma, unde ſacra uel lectio uel concio habetur: reſtat aliqua etiam inſtructio operis lignei, ad pœnitentium confeſſiones audiendas, recte decenterq. accommodati, quod confeſſionale appellamus.*

De confeſſionalium numero.

Primo igitur in eccleſia cathedrali confeſſionalia totidem conſtruantur, quot, pro iubilei, indulgentiarumue celebritate, aut ſolemnitatum ratione, ſacerdotes confeſſarios conſti-

tui, adhiberiue opportunum, neceſſariumue uidebitur.

In ſingulis item eccleſiis collegiatis, ſæcularibus, regularibuſue totidem etiã, quot ſane requiruntur, pro cõfeſſariorum ſacerdotũ ratione, qui in frequentiori populi cõcurſu eſſe, adhiberiue ibi plerumque ſolent.

In unaquaque præterea parochiali eccleſia ſtatuantur confeſſionalia duo; ut uiri, quod ſæpe non ſine irreuerentia loci, ſacræq. illius actionis, et offenſione piorum cernitur, cum mulieribus ne confuſe permixti, neue etiã denſe inter ſe compreſſi ſint, cum ad ſacram confeſſionem frequens concurſus eſt; ſed ita diſtincti, ut hi in uno, illæ in altero confiteãtur; quemadmodum in pleriſque huius prouinciæ eccleſiis certus iis ipſis, et diſtinctus eſt locus; tũ præterea, ubi illud non ex prouinciali decreto diſtingui iuſſum eſt, ut unum parocho, alterum confeſſario alij ſacerdoti uſui ſit, ſi quem ab Epiſcopo

pro-

Digitized by Google

probatũ, ille aliquando, eiuſdẽ conceſſu, in frequenti confitentiũ multitudine adhibere neceſſe habeat.

In qua uero parochiali eccleſia plures parochi, portionarÿ, alÿue ſacerdotes, etiam coadiutores ſunt, qui confeßionis audiendæ munus exercent; totidem item confeßionalia fieri debebunt, quot ſane illi ſunt.

Quod uero de duobus confeßionalibus, in unaquaque parochiali eccleſia statuẽdis, ſupra animaduerſum eſt; id etiam præstandum erit in ſingulis eccleſiis, quæ licet parochiales non ſint; tamen ÿs ipſis, aut parochiali quouis iure ſubiectæ, aut annexæ, aut adiunctæ, aut intra earũ fines constitutæ ſunt: aut eiuſmodi ſunt, in quibus aut ſacerdos quiſpiam reſidere, qui idem confeſſarÿ munus obeat, aut parochus, quouis iure, uel quauis cauſa debeat, ſoleatue.

In eccleſiis item non parochialibus, ubi doctrinæ christianæ ſcholæ exer

Digitized by Google

centur, confeſsionale adhibeatur, unum ſaltem; uel duo item, ſi utriuſque ſexus ſchola chriſtiana ibi exerceatur; uel demum plura etiam, ubi plures confeſsarios ſacerdotes, tempore ſcholæ chriſtianæ, adhibentur ex decreto prouinciali.

Forma confeſsionalis.

Forma, ad cuius præſcriptum confeſsionale extruendum erit, hæc eſt, qua ſeruata, licebit aliqua præterea ornamenta adhibere, ut pote in anteriori parte coronices elaboratas, aliudue ornati genus decens.

Primo ex tabulis ſectilibus, uel nuceis, uel certè alterius cuiuſuis generis, totum ſit; ſeptum ſcilicet iis, et à latere utroque, et à tergo, et à parte ſuperiori eiſdem intectum: a parte anteriori apertum omnino, neque ullo modo occludatur.

Habeat tamẽ, præſertim in frequẽtioribus eccleſiis, oſtiũ ex crate cancelliſue ligneis, inter ſe unciarũ circiter quattuor ſpatio diſtantibus cũ

ſera,

ſera, clauiq. ut cum confeſſarius in eo non eſt, ne ibi cum irreuerentia miniſterij, quod ibi agitur, laici uagiq. et ſordidi homines ſedeant, otioſeue dormitent.

De baſi.

Baſis huius confeſſionalis, ubi ſacerdotis confeſſarij, et pœnitentis pedes innixi hærent, ab eccleſiæ pauimento alta extet, uncijs ad ſummum octo; late cubitis duobus; longe cubitis circiter quattuor pateat,

De ſede confeſſarij.

Sedes confeſſarij in eo ſit: quæ a baſi alta ſit cubito, et uncijs circiter tribus; lata a dextera, ad ſiniſtram partem, cubito item, et dimidio; a fronte, ad tergum, uno tantum cubito.

De confeſſionalis altitudine.

Totius huius confeſſionalis ſtructuræ altitudo, à baſi uſque ad ſummum ducta, cubitis quattuor conſtet.

De aſſula, in qua confeſſarius nitatur.

In parte interiori tabulæ intermediæ inter confeſſarium, et pœnitentem,

aſſula

Digitized by Google

aſſula item collocetur: in qua ipſe confeſſarius, brachio nixus, hærere poßit: eaq. inſtar repaguli ſit, ita ut, et deprimi, et rurſus, pro libito, extolli queat.

De ſcabello pœnitentis.

A parte exteriori, pœnitentis ſcabellum, ab ima parte latum uncijs quattuordecim, baſi innixum, et tabulæ intermediæ hærens, acclinit erq. ab imo ad ſummum aſcēdens, altum a baſi extet, cubito, et uncijs uiginti. Cuius ſummitatis tabella leniter accliuis ſit: in qua pœnitens manibus ſupplicibus niti poßit, dum in confeßione genibus flexis eſt; eademq. lata uncijs duodecim; longa cubito uno, et dimidio.

De gradu ſcabelli.

In ima parte habeat hoc ſcabellum gradum annexum, ſuper quo pœnitens genua flectat, quod ſupra baſim emineat uncias octo: latè pateat uncias ſexdecim, ea longitudine, qua ſcabellum.

De

Digitized by Google

De feneſtella intermedia.

Feneſtella in medio tabulæ, quæ inter confeſſarium, et pænitentem interiecta eſt, fiat; cuius pars ima emineat ſupra ſedem confeſſarij cubitum, et uncias octo: quæ uncijs ſexdecim alta, duodecim uero lata ſit.

Hæc uero feneſtella diuiſa ſit in ſpatia paria tria, relictis in ipſa duabus columellis, ſeu paruis fulcimentis eiuſdem tabulæ.

Cui feneſtellæ, à parte pænitentis, affigatur lamina ferrea, plena foraminum: quæ ſingula inſtar ciceris, minuta, paruaq; ſint.

Feneſtellæ præterea, à parte confeſſarij, configatur tela tenuis ſaia, aut militia, quem buratum dicunt.

De imagine crucifixi.

A parte pænitẽtis, quæ exterior eſt, loco ſupra feneſtellam, crucifixi imago, in charta religioſe expreſſa, apponatur.

De ijs, quæ affigenda ſunt certis confeſſionalis tabulis.

Tabulæ item, inter confeſſarium, et pæ-

niten-

Digitized by Google

nitentem intericcta affigatur, ab illius anteriori parte, alia tabula, quæ tranſuerſe pateat cubitum unum: ita ut pars paulo maior, ad pænitentem uerſus: altera ad confeſſarium uerſus ſpectet.

In huius tabulæ parte, quæ ad confeſſarium ſpectat, intus fixa collocetur, et imago aliqua Chriſti Domini, aut beatæ Mariæ uirginis, et ſub ea tum oratio illa præparatoria, impreſſa ad uſum confeſſariorum Sacerdotum, cum ad pænitentium confeſſionem audiendam accedunt, tum forma abſolutionis.

Alteri etiam tabulæ, quæ à confeſſarij altero latere eſt, neque feneſtellam habet, intus affixæ ſint litteræ proceſſus in cæna Domini, prout quotannis à Sanctiſſimo D. Noſtro promulgatæ erunt.

In alia tabula, quæ à tergo eſt, canonum pænitentialium tabella collocetur.

Tabulæ ſupra feneſtellã, à parte ſcili

cet,

cet confeßarij apponatur tabella caſuum, quorum abſolutionem ſibi Epiſcopus reſeruarit: quiq. alio quouis iure, uel eidem, uel ſummo Romano Pontifici reſeruati ſunt.

De capſulis eleemoſinarijs in confeſſionali non ſtruendis.

Nec in eo confeßionali capſulæ, loculiue ulli omnino colligendæ eleemoſynæ cauſa, ſtruantur quouis prætextu, aut eidem propè affigantur.

Confeſſionalia, quo loco eccleſiæ conſtituenda.

A latere eccleſiæ, extra cappellæ maioris ambitum, loco aperto, patentiq. confeßionalia conſtituantur: partim à meridionali regione, partim à ſeptemtrionali.

In alijs etiã eccleſiæ locis, pro ratione amplitudinis, et ſitus eccleſiæ, Epiſcopi conceſſu aliquando collocare licebit, ut in cappellis quibuſdam, ample patẽtibus, aut in earũ aditu, uel limine, ita ut confeßarius intra clatbri ſepta, pœnitens uero extra

ſit,

ſit, quo fiat; ut clathris cappellæ arceantur, qui inordinatè concurrentes ad ſacram confeſſionem, nimiſq. prope alium, qui tunc peccata ſua confitetur, uel ipſum pœnitentem, uel confeſſariũ facile interturbant.

De loco confeſſarij, et pœnitentis item.

Confeſſionale in eccleſia ſi ab euangelij, quod in altari maiori recitatur, latere collocabitur; tunc pœnitentis ſcabellum, et feneſtella, à dextra confeſſarij ſit; rurſuſq. ab illius ſiniſtra, cum à latere epiſtolæ illud erit: ut et confeſſarius à parte ſuperiori eccleſiæ ſemper ſit; et pœnitens aſpectu ſit ad maius altare, caputue eccleſiæ uerſus.

DE TABVLATO AD VSVM eccleſiæ diſtinguendæ. CAP. XXIII.

ET quoniam, ex inſtituta antiqua, a beatoq. Chryſoſtomo teſtificata conſuetudine, et in pleriſq. huius prouinciæ locis olim uiſitata, in eccleſia ſeparatim à fœminis uiri eſſe de-

Digitized by Google

debent; forma, et modus diſtinctionis eccleſiæ eiuſmodi eſſe poteſt.

In eccleſia igitur, inſigniori præſertim, à cappellæ maioris ingreſſu, uſque ad ianuam maiorem, tabulatũ, per medium eccleſiæ gremium recta ductum, columellis ligneis ſolidis, quinque cubitorum ſpatio ſingulis interſe diſtantibus, in pauimentoq. firmiter agglutinatis, affigitur: ac ſi tabulæ ſectiles, ex quibus compactũ eſt, aliquando amouendæ ſunt, canalibus paruulis in unaquaque columella ab uno, et altero item latere excauatis, alioue modo confectis, totum alte committitur. Cuius tabulati altitudo cubitis circiter quinque extruitur.

Ita uero in ianua maiori committatur, ut illam mediam diuidat, ſicq. diuiſa, ac diſtincta, partim uiris, partim mulieribus ad eccleſiam aditum, diuiſim, diſtincteq. faciat.

Sint autem in tabulato ianuæ quædam certis locis perſpicuis: quæ ualuis,

et

et peſſulis clauſæ, tunc ſolum aperiantur, cum ab una ad alterā partē tranſitū neceſſario fieri opus eſt. A qua parte autem concio habetur; quo facilius commodiuſq. fideles cōcionatorem conſpiciant; tabulatum cum eo tempore demiſſius aliquanto extare debeat, à ſumma parte tabulis committatur, quæ fibulis ferreis annexæ, et hinc inde paruulis peſſulis clauſæ, cum opus eſt, aperiri, et demitti poſſint, eiſdem fibulis appenſæ.

Quibus etiam in eccleſiis, aliquādo neceſſe eſt, ut cū ab una parte Miſſa celebratur, qui ab altera ſunt, eidem Miſſæ ſacro interſint; eadē ratio tabulati demittēdi adhiberi poterit. Fibulæ autem ad tabulati demittendi uſum, ut genibus flexis fideles, à qua parte ſunt, ſacerdotem, in altera celebrantem, proſpiciant, à pauimento diſtent cubitis duobus; ſi ad concionis audiendæ uſum tantum ſint, cubitis tribus.

De

DE SEDILIBVS MVLIEBRIBVS, quas bradellas dicunt. CAP. XXIIII.

QVibus in eccleſiis, Epiſcopus aliquem bradellarum uſum permittendum cenſuerit; earum forma ſequens conſtituetur; quæ, in eccleſia à parte mulierum collocata, cum ad ſedendum, tum ad genua flectenda illis uſui erunt. Pars uero mulierum ſeptemtrionalis ſit, niſi quibus in eccleſiis, pro ratione ſitus, aliaue cauſa, Epiſcopus aliter ſtatuerit.

Aſſeres igitur, ſeu trabes paruulæ quer neæ tres, craſſitudine unciarum quinque; longitudine cubitorum trium, et unciarum ſexdecim, altitudine unciarum octo, in eccleſiæ ſolo rectæ ſuppoſitæ, tribuſq. circiter cubitis ſingulæ interſe diſiunctæ, tabulis ſectilibus totidem, cuiuſmodi generis ſint, iiſq. ſingulis latitudine unciarum octo, æquali interſe ſpatio diſtantibus conſtratæ, una ſcilicet in medio, reliquæ duæ in extremitatibus,

tilus, bradellas humiles, eaſq. tripartitas ita conſtituant; ut inde, cum uſu uenerit, ne impedimento ſint, amoueri queant. Anguſtiores uero ſint, ubi eas latiores loci ſitus nō requirit. Atque hæc quidem forma bradellarum: quæ ab eà parte per eccleſiæ lōgitudinem ductæ, ſingulæ cubito inter ſe diſtantes, totidē collocabuntur, quot pro eccleſiæ amplitudine, Epiſcopus conceſſerit. Sint autem procul omnino à cappella altaris maioris, octo circiter cubitis, uel amplius pro eccleſiæ ratione; à tabulato intermedio, ſpatio uiæ latæ quattuor cubitis, pluribuſue pro magnitudine eccleſiæ; ab altero latere, uia etiam tantidem ſpatij. Nec uero propè ulla altaria ſint, ſed paulo remotiora.

In medio autem bradellarum ſitu uia præterea tranſuerſalis ſit, quæ tantumdem pateat.

A parte autem eccleſiæ, quæ uirorū eſt, nulla bradellæ ſint, quibus genua

flectan-

Digitized by Google

flectantur. Si quæ uero ſedilia conceduntur, ea, e tabulis item ſectilibus confecta, forma oblonga ſint; neque a tergo habeant longuria: quibus homines ab humeris nitantur: et, uel parietibus hærentia, uel intra intercolumnij ſpatia recta potiſsimum collocentur.

Et eiuſmodi ſint, quæ geri, amouerique ſingula poſsint, prout uſu uenerit: atque ita diſponantur, ut eccleſiæ impedimento non ſint; atque ita etiam, ut, qui ſedent, à ſanctiſsimo Sacramento auerſi non ſint; neque rurſus altaribus hæreant.

DE TVRRI CAMPANILI, ET campanis. CAP. XXV.

ATque hæc quidem ſunt, quæ ad interiorem eccleſiæ fabricã, uſumue pertinent: nunc aliqua ſequuntur, quæ adiuncta eccleſiæ ſunt. Ac primo loco de turri campanarũ, quam campanilem dicunt.

Vbi campanarum cauſa turris exædifican-

ficanda eſt. hæc mox infra demonſtrata ſeruari poterunt.

Sit turris campanarum, quadrata forma, aut alia, ut pro ratione eccleſia, lociue, architecto uidebitur.

In altum extruatur, illius iudicio, pro amplitudine item eccleſia.

De tabulatis.

Habeat tabulata, quot idem iudicarit; imum autem fornicatum, reliqua ſuperiora ex aſſulis firmis confecta, et ſummum opere item fornicato.

De feneſtris.

Feneſtras in ſingulis tabulatis habeat: quæ ab omni parte extructæ, longiuſculæ ſint; elegãtioremq. formã pro ſtructuræ modo exhibeant.

Quæ autem in ſummo tabulato columellis, aut pilaſtratis diſtinctæ, ab omni latere patentiores ſint: aut alia forma, de architecti conſilio, pro ædificij ratione.

De ſcalis.

Scalas pro ædificationis item modo, ubi poteſt, cochlidas, aut alia forma; eaſq.

Digitized by Google

eaſq; uel lapideas, uel ligneas: quibus ad campanarum locum aſcenſus cõmodus ſit, neque periculoſus.

De faſtigio.

Faſtigium non triangulum, ſed circulatum, et pyramidale: in cuius ſummo, ut myſterij ratio poſtulat, galli effigies, firmiſsime affixa, crucem erectam ſuſtinere poterit.

De oſtio.

Oſtium ualuis firmis, peſſulis, et claue bene munitum; ut perpetuo clauſum eſſe poſsit; niſi cum opus eſt campanis pulſari.

De loco campanilis.

Extruatur autem hac turris in capite atrij, porticuſue, quæ foribus eccleſiæ proxima eſt: ubi uero atrium nõ eſt; à manu dextera ingredientis, atque ita ab omni alio pariete diſiunctum, ut circuiri poſsit.

De numero campanarum.

Hæc turris, ſi eccleſiæ cathedralis eſt, ũ ſeptem, aut quinque ad minimum campanas; ſi collegiata tres, gran-

Digitized by Google

diorem ſcilicet, mediam, et minimam; ſi parochialis totidē, aut duas ſaltem habere debet; eaſq. diſtincto quodam ſoni concentu, inter ſe recte conſentientes, pro uaria diuinorum officiorum, quæ ſunt, ratione, ac ſignificatione.

De horologio.

In qua turri præterea horologium, pro ædificij forma artificioſo opere confectum, collocari conuenit: ita ut hora cuiuſque ratio, intus campanæ ſono, foris ſtellæ effigie, quæ in urbem ducatur, perſpicuo loco conſtituta, ſignificetur.

De altera forma campanilis.

Hæ ſupra demonſtratæ, regulæ, de turris forma, deq. horologio locum habeant in eccleſiis inſignioribus.

Vbi uero loci ſitus, et facultatū tenuitas turrim campanilem tanti ſumptus fieri non patiatur; in eccleſiæ angulo, a dextera ingredientis, extra tamen eccleſiā prominens, nō longe à ianua extrui poteſt; forma,

quæ

quæ de architecti consilio probabitur; ita tamen, ut in ea oſtium inſit, intus ab eccleſiæ parte, non foris extructum; et ualuis, ſeraq. ut ſupra, munitum.

De pilis lateritijs pro campanili.

Vbi autem ea eſt facultatum anguſtia, ut campanarũ turris nulla quidem extrui queat; interim, dum facultas ſit; pilæ lateritiæ in ſummo pariete hærentes, eæq. arcuatæ fieri poſſunt; unde campanæ appendantur. Qua in re uidendum eſt; ut apto loco conſtituatur; atque ita ut funes earum tractorij, ne in cappella maiori, ullaue alia, aut in medio eccleſiæ oſtio, aut alio eiuſmodi loco pendeant: ijdemq. per tubum ligneum, in fornice inſertum, ducti, tractiuè fornicatum opus, ne ſenſim diruant.

De Campanarum benedictione, et quæ ijs conflandis uitanda ſunt.

Campanæ uerò, neque in turri, neque alio loco collocandæ ſunt, niſi primũ ſolemni benedictionis, precumq. ri-

tu, ex eccleſiæ inſtituto conſecrata: cuius conſecrationis monimentum aliquo loco turris, uel eccleſiæ, conſignetur.

Illa præterea ne rem ullam prophanam inſculptam, inſcriptamue ullo modo habeant; ſed ſancti patroni eccleſiæ, aliamue ſacram imaginem, piamq. inſcriptionem.

DE SEPVLCRIS, ET CAEMIterijs. CAP. XXVI.

SEquitur de ſepulcris, et cœmiterijs inſtructio, quæ eiuſmodi eſt.

Ac primo quidem ſicut Epiſcopos, presbyteros, alioſq. eccleſiaſticos homines intus in eccleſia ſepeliri canones ſanxerunt: ita de eorum ſepulturis aliqua inſtructione cauendum eſt.

Epiſcopalis igitur ſepulturæ locus in baſilica cathedrali pro chori foribus, ingreſſuue eſſe poteſt: ubi ſi locus decēs aliquando nō datur; alius deligatur, qui religioſo, uenerabiliq.

Epi-

Epiſcopali nomini, ac dignitati con-
uenientior ſit: non in choro tamen,
neque in cappella maiori, ſed extra
illius fines, in alia eccleſiæ parte de-
centiori, atque inſigniori.
Sit ea à ceteris, etiam canonicalibus
ſepulcris, loco, et inſigni præterea
aliquo epiſcopali diſtincta.
Sepulcra item ſint canonicalia duo,
à dextero latere ſepulturæ epiſcopa-
lis; eaq. ut ſupra, aliquo interiecto
ſpatio ſeparata: in quibus et canoni-
ci, et capitulari dignitate præditi
ſepeliantur.
Totidem præterea à ſiniſtro latere,
certo etiam interuallo diſiuncta: in
quibus ceteri baſilicæ cathedralis ſa-
cerdotes, clerici, alijq. eccleſiaſtici
miniſtri humentur.
In eccleſiis collegiatis ſepulcra tria
ſint, ante etiam chorum: aut alio lo-
co, etiam digniori; non in choro ta-
men, nec uero in cappella maiori,
aliane; unum, in medio ſitum, in quo
Præpoſiti, uel Archipresbyteri, uel

alio nomine rectores earum ſolum humentur: alterum, in quo canonici; tertium in quo cæteri ſacerdotes, clerici, miniſtriq. earum eccleſiaſtici.

Præterea in ſingulis eccleſiis parochialibus etiam duæ ſepulturæ ſint, loco, ut ſupra, demonſtrato; una propria parochorum, rectorumue earum; altera clericorum parochialium.

Vbi uel in atrio, uel in porticu, uel in exedris, uel in cœmiterio locus nullus dari poteſt ſepulturis communibus: intus in eccleſiæ ingreſſu ſaltem quattuor eo nomine ſtruantur.

Aliæ uero ſepulcra, laicorum propriæ, in eccleſia, ſine Epiſcopi conceſſu fieri non debere decretum eſt. Quæ ſi fieri, extruiue conceſſum erit; ne propè altaria, ut Varenſi concilio cautum eſt, ſtruantur, fiantuè: niſi tam longe diſtent, ut ſepulcrale os ab eorum ſcabello, bradellaue procul abſit ſpatio ſaltem cubitorum trium.

Nullo ſane modo intra chori, et cap-

pel-

pellæ maioris fines; neque rurſus intra cappellarum minorum cancellos extruantur, quibus a populo ſacerdos celebrans ſaparatur.

Fornicato autẽ opere fiant: quæq. è ſolo eccleſiæ nullo modo extent, emineantue, ſed illud plane adæquẽt.

Ab utroque eccleſiæ latere, ubi fieri permiſſum erit, dextro ſcilicet, ac ſiniſtro, eo ordine diſpoſita extruantur, ut è regione ſibi ſingula reſpondeant.

De duplici integumento ſepulturæ.

Operiantur ſepulcra, ne ulla unquã tẽpore fateant, duplici integumento: quod, quadrata, uel alia decenti forma, pro loci ratione. è lapide ſolido ſit; ita tamẽ, ut inter utrumque aliquid ſpatij relinquatur; et inferius integumẽtum è rudi, illud ſuperius e polito lapide ſtruatur, eccleſiæ pauimento æquale; quod ſepulcrali ori undique apte cohæreſcat.

De anulo ſepulcri.

Anulus præterea in media integumen-

to ſuperiori affigatur; ad illius eleuandi uſum: ita tamen, ut nihil emineat: ſed tantumdem integumenti excauetur, quantum anuli craſſitudo capiat. Rurſus alia etiam ratio prætermittenda non eſt; ut illud integumentum ſuſtollatur per clauos duos: qui aliqua craſſitudine ſint; quiq. ab eiuſdem integumenti ſuperiori parte, in utraque latere traiecti, nihil plane extent; ab inferiori autem, paulo oblongiores, quàm integumēti craſſitudo eſt; ſinguli ferrum transuerſale, firmiter hærens, habeant: quo, dum, fune unicuique clauo adhibita, integumentum eleuatur, ſuſtineri queat.

In ſuperiori porrò integumento ne crux, ſacraq. alia imago effigieſue ſculpatur, aut alio modo exprimatur: ut ne pulueris, lutiue ſordibus, et ſputo inquinetur, ac tranſeuntiū pedibus conculcetur.

Neque uero etiam ſculpturæ ornatus, litterarum inciſio, aut inſcri-

ptio

ptio ulla, aliudue quicquã fiat, quod emineat: neque rurſus quicquam etiam teſſellato opere, etiam ſi non ſupereminеat, inſcribatur, ſculpaturue; quod Epiſcopo ante probatum non ſit.

De cæmiterijs.

Cum ſepulcris coniuncta inſtructio eſſe debet de cæmiterijs: in quibus mortuos ſepeliendi morem antiquum, tantopere à patribus comprobatum, in uſum, ex decreto concilij prouincialis, per Epiſcopos noſtræ prouinciæ, ubi poteſt, reſtitui cupimus. Cæmiteria igitur, ut animaduerti licet, alia in porticu, atrioue eccleſiarum, à fronte ſcilicet; alia à tergo; alia à latere ſeptemtrionali; alia à meredionali; quædam ab omni illarum parte ſunt: nec uerò uetitum eſt, quin adhuc etiam ab eiſdem ſingulis, omnibuſue partibus conſtitui poſſint.

Porrò, quæ à fronte, in atrioue eccleſiæ extructa ſunt, quamuis ad

Digitized by Google

excitandā, uel charitatis erga mortuos fideles, uel conditionis humanæ memoriam in ipſo proſpectu hominum ſint; tamen quoniam ob iter, ac tritam uiam, qua tranſitus per et ad eccleſiam hac, atque illac fit; facilius patent, uel animalibus, uel ſeruitutibus, uel deambulationibus, congreſsibus, et alijs hominum actionibus, eo ſacro loco indignis, quamobrem etiam ſæpe ob alia, quæ quotidie humanitus incidunt, uiolari cōtingit; ideo à fronte in atrijs, porticibuſue eccleſiæ, cum ab alio latere fieri poſſunt, non extrui expedit.

A ſeptemtrionali autē eccleſiæ parte, illorum ſitus potior deligatur: aut ab eo latere, in quo maxime ædium clericalium tranſitus quotidianus, feneſtrarum proſpectus, ſtillicidiorū etiam proiectura, aliæue eiuſmodi ſeruitutes uitari poſſunt.

Ampla autem cœmiteria eſſe debent pro eccleſiæ, cui adhærent, ſituſue ſpatio, proq. hominum item multitudi-

tudine . Forma eſſe poſſunt oblonga, aut quadrata, architecti iudicio, ac pro ſitus modo .

A parietibus nuda eſſe non debent; ſed undique ijs ſæpta . Qui parietes à terræ ſolo alte exædificentur, cubitis circiter ſeptem. Vbi uero tanta parietum altitudine præ loci inopia extrui non poſſunt; ita ſaltem altè exædificentur, ut animalibus aditus præcludatur : hæcq. altitudo nō minor ſit cubitis tribus .

Vbi uero præciſæ rupes erunt, quibus cæmiterij ſitus concluditur : eæ pro ſæpimento parietū eſſe poterunt.

Parietes autem manu facti, extrinſecus albario opere incruſtentur; in locis uero inſignioribus decens erit, ſi intrinſecus ab omni parte porticibus ueſtiantur; ſacriſq. picturis, hiſtorijſue ornentur . In ijs porro porticibus ſepulturæ, equali ſpatio inter ſe diſtinctæ, recto ordine, ad præſcriptæ formæ rationē, fieri poſſunt.

Vbi porticibus cæmiteria non circum-

ueſtiantur; parietes ſaltem exornari debent aliqua ſacra pictura, certis eorum locis expreſſa.

In medio eorum ſitu, crux ex aurichalco, aut marmore, alioue lapide confecta, collocetur: quæ in columna marmorea, lapideaue, ſeu in pila ſtructili ſuffulta, aliquo decenti integumento operiatur, aut è ligno alte erecta, conſtituatur.

Cappella item paruula, eaq. in orientē uerſus, ubi poteſt, extruatur in qua preces pro mortuis, aliquādo fiūt.

Habeat item uas aquæ ſanctæ, forma ſupra demonſtrata, cum aſperſorio, nō tamen appenſo, ſed quod amoueri poſſit, ad aſpergendi uſum.

De locò oſſario.

Certus præterea locus intus ſit; pariete undique ſæptus, et tecto, ac fornice, ubi poteſt, opertus: iſq. in omnium conſpectu ſit: ubi mortuorum oſſa, aliquando effoſſa, ordine ſtruantur.

De oſtijs cœmiterij.

Cœmiterij porrò tria oſtia, à fronte eſſe poſ-

Digitized by Google

poſſunt; niſi ſitus ratio eiuſmodi eſt, ut à latere etiam illa fieri neceſſariò poſtulet. Si uero cœmiterium, eccleſia ab aliqua parte continens eſt, ab ea parte ianuam item habeat, qua ad eccleſiam aditus ſit, cum uel diuinorum officiorum pro mortuis, uel proceſſionum cauſa uſu uenerit. Ab oſtij autem maioris, à fronte extructi, ſumma parte, quæ extrinſecus eſt, ſacroſanctæ crucis imago exprimatur; in extremo crucis affixa imagine capitis, aut cranij hominis mortui.

Quæ oſtia, à quacumque parte ſint, firmis ualuis, peſſulis, et claue munita, et clauſa, ne pateant; niſi cum uſus uenerit.

Nullæ uites, arbores, arbuſta, ſtirpes cuiuſuis generis, non modo frugiferæ, ſed quæ etiam nullum omnino fructum, baccaſue gignunt, in ijs eſſe, aut cenſeri debent.

Immo uero, ne fœnum quidem, herbaue uireſcens, quæ pabulo detur,

ſit.

ſit. Abſit ſtrues lignorum, ac tignorum; tum omnis aceruus cæmentorum, lapidumuè; omnis denique res, loci ſanctitati, religioni, et decoro repugnans.

DE SACRISTIA.
Cap. XXVII.

DE ædificijs præterea ecclesiæ adiunctis, ſacriſtiæ ædificatio una, ac præcipua etiã eſt: de qua inſtructionem hoc loco breuiter contexemus. Porrò ſacriſtia, quæ ab antiquis camera aliquando, et ſecretariũ item dicitur, locus ſcilicet, ubi ſacra ſupellex recondebatur, in omni cuiuſuis generis eccleſia extruatur: quæ pro cathedralis, collegiatæ, et parochialis eccleſiæ magnitudine, et pro numero miniſtrorum, proq. copia ſacræ ſuppellectilis, ampla ſit, atque eiuſmodi, ut paulò longius pateat. Nec uero improbatur uſus duarum ſacriſtiarum in inſignioribus, et frequentioribus eccleſiis: quarum

una

una capitulo, et chori ſupellectili; altera ſacerdotibus cappellanis, et reliquis eccleſiæ miniſtris, ac reliquæ ſupellectili, uſui ſit.

Ab cappella, altariue maiori tantũ interſit, ut ſacerdos, Miſſæ ſacrum ſolemniter facturus, cum illis, qui ei miniſtraturi ſunt, inde proceſſionaliter ad altare ordine progredi poſſit, ut antiqui moris eſt, cum myſterij ſignificatione.

In cæteris parochialibus, et alijs inferioribus eccleſiis, commodi cauſa, permitti poterit Epiſcopi iudicio, ut ſacriſtia à cappella, altariue maiori minus abſit; tum uerò curandum erit, ut à domicilio parochi non ualde diſtet.

De ſitu ſacriſtiæ, et feneſtris.

Omnis autem ſacriſtia ad orientem, et ad meridiem uerſus, quoad eius fieri poteſt, omnino ſpectet.

Ita uerò conſtruatur, ut illius ſubſtructione, luminibus eiuſdem cappellæ maioris non obſtruatur.

Fene-

Digitized by Google

Feneſtras duas, pluresue habeat; easq. ubi poteſt, è regione ſibi reſpondentes, ac præſertim à dextro, et à ſiniſtro latere; ut, cum habeat, unde aer exeat, eius locus non humidus ſit, neque uliginoſus; ſed, ſi qua uligo eſt, inde, aliquando patefactis feneſtris, foras ſe det. Quæ feneſtræ duplicibus clathris ferreis, uel ſimplicibus ſaltem denſioribus, et firmioribus ſæpiantur, et muniantur, tum etiam opere uitreo, et reti, ut in præſcripto feneſtrarum eccleſiæ demonſtratum eſt.

Contecta uero ſit opere fornicato, aut ſaltem laqueato.

De pauimento ſacriſtiæ.

Pauimentum habeat, non tabulis conſtructum, ſed eiuſmodi, quod ſubtus paruulis fornicibus conſtans, totum ample fornicatum, ab humo altius aliquãto, ubi poteſt, præ humiditate extruatur; ne indumenta ſacra ob loci, ſituſue uliginem putreſcant, aut corrumpantur. Cui rei quò cau-

tius

Digitized by Google

tius prouideatur; extrinſecus etiam terra congeſta, parieti adhærens, ac ſtillicidia item, quæ humiditatem gignunt, inde procul amoueantur; tum ſolum præterea exterius ſtatuminetur, ruderibuſq. et calce ſolidetur.

De oſtio ſacriſtiæ.

Oſtium ſacriſtiæ huiuſmodi ſit, cuius aditus non in cappellam maiorem, niſi in eccleſiis minus inſignibus ſecus permittendum Epiſcopus duxerit, ſed in locum publicum, nempe in gremium eccleſiæ recta pateat. Bene autem ſeptum ſit firmiſſimis ualuis, peſſulo ſolido, ſera, et claue itidem firma.

Oſtij ualuis, è regione aliæ ualuæ teniores, extrinſecus, aut intrinſecus reſpondeant: quæ à parte inferiori tabulis ſectilibus, à ſuperiori tela confectæ, laicis aditum, et aſpectum in ſacriſtiam præcludant: eæq. pondere graui appenſo, per ſe peſſulo, artificioſe confecto, claudantur.

Qui-

Quibus in ualuis tenuioribus à parte ſuperiori paruulam feneſtellam, eamq. clathratam, extrui non uetatur: quæ, perpetuo intrinſecus clauſa, non aperiatur; niſi, cum, aliquid e ſacriſtia petentibus, inde reſponſum datur.

De loco ſacræ imaginis, et altaris in ſacriſtia.

In omni ſacriſtia, loco magis conſpicuo ſit ſacra icona, tum etiam, ſi amplitudo ſacriſtiæ patiatur, altare; uel menſa, armariumue, quod formam altaris præbeat, inſtructum cruce, candelabris, mappaq. conſtratum; apud quod ſacerdotes celebraturi ſacris ueſtibus induantur.

De oratorio, aut altari in ſacriſtia.

Sit præterea oratorium ab aliqua ſacriſtiæ parte, ſiue foris prominens, ſiue intus, decenti loco: idq. inſtar paruuli cubiculi, quo ſacerdos, Miſſæ ſacrum facturus, ſe recipiat; ibiq. ſeſe colligens, pauliſper meditetur, et oret. Proinde tum altare paruum

ſit,

Digitized by Google

ſit, in quo propoſita crucifixi effigie, aut alia pia imagine, ſancte precetur; tum ſcabellum, ubi orando genua flectat.

Si uerò ſacriſtia ita exigua, et anguſta eſt, ut eiuſmodi oratorium habere nullo modo poſſit; ab aliquo eius latere, quod orationi commodius ſit, ſcabellum ſaltem, ſeu bradella, apte loco, tela ſaltem, uel panno obducto, collocetur; ubi ſacerdos genua flectens, oret, affixa in pariete aliqua, ut ſupra, imagine ſacra.

De tabella orationum.

In oratorio quocumque, ſit tabella, in qua orationes, ad Miſſæ ſacrum præparatoriæ, deſcriptæ ſint.

De uaſe aquario.

Vas præterea aquarium, quod manibus abluendis uſui ſit, è ſolido lapide fiat: cui papilla una, aut, prout opus erit, plures inſigantur. Ab inferiori parte, ſinus aquarius concauus ad excipiendam aquam, quæ inde effluit, è lapide item, marmo-

reue

reue ſolido ſit: foramenq. habeat, unde per fiſtulã aqua in paruulam ciſternam ſubterraneam, uel aliò deriuetur: ubi cõmodius ſit, illam ab ſacriſtia pariete procul deducere.

Vbi uerò redditus exiguus eſt, pro eo, uaſe aquario, quod è ſolido marmore præſcripſimus, ſitula adhiberi poterit appenſa, cui papilla affixa inſtar gallinacei hæreat, unde aqua ad ablutionis uſum ſenſim effluat; ſubiecto, ut ſupra, ſinu aquario.

Sinus autem, et uas aquarium omnino, aut aliqua ex parte in parietis concauitate, quæ hemicycli exigui formam præbeat, ornate extructum intus inhæreat; ne, ſi foris extaret, ſacriſtiæ ſitum impediat.

Ad abſtergendas manus linteum, uaſi aquario proximum, ab opere, inſtrumentoue tornatili pendeat; idq. candidum ſit.

De armario ſacrorum indumentorum.

Armarium præterea amplum, in quo ſacra indumenta aſſeruentur, ex

Digitized by Google

tabulis nuceis conficiatur.

A pauimento ſacriſtiæ alte extru-ctum ſit cubitis duobus, et uncijs quinque.

Capſulas ductiles habeat, eaſq. di-ſtinctas, ac longe patentes, in qui-bus, et pro colorum uarietate indu-menta ſacra expanſa, diſpartitaq. et ordine aſſeruentur.

Super eo præterea armariola item, aut ſub eo loculi ab illarum capſu-larum latere ſint, ſeparatim etiam extructi: ubi ſacri calices, patenæ, corporalia, purificatoria, uela, et alia id generis munda recte, atque accommodate recondantur.

Ab altero latere loculi item: in qui-bus illa, quæ abluenda ſunt, repo-nantur.

Claudatur hoc tum armarium, tum armariola ualuulis polite, ac diſtin-cte confectis, ſeris, et clauibus item diſtinctis.

Atque eiuſmodi armaria totidem ſint, quot multitudo ſacræ ſuppelle-

cti-

Digitized by Google

ctilis poſcit.

De longurijs ad uſum exponendi ſacras ueſtes.

Longuria etiam, polite confecta, funibus ductilibus, et trochleis appenſa in ſacriſtia ſint: quibus ſacra indumenta, prout uſu uenerit, exponantur, extendanturue.

De armario librario.

Alia prӕterea armaria, ſtructura, quӕ ceteris ſupra prӕſcriptis reſpondeat, fiant; unum ſcilicet, in quo libri eccleſiaſtici, ad pſalmodiam, et alium chori, et eccleſiӕ uſum pertinentes, apte conſumentur: alterum, in quo iura, inſtrumenta, et ſcripturӕ omnes ſint, ad ipſam eccleſiam ſpectantes; idq. ubi aptius, tutiuſq. archiuium eccleſia non habeat: tertium item, ſi eccleſia parochialis ſit, in quo certi libri parochiales; ſcilicet matrimoniorum, et baptizatorum, confirmatorum, et alia eiuſmodi ſeruentur; tum etiam ſeparato loco litterӕ pontificiӕ, edicta epiſco-

pa-

Digitized by Google

palia, litteræ Epiſcopi paſtorales, quæ in dies promulgantur, tum alia ſcripta, ad eccleſiæ, uel animarum, parochiali curæ cõmiſſarum, regimen ſpirituale ſpectantia.

Hæc tria armaria ſingula ſingulis clauibus tutò claudantur. Eorum autem loco, unum ſolum armarium, locis tamen pro librorum, ſcripturarumue ratione, intrinſecus apte diſtinctum, extrui poſſit: ubi uel codicum, ſcripturarumue paucitas, uel eccleſiæ exiguitas, non duo, aut tria, ut ſupra, requirit.

De ueſtiario inſigniori.

Veſtiarium in ſacriſtijs inſignioribus ex eodem genere eſſe poteſt: in quo pretioſiora indumẽta reconduntur. Longitudine ſit pro ſacriſtiæ ratione: altitudine cubitorum circiter ſeptem: profunditate duorum. Pars huius ueſtiarij inferior, duobus cubitis alta, capſulis ductilibus, loculiſue conſtet: ſuperior uero à tergo anguſtius, à fronte aliquanto latius

ſen-

ſerſim patens, nullis loculis diſtincta ſit: ſed tota ſine diſtinctione lõge patens, habeat ab uno, et altero latere totidem pro ueſtiarij profunditate tenues aſſeres erectos, fibuliſq. denticulibus annexos, quibus ſingulis à ſuperiori parte ſingula lõgaria, inferiori ſuffixo fulcimento, ſuſtẽtata, firmiter hæreant: unde ſacra indumenta expanſa pendeant.

De armario indumentorum canonicalium.

Si cathedralis, uel collegiata eccleſia ſit, habeat præterea armaria pro aſſeruandis ſuperpelliceis, ceteriſq. indumentis, quæ canonici, et alij chori miniſtri in choro adhibere ſolent; uel eorum loco capſas decentes, circum ſacriſtiam ſitas: quæ uſui etiã ſint ad ſedendum Capitulo, cũ illud eo loci habetur.

DE LOCO, VBI FERETRA, et cetera id generis aſſeruentur.

CAP. XXVIII.

LOcus præterea alius ſacriſtiæ, aut cœmiterio ſaltem propior, in omni ecclesiæ

eccleſia parochiali, et collegiata apte extruatur: in quo feretra, candelabra ferrea grandiora, cœnotaphia, uaſa olearia, perticæ, ſcalæ, ſcopæ, ligones, batilla, ſuſtētacula crucū, inſtrumenta, ad abſtergendi uſum accommodata, cæteraq. id generis reponantur; ut eccleſia ipſa, et ſacriſtia tum ab omni re indecenti, tum ab omni impedimento plane libera, uacuaq. ſit. Isq. locus, oſtium habeat, ualuis, peſſulo, ſeraq. bene ſeptum.

DE ORATORIO, VBI MISSAE ſacrum aliquando fieri debet. CAP. XXIX.

COnſcriptis breuiter inſtructionibus, et fabricæ eccleſiaſticæ, et partium adiunctarum, conſequens eſt inſtructio de oratorijs: quorum unū eſt, ubi Miſſæ ſacrum aliquando fit; alterum, quod in uijs extruitur, ubi non celebratur.

Simplex igitur eccleſia, ſeu oratorium, eiuſmodi ſit, ut una tantum naui conſtet; cuius longitudo ſit non

Digitized by Google

minor cubitis duodecim; latitudo uero decem: et altitudo ſitus rationi apte conueniat.

Habeat prætereà in capite cappellã, quæ, ſi fieri poteſt, in orientem uergat, cubitis circiter octo, ampliuſue, prout ſitus ratio fert, late patentem: ea uero longitudine, et altitudine, quæ cum latitudine conueniat.

Ad eius ingreſſum gradus unus tantum ſit, cui ex præſcripta forma clathra infigantur.

Cuius altare, pauimentum, tectum fornicatum, feneſtra, feneſtella urceolorum, campanula à latere appenſa, et reliqua ita ſint, ut de cappellis, altaribuſue minoribus, præſcriptum eſt.

Ad altare uero aſcenſus fiat duorum graduum: quorum unus ſit is, quem ipſius altaris ſcabellum facit.

A gradu autem inferiori ſcabelli, uſque ad clathra ima ſpaciũ, interuallumue ſit ſaltem cubitorũ duorũ.

Feneſtræ prateterea oratorij, in altum ita

ita extructæ ſint, ut, qui foris ſtat, inde introſpicere non poſsit.

Ianua è regione altaris; feneſtra itẽ, quæ in orbem ducta, inſtar oculi, ex præſcripto modo, fiat.

Labrum item aquæ benedictæ, forma conſtituta, prope ianuam intus ſtatuatur.

Cappella maiori adiunctam ſacriſtiam habeat, quæ, ubi poteſt, ad meridiem ſpectet: amplaq. ſit pro oratorij magnitudine, et inſtructa ſuppellectili, ac ceteris rebus, quæ uſui ſint, ad præſcriptum.

Ab altera parte, quæ ſacriſtiæ reſpondeat, paruula turricula, à parochiali omnino diſsimilis, fieri poteſt; ſin minus duæ pilæ lapideæ in pariete ſummo, iam præſcripta ratione, ſtruãtur, ubi cãpana una tantũ ſuſtulciatur.

Si oratorium eiuſmodi futurum eſt, ubi plures Miſſas, eadem pene hora, celebrari oporteat; ab uno, et altero item latere, cappellæ ſingulæ, paulum à maiori diſtantes, forma in

Digitized by Google

eccleſiæ fabricæ præſcripta, fieri poſſunt.

Reliquarum etiam partium forma, et ratio, quæ ad oratorium pertinere poſſunt, ſumenda ex ijs, quæ præſcrita ſunt in eccleſiæ fabrica.

DE ORATORIIS, IN QVIBVS Miſſa non celebratur. CAP. XXX.

ORatoria porrò, ubi Miſſæ ſacrum non fit, quæ in uijs extrui ſolent, extruantur nō in campis, ſed in uia publica, ut iter faciētes, eorum locorū, proſpectu pie commoti, paululum precando conſiſtant. In quibus etiam exædificandis, uiæ locus deligatur paulo editior, et à uehiculorum actu aliquanto remotior, quo melius à luto, aquaue lutulenta defendatur.

Forma quadrata, uel rotunda, uel alia, quæ pro loci ratione decentior uideatur, ornate exædificentur, beneq tecta ſint, ut ſacræ imagines à pluuia integræ conſeruentur.

Opere tectorio foris incruſtentur; intus

tus uero polite dealbata, crucifixi, aut beatæ Mariæ uirginis, aut ſancti, ſanctæue alicuius imagine ſacra, aut tabula pie expreſſa, quæ parieti hæreat, exornentur.

Altare nullum omnino habeant.

Singula feneſtellulas tres, firmiter clathratas, unde precandi cauſa introrſum genibus flexis inſpiciatur, in parte anteriori habeant, duas hinc inde ab oſtio, et in ualuis tertiam.

Si oratoria anguſta ſunt, in ipſis ualuis una ſolum fieri apte poteſt.

Valuis, et claue ab oſtio muniantur.

Quæ uero oratoria ita anguſta ſunt, ut ne oſtij quidem ualuas, intus patentes, capiant; ijs nullus ingreſſus detur; ſed cancellis ligneis ab oſtij parte ſæpiri poſſunt, reliqua ædificationis ratione ad præſcriptum ſeruata.

Si uero pariete à lateribus non ſepiantur, cancellis etiam ligneis ab illis partibus claudantur.

Neque alienum eſſet, longurijs circumſæpire, ut equi, iumentaue, at-

Digitized by Google

que beſtiæ procul ſint.

A rubis, et ſpinis, alijsq. id generis, quæ adnaſci ſolent, ab arboribus item, ſtirpibus, alijsque eiuſmodi arbuſtis remota ſint; ut ne rami diffuſi tecta operiant; unde detrimentum ipſis tectis exiſtat.

Et quoniam ſacræ imagines, quæ in exteriori pariete oratorij exprimi ſolent, cum ita expoſitæ ſint; luto ſordeue inquinari, uel indecentius, iniurioſiusue tractari poſſunt, ne extrinſecus in ipſis Oratorij parietibus pingantur; aut alio modo exprimantur; niſi edito loco fiat, ubi ab omni labe integræ conſeruentur.

DE ECCLESIA MONIALIVM.

Cap. XXXI.

DEmonſtrata forma aliarum eccleſiarum, ſequitur inſtructio eccleſiæ monialium.

Hæc igitur extrui poteſt, quæ una tãtum naui conſtet; in orientemq. uerſus, ſi pro monaſterij ſitu fieri poteſt, ſpectet.

Digitized by Google

Ampla ſit pro ſitus ratione; tecto fornicato, aut laqueato, ceteriſq. rebus inſtructa ad præſcriptum.

De altari maiori.

Cappella maior nulla in ea inſit: ſed paries in transuerſo fiat, quo interior eccleſia ab exteriori, ubi ſacerdos ſacrum facit, diuidatur. Parieti illi, in tranſuerſum ducto, altare innitatur, in eius medio exædificatũ: quod altitudine, longitudine, et altitudine ſit, altari maiori ſupra præſcripta. Gradus in aſcenſu altaris tres ſint, unà cum eo, quem ſcabellum conſtituit: ſinguli autem gradus forma, et modo, ſupra præfinito. Scabellum uero, ſeu bradella eiuſmodi item, ſupra in altaris maioris extructione conſtituta.

De feneſtra in altari maiori conſtruenda.

E conſpectu altaris in tranſuerſo eo pariete feneſtra fiat: unde moniales Miſſæ ſacrum ſpectent, et audiant. Quæ feneſtra ita, ſicut altare, late patens ſit, alte ducta, cubitis circi-

ter duobus; cuius ima pars a ſuperficie altaris, pariete alte extructa ſit cubito uno, et uncijs ſaltem decem. Munita ſit opere clathrato ferreo, eoq. duplici, ac ſimili, et inter ſe uncijs circiter duodecim diſtanti. Uniuſcuiuſque autẽ clatrhati operis cancelli, ita tamẽ compacti ſint, ut unius ab altero interuallum ſit non amplius uncijs tribus: atque ita bene ſepti, ut unus ab altero diuelli, diſiungiue nullo modo facile queat. Intrinſecus autem ualuas habeat, peſſulo, et claue munitas: quæ aut à lateribus operiantur, aut trochlea, funiculoq. tractili ſurſum ducantur.

Altare concameratò opere contegi poterit, pariete craſſiori facto, aut columellis binis, piliſue paululum ab ipſo pariete diſtantibus, erectis: quibus opus fornicatũ, cameratumue nitatur. Quæ columellæ ab altaris utroque cornu diſtent cubitis duobus.

Si fornix non ſit, integumento ligneo, uel ex panno ſerico, telaue confecto,

fecto, eoq. apte ornato, quod capicelum uocant, operiatur.

De feneſtra ad uſum exponendi ueſtes ſacras.

In pariete transuerſo inter unam, et alteram eccleſiam interiecto, à parte, quæ monialium ſacriſtiæ commodior ſit, feneſtra fiat, rota apte conſtituta, unde ſacræ ueſtes ad Miſſæ ſacri uſum exponantur.

Quæ rota, feneſtraue à ſolo pauimenti alte extructa ſit tribus circiter cubitis. Hæc ipſa rota eiuſmodi ſit, ut tota penè ſita inhæreat in craſsitudine parietis, qui aliquo incruſtationis opere craſsior propterea fiat.

Muniettur ualuis ab uno, et altero latere, quæ binæ ſint, una ab interiori monialiũ parte, altera extrinſecus: et ambæ apte claudantur clauibus.

In huius feneſtræ, et rotæ ſtructura, ſeruentur cetera, infra communiter præſcripta rotis conficiendis.

De feneſtelula ad uſum miniſtrandæ ſacræ Communionis.

Ab altera parte altaris, in eodem tranſuerſo

ſuerſo pariete, feneſtellula alia, ſculptorio, inauratoq. opere pie ornata, extruatur: unde monialibus ſacra communio miniſtretur. Cuius feneſtellulæ planum æquale ſit, & à pauimento eccleſiæ alte exædificatũ cubitis duobus, uncijs XVI. Hæc feneſtellula late pateat extrinſecus cubitum unum, et uncias duodecim, alte extructa cubitum itidem unum, et uncias XVIII. ita ut in primo aſpectu latioris, intrinſecus autem anguſtioris formæ ſpeciem præſeferat.

Tota autem in ipſa parietis craſſitudine inerit, quæ cubitalis ſit, ita tamen ut intrinſecus a parte monialium extremi parietis craſſitudo, ne latior ſit uncijs duabus, aut tribus. Intus uerò in eo extremo pariete, ſpatium inſit, cubito uno: in quo ſpatio feneſtellula, altitudine unciarum octo, latitudine ſex, fiat; unde monialibus ſacra Euchariſtia præbeatur.

In feneſtellula à parte interiori ualuula ferrea, aut ænea ſint, polite confectæ,

fecta, quæ peſſulo, et claue obſeretur: à parte exteriori ualuulæ paulo maiores, quibus tota feneſtellula ſepiatur, adiunctis, ſera, claue, et peſſulo. Sub ipſa feneſtellula in pauimento eccleſiæ paruulum ſcabellum collocetur, altitudine unciarum octo; quod tapeto ſterni poßit: ubi ſtans ſacerdos ſacram communionem monialibus miniſtret. Hoc autem ſcabellum modo altius, modo humilius extrui poterit pro ſtatura ſacerdotis miniſtrantis.

A parte uerò interiori, ubi moniales ſunt, ſcabellum alterum non minus duobus cubitis ab omni parte patens, ad quod aliquot gradibus aſcẽdatur, extrui poterit; ita, ut, ibi genibus flexis illæ facile feneſtellulam, unde ſacrã communionem ſumunt, ore attingant. In ipſius autem feneſtellulæ pariete nihil impedimenti ſubtus ex aßibus extruetur, quo propius monialis ſacramentum ſumens, ipſi feneſtellulæ hæreat.

De feneſtra ſacrarum reliquiarum.

Feneſtra præterea alia fiat, quæ à parte ſuperiori feneſtellulæ, unde ſacra Euchariſtia ſumitur, in eccleſia exteriori ſit: ubi ſacræ reliquiæ, ſi quæ ſunt, recte, atque ordine recondantur. Quæ feneſtra ab interiori parte altitudinis ſit unciarum ſexdecim, latitudinis duodecim: munita uero clathris ferreis, adiuncto opere uitreo pellucido, pannoq. ſerico obducto, et ualuis præterea clauſis, ita ut ſacras reliquias inſpicere, nec uero tangere ullo modo queant.

A parte uero exteriori, quæ in eccleſiã ſpectat, eiuſmodi ſit; ubi loculi, uaſculaue reliquiarũ apte collocẽtur; ualuaſq. habeat bene firmas, ſeris, et peſſulis tribus munitas; quæ tribus etiã clauibus, et unaquæque fabrili opere diuerſo diſtincta, claudantur.

De feneſtra ſacri olei infirmorum.

In ſuperiori præterea parte feneſtræ, ubi rota collocata eſt, feneſtellula pro præſcripta formula ratione extrua-

Digitized by Google

truatur: in qua ſacrum oleum infirmorum aſſeruetur. Hæc uero feneſtellula à parte tantum exterioris eccleſiæ patefieri queat, adhibitis firmis ualuulis, ſera, & claue. Sin autem nullæ in ea eccleſia reliquiæ extra altare aſſeruandæ ſunt; hæc in ſuperiori parte feneſtræ fiat, unde ſacra communio miniſtratur.

De gradibus altaris.

A gradu ultimo ſcabelli altaris, diſtantes ſex cubitis, tres alij gradus, aut plures, pro ſitus ratione, de architecti conſilio fiant: per quos ad gremium eccleſiæ deſcendatur. Quod aliquanto humilius pauimento erit, ubi altare exædificatum eſt.

In ſummo gradu clathra ferrea ad præſcriptum ſuffigantur.

Gradus ij ſinguli ne altiores ſint uncijs octo, ne latiores uiginti quatuor, in tranſuerſumq. eccleſiæ ducti; aut tã longe patentes, quantum ſpatij oſtiũ in clathris ferreis capit.

De ſacriſtia.

In

Digitized by Google

In capite eccleſiæ paruula ſacriſtia, cuius ianua intra clathrorum fines ſit, apte extruatur; quæ ſacerdotibus, ſacras ueſtes exuentibus, uſui ſit.

Qua in edificatione illud caueatur, ne quicquam operis, ſiue feneſtra ſit, ſiue rota, aliudue eiuſmodi fiat; unde in monaſterium monialium proſpectus, aut auditus ſit. Idq. propterea, labrum aquarium, quod in ſacriſtia exteriori ad uſum lauationis manuum extruetur, nullum omnino tubulum, canalemue habeat, per quem ex interiori monaſterij ſacriſtia aquam excipiat, quæ eò aliunde importetur, aut infundatur. Neue quicquam ædificij in ſuperiori parte fiat; quò ipſis monialibus aditus ullo modo eſſe poſsit.

Fiat in ea, et oratorium, et altare unum, quod uſui ſit, cum ſacerdotes ſacris ſe ueſtibus induunt, et uaſculũ præſcripta forma ad abluendas manus; idq. ne in pariete, inter monaſterium, et ſacriſtiam interiecto, et ar-

ma-

mariū item, in quo ſacra indumenta aſſeruentur; et aliud præterea nihil.

De cappellis.

In monialium eccleſia capellæ duæ, una à dextro, altera à ſiniſtro latere fiant, forma præſcripta, eæque in gremio eccleſiæ, ſi ibi ob aliquam cauſam plures Miſſas eodem tempore aliquando celebrari neceſſe eſt.

De feneſtra altaris.

Cautio ſit, ut feneſtra altaris clathrata ita conſtituetur, ne inde in uiam publicam, præſertim ubi ſpectacula agū tur, aut multitudinis frequens trā ſitus eſt, proſpici poſsit. Cui rei, ut occurratur, atrium paruulum pro foribus eccleſiæ extruendum eſt: cuius atrij ianua ab aliquo latere ſit, quod ipſis foribus eccleſiæ recta non reſpondeat; aut certe, ſi aliud fieri non poſsit, ipſius eccleſiæ aditus e latere ſit: idque architecti iudicio pro ſitus ratione.

De eccleſia interiori.

Eccleſia interior una tantum naui con-

ſtet

ſtet, ſine ullis capellis: pauimento undique æquali ſit, neque ab ulla parte gradibus paulo altior.

Illud uero pauimentum cubito uno, aut uno, & dimidio humilius ſit, quã pauimentum, ubi altare extrinſecus collocatum eſt.

Illud, ubi maxime poteſt, cauendum eſt, ne monialium eccleſia interior prope uias publicas extruatur: quæ ſi pro ſitus ratione exædificetur, aliquando neceſſe eſt; ne à pariete, qui ad uias publicas uergit, feneſtræ fiant; ſed lumen excipiatur à parte, qua monaſterium attingit: contraque fiat in eccſia exteriori, cuius feneſtræ non à monaſterio, ſed a uia publica ſint.

De turri campanili.

Turris Campanilis, eccleſiæ interiori, monialium coniuncta eſſe debet: cuius neque oſtium, neque feneſtra, ac ne rima quidem ulla, in eccleſiam exteriorem aliqua ex parte ſpectet. Alte extruatur pro eccleſiæ ratione, ita tamẽ, ut humilior, ac depreſsior exiſtat,

ſtat,

ſtat, quam ſtructuræ forma modusq. poſtulet.

Primũ eius tabulatũ fornice bene firma cõſtet: in qua, uel ab aliquo latere ineſſe poteſt oſtiolũ anguſtũ, per quod, cum neceſſe erit, ad ſummã turrim aſcenſus detur: neq; aliunde aditus pateat. At foramina exigua ſit: p qua tractorij cãpanarũ funes tãtũ ducãt Oſtiolũ uero illud ita cõpactũ ſint, ut claudatur peſſulis binis, ſeris binis, clauibus binis, opere fabrili diuerſo.

Reliqua ſuperiora tabulata ex materia lignea eſſe poterunt: lumen excipient ex feneſtriculis exiguis, ijsdemq. clathratis: ſummum uero feneſtras, ut moris eſt, habebit.

DE MONASTERIO MONIALIVM
CAP. XXXII.

ECcleſiæ monialium adiunctum eſt illarum monaſterium: de quo demum reſtat, ut inſtructionem aliquã breui conſcribamus.

Primo monaſterij huius ſitus deligatur, qui ex canonis Agathenſis cantione,

ſione, procul, ut par eſt, abſit cùm à monachorum, regulariumue monaſteriis, tum etiam a canonicalibus, clericalibuſue ædibus, eccleſiis collegiatis, à turribus, a mœniis publicis, propugnaculis, uallo, arce, & a præaltis ædificiis, unde etiam proſpectus intro eſſe poſsit. Laicali porro ædificio coniunctum, ubi fieri poteſt, nulla parte ſit: ſed aliquo interuallo diſiunctum, ac ſeparatum.

Longe item à plateis, emporiis, omni foro, uiaq. denique, qua iumenta, currus, uehicula, aliaq. id generis crebrius agi ducique ſolent, & à locis item, ubi multitudinis uel concurſatio, uel conuentus, uel ſtrepitus ſit.

Rurſus cautio etiam ſit, ne eius monaſterii poſitio eligatur in loco abdito, occulto, ualdeq. admodum remoto ab hominum frequentia: ne præterea, quod ſacra Tridentina ſynodus à monaſterii monialium ratione alienum cenſuit, extra urbis, oppidi,

pidi, alteriuſue loci mœnia ullo ſane modo.

Loca huius monaſterij, omnibus partibus abſoluti, de quibus infra ſigillatim dicemus, hac ſunt, pro uario uſu diſtincta. Ac primo quidem inferiora.

Atriolum Capituli

Triclinium, quod Refectorium dicunt.

Cella uinaria.

Coquina.

Locus Calefactionis.

Locus uaſis aquarij ad manus abluendas

Locus laborum.

Porticus.

Cella interior, & exterior ad collocutionis uſum.

Ianua.

Rota.

Furnus.

Locus lauationis

Tonſtrina.

Locus cancellaria.

Prom

Digitized by Google

Promptuarium.
Officina aromataria,

Loca ſuperiora.

Locus Dormitionis, aut cellæ dormitoriæ.
Locus ſcholæ Nouitiarum.
Locus ueſtiarius.
Horreum.

Loca diſtincta.

Valetudinarium.
Locus educationis puellarum.
Viridarium.
Carcer, & locus ſeceſsionis.
Locus interior, & exterior confeſsionis.
Diuerſorium item exterius colonorum aduenientium.
Diuerſorium confeſſarij ſacerdotis.

De Atriolo Capituli.

Atriolum, in quo capitularis monialium conuentus habetur, magnum eſſe debet pro monialium numero, conſtitutis ab omni parte ſedilibus. Forma ſit non oblonga, nec uerò anguſta, ſed, quoad eius fieri poteſt, qua-

dra-

drata ſpecie potius; ut quando à præfecta cohortatio, monitione fit, undique commodius exaudiatur.

Subobſcurum potius eſſe debet, quàm illuſtre: tũ præterea picturis aliquot, pietatem excitantibus, ornatum; ab ea præſertim parte, in qua præfectæ ſedile collocatum eſt.

De refectorio, & cella uinaria.

Triclinium, quod Refectorium uocant, loco extruatur, qui cæteris monaſterij partibus commodior ſit.

Structura ampla fiat, quæ commode capiat non modo moniales omnes, ab omni parte parietum ſedentes, ſed aliquanto etiam plures, quas deinceps in monaſtrium pro illius amplitudine, facultatumq. ratione recipi poſſe ueriſimile eſt.

Habeat à capite ornatum ſacrarum imaginum, pie decoreque pictarũ: ab uno etiã latere ſuggeſtum, in medio pariete extructum, unde ſacra lectio commode in omni parte audiatur.

Feneſtras item ab utroque latere:

unde

unde lux hauriatur.

Cellam prætereà uinariã, ſubtus exædificatam; quæ feneſtras itidem habeat, ordine, recteq. partitas.

Vtrique loco, Triclinio ſcilicet, & cellæ uinariæ, locus alius prope eſſe debet, iſq. uſui præfectæ cellæ uinariæ ad lagenas, crateras teſtaceas, uaſaq. eiuſmodi uinaria, & aquaria reponenda: aut, ſi fieri poteſt, ob eum ipſum uſum chors paruula cum puteo.

De Coquina.

Coquinæ poſitio, ut maxime poteſt, triclinio prope ſit, ut inde per feneſtram, aut paruulo ueſtibulo interiecto, fercula, lanceſue exponantur monialibus, in triclinio miniſtrantibus.

Eius ſitus amplè patere debet, camino, qui illius magnitudini pro ratione reſpondeat, extructo, clibano item paruo, in quo eſculenta coquantur.

Huic coquinariæ ſtructuræ loca hæc ad

ad eiuſdem uſum adiuncta eſſe debent, cella, ubi cocti cibi dimenſio fit; calla promptuaria, penariaue eſculenti, obſoniiue quotidiani: locus ad lances, ollas, uaſaue eſcaria lauanda; et chors præterea ab aliis ſeparata cum puteo: unde ſi aqua tubulis ligneis ductilibus hauritur, adhiberi, accommodariue poterunt canales plumbei, aut lignei, alteriuſue generis, per quos, prout opus erit, aqua in locum lauationis, et in coquinam ducatur.

Alia item chors extruetur ad gallinarii uſum.

De loco lauationis manuum.

Locus uaſis, labriue aquarii, ad quem moniales, antequam menſa benedicant, manus abluturæ conueniunt, a triclinio, et ab atriolo capituli, non longe extrui debet, ea porrò magnitudine, quæ monialiū numero reſpondeat.

Quo loco malluuium, uas ſcilicet aquarium, uel marmoreum, ue

aneum

aheneum, alteriuſue generis, in pariete agglutinatum, totidem papillas habeat, quot eius longitudo requirit: ſubtus exædificato præterea ſinu aquario concauo, et accliui, unde per foramina aqua, e malluuio effluens, aliò deriuetur.

De loco calefactionis.

Locus calefactionis, quem hypocauſtum dicunt, caminata ſcilicet ſtructura, ubi, igne ſuccenſo, moniales per hyemem ad calefaciendum conueniunt, exædificari poteſt; non longe a triclinio, et loco lauationis manuum: iſq. tantæ magnitudinis eſſe debet, quantæ numerum earum capiat.

Caminum ſtructilem, quaqua uerſum late patentem habeat, aut parieti hærentem, aut in medio extructum; ut ab omni parte locus ſit ad caleſcendum.

De loco laborum.

Loci laborum, quo ad opera, manibus elaboranda, moniales certis horis con-

conueniunt, ſitus illuſtris eſſe debet, nec ab ulla parte ſubobſcurus; ut undique lumen hauriatur, quod in laboribus conficiendis, et in operibus uel contexendis, uel acu pingendis, elaborandiſue neceſſario requiritur.

Sit item peramplus, et ſtructura eiuſmodi, qua locus luminoſus reddatur.

De porticibus.

Porticus ſimplices ſint, nempe è ſimplici columnarum, aut pilaſtratarum ordine conſtructæ: atque adeo ſtructura omni humili potius, quàm magnifica, et ſumptuoſa: ab omniq. parte ducta, quadri formā præbeant. Hæ, ut aliæ ſupra expoſitæ ædificationes, tecto laqueato, alioue ligneo opere conſtare poſſunt: at ob perpetuitatem, tum etiam ut periculum incendij cautius euitetur, opere fornicato potius fieri debent.

De cellis collocutionis.

Cella collocutionis, et interior, et exterior,

terior, loco non ſemoto, neque abdito, ſed publico, perſpicuoq. extrui debet, ac prope monaſterij oſtium auditorij.

Interioris cellæ feneſtræ lumen à monaſterio intrinſecus excipiant; exterioris uero a parte, quæ extrinſecus eſt. Porro illa cautio adhibeatur, ut præter unam, pluresue feneſtras, ad collocutionem accommodatas, in pariete, inter utramque cellam interiecto, nulla omnino alia inſit.

De feneſtris collocutionis.

Feneſtra collocutionis bene munita ſit opere clathrato ferreo duplici, unciarum circiter duodecim interuallo inter unum, et alterum interiecto. Opus uero clathratum eiuſmodi ſit, ut ſpiſſi clathri, firmiter infixi, inter ſe ſinguli, non amplius diſtent uncijs tribus.

Inſtruatur præterea lamina ferrea: quæ latius paulo, quàm feneſtra, undique patens, a parte monaſte-

rij

Digitized by Google

rÿ intus parieti infixa, firmoq. bitumine agglutinata, clathrato operi interiori adhereſcat. Sit uero plena aliquot foraminibus magnitudine ciceris, iiſdemq. inter ſe diſtantibus ſpatio unciarũ circiter trium. Habeat item feneſtellulam, in medio extructam, uncias ſexdecim undique patentem: quæ ſera, uecte, et claue claudatur.

Obducatur item feneſtra, intrinſecus tela, nigri coloris affixa, inſtrumento telari, quod aperiri queat.

Quibus porro in monaſterÿs illud ordinis regulæq. inſtitutum eſt, ut e feneſtra collucutionis nullus monialium conſpectus detur; in ÿs illa feneſtra, ſimplici tantum opere clathrato inſtructa, et lamina ferrea obducta ſit, quæ nullam feneſtellulam habeat, et telare eiuſmodi, quòd non aperiatur.

Vbi ob monialium multitudinẽ duabus, tribuſue, aut pluribus ad collocutionem feneſtris opus eſt: eas uno

in loco, cellaue, ſi commodum eſt, intus extrui expedit ad rationem præſcriptam: ita tamen, ut recta, ordineq. longe ducta, ſpatium inter ſe habeant quattuor, uel quinque cubitorum. Diſtingui tamen, ac ſeparari illa poterunt pariete, interiecto, ſi modò in eo feneſtra, aperturaue ſit, unde monialis, ad clathratam collocutionis feneſtram colloquens, ab alijs, quæ in ceteris deinceps feneſtris colloquuntur, recte conſpiciatur.

Nec uerò rota ductilis in ullo collocutionis loco imponatur, conſtituaturue, niſi in uno tantum, nempe in feneſtra, ad eam rotæ collocationem potiſſimum accommodata.

De Ianuis.

Ianuæ duæ tantum, ut par eſt, in monaſterio ſtruantur; una, quæ auditorij dicitur, uſui ad ingreſſus neceſſarios, altera ad iumenta, currus, uehiculaue agenda.

Illa prior loco, non obſcuro, neque occul-

occulto, ſed conſpicuo, omnibuſq. monaſterij partibus commodo, fiat; nec uero ample pateat: ualuis bene firmis, duplici aſſere confectis, et uectibus, peſſuliſue binis, et clauibus, fabrili opere inter ſe differentibus, claudatur. In ijs porro ualuis oſtiolum praeterea conſtruatur; idemq. firmiſſimis ualuis, ſera, aut uecte, peſſulo, claueq. duplici, ac diuerſa, munitum; ut ne ob rem minimam ianua grandior aperiatur, pateſiatue neceſſe ſit.

In his ualuis inſit exigua feneſtricula uel orbicularis, uel quadrangula; uel alia quauis forma: nec amplius undique pateat quinque, aut ſex uncijs. Muniatur lamina ferrea, minutis foratibus, grano millij non maioribus, plena: intrinſecus praeterea obtegatur craſſa tela, aut tenui tabella: quae reuolui poſſit, cũ foras proſpectatur. Situs autem ianuae huius is eſſe debet, ut inde, cũ fores aliquando aperiuntur, nullus

monialibus proſpectus in uiam publicam eſſe poſſit, ſed impediatur, obſtruaturue atrio aliquo interiecto: aut ianua à latere aliquo fiat, unde non recta eo ſpectetur, ſed in aliquē ueſtibuli parietem proximum.

Ianuæ porrò limen è marmore, lapideue ſolido ſit, atque eiuſmodi, quod ſtrictim illam attingat.

Antepagmenta item utrumque ianuæ latus firmiter muniant: ab omniq. parte ualuis arctiſſime cohæreſcant.

Rimæ præterea tum ianuæ, tum oſtiali, ita bene compactæ, commiſſuræ eſſe debent, ut nullum, ne tenuiſſimum quidem, conſpicilium inſit.

Huic ianuæ proxima eſſe, ſtruiue debet paruula cella: ubi ianitrices opus faciant, indeq. fores pulſantibus præſto ſint, ut reſpondeant.

Proxime item rota conſtituetur, quæ ad eam ianitricum cellam, aut ad locum proximum ſpectet.

Ianua altera uehicularis, loco item con

ſpicuo, extruatur, tanta ſane magnitudine, quanta uſui eſſe poteſt ad uehicula, ciſia, plauſtraue agenda. Limine lapideo, ut ſupra, marmoraue conſtare debet, ut ne exigua quidem rei exitus relinquatur. Nullum uero oſtiolum plane habeat. Valuis duplicibus, uectibus firmiſſimis, clauiumq. duplicium, at opere fabrili diſtinctarum, firmitudine, ut altera, inſtructa ſit. Præterea opus ualuarum duplicatum in uno pariete adhiberi poteſt, unum ſcilicet intrinſecus a parte monialium, alterum forinſecus a uia publica. Ianua hæc ad eam monaſterij partẽ ſtruatur, ubi et lignile, et cella carbonaria ad coquinæ uſum, et apotheca uinaria commode eſſe poſſit. Procul ab hac ianua, quattuor, aut quinque cubitis, intus in monaſterio transenna ex aſſeribus, querneis, roboreiſue, ijs ſingulis, ſpatio unciarum circiter trium inter ſe diſtantibus, aut ex alia firmiſſima ma-

teria, eodem interuallo, conficiatur: quæ, uſque ad ianuæ culmen altè ducta, uectibus ſuis, ſera, et clauibus, bene claudatur.

De rotis.

Rota, uel in eccleſia, uel prope ianuam, uel alio loco ad præſcriptum conſtituta; aut ænea ſit, aut lignea, ab omni parte laminis, quas de tola dicunt, diligenter ueſtita. Alte pateat cubitum, et uncias octo; late cubitum item; at ab ore ne latius uncijs ſexdecim. Tota denique recte commiſſa, apteq. compacta ſit, ut ne rimula quidem ab ulla omnino parte ſit, appareatue, unde foras ſpectetur.

Intrinſecus à parte monaſterij uncum ferreum, aut uectem paruulũ, firmiter infixum habeat, quo obfirmetur; ne forinſecus circumagi poßit, niſi à monialibus, quæ intus ſunt, relaxetur.

Claudatur etiam ab interiori parte, firmis ualuis, uecte, ſera, et claue.

Digitized by Google

De furno.

Furnus a loco cubiculari, quem dormitorium uocant, et ueſtiario, ut longiſſime pro ſitus ratione poteſt, extruatur, ne ullum incendii periculum inde oreetur.

Huic prope ſtruatur farinarium, loco uel ſuperiori, uel inferiori, uel alio quouis commodiori: alter item locus, ubi incerniculа, cribra, ceteraq. inſtrumẽta farinaria reponuntur: niſi farinarium eiuſmodi ſit, quod hæc etiam commode capiat: tertius præterea locus erit panificÿ, ubi panis ſcilicet fit, et fermentatur: iſq. undique bene concluſus, et conſtipatus. Huic panificÿ loco, et puteus, et paruulus furnus cum abeno, coniuncti ſint.

In præfurnio foramen cubitale inſit: per quod carbones candentes, omniſue pruna furnaria in foſſam, ſubtus, fornice ſubſtructam, demittatur.

A parte ſuperiore furni, paruulum

uaporarium, uulgò la ſtufetta, ex-ſtruatur: quod multiplici uſui eſſe poterit.

Nec uero in exædificatione furni, negligenda ratio eſt loci: ubi ligna arida, aliaq. materia commode eſſe poßit, ad furni calefaciendi uſum.

De loco lauationis.

Locus lauationis uiridario, hortiſue proximus eſſe debet ob id commodi, ut, quæ lota, madidaue ſunt, in ijs loco aprico expãdantur, ſoliq. exponantur. Si horti deſunt, ſtructura fiat, ad quam gradibus ſcaliſue aſcendatur: ubi a ſummo, porticus penſiles ſint, longurijs, perticiſue erectis, ac tranſuerſalibus diſtinctæ: unde ueſtes, ſtragula, linteamina, et alia lota id generis, quæcumque ſoli expoſita, pendeant, ut aßiceſcant. Hæc porrò ſtructura loco aprico ſit, non ſublimis admodum, ut ne inde aliorſum extra monaſterij fines proſpectus fiat. Si quando uero is lauationis locus, præſitus anguſtijs, ex-

ſtrui

ſtrui in plano monaſterij non poteſt, ſubtus commode extruatur.

Porrò lauationis locus ample ſatis patere debet, pauimento etiam lateritio, aliaue materia conſtratus: habeat puteum, unde tympano, quod rotæ hauſtoriæ genus, la tromba dicunt, aqua hauriatur: habeat item labra aquaria lapidea, furnulos, clibanoſue cum ahenis. Huic loco ſubſternatur foſſa, lacunaue, profunde, ampleq. effoſſa, in quam aqua diffuſa deſcendat.

Huic etiam coniuncta ſit cella carbonaria: e qua carbones promantur ad ahena calefacienda.

De tonſtrina.

Lauacri loco prope eſſe conuenit couriceum, nempe tonſtrinam: ubi moniales capita lauent.

Sit in tonſtrina caminus, furnus exiguus, ahenum furno impoſitum, ad lixiuij conficiendi uſum, et receptaculum aquæ ſordidæ.

De loco cancellariæ.

Cancellariæ ſitus deligatur loco monaſterij commodiſſimo, et luminoſo admodum: quo loco bene materiata cella exædificetur: ubi præfectæ monialiũ cõueniant ad putandas, ſubducendaſue monaſterij rationes.

Sit hæc cella, tabularum constructione undique cincta, ſittybis, armarijs, ac forulis diſtincta: in quibus codices rationum monaſterij, aduerſaria, uolumina accepti, et expenſi, ſcripta, inſtrumenta, actaue publica, ad monaſterij ius quouis modo pertinentia, accurate aſſeruari poſſint; et arcæ item nummariæ, aliaq. præterea id generis.

Binis clauibus, ſeris totidem, uectibus etiam binis, duplicibus quoque firmiſſimis foribus claudatur.

De promptuario.

De cella penaria, ad eſculenti quotidiani uſum accommodata, diximus: ſed habenda etiam ratio eſt promptuarij, loci ſcilicet, ubi frugum, legu-

guminum, olei, et aliarum rerum, quæ ad annonaria cibaria pertinent, annona recõditur; indeq. rurſus, prout uſu uenit, promitur.

Promptuarium hoc extruatur loco ſemoto: opere tectorio, gypſatoue undique denſe ita incruſtetur, ut ne rima quidem uſquam appareat; quo cautius muribus, ſoricibuſue omnis foratus penitus præcluſus ſit.

Habeat capſas, ciſtas, fiſcinas, et uaſa quæque repoſitoria, ſuis locis diſtincta.

Claudatur duplici ſera, claueq. diuerſo opere confecta.

De officina aromataria.

Monaſterij uſui officina aromataria, medicamentariaue eſſe poteſt: in qua et ſi non omne medicinæ genus aſſeruatur; ea tamen ſimplicia medicamenta, quæ facile conficiuntur, quæq. ad ſubitanei morbi acceſſiones depellendas, aut mitigandas ualent, ineſſe debent.

Huius officinæ medicamentariæ ſitus

tus procul ſit aliquantulum ab eccle ſia; a loco laborum, ab omni denique monaſterij parte, quæ ſtrepitibus ex poſita eſſe non debet; cum hæc ob her barum contuſionem, medicamento- rum confectionem, multiplicẽ mor- tarij ſitum, frequentemq. conuerſa- tionem, ab illis uacua non ſit.

Loco extruatur non æſtuoſo, ſed ſubalgido potius.

Diſtincta ſit intus aſſeribus, parieti agglutinatis, infixiſue certo aliquo ſpatio ſingulis inter ſe diſiunctis: in- ter quos tranſuerſales tabulæ ali- quot, firmis fulcimentis ſubnixæ, in figantur: in quibus tamquam certis repoſitorijs, uaſa quæque aromata- ria ordine collocentur.

Huic officinæ prope adiuncta ſit par uula cella: ubi aquæ diſtillatæ, et re- liqua uaſcula unguentaria, medica mentariaue aſſeruentur. Hæc uero cella ſuppleat: ſi quando officina, ta bernaue, uaſa hæc non capit.

Altera præterea ſubfrigida itidem:

ubi herbæ, uaſaq. ad diſtillandi uſum reponuntur, et carbonum ali quantulum. In una ex his cellis caminus ſtruatur.

Aquariolum item ſit, unde aqua in ſuffoſam lacunam deducatur.

Si præterea cohortis cum puteo locus dari poſſet, multum afferret cõmoditatis: ſi minus hæc aromataria officina ſtructura prope puteum fiat. Atque hæc quidem de inferioribus monaſterij partibus: nunc ad ſuperiores tranſeamus.

De ſuperioribus monaſterij partibus, ac primum de atrio cubiculari, ſiue loco dormitionis.

Superiores monaſterij partes initio cõmemorauimus: in ijs potiſſimum cautio diligens, certaq. ratio haben da eſt atrij cubicularis, quod Dormitorium dicunt. Primo igitur eius ſitus loco deligatur, qui non patiatur cæli grauitatem, ſed ad eam partem uergat, ubi pro climatis ratione, aer non aduerſus ſit, non craſſus, non concretus. Sit uero in pri

mis

mis nulli ſeruituti expoſitus, ut aliunde introrſum proſpectus detur: aut eius luminibus extrinſecus alia parietis, ædificijue ſubſtructione officiatur: neque rurſus inde aliorſum proſpiciatur.

Atrium cubiculare, prout ſtructuræ inferioris ratio fert, monialiumq. numerus poſtulat, triplex, aut quadruplex erit, ita ut in omni clauſtri parte unum ſit: idq. tanta latitudine, et longitudine, quanta eſt ædificatio locorum inferiorum.

Ab unoquoque atrij capite feneſtræ grandiores, unde lux hauriatur, ſtruantur, à pauimento præaltæ ſex, aut ſeptem cubitis. Firmiter uero clathrata ſint, et opere præterea uitreo pellucido obductæ, opertæue: ita tamen ut ſuperior earum pars ad aeris concluſi euaporationem aperiri aliquando poſsit. Sin autem ab atrij latere aliqua feneſtricula etiã opus eſt, fiat ab ea parte tantum, quæ in clauſtrum uergit.

Atrium

Atrium unumquodque, in partes diuiſum, exiguis cellis diſtinguetur: quæ ſingulæ, quinque, aut ſex cubitis amplæ, ſtoreis, denſe contextis, aut telis, tentorioliſue expanſis ſeparabuntur.

Quod ſi atria dormitionis communia, ſicut ita fieri debere, inſtituti antiqui ratio ſuadet, non fient; ſed propriæ cubiculares cellæ ſeparatim, diſtincteq. extruentur; eæ inter ſe proximæ, coniunctæq. eſſe debebunt; et ordine ab utroque latere ductæ, adi tu medio interiecto, in quadrum, ſi fieri poteſt, deſinent. Hæ ne amplæ ſint, ſed ab omni parte, cubitorum circiter ſeptem magnitudine, paruulum lectulum capiant. Simplici, humiliq. ſtructura ſint, nullaq. pictura. Feneſtriculam unam tantum habeant ſingulæ; Oſtiolum item, quod non ſera, aut uecte claudatur, ſed peſſulo, quod alZapiede dicunt, ualuis ita affixo, ut forinſecus funiculo attracto facile aperiatur; Caminum

minum uero nullum omnino.

Si quando maiori aliquanto amplitudine ea cellæ ſtruenda erunt; cautio omnino adhibeatur, ut in iis ſpatium detur, quod lectulos tres ſaltem capiat, uel plures arbitratu ſuperioris; duos autem dumtaxat nullo modo.

Cautio præterea ſit, ut feneſtra nulla ſtruatur, unde extra monaſterij fines ſpectetur: ſi qua uero aut in ulla cella, aut alio loco ſuperiori fiat necesse eſt, e qua uel in hortos, uel in loca proxima proſpectus ſit: huius feneſtræ antis clathra ferrea undiq. infigantur firmiſsime: quibus forinſecus ſpatio cubiti unius, et dimidij opponatur trāſenna, e marmore, aut e laminis ferreis confecta, foraminibusq. uncialibus plena, et totam feneſtrā ab omni parte complectēs, parieti ſuffixa, cohæreſcat.

Nulla porro, ne exigua quidem feneſtricula, neque in inferioribus, nec in ſuperioribus monaſterij partibus

extruatur: unde in uiam publicam proſpectetur.

Atria denique dormitionis ſiue communia, ſiue cellis proprijs diſtincta, eam ſtructuram habere debent, ut una ſcala tantum, aut duabus ad ſummum, eò aſcendatur: ſicq. illarum foribus, aditibuſq. clauſis, nullus alius præterea aditus inſit, per quem ad ipſa atria ingreſſus, aſcenſuſue fiat.

De latrinis.

His dormitionis locis, ſitu ſemoto, latrinæ proximæ ita conſtruantur, ut certa ſedilia habeant: quæ ſingula, intermedio aliquo interiecto diſtincta, ſeceſſum exiguum præbeant, in quem monialis ſe conijciat, ne a cæteris conſpiciatur.

Totus uero is latrinarum locus, non modo concluſus, ſed bene conſtipatus eſſe debet, ut neque conſpectus exiſtat, neque teter odor.

De loco ſcholæ Nouitiarum.

Situ, ab atrijs cubicularibus ſeparato,

es

et a monialium frequentia paululum ſemoto, gyneceum nouitiarum conſtruatur; locus ſcilicet ſcholæ, ubi illæ degant. Qui locus, ample patere debet; tum ad eam partem uergat, quæ cœli ſalubritatem habeat: bene uero concluſus, latrinas ſuas habeat, et ceteras partes, uſui neceſſario accommodatas.

De Veſtiario.

Loco aprico extrui debet ueſtiarium commune, ab utroque latere feneſtratum: in quo ueſtiario lanea ueſtimenta tantum ſeruentur.

Vndique cinctum ſit armarijs altitudine quinque, aut ſex cubitorum, ordine præterea, recteq. diſtinctis: quæ ſingula forulos ſuos habeant tantæ longitudinis, quanta ſtata longitudo eſt ueſtitus monialis.

Pro ueſtiarij foribus porticus, longe ducta, et aperta ſit: ubi forinſecus inſtrumentis ferreis, parieti certo interuallo ſuffixis, collocatiſq. inter unum, alterumq. inſtrumentum longurijs,

guriȷs, pertiviſue trāſverſalibus ueſtimenta certo tempore inde pendeant, atque excutiantur.

Huic ueſtiario cella item ueſtiaria iuncta eſſe debet: in qua ueſtes linteæ, omniſq. lintea ſuppellex, recondantur: ſi modo ueſtiarium, ſupra demonſtratum, ea magnitudine nō ſit, quæ capſas, armariaue ſuppellectilis lineæ diſtincte capiat. At uero, ubi poteſt, potius eſſe debet, ut hæc a ueſtiario diſtincta ſit.

Tertia præterea cella ueſtiaria adiungi debet, ſuis itidem armariȷs undique inſtructa: ubi lodices, culcitræ, ceteraq. id generis obſtragula, ac ueſtes pelliceæ, diſtincte, diſtributeq. reponantur. At cella hæc non ſitu aprico, ſed algido potius ſtruenda eſt.

De Granariȷs.

Granaria ſtruantur loco, ianuæ proximo: eorum ſcalæ ſitu conſpicuo ſint: fores bene firmæ, duplici claue, ſera, et uecte ſingulæ claudantur.

De

De Valetudinario.

Expoſitis inferioribus, et ſuperioribus monaſterij partibus, reliqua etiam loca, et domicilia ſunt, quæ ab illis ſeiuncta aliquo modo eſſe debent. Ac primum quidem de ualetudinario dicimus.

Porrò ualetudinarium, locus is ſcilicet, in quo ualetudinariæ, ægritudineq. affectæ, uel conualeſcentes moniales curantur, extrui debet in ſitu non interiori monaſterij, ſed paululo remotiori, quàm proxime ianuæ auditorij, at loco in primis ſalubri.

Hæc ualetudinarij ſtructura partes item habebit tum ſuperiores, tum inferiores, triclinium uidelicet longe patens cubitis circiter uiginti; late pro ratione longitudinis; coquinam unam, cellam promptuariam unam, cellam lauationis unam, chortem cum ſuo puteo unam, lignile unum, porticum unam, cellas binas, ternaſue inferiores; quæ mediocri

ma-

magnitudine, ſingulæ tres lectos capiant, et caminum præterea habeant, aut ſingulæ, aut binæ. A ſuperiori autem parte cellæ cubiculares ſint quattuor, aut ſex, moderata etiam amplitudine: eæq. item, ut ſupra, camino instructæ ſint: habeantq. ſeceſſum latrinarum, paulo ſupra deſcriptum.

Vbi præterea ad ualetudinarij huius uſum, locus paruulo uiridario dari poteſt; bene conſultum eſſet ualetudinariæ huic ſtructuræ: cuius totus ambitus, oſtio tantum conſtans, foribus unis claudatur.

De loco educationis puellarum.

Quibus in monaſterijs puellas, in monialium diſciplinam traditas, educari permiſſum eſt; ibi certum ijs domicilium conſtruatur, ubi diſtincte a monialibus, alantur: omniaq. ab illis, præter eccleſiam, ſeparata habeant. Id ſane domicilium partibus his conſtet, atriolo exiguo cum ſuo camino, cella penaria, cohorte

cum

Digitized by Google

cum puteo; et parua porticu, lignili, et cubiculis inferioribus binis; a ſuperiori parte, atrio dormitionis, aut aliquot grandioribus, quæ ſingula lectulos tres ſaltem, quattuorue, aut plures, nec pauciores, capiant.

Huius domicilij circuitus, unis tantum foribus contineatus.

Viridarii etiam locus, ubi eſſe poteſt, commodo erit.

De hortis, uiridarioue monaſterij.

Horti monialium ob multa uiolandæ clauſuræ pericula non eſſe debent uaſta amplitudine. Cum enim præuaſtitate non facile poſſint parietibus cingi; id fit, ut in monaſterij partes uulgo pateat, et aditus, et proſpectus.

Sint igitur ſpatio centum cubitorũ, aut paulo amplius ab omni parte.

Vndique parietibus cingantur craſſitudine cubiti unius, et unciarum octo; altitudine non minori ſexdecim cubitis, eaq. a ſuperficie terræ ducta.

Ne

Nec uerò, etiam ſi horti circumcingi commode, facileq. poſſint, præſcriptum cubitorum cẽtum ſpatium eos excedere conueniens eſt, ut ne, cum præ magnitudine a monialibus, conuerſisue, quæ intra monaſterij clauſtra degunt, coli, conſeriue non queant, neceſſe ſit, contra clauſuræ regulas, ruſticos, exterosq. operarios ad eorum culturam, conſitionemue introduci.

Ne talea, ne plantæ aliæ, ne uites, ne arbores cuiusuis generis, prope parietes conſerantur intrinſecus, neque uerò extrinſecus, niſi interuallo diſtantes cubitorum ad minimum ſex.

Neque in eorum fundo arbores grãdiores ſerantur; ſed arbuſta humiliora, eaq. rariora.

Nec lignorum ſtrues in ijs fiat, non paleæ, non fœni aceruus.

Non præterea tugurium ullum, non caſa quæuis, uel humillima, ſtruatur.

Digitized by Google

Nec fœniſecio, pratone fundus eorum deſtinetur: ſed perpetuo eiuſmodi ſit, in quo olera, herbæ medicæ, et coquinariæ, non uoluptaria, ferantur.

Si per hortos foſſa, canalibusue aquæ deductio fit: cautio ſit, ut ille aquaductus firmiſsime operiatur aliquo lapideo, cæmentitioue opere, ducto ab ore, quo aqua influit, longe cubitos circiter ſex, et foris, et intus dimenſos. Os uerò, per quod ab initio illius lapidei operis confluit aqua, et alterum, unde in illius fines effluit, cancellis ferreis, utrinque muniatur. Itidemq. fiat in extrema ea hortorum parte, unde foras erumpit.

Rurſus idē aquæductus ſine ullis clathratis cācellis fieri poterit, ſi totus tanto ſpatio tegatur, quantus hortorum fundus eſt, per quem aqua fluit. Si qua autem deductionē inde fieri opus eſt, uel ad hortorum irrigationem, uel ad lauationis uſum; riuuli aliquot deriuari per minuta fora-

mina

Digitized by Google

mina poterunt, quo uolunt, rurſusq. ad aquaductum reduci.

De carcere, et loco ſeceſſionis.

Monaſteria, ut olim etiam habuerunt, carcerem firmum habere debent, in quem ſi qua monialis, aliquando à diſciplina aberrãs, flagitioſe egerit, pro culpæ grauitate detrudatur.

Porrò carcer à uia publica, et ab ædibus item uiciniæ procul erit, ſed intima ſuperioris monaſterij parte, quæ à monialium etiam frequentia, et concurſu remotior ſit.

Bene munitus, bene materiatus, beneq. fornicatus, feneſtriculam cubitalem, firmiter clatratam, alte à ſolo extructam habeat, unde parum luminis excipiatur: oſtiolum item, binis munitum ualuis, in quibus interioribus feneſtellula minima inſit, biniſq. ſeris, ac binis uectibus clausum.

Compedes etiam, ut in antiquis etiam regulis cautum eſt, habeat, et manicas ferreas, quibus uincian-

tur, cum opus eſt, in carcerem coniectæ.

Nec verò in carcere caminus, neque foramen aliud inſit; niſi latrina, anguſtis tubulis ſubſtructa.

Non longe à carcere locus ſeceſſionis ſit isq. et liberior, et commodior, quàm ſtructura carceris. Quo in loco moniales, à ceteris ſemotæ, aliquando ſalutarem pœnitentiam ob leuiores culpas peragant.

De loco audiendæ ſacræ confeſſionis.

Atque hactenus quidem de monaſterij partibus: nunc ſequitur, ut dicamus de locis adiunctis. Eſt igitur primum habenda ratio loci, in quo moniales confitentur. Cuius loci ſitus, paululo ab eccleſia remotior, cellam alteram, forinſecus iunctam, habere debet, ubi confeſſarius ſacerdos earum confeſſiones audiat.

Locus porrò interior, ubi moniales confitentur, à parte inferiori ſit, ne ſcalæ aſcenſu opus habeant, bene verò pauimentatus ſit, aut opere forni-

cato

cato ſubtus conſtet, ne humidus uliginoſusue ſit; ab omni item ſtrepitu ualde admodum ſemotus, atq. adeò undique accommodatus, ut ne monialis confitendo audiri à quoquam alio, quàm à confeſſario poſſit.

Ab omni denique parte ſpatium habeat cubitorum circiter ſex, aut ſeptem.

Confeſſarij ſacerdotis item cella, eodem modo, et forma extrinſecus iuncta ſtruatur.

In pariete utriusque loci, celleue communi, fiat ad confeſſionis uſum feneſtricula altitudine cubitali ad ſummum; latitudine unciarum circiter ſexdecim pro altitudinis ratione. Quæ feneſtricula, et clathratis ferreis, et lamina ferrea cum ſuis minutis foraminibus, et tela præterea nigra affixa, bene munita, nullo modo aperiri poſſit.

Eodem in pariete rota ineſſe poterit, dimidio minuſcula, quàm aliæ præfinitæ: hecq. rota ad uſum exponen-

di confeſſario, ſi quas res neceſſarias habet. Eademq. rota, firmiter beneq. inſtructa extet, ut de alijs rotis demonſtratum eſt.

De diuerſorio confeſſarij.

Exædificetur præterea diuerſorium, in ſitu, intra ianuam exteriorem, uiæ publicæ iunctam, et illam interiorem, qua ad clauſtra aditus ſit, interiecto, cellis duabus, una inferiori, altera ſuperiori, conſtans: quibus confeſſarius ſacerdos uti poſſit, cum pernoctare neceſſe habet, ut moniali cuipiam, periculoſe ægrotanti, praſto ſit, ſanctiſsimorum ſacramentorum miniſtratione. Hoc diuerſorium, et caminum, et latrinam, et alia, uſui neceſſario accommodata, habeat, at rotam nullam; nullamq. feneſtram omnino, unde uel aſpectus, uel collucutio quouis unquam prætextu eſſe poſſit. Nec uerò plures habeat cellas, præter illas duas; ut omnis alia conuerſationis, aut commercij occaſio, ab eo remota,

ta, excluſaue ſit: neque denique ullum præterea locum, uel exiguum. Ita enim omnino fiet, ut minor, aut nulla commoditas occaſione relinquatur in eo commorandi, niſi neceſſaria de cauſa. Quæ ratio locum etiam habeat in diuerſorij ſequentis ædificatione.

De diuerſorio exteriori famulorum, et colonorum, aduentatium.

Diuerſorium in eodem intermedio ſitu, quod aduentantibus colonis, famulisue monialium, uſui ſit, conſtruatur. quod diuerſoriũ cubicula bina, trinaue habeat, at nullam nec rotæ, neque collocutionis feneſtram. Neque ab re eſſet, ut id à monaſterij ædificio diſiunctum aliquo exiguo ſpacio ſit, ut ne ſaltem tectis coniungatur.

De domicilio Conuerſarum.

Domicilij, extra clauſuræ fines poſiti, in quo Conuerſæ, non profeſſæ, habitent, ea ratio in illius ædificatione haberi debet, ut ſcilicet intrinſecus

Digitized by Google

à parte monialium, claudatur, aperiaturue: Id uerò præſtari poterit ratione, infra demonſtrata.

In illo ipſo intermedio ſitu, extra clauſuræ fines, domicilium fiat, quod Conuerſas tot capiat, quot ad monaſterij uſum opus eſſe uerisimile eſt.

Habeat hæc domicilij habitatio, ſingulas partes neceſſarias, locum dormitionis ſcilicet communem, coquinam, puteum, lignile, et alia item loca, uſui neceſſario opportuna.

Porrò in huius domicilij extructione hæc cautio ſit, ut ne in parietibus exterioribus, ad uiam publicam ſpectantibus, feneſtra ulla, ac ne foratus quidem exiguus, conſpiciliumue minimum fiat.

Vt deinde una tantum ianua conſtet: quæ prope clauſuræ monaſterij parietem, quicumque ille ſit, extruatur.

Fiat in eo clauſuræ pariete foratus amplitudine unciarum circiter ſex; per quem uectis ligneus eadem craſ

ſitu-

ſitudine tramiſſus, idemq. in tranſuerſum actus, ac paululũ in parietem, qui è regione eſt, iniectus, firmiter illius ianuæ ualuas occludat.

In cuius uectis ſummæ parte, quæ à monialibus eſt, clauis, ſeraq. ita apte accommodata ſit, ut intrinſecus moniales facile aperiant, rurſusq. claudant.

Si uerò ea tranſuerſarij uectis ratione confieri non poteſt, ut ianua illa occludatur; hoc etiam fieri facile erit, ut uectis, non tranſuerſus, ſed recta ad ianuam, quæ è foratus regione eſt, ductus à ſumma parte ualuis innixus, atque oppoſitus, firme occludat.

In hoc domicilio à latere monaſterij feneſtricula exigua, quæ non amplius undique pateat, quinque, aut ſex uncijs, munita etiam lamina ferrea, plenaq. minutis foraminibus extruenda eſt, unde præfecta Conuerſas euocet, ac ſpectet, an domi ſint, cum ianua clauſa eſt; tum illæ

Digitized by Google

foras diſceſſuræ, benedictionem, miſſionemq; inde abeæ petant.

Cautiones quædam in tota monaſterij ædificatione.

Primò in tota monaſterij ædificatione diligens clauſuræ ratio habeatur; ut ſcilicet illius ſitus, quantuſcumque eſt, omni ex parte, idoneis beneq. materiatis parietibus concludatur: quorum præterea altitudo ſit cubitorum ad minimum uiginti quattuor, exceptis hortorum muris, quorum altitudinem ſupra demonſtrauimus: craſſitudo cubitalis, ac paulo etiam maior; at minor certe nullo modo. Porrò à parietibus exterioribus nullus inſit caminus, in ijs effoſus: at eminens, e ſuperficieq. intrinſecus extans, non uetatur; nulla præterea feneſtra, non feneſtricula, non conſpicilium, ac ne rimula quidem, unde etiam minutus proſpectus ſit.

In ſingulis monaſterij partibus, ad communem uſum extruendis, ut potè

iè Refectorio, Capituli atrio, Valetudinario, Dormitorio, Calefactionis, Lauationisq. manuum, et laborum item loco, atque alijs id generis, tum in primis in ecclesia interioris ædificatione, non negligenda, ſed adhibenda ea cautio eſt, ut ſingula eiuſmodi loca, ad quæ moniales frequentes conuenire ſolent, ampla ſtructura ſint, quæ commode capiant non modo omnes, quæ iam ſunt, ſed aliquanto plures, quas etiam deinceps in idem monaſterium recipi pro facultatum eleemoſynarumq. ratione, et acceſſione, poſſe uериſimile eſt.

Illa porrò etiam cautio, uel maxima ſit, ut ne in ulla colloquij exteriori cella, nec in ullo uel confeſſarij ſacerdotis, uel colonorum, famulorũue aduenientiũ diuerſorio, neque in ulla alia quauis monaſterij parte exteriori, ædificationeue, extrinſecus facta, locus ſuperior quiſquam ſit, ad quem monialibus aditus de-

tur: nec rurſus in ulla monaſterij parte interiori, locus item ſuperior; quo alijs acceſſus, ingreſſusue eſſe ullo modo poßit.

Eſt illud prӕterea cauendum, ut quicumque in monaſterio ſunt aditus, ueſtibula, angiportus, aliaq. id generis, ne tenebricoſa, ne ſubobſcura ſint, ſed dilucida, et illuſtria.

In omni denique, uel anguli, uel aditus, uel ſcalӕ, uel atrij monaſterij capite, ſacra aliqua imago, pie expreſſa, extet.

CAVTIONES QVAEDAM DE omni Eccleſiaſtica ædificatione.

Cap. XXXIII.

Hӕc de fabrica exteriori, et interiori eccleſiӕ, de cœmiterijs, de ſacriſtia, alijsq. partibus, ӕdificationi eccleſiaſticӕ adiunctis, de eccleſiӕ ſimplicis, et oratorij extructione, ac rurſus de eccleſiӕ, monaſterijq. monialium ſtructura, ſpeciatim, ſupra locis ſuis, ſcripſimus. Illud uero generatim ad omnem eccleſiaſticam

ædificationem attinet, ut ſcilicet, neque in eccleſiæ, cappellæ, altaris, partisue cuiusuis alterius, quæ ipſius eccleſiæ, uſum, decoremue attingat, fabrica, ornatuq. nihil operis, quale quale ſit, ſtatuatur, fiat, inſcribatur, effingatur, exprimaturue, quod à christiana pietate, et religione remotum, aut quod profanum, quod deforme, quod uoluptarium, quod turpe, uel obſcœnum ſit; quodue popularem magnificentiam, aut familiarum inſignia oſtentans, gentilicij operis ſpeciem præbeat. Non uetatur tamen pro fabricæ firmitudine, ſi ita architectonica ratio aliquando poſtulat, aliqua ſtructura generis, uel dorici, uel ionici, uel corinthij, uel alterius huiuſmodi operis.

Id omne cum fabricæ præfecti, architectiue, antequam ædificationis initium fiat, conſultò caueant: tum in primis curæ epiſcopalis eſt uidere, ne quid tale ab ijs in opere eccleſia-

stico

ſtico committatur.

Id denique, in huiuſce etiam libri concluſione ponimus, ut, cum de dote, uel eccleſia, uel ſacello, uel altari certa conſtituenda, iure canonum cautum ſit; Epiſcopus priuſquam, eiuſmodi eccleſiaſticæ ædificationis, aut fundationis facultatem det, eo de genere diligenter, conſultoq; idonea ſponſione, publicisq; tabulis caueat, ex eorundem canonum præſcripto.

LAVS DEO.

Finis Libri Prioris.

Digitized by Google

INSTRVCTIONVM SVPELLECTILIS ECCLESIASTICAE.

LIBER II.

SVperiori libro modum, formamq. expoſuimus fabricæ eccleſiaſticæ exterioris, atque interioris: nunc ſane conſequens eſt alter liber, in quo de eccleſiaſtica ſupellectile dicemus. Ac primò quidem ſimplicem illius apparatum, ſacris miniſterijs, atque uniuscuiusque eccleſiæ partibus, et pro miniſtrorum numero, et pro eccleſiarum etiam ipſarum ratione, ac dignitate congruentem uno in conſpectu conſtituimus. Deinde quoniam pro officiorum item ſolennitate, et pro uaria ratione, ſacram illam ſupellectilem cum multiplicem, uariam, coloribusq. diſtinctam, tum quibusdam ſtatis diebus pretioſiorem eſſe conuenit; operæpretium fuit, certis

regulis

regulis conſtitutis, oſtendere etiam, quæ eccleſiaſtica ea ſupellex, rurſus duplex, quæ item triplex, quæ quadruplex, quæ quintuplex, quæ denique multiplex, pro neceſſario commutationis uſu, lauandi, cauſa eſſe debeat. Poſtremo aliquã omnis enumeratæ ſupellectilis formam commoſtrare uoluimus, ut apparatus omnis et cum ſolẽnitatum rationibus, rituumq. regulis, atque inſtitutis conueniat, et in omni eccleſia, ubi per facultates poteſt, quo decentior, omni ex parte exiſtat. Iam uerò in toto hoc genere initium à baſilicæ cathedralis ſupellectile inſtituimus: tum reliquarum deinceps eccleſiarum, nempe collegiatarũ, parochialium, ac ſimplicium, apparatum ordine proſequimur.

Baſilicæ igitur cathedralis erit, ut infra demonſtratur, ſupellex: cuius et ſi certe aliqua pars communis eſſe poteſt ſolennium Miſſarum tum Epiſcopalium, tum aliarum, quæ col

legia-

legitatim celebrantur, et aliorum præterea diuinorum officiorum; eſt illud tamen cum omni ratione conuenientius, ut ubi per facultates poteſt, in eccleſia cathedrali apparatus ſit ſacrarum ueſtium, ornamentorum, et reliquæ ſupellectilis, uſui ſolum, proprieq. addictus Miſſis, diuinis officijs, ceterisq. ſacris miniſterijs, quæ ab Epiſcopo peraguntur. Itaque cathedralis hæc ſupellex diſtincte exponetur: ac primo ſanè loco hæc epiſcopalium officiorum; deinde illa, quæ uſui eſt, cum diuina officia per alios peraguntur.

SVPELLEX

Miſſarum, duinorum officiorum, miniſteriorumq. Epiſcopalium propria.

Supellex, Epiſcopali uſui ſolum addicta, hæc erit; quæ infra commoſtrata, partim ad altaris maioris apparatum attinet; partim præcipua, ac propria eſt ueſtium Epiſcopalium, ad Miſſæ ſacrificij, et diuinorum officiorum miniſteriorumq. ſacrorum ſolen-

ſolennem celebritatem, uſumq. neceſſarium; partim ex indumẽtis eſt, quibus utuntur, quicumque eccleſiæ miniſtri Epiſcopo, ſolenniter celebranti miniſtrant; partim uerò, quæ reliqua ſupellex eſt, ex multiplici genere conſtat, quod infra exponitur titulo ſuo.

Apparatus altaris maioris, Epiſcopo celebrante.

Crux.

Candelabra ſeptem, cum operculis ternis extinctoriјs.

Emunctoria duo.

Tabella ſecretorum una.

Mappæ, quas tobaleas dicunt, minores duæ.

Mappa, ſeu tobalea maior, una.

Pallium.

Velamentum ad ornatum frontiſpicij altaris.

Tela ſtragula altaris.

Tapetia, ſeu ſtragula bradellæ, et graduum altaris, et plani item, quod à fronte, et ab utroque eius latere eſt.

Veſtes

Veſtes, indumenta, ornamentaque Epiſcopalia, Miſſarum, diuinorum officiorum, ac miniſteriorum ſolennium uſui neceſſaria.

Caligarum par.

Sandaliorum par.

Amictus unus, cum faſcia, ſeu auriphrygio.

Albæ, cum ſuis grammatis, ſeu auriphrygÿs.

Cingulum, ſeu Zona cum ſuo ſuccinctorio.

Crux pectoralis, ad collum appendenda.

Stola.

Tunica, quã tunicellam etiã dicunt.

Dalmatica.

Chyrothecarum par.

Planeta.

Subireta mitralia quatuor.

Mitræ pretioſæ binæ.

Mitræ ſimplices binæ.

Annulus epiſcopalis inſignior.

Gremiale.

Baculus paſtoralis.

Manipulus.

Plu-

Digitized by Google

Pluuiale.

Pectorale ad pluuialis connectendi uſum.

Indumenta Eccleſiæ miniſtrorum, Epiſcopo, ſolenniter diuina officia celebranti, inſeruientium.

Pluuiale ſacerdotis, aſsiſtentis ad librum.

Tunicellæ duæ, uſui duorum aſsiſtentium diaconali ueſtitu.

Amictus, uſui diaconi, unus: in eccleſia Metropolitana duo, cum ſuis faſcijs, ſeu auriphrygijs.

Amictus item, uſui ſubdiaconi, unus: in Metropolitana duo, cum ſuis faſcijs, ſeu auriphrygijs.

Alba diaconalis, una item: at in Metropolitana duæ, cum ſuis grammatis, ſeu auriphrygijs.

Albæ ſubdiaconalis, una etiam: duæ uerò in Metropolitana, cum ſuis grãmatis, ſeu auriphrygijs.

Cingulum diaconale, unum: item in Metropolitana duo.

Cingulum ſubdiaconalę, unum: in Me-

Metropolitana duo.

Dalmatica diaconalis una: in Metropolitana dua.

Tunicella ſubdiaconalis una: at in eccleſia Metropolitana dua.

Stola diaconalis, una: at in Metropolitana dua.

Velum ſubdiaconale ad uſum ferendi calicis, patenaue ſuſtinenda.

Pluuiale, uſui ſuſtinentis librum.

Pluuiale præterea, uſui ſuſtinentis candelam accenſam.

Pluuiale uſui ferentis baculum.

Velum uſui capellani ſuſtinentis mitram.

Vela item, ſeu continentia, uſui miniſterioue portantium indumenta, ornamentaue epiſcopalia, cum Epiſcopus ſcilicet illis uel induitur, uel exuitur: eaq. duodecim.

Reliqua ſupellex, Miſſæ, diuinorum officiorum, aliorumq. miniſteriorum epiſcopalium ſolennium uſui.

Calix.

Patena.

Pa-

Velum calicis.
Corporale.
Sacculus corporalis.
Purificatorium.
Hamulæ, ſeu urceoli, quattuor.
Peluis urceolorum.
Miſſalia duo.
Liber Miſſarum epiſcopalium, cantus modulatione notatarum.
Signaculum Miſſalis.
Integumentum Miſſalis.
Puluinar Miſſalis.
Pontificalia duo.
Signacula pontificalium, bina.
Integumentum pontificalis unum.
Inſtrumenta duo, uſui candelæ ſuſtinendæ, cum ſuis emunctorÿs.
Thuribula bina.
Acerræ binæ.
Coclearia bina.
Veſtitus ſedis epiſcopalis.
Scabella picta, uſui aſsiſtentium Epiſcopo.
Faldiſtorium.
Integumentum faldiſtorÿ.

Pul-

Puluinaria faldiſtorij, duo, unum ad ſedendi, alterum ad genua flectendi uſum.

Abacus.

Mappa abaci.

Candelabra abaci bina.

Suſtentacula Mithrarum bina.

Vaſa, ſeu hydriæ ad ornatum abaci, tria, aut plura.

Vrceus magnus, quod bocale dicunt, unus, aut duo.

Peluis magna, una, aut duæ.

Mantilia ad uſum abſtergendi manus, quattuor.

Lectionarium ad uſum Miſſæ ſolennis, in eccleſia Metropolitana.

Integumentum lectionarij.

Epiſtolarium.

Integumentum epiſtolarij.

Euangeliſtarium.

Integumentum euangeliſtarij.

Integumentũ ambonis, uel ſuggeſti.

Integumentum lectorilis.

Vas geſtatorium acquæ benedictæ.

Aſpergilla duo.

Pan-

Digitized by Google

Pannus lineus, ſeu ſabarium ad abſtergendum caput baptizati, uſui in baptiſmis ſolennibus.

Ampulla chriſtallina balſami, cum cochleari argenteo.

Peluicula itē ad uſū multiplicis miniſterij epiſcopalis, quattuor, ſexue.

Forfices ad uſum ſacræ ordinationis, bini.

Vaſa tria uſui ſacris oleis conficiendis; unum ſcilicet, in quo ſacri chriſmatis; alterum in quo ſacræ extremæ unctionis; tertium in quo cathecumenorum oleum conſecratur.

Vaſcula præterea ſacrorum oleorum miniſtratoria, totidem.

Vaſculum item unum, tripliciter inter ſe diſtinctum, uſui ſacri olei, cathecumenorum ſcilicet, chriſmatis, et infirmorum, in uarijs miniſterijs epiſcopalibus.

Vela tria ſerica, unum ad uſum contegendi uas chriſmatis, alia duo ad integenda uaſa, unum olei infirmorum, alterum cathecumenorum.

Can-

Digitized by Google

Candelabrum unum } *uſui ſacræ*
Vrceoli etiam } *ordinationis Acoluthorum.*

Liber exorciſmorum, uſui ſacræ ordinationis exorciſtarum.

Liber epiſtolaris, uſui ſacræ ordinationis ſubdiaconorum.

Liber euangeliſtaris, uſui ſacræ ordinationis diaconorum.

Supellex, quæ Miſſarum, et officiorum epiſcopalium uſui proprie, ut ſupra, addicta, pro uarietate colorum quintuplex eſſe debet.

Cum porrò ſacras ueſtes, indumentaue et altaris, et epiſcopi celebrantis, et miniſtrorum eſſe debeant coloris, cõuenientis officio, et Miſſæ diei, ex inſtituto ſanctæ matris eccleſiæ, quæ coloribus quinque uti conſueuit, albo ſcilicet, rubro, uiolaceo, uiridi, atque nigro; fit, ut pro hac colorum uarietate, in diuinis officijs inſtituta, quintuplex ſit ſacrarum ueſtium, et indumentorum apparatus, ſupra nominatim expoſitus. Veſtes igitur ſacræ, indumenta, ornamentaue, quæ

ordine infra numerantur, quinque ſingula eſſe debent, colore ſcilicet diuerſo, ut pote albo, rubro, uiolaceo, uiridi, et nigro; exceptis quibuſdam indumentis, nominatim infra commoſtratis, quæ quadruplicia tantum ſunt, quoniam nigro colore non adhibentur.

Pallium altaris.

Velamentum frontiſpicij altaris.

Caligæ } *Hæc indumenta quadruplicia tantũ erunt, quia*
Sandalia } *nigro colore eſſe non debent.*

Auriphrygium, ſeu faſcia amictus.

Grammata, ſeu auriphrygium alba.

Stola.

Tunica.

Dalmatica.

Chyrothecæ) quarum ſcilicet paria, quattuor tantũ erunt, quia nigro colore non adhibentur.

Planeta, ſeu Caſula.

Gremiale.

Manipulus.

Pluuiale.

Pluuiale

Digitized by Google

Pluuiale aſſiſtentis ſacerdotis.
Tunicellæ uſui aſſiſtentium diaconali ueſtitu.
Auriphrygium amictus diaconalis unus: in Metropolitana duo ſingulorum colorum.
Aurifrigium item amictus ſubdiaconalis, unus: in Metropolitana duo ſingulorum colorum.
Gramatæ, ſeu aurifrigium albæ diaconalis, unū: in Metropolitana duo.
Gramatæ, ſeu aurifrigium albæ ſubdiaconalis, unum: in Metropolitana duo.
Dalmatica diaconalis una: in Metropolitana duæ.
Tunicella ſubdiaconalis, una: in Metropolitana duæ.
Stola diaconalis una: in Metropolitana duæ.
Manipulus diaconalis unus: in Metropolitano duo.
Manipulus ſubdiaconalis unus: in Metropolitana duo.
Pluuiale, uſui ſuſtinentis librum.

Digitized by Google

Pluuiale item, uſui ſuſtinentis baculum epiſcopalem. Hoc uerò indumentum quadruplex tantum eſſe debet: quoniam in officijs pro mortuis non adhibetur baculus.

Pluuiale præterea, uſui ſuſtinentis candelam accenſam.

Velum calicis.

Sacculus corporalis.

Signaculum Miſſalis.

Puluinar Miſſalis.

Signaculum pontificalis.

Integumentum pontificalis.

Veſtitus ſedis epiſcopalis.

Indumentum faldiſtorij.

Puluinaria faldiſtorij.

Integumentum lectionarij.

Integumentum epiſtolarij.

Integumentum euangeliſtarij.

Integumentum ambonis, uel ſuggeſti.

Integumentum lectorilis.

Digitized by Google

Supellex indumẽtorum, quæ e lino, byſſoue confecta, miniſterijſq. epiſcopalibus addicta, et in ſimplici numeratione ſupra mox poſita, ob munditiẽ, neceſſariumq. lauationis uſum, multiplicia eſſe oportet, ut infra uberius exponitur de ſupellectili indumentorũ lineorũ.

Primo igitur altaris indumenta linea, byſſinaue, uſui Miſsis epiſcopalibus ſunt, quorum tota ſumma erit numero, infra mox notato.

Mappæ maiores, tres.

Mappæ minores, ſex.

Indumenta linea epiſcopalia.

Amictus, octo.

Albæ totidem.

Corporalia ſex cum ſuis pallis.

Purificatoria duodecim.

Mantilia ad uſum abſtergendi manus, numero duodecim.

Mappæ abaci tres.

Sabaria ad uſum baptiſmorum ſolemnium, tria.

Indumenta linea uſui miniſtrorum, Epiſcopo inſeruientium.

Amictus diaconales octo: in eccleſia Metropolitana ſexdecim.

Digitized by Google

Albæ diaconales totidem: in Metropolitana, ut ſupra, ſexdecim.

Amictus ſubdiaconales octo: in Metropolitana ſexdecim.

Albæ ſubdiaconales octo: in Metropolitana etiam ſexdecim.

DE SVPELLECTILE

Quæ canonicis, ceteriſq. eccleſiæ cathedralis miniſtris, in Miſſis conuentualibus, diuiniſq. officijs uſui eſt.

EXpoſitæ ſupellectile, quæ epiſcopali uſui proprie addicta eſt; ſequitur, ut dicatur de ſupellectile, quæ canonicis ceteriſq. eccleſiæ cathedralis miniſtris, in peragendis diuinis officijs neceſſaria eſt. Hæc porrò ordine diſtincta, partim ad altaris maioris apparatum; partim ad Miſſæ conuentualis, et diuinorum officiorũ uſum; partim ad cultum, & adminiſtrationem ſacræ Euchariſtiæ, aliorumq. ſacramentorum, partim ad alia eccleſiaſtica miniſteria; & alia item ſpeciatim ad funeralia officia; alia denique ad ſacriſtiam pertinet. Hic

ſanè

ſanè diſtinctionis modus, in reliquarum etiam eccleſiarum, prout earũ uniuscuiusque ratio tulerit, ſupellectile commoſtranda, præfiniendaq. ſeruabitur. Primo autem loco ſupellectilis apparatus ſimplex exponetur.

Apparatus Altàris maioris.

Crux.

Candelabra ſex cum ſuis operculis extinctorijs binis.

Emunctoria duo.

Tabella ſecretorum.

Mappæ minores, duæ.

Mappa maior, una.

Pallium.

Velamentum adornatum frontiſpicij Altaris.

Tela ſtragula altaris.

Tapetum bradellæ altaris.

Tabellæ orationis de Sancto, cuius nomine altare, capella maior nuncupatur, duæ; una à dextero, altera à ſiniſtro latere clathrorum altaris, capellæue, extrinſecus affigendæ.

Digitized by Google

Tabellæ item duæ orationum de Sancto, Sanctisue, quorum inſignes reliquiæ in eo altari reconditæ ſunt.

Supellex ad uſum ſacrificij Miſſæ Conuentualis, et diuinorum officiorum.

Amictus ſacerdotalis, cum ſuo auriphrygio, ſeu faſcia.

Alba ſacerdotalis, cũ ſuis auriphrygijs, ſeu grammatis.

Cingulum ſacerdotale.

Manipulus ſacerdotalis.

Stola ſacerdotalis.

Planeta.

Pluuiale.

Amictus diaconalis, cum auriphrygio, ſeu faſcia.

Amictus ſubdiaconalis cum faſcia, ſeu auriphrygio.

Alba diaconales, cum ſuis grammatis, ſeu auriphrygijs.

Alba ſubdiaconalis, cum ſuis gramulis, ſeu auriphrygijs.

Cingulum diaconale.

Cingulum ſubdiaconale.

Dalmatica diaconalis.

Tuni-

Digitized by Google

Tunicella ſubdiaconalis.
Manipulus diaconalis.
Stola diaconalis.
Manipulus ſubdiaconalis.
Velum ſubdiaconale ad uſum ferendi calicis, patenæue ſuſtinendæ.

Supellex, quæ ſequitur, propria Miſſæ tantum.

Calix.
Patena.
Velum calicis.
Corporale, cum palla.
Sacculus corporalis.
Purificatorium.
Hamularũ, ſeu urceolorũ, paria duo.
Peluicula vrceolorum.
Miſſalia tria.
Integumentum Miſſalis.
Signaculum Miſſalis.
Puluinar Miſſalis.
Lectionariũ ad uſum Miſſæ ſolennis in eccleſia Metropolitana tantum.
Integumentum lectionarij.
Epiſtolarium.
Integumentum epiſtolarij.

Euangeliſtarium.
Integumentum euangeliſtarij.
Integumentũ ambonis, uel ſuggeſti.
Ceroſtata octo, cum ſuis operculis extinctorijs.
Tabella geſtatoria pacis offerendæ.
Sudariolum ad nares expurgandas, cum opus eſt in Miſſæ ſacro.
Funiculus, cum globulo, unde ſudariolum pendeat.
Crepidarum mũdarum paria terna.

Supellex quæ Miſſæ Conuentualis diuinorum officiorum, proceſſionumq. uſui communis eſt.

Crux Capituli.

Thuribula duo. *Acerræ binæ.* *Cochlearia bina.*	*Ad thurificationis uſum.*

Pluuialia tot, quot ſanè quidem ſunt eccleſiæ canonici, & dignitate præditi, et Manſionarij, alijq. id generis miniſtri, epiſcopo celebrante.
Planetæ etiam totidem, quot canonici, et aliјue ſunt, qui ſacerdotales prebẽdas habent, certis ſtatis diebus

adhi-

Digitized by Google

adhibenda, ex libro cæremoniarum.

Dalmaticæ diaconales, quot cano-nici, aliique qui diaconales præben-das obtinent.

Tunicellæ ſubdiaconales itidem, ut proxime ſupra.

Cereoſtata bina ad uſum proceſſionũ.

Canthari item in eccleſia Metropoli-tana bini.

Candelabrum cerei paſchalis.

Labarum, ſeu vexillum, ſancti pa-troni Ciuitatis ad uſum proceſſionũ.

Crotala, ſeu crepitacula lignea, tria ſaltẽ ad uſum pulſandi, loco cãpana-rũ, in tenebris hebdomadæ ſanctæ.

Candelabrum triangulare ad uſum ſuſtinendi candelas in tenebris heb-domadæ ſanctæ, præterquam in Me-tropolitana.

Stragulum ſedilis, in quo ſacerdos Miſſæ ſacrum faciens, et miniſtri ali quando aſſident.

Aulæa, panniue plures, ad uſum or-nandæ capellæ maioris, et chori, aut baſilicæ, ſolennioribus diebus.

Lectorilia ſtataria chori, duo.
Lectorilia minora geſtatoria, tria ſaltem.
Integumenta lectoriliū ſtatuariorū.
Integumenta lectoriliū giſtatoriorū.

Libri, ſeu volumina ad uſum diuinorum officiorum, in eccleſia Metropolitana, pro ritus Ambroſiani ratione.

Breuiara, forma grādiori, tria ſaltē.
Calendaria anniuerſaria, ſeu perpetua, tria item.
Pſalteria præterea cum hymnis, tria ſaltem.
Libri de hymnis, muſica modulatione notatis, tres ſaltem.
Antiphonaria de Dominicis, tria.
Antiphonaria de Sanctis, tria.
Antiphonaria ferialia, tria.
Lectionaria matutinalia, tria.
Homiliaria, tria.
Lectionaria, ex libro Geneſis, ad officia Quadrageſimæ, poſt horā Tertiam, et Nonam, duo.
Lectionaria item de Exodo, ad officium Dominicarum Quadrageſimæ,

post

poſt primã Miſſæ orationem, ex Prouerbijs Salomonis, duo item.

Lectionaria item ex ſermonibus ſancti Ambroſij, ad officia Dominicalis Quadrageſimæ, duo.

Lectionaria item de vitis Sanctorũ, in ſtatis quibusdam vigilijs, duo.

Pontificalia, tria.

Cæremonialia, tria, unum, quod dicitur Romanum, alterum Ambroſianum, tertium Paridis de Graßis.

Sacramentalia, quattuor.

Proceßionalia, ſeu libri Litaniarum, proceßionũue, quinque, pluresue.

Libri ad uſum funerũ, et officij mortuorum, quinque, pluresue item.

Libri cantus Ambroſiani, varietate tonorum diſtincti, ad uſum lectionũ, pſalmorum, et id generis aliorum, numero tres.

Libri, in quibus hymnus, Gloria in excelſi, Symbolum, et Sanctus, muſicis notis deſcripta ſunt, numero tres.

Libri de cæremonijs Miſſæ, tres item.

Libri de computo eccleſiaſtico, duo.

Libri

Digitized by Google

Libri, ſeu volumina ad uſum diuinorum officiorum in alijs eccleſijs cathedralibus.

Breuiaria forma ampla, tria.
Calendaria perpetua, tria.
Diurna, aut pſalteria cum hymnis, tria.
Hymnaria, muſico cantu exſcripta, tria.
Lectionaria, tria matutinalia.
Homiliaria, tria.
Antiphonaria de Dominicis, duo.
Antiphonaria de Sanctis, duo.
Gradualia de Dominicis, duo.
Gradualia de Sanctis, duo.
Manualia, duo item.
Martyrologia itidem duo.
Libri de officio mortuorum, duo etiam.
Ritualia, tria.
Proceſsionalia, tria, pluraue.
Pontificalia, tria.
Caremonialia totidem; duo ſcilicet Romana, tertiu Paridis de Graſsis.
Sacerdotalia, duo.
Rationalia diuinorum officiorum,

 duo

duo item.

Libri de computo eccleſiaſtico, duo quoque.

Libri præterea, iiq. probati, de muſico cantu, modulationeue diuinorum officiorum, numero tres, pluresue.

Supellex quæ ad cultum, et adminiſtrationem ſacræ Euchariſtiæ, aliorumq. Sacramentorum uſui eſt.

Conopoeum tabernaculi maioris.

Tabernacula paruula duo: alterum altius, atque ornatius; alterũ minori, et altitudine, et ornatu. Amboq. ad uſum exponendæ in altari ſacræ Euchariſtiæ, et in proceßionibus ferendæ.

Pixides quattuor: una uſui ad conſeruandam ſanctißimam Euchariſtiam; altera ad illam, ægris ferendam; reliquæ duæ, ac plures etiam pro ratione frequentis populi, ad ſacram communionem conuenientis, eæq. grandiores, et ad eum uſum, cum ſcilicet aliquando, eodem tempore,

pore, uiris ſeparatim à fœminis ſacra Euchariſtia miniſtratur; eodēq. item tempore aliæ hoſtiæ ad eiuſdem populi communionem conſecrandæ ſunt.

Vela quattuor, ad uſum ſacræ Euchariſtiæ, quæ in tabernaculo maiori aſſeruatur, decenter contegendæ.

Vela præterea, duo ad ſacræ Euchariſtiæ contegendæ uſum, cum ad ægrotos ſcilicet illa fertur.

Velum unum, ad illam, in proceſſionibus ſolennibus ferendam.

Vmbellæ duæ, una uſui cum ad ægrotos ſacra Euchariſtia defertur; altera in proceſſionibus adhibenda.

Crux, in qua Chriſti Domini imago affixa pendeat, eaq. decenter expreſſa, ad ægrotos ſæpe ferenda.

Laternæ grandiores, ſex, uſui ſacræ Euchariſtiæ ad ægros ferendæ.

Cereoferaria breuiora, uiginti quattuor, deferendis luminibus uſui, cum ſacra Euchariſtia fertur.

Tintinnabulum geſtatorium, unum,

cum

cùm ſacra Euchariſtia fertur.

Mappa, ad apparatū communionis in eccleſia miniſtrandæ.

Mappulæ præterea breuiores, ſubter ſanctiſſimam Euchariſtiam ſuſtinendæ, dum in eccleſia, aut ægrotis miniſtratur.

Vaſa pro purificatione populi, quattuor, ſexue.

Vaſa pro vino purificationis, maiora quattuor, ac minora totidem.

Scamna item oblonga, ad apparatū communionis populi, ſex, plurave prout eſt eius frequentia.

Vaſa duo ſacrorum oleorū, chriſmatis, cathecumenorum; eaq. ad uſum parochialis curæ; quæ in eccleſia cathedrali geritur, cum ſuis cotylis, et ſacculis. Hæc uerò duplicia ſint, ut in Paſcha illis uacuis parochus, animarumue curator, ad olea ſacra, recens conſecrata ſuſcipienda utatur; aliaq. rurſus retineat ad aſſeruandum, quod reliquum eſt, ſacrum oleum uctus, quo uti poſſit, ſi in paro-

chiali

chiali curæ opus eſſet, dum alia uaſa parantur ad recens oleum ſacrum recipiendum.

Vaſa item duo, olei ſacri infirmorũ, ob eiuſdem parochialis curæ uſum, cum ſuis cotylis, et ſacculis.

Vbi uerò plures parochi, animarũue curatores ſunt, totidem etiam uaſa ſint inſtructa olei ſacri.

Pannus lineus, quod ſabarium dicitur, ad uſum abſtergendi caput infantum baptizatorum.

Supellex, quæ multis miniſterijs ſacris communis eſt.

Vas unum, uſui aquæ Dominicis diebus benedicendæ.

Vaſculum geſtatorium acquæ benedictæ.

Aſpergillum.

Peluis grandiuſcula geſtatoria, una ſaltem, ad uſum lauationis manuũ.

Vrceolus ob eundem uſum grandiuſculus, unus item.

Mantile grandius ad manus abſtergendas.

Vaſa,

Digitized by Google

Vaſa, uſui excipiendi oblationes, duo ſaltem.

Superpellicea ad uſum uarium miniſteriorum ſacerdotalium.

Superpellicea uſui clericalium miniſteriorum.

Supellex officiorum funeraliũ propria.

Feretra duo.

Pallia feretralia, duo ſaltẽ, unũ quo cadauera contegãtur, cum efferuntur, et cœnotaphia item; alterũ, quo eadem cadauera ſubſternantur.

Cœnotaphium geſtatoriũ, quæ tumba dicitur, unum.

Baſis cœnotaphÿ, una item.

Pannus ſtragulus eiuſdem baſis, unus etiam: aut baſis ſaltem decenter picta.

Cruces, quæ circa cœnotaphium collocantur, quattuor.

Scabella, ſubſtentaculaue crucum, quattuor item.

Candelabra ferrea, octo, aut duodecim, pluraue ex uſu baſilicæ cahedralis.

Supel-

Supellex Sacriſtiæ cathedralis.

Inſtrumenta ferrea bina ad uſum conficiendi hoſtias.

Vaſculum unum, pro aſſeruandis hoſtijs magnis.

Vaſculum itē unū pro hoſtijs paruis.

Capſulæ corporalium, binæ.

Capſulæ binæ item ubi purificatoria reponuntur.

Sacculus calicis.

Sacculus pixidis.

Theca calicum, numero tot, quot ſunt calices.

Mantile grandius, loco appendendū ubi manus lauantur.

Mappa, ad uſum altaris ſacriſtiæ; ſeu armarij, apud quod ſacerdos ueſtes ſacras induit.

Tapetia duo ſaltē, uiciſſim loco ſternenda: ubi ſacerdos ſe induit: aut eorum loco clathra lignea.

Crepidarum mundarum paria tria, ſi quādo opus eſt calceos luto inquinatos deponi.

TABELLA, *de profeſſione fidei.*

Tabella

Tabella de ſacris reliquijs, in baſilica cathedrali reconditis.

Tabella Indulgentiarum, eidem eccleſiæ perpetuo conceſſarum.

Tabellæ binæ de orationibus præparatorÿs, ad uſum ſacerdotum, qui celebraturi ſunt.

Tabellæ item binæ orationum, quas pronunciant ſacerdotes, dum ſacras veſtes induunt.

Tabella diſtributionis horarum, pro Miſſis celebrandis.

Tabella præterea, de Miſſis, commemorationibus, funeralibus, et alijs eiuſmodi officÿs: quæ in ſingulas hebdomadas, certis ſtatis diebus, uel ab uniuerſo Capitulo, clerõue eccleſiæ, uel ab unoquoque ſacerdote cappellano, in ſingulis altaribus, capelliſue ex fundatione, inſtitutioneue, aut legati, eleemoſynæue nomine, aut aliqua alia obligatione præſtari debent.

Tabella, quæ diptica dicitur, de ſingulis Epiſcopis, qui in eccleſia ca-

the-

thedrali, ordine præceſſerunt. Pro quibus Epiſcopis in Miſſa ſacro aliquando precandum eſt.

Tabella proceſſionum, una.

Tabella itidem, de titulis, dignitatibus, canonicatibus, præbendis, & reliquis beneficijs, officijsue eccleſiæ.

Tabella de Miſsis, officijsq. diuinis quæ ab Epiſcopo ex decreto prouinciali quarto, atque ex conſuetudine eccleſiæ ſolenniter peraguntur.

Tabella rurſus, perpetua de officijs, functionibusue item perpetuis Archipresbyteri, Archidiaconi, et reliquorum ſingulorum, dignitates, canonicatus, aut alia beneficia in eccleſia cathedrali obtinentium.

Tabella una, pluresue, perpetua item de his officijs, utpote

De officio Præfecti.

De officio Magiſtri cæremoniarū.

De officio Sacriſtæ.

De officio Manſionarium.

De officio Magiſtri chori.

De

De officio Cuſtodum.

Tabella item, hebdomadaria, horariaue eiuſmodi officiorum.

Tabella præterea de regulis diſtinctionis officij ſolennis, et non ſolennis in ecclesia Metropolitana pro Ambroſiani instituti ratione; officij item ſimplicis, ſemiduplicis, et duplicis, in alijs eccleſijs cathedralibus pro Romani ritus uſu.

Tabella item de certis ſtatis horis diuinorum officiorum, et pulſationis campanarum.

Tabella colorum: in qua ſcilicet colores demonſtrantur, qui ſingulis diebus, ex ſanctæ matris eccleſiæ inſtituto adhibentur.

Tabella de ſtatutis canonicalibus, capitularibusue.

Tabella triplex regularum de punctationibus.

Tabella de regulis capitulorum, congregationumue canonicalium, ſacerdotalium, et clericalium.

Tabella item de functionibus minorum,

norum, et maiorum ordinum.

Tabella clericorũ, qui adſcripti ſunt.

Tabella de ijs, quæcumque ad eccleſiæ cultum, decorem, ac nitorem pertinent.

Tabellæ denique aliæ, numero plures; quæcũque de ritu, diſciplinaue eccleſiaſtica edentur.

Tabella ſtatorum dierum: quibus decreta, uel de canonicali, uel clericali diſciplina, ex conſtitutione prouinciali, legenda ſunt.

Tabella item, inſtar calendarij, ſelectorum decretorum, ſanctionum conſtitutionumq. tam Pontificalium, quam Epiſcopalium, quæ certis anni diebus euulgari debent.

Tabella etiam regularum de oratione quadraginta horarum.

Tabellæ duæ, pluresue, de diuerſis orationibus, pro uarietate temporũ, uſui fidelium, ad eam orationẽ conuenientium.

Tabella etiam de officijs parochialibus.

Tabella

Tabella itidem una de ſacerdotibus confeſſarijs.

Tabellæ duæ excommunicationum: una latino, altera uulgari ſermone explicata.

Tabella una feſtorum dierum, qui ex præcepto, uel ex conſuetudine, uotoue coluntur.

LIBER præterea anniuerſarius, isq. unus, de ſacerdotibus celebrantibus: in quo ſcilicet libro, ſua manu notent, ſubſcribantue ſacerdotes, qui ſingulis diebus in ea eccleſia Miſſæ ſacrum fecerint.

Liber rurſus unus, idemq. anniuerſarius de punctationibus ſacerdotũ, qui non celebrarint.

Liber item anniuerſariorum, quæ quotannis celebrata ſunt.

Liber unus de diſtributione ſacrorum oleorum.

Liber, ſiue uolumen unum, conſtitutionum uariarum pontificalium, quæ in ſingulos annos editæ ſunt, atque edentur in poſterum.

Liber item unus, ſeu uolumen decretorum, edictorum, et aliarum id generis ſanctionum Epiſcopalium.

Libri quoque, ſeu volumina ſequentia, vtpote.

Bibliorum ſacrorũ uolumen, unum.
Iuris canonici corpus unum.
Concilÿ Tridentini uolumen unum.
Concilÿ Prouincialis uniuscuiusque Mediolanenſis uolumen unum.
Synodi uniuscuiusque Diœceſanæ uolumen unum.
Liber, ſeu exemplum unum decretorum uiſitationis Apoſtolicæ.
Liber etiam unus, harum Inſtructionum.
Liber hiſtoriæ probatæ de reliquÿs ſacris, in eccleſia reconditis.
Liber canonum pœnitentialium.

Libri item Parochiales in Eccleſia cathedrali, hi ſcilicet.

Liber de Baptizatis.
Liber de Confirmatis.
Liber de Matrimonio iunctis.
Liber de uotis, et pÿs cõſuetudinibus.

Li-

Digitized by Google

Liber de ſtatu animarum.

Liber de diſtributione eleemoſynarũ.

Liber de peregrinis paſcha tempore, in eccleſia cathedrali ſacram communionem ſumentibus.

Liber formularum de denuntiationibus dierum feſtorum, et omnis cuiuſcumque generis, ad parochi munus pertinentis.

Liber, ſeu uolumina, litterarum, et inſtructionum paſtoralium de ſolennitatibus, de ſacris temporibus, et alijs.

Forma etiam, ſeu deſignationes baptiſterij, ſacrarij, reliquiarij, et aliarum omnium ſingularumq. rerum, operumue, quæ his duobus inſtructionum libris commoſtratæ ſunt.

Supellex inſtrumentalis, quæ certo loco, Sacriſtiæ proximo, aſſeruatur.

Tripodes cum ſuis patellis, vaſibusue focarijs, numero tres.

Forcipes ferrei, tres item.

Cochlearia ferrea, totidem.

Vaſa olearia maiora, tria, ad uſum,

 oleí

Digitized by Google

olei lampadum recondendi.

Vaſa minora, qui gutti dicuntur totidem, ad illum ipſum uſum.

Infundibula, et uaſa duo, ad olei, e uaſe maiuſculo depromẽdi, rurſusq. in alterum minuſculum infundendi uſum.

Scopulæ paruulæ, ex cannulis paluſtribus ad deterſionis uſum, numero decem.

Scopæ maiores, numero quinque.

Scalæ geſtatoriæ, numero tres: quorum una altior.

Ligones tres.

Batilla totidem.

Haſtilia, ſeu perticæ quinque.

Longuria totidem, pluraue.

Spongiæ grandiuſculæ, quattuor.

Rutra duo.

DE RATIONE MVLTIPLICIS APPARATVS.

QVoniam uerò pro ratione officij diuini, quod modò ſolennius, modo minus ſolẽniter fit, prout diei uel celebritas, uel cõmemoratio, uel ſolenni-

lennitas, quæ agitur, requirit, illud plane conuenit, ut, ſicut ei diei, aut ſolennitati, officium omni ex parte conſentit; ita ex ſanctæ matris eccleſiæ uſu apparatus reſpondeat ſacrarũ ueſtium, et materia, è qua confectæ ſint, pretioſiori, et ornatu inſigniori, et colore item, qui, ut ſupra in ſupellectile, uſui epiſcopali proprie addicta, enucleacius præſcripſimus, conuenire debet cum officio, quod agitur. Quare iam cõmoſtrato ſimplicis ſuppellectilis apparatu, regulæ tradendæ ſunt ſuppellectilis, quæ, pro offitij uſu multiplicanda eſt. At primò quidem de ea, quæ, ſi materia, et ornatus ſpectatur, alia duplex, alia triplex, apparanda eſt.

Quæ porrò ſupellex duplex eſſe debet; illius ratio hæc eſt, ut una ſit uſui quotidiano; altera uſui ſolenniorum dierum; eaq. et pretioſiori materia, et ornatu inſigniori. Res igitur, quæ ſub hanc duplicis ſupellectilis regulã cadunt, hæ ſunt, utpote.

Digitized by Google

Enumeratio rerum, quæ duplicantur.

Crux.
Candelabra ſex.
Emunctoria duo.
Tabella ſecretorum.
Mappa maior.
Mappæ minores.
Tela ſtragula altaris.
Tapetum bradellæ altaris.
Cingulum ſacerdotale.
Cingulum diaconale.
Cingulum ſubdiaconale.
Hamularum paria duo.
Peluicula vrceolorum.
Tabella geſtatoria pacis offerendæ.
Thuribula duo.
Acerræ binæ.
Cochlearia bina.
Cereoſtata bina.
Conopœum tabernaculi maioris.
Vmbella proceſsionalis.
Vaſculũ geſtatoriũ acquæ benedictæ.
Aſpergillum.
Peluis ad uſum lauationis manuum.
Vrceolus grandiuſculus.

Supel-

Digitized by Google

Supellex rerum, quæ triplices eſſe debent.

Quæcumque autem res infra demonſtratæ ſunt, hac regula comprenduntur, ut triplices eſſe debeant; cum ſingulas ſingulis diebus pretioſiori et materia, et ornatu reſpondere conueniens ſit: ita ſcilicet ut quæ minus pretioſæ minusue inſignes exiſtunt, uſui quotidiano ſint: quæ uerò aliquanto pretioſiores, in feſtorum dierum officio; quæ denique longe inſigniores et materia, et opere, et ornatu; in ſolẽnitatibus, ut par eſt, maioribus adhibeãtur. Atq. hæ quidẽ ſunt.

Pallium.

Velamentum ad ornatum frontiſpicij altaris.

Amictus ſacerdotalis cum faſcia.

Alba ſacerdotalis cum auriphrygio.

Manipulus ſacerdotalis.

Stola ſacerdotalis.

Planeta.

Amictus diaconalis cum faſcia, ſeu auriphrygio.

Alba diaconalis, cum grammatis,

Digitized by Google

ſeu auriphrygijs.
Amictus ſubdiaconalis cum faſcia,
ſeu auriphrygio.
Alba ſubdiaconalis cum grammatis,
ſeu auriphrygijs.
Dalmatica diaconalis.
Tunicella ſubdiaconalis.
Stola diaconalis.
Manipulus diaconalis.
Manipulus ſubdiaconalis.
Velum ſubdiaconale.
Velum calicis.
Sacculus corporalis.
Integumentum lectionarij, in baſilica Metropolitana.
Integumẽtum ambonis, uel ſuggeſti.
Integumentum Miſſalis.
Puluinar Miſſalis.
Integumentum lectorilium geſtatoriorum, et ſtatariorum.

Supellex ſacrarum ueſtium, indumentorumue ſupra nominatim expoſitorum, quorum apparatus quintuplex eſſe debet.

Atque hæ quidem res, ſigillatim ſupra enumeratæ, ſub rationem triplicis

ſupel-

Digitized by Google

ſupellectilis cadunt: nunc ſequitur regula, qua comprenduntur indumenta, ornamentaue ſacra; quorũ, ſupra expoſitorum, unusquiſque apparatus, tum qui pretioſior, tum rurſus quiminus pretioſus, tum itẽ qui quotidianus eſt, quintuplex requiritur, pro inſtituta in diuinis officÿs colorum uarietate; ita ſcilicet, ut, quotidiani uſus aparatus ſit unus albo colore, alter rubro, tertius uiolaceo, quartus uiridi, et quintus nigro. Hæcq. item regula ſit de apparatu tum ſolẽnium dierũ uel officiorum, tum ſolennitatũ etiã maiorum. Indumenta uerò quintuplicis huius apparatus ſunt ſcilicet.

Pallium.

Velamentum frontiſpcÿ altaris.

Auriphrygium amictus ſacerdotalis.

Auriphrygium albæ ſacerdotalis.

Manipulus ſacerdotalis.

Stola ſacerdotalis,

Planeta.

Digitized by Google

Pluuiale.
Auriphrygium amictus diaconalis.
Auriphrygium item amictus ſubdiaconalis.
Grammata, ſeu auriphrygium albæ diaconalis.
Grammata, ſeu auriphygium itē albæ ſubdiaconalis.
Dalmatica diaconalis.
Tunicella ſubdiaconalis.
Stola diaconalis.
Manipulus diaconalis.
Manipulus ſubdiaconalis.
Velum ſubdiaconale ad uſum ferendi calicis, patenaue ſuſtinenda.
Velum calicis.
Sacculus corporalis.
Signaculum Miſſalis.
Integumentum Miſſalis.
Puluinar Miſſalis.
Integumentum lectionarij.
Integumentum epſtolarij.
Integumentum euangeliſtarij.
Integumentum lectorilium ſtatariorum.

Inte-

Integumentum lectorilium geſtatoriorum.

Integumẽtum ambonis, uel ſuggeſti.

Pluuialia tot, quot canonici, et dignitate præditi, Manſionarij, alijq. id generis miniſtri. Sed hæc triplici tantum, colore, ſcilicet albo, rubro, et uiolaceo.

Planetæ etiam totidem, quot canonici, dignitate præditi, alijue ſunt, qui ſacerdotales dignitates obtinent: ſed triplicis tantum ut ſupra, colore albo, nigro, et uiolaceo.

Dalmaticæ itẽ, quot canonici, alijue diaconales præbendas obtinentes, triplici etiam colore, ut ſupra.

Tunicellæ ſubdiaconales, itidem, ut ſupra.

Supellex indumentorum lineorum quæ multiplicia eſſe debent ob commutationis uſum, dum partim ea lauantur.

Indumenta e lino, byſſo, cannabiue, confecta, quæ miniſterijs eccleſiaſticis addicta ſunt, cum munda in primis, nitida, candida, ab omniq. labe pu-

Digitized by Google

ra, atque integra non ſine myſterij etiam ſignificatione ex patrum traditione, eſſe debeant; ac proinde crebro purgari, lauariq. opus ſit; ut, dum lauantur, quæ ſordida ſunt, alia nitida non deſint ad uſum ſacrorum miniſteriorum; multiplicia, ac plura ob mundiciem retinẽdam ſane quidem illa eſſe oportet. Ponemus igitur mox infra ſingula eiuſmodi indumenta, eorumq. enumeratorum totam ſummam.

Indumenta linea Altaris in Miſſis conuentualibus.

Mappæ maiores ſex.
Mappæ minores duodecim.

Indumenta linea ſacerdotalia in Miſſis conuentualibus.

Amictus uiginti.
Albæ uiginti.
Corporalia decem et octo.
Purificatoria triginta ſex.
Mantilia ad uſum abſtergẽdi manus in Miſſæ ſacro, uiginti quattuor.
Mantilia, in Sacriſtia appendenda,

ad

Digitized by Google

ad uſum lauationis manuum, duodecim.

Sudariola ad uſum purgandi nares, cũ opus eſt in Miſſa ſacro, triginta.

Funiculi ſudariolorum cum globulis, decem.

Mappæ quinque uſui altaris menſæ, ubi ſacerdos ſacris ueſtibus induitur.

Sacculi lintei, uſui uniuſcuiusque calicis, bini.

Indumenta linea uſui miniſtrorum in Miſſa conuentuali inſeruientium.

Amictus diaconales uiginti.

Albæ diaconales totidem.

Amictus ſubdiaconales uiginti item.

Albæ ſubdiaconales totidem.

Indumenta linea uſui ſacræ communionis, populo in eccleſia miniſtrandæ.

Mappæ lõgiores ad ſuſternenda ſcãna, numero decem, plures, pauci-oresue, pro populi ratione.

Mappæ breuiores, ſubter ſanctiſſimã Euchariſtiam ſuſtinendæ, dum ſacramentum miniſtratur, quinque.

Indu-

Indumenta lineæ uſui uarijs miniſterijs.

Superpellicea quattuor, ſexue ad uaria ſacerdotolia miniſteria.

Superpellicea tria, pluraue uſui clericalium miniſteriorum.

Sabaria, ad uſum abſtergendi caput infantum baptizatorũ, ſex pluraue.

DE SVPELLECTILE ALTARIS minoris in baſilica cathedrali.

Atque hæc quidem de ſupellectile altaris maioris, et reliquo omni apparatu, mox ſuis titulis ſupra diſtincte expoſito: nunc uerò ſequitur ſupellex altaris minoris, in cathedrali baſilica poſiti, proprios annuos redditus, aut cenſum, aliudue emolumentum ex legato, aut aliunde habentis, ut ibi Miſſæ ſacrum fiat. Quæ porrò ſupellex uniuſcuiuſque ſcilicet altataris minoris apparabitur hæc, ut infra.

Crux una.

Candelabra duo cum ſuis operculis extinctorijs.

Emunctorium unum.

Alta-

Altare portatile, cum ſcilicet altare ipſum conſecratum non eſt.
Tabella ſecretorum.
Mappæ minores, duæ.
Mappa maior.
Pallium.
Velamentum frontiſpicij altaris.
Tela ſtragula altaris.
Tabella orationis de Sancto, cuius nomine altare uocatur.
Tabella orationum de Sancto, Sanctisue: quorum inſignes reliquiæ in eo altari recondunt ur.
Amictus cũ faſcia, ſeu auriphrygio.
Alba cum ſuis grammatis, ſeu auriphrygijs.
Cingulum.
Manipulus.
Stola.
Planeta.
Calix.
Patena.
Velum calicis.
Sacculi calicis.
Theca calicis.

Cor-

Corporale cum palla.
Sacculus corporalis.
Capſulæ binæ uſui corporalium.
Purificatorium.
Capſulæ binæ uſui purificatoriorum.
Vrceolorum paria duo.
Peluicula urceolorum, una.
Miſſale unum.
Integumentum Miſſalis.
Signaculum Miſſalis.
Puluinar Miſſalis.
Mantile ad manus abſtergendas in Miſſæ ſacro.
Sudariolum ad nares expurgandas, cum opus eſt in Miſſæ ſacro.
Funiculus, cum globulo.
Crepidarum mundarum par.
Cereoſtrata bina.
opercula eorũ reſtinctoria, totidẽ.
Tintinabulum geſtatorium, ſi quando, ut ſupra, altari appenſum non eſt.
Armarium proprium, aut loculus proprius armarij proprij in ſacriſtia: in quo calix, patena, corporalia, et purificatoria, et cetera id generis,

tum

Digitized by Google

tum præterea, in quo ſacra veſtes, ornamentaue ad huius altaris uſum reponantur.

Enumeratio rerum: quarum apparatus pro diei ratione duplex, et pro colorum uarietate idem quintuplex eſt.

In hac altaris minoris ſupellectile ratio habenda eſt rerum tantum, quæ pro uſu quotidiano, feſtorumq. dierum celebritate duplices eſſe debent, et pro colorum diſtinctione, ſingulæ præterea quintuplices. Quæ igitur res duplicantur ut ſcilicet ad quotidianum, et ſolennius officium adhibeantur, hæ ſunt.

Pallium.
Auriphygium, ſeu faſcia amictus.
Auriphrygium albæ.
Manipulus.
Stola.
Planeta.
Velum calicis.
Sacculus corporalis.
Integumentum Miſſalis.
Puluinar Miſſalis.

Ha-

Harum ſacrarum veſtium, et indumentorum apparatus uterque, unus ſcilicet, uſus quotidiani, et alter pretioſior ſolenniorum officiorum, quintuplex eſſe debet, ita ut uniuſcuiuſque apparatus indumenta ſingula ſint numero quinque, nempe unum colore albo, alterum rubro, tertium uiolaceo, quartum uiridi, quintum nigro.

Linteorum indumentorum ſupellex.

Lintea præterea indumenta, quæ ob cauſas ſupra in altari maiori expoſitas, plura etiam in minori eſſe oportet, hæc ſunt nomina, ſingulaq. ſupputata.

Mappæ maiores tres.

Mappæ minores ſex.

Amictus duodecim.

Albæ totidem.

Corporalia quinque.

Purificatoria decem, et octo.

Mantilia minora, ad manus abſtergendas in Miſſæ ſacro, ſex.

Sudariola ad nares expurgãdas, ſex.

Funi-

Funiculi ſudariolorum cum globulis, tres.

Supellex altaris minoris, nullo modo dotati, ab Epiſcopo tamen ob neceſſariam cauſam permiſſi.

Si quod uero altare minus Epiſcopus, ob neceſſarium uſum ornatumue, aut conſtruendum, aut quod conſtructũ eſt, permittendum conſuerit; nec ulla tamen ratio ſit, qua ad illud inſtruendum, atque ornandum omnis illa ſupellex, mox ſupra in altari minori demonſtrata, parari poſſit; aut breui temporis ſpatio id omne genus præſtari non queat; ut tamen interea, dum reliqua ſupellex apparabitur, oportuno tempore illud apparatum, ornatumue eſſe poſſit; ſupellex ſaltem exigua infra notata, comparanda erit.

Crux una.

Candelabra duo.

Pallia ſaltem quinque, ex diuerſis coloribus pro inſtituto eccleſiæ.

Altare portatile, ſi altare ipſum conſecra-

ſecratum non ſit.

Mappæ breuiores, tres.

Mappæ longiores, duæ.

Tabella orationis de Sancto, cuius nomine altare nuncupatur.

Tabella itẽ orationis de Sancto; cuius reliquiæ inſignes in eo altari reconduntur.

Supellex uſui communi altarium minorum.

In Baſilica cathedrali ſæpe contingit, et canonicos, et alios ſacerdotes, ſolo deuotionis ſtudio, non ex aliquo uel pij legati, uel dotis altaris, tituliue onere, in altario maiori, aut minori, Miſſæ ſacrum facere; quo fit, ut, niſi alia ſacrarũ veſtiũ ſupellex in ſacriſtia ſit, neceſſe habeant uti ſacro ueſtitu, qui proprie Miſſæ cõuentualis cultui addictus eſt; indeq. eueniat, ut illius ueſtitus pars, et planeta præſertim frequẽti uſu, cõteratur, attritaq. laceretur, et corrumpatur; ſicq. cum reliquis Miſſæ conuentualis indumẽtis cum dalmatica ſcilicet, et tunicella, quæ attrita non ſunt, minus deco-

decore conueniant. Rurſus altare indotatum, in eadem Baſilica, utſupra, aliquando permiſſum, ut plerumque fit, ſupellectilem non habet neceſſariam ad Miſſæ ſacrum facien dum: ſæpeq. etiam hoc accidit, ut quod altare dotatũ eſt, tota illa præſcripta ſupellectile ob cenſus tenuitatem, aliamue cauſam inſtrui nõ poteſt; aut ſaltem ad eam cõparandam longius temporis ſpatium requirit. Ideo ut huius, et illius altaris ornatui, atque apparatui, ad Miſſæ ſacrum neceſſario, ſubueniatur; utq. ueſtitus, Miſſæ conuentualis uſui addictus, integer totus, et inter ſe congruens, conſeruetur, ſimulq. eorum ſacerdotum uſui prouideatur: eſt ſane conueniens in eadem baſilica cathedrali, præter proprium uniuscuiusque altaris apparatum, aliam etiam ſacrarum ueſtium ſupellectilem comparari, quæ uſui communi ſit et illorum canonicorũ, ſacerdotumue, et altaris indotati, et dotati etiam,

ali-

aliqua tamen apparatus parte e-gentis.

Hac porrò ſupellex tanta ſit ſaltem, quanta unicuique altario minori ſupra præſcribitur.

DE SVPELLECTILE ECCLESIAE COLLEGIATAE.

Cap. II.

I*Am uerò commoſtrauimus ſupellectilem Baſilicæ cathedralis: conſequens eſt eccleſiæ collegiatæ ſupellex: quæ primo quidem ad altaris maioris uſum apparabitur hæc, infra nominatim poſita.*

Apparatus altaris maioris:

Crux.

Candelabra ſex cum operculis extinctorijs binis.

Emunctoria duo.

Tabella ſecretorum.

Mappæ minores duæ.

Mappa maior.

Pallium.

Velamentum ad ornatum frontiſpi-

cij altaris.
Tela ſtragula altaris,
Tapetum bradellæ altaris.
Tabella orationis de Sancto, cuius nomine altare, capellaue maior nuncupatur.
Tabellæ item duæ orationum de Sancto, Sanctisue, quorum inſignes reliquiæ ſacræ in eo altari reconditæ ſunt, una a dextero, altera a ſiniſtro latere clathrorum altaris, cappellaue, extrinſecus affigendæ.

Suppellex ad uſum ſacrificij Miſſæ conuentualis, et diuinorum officiorum.

Amictus ſacerdotalis, cum auriphrygio, ſeu faſcia.
Alba cum auriphygio, ſeu grãmatis.
Cingulnm ſacerdotale.
Manipulus ſacerdotalis.
Stola ſacerdotalis.
Planeta.
Amictus diaconalis cum faſcia, ſeu auriphrygio.
Amictus ſubdiaconalis cũ auriphrygio item.

Alba

Alba diaconalis cum auriphygio, ſeu grammatis.

Alba ſubdiaconalis cum auriphrygio, ſeu grammatis.

Cingulum diaconale.

Cingulum ſubdiaconale.

Dalmatica diaconalis.

Tunicella ſubdiaconalis.

Manipulus diaconalis.

Stola diaconalis.

Manipulus ſubdiaconalis.

Velum ſubdiaconale, ad uſum ferendi calicis, patenaue ſuſtinendæ.

Pluuialia, uſui in ueſperis ſolenniorum celebritatum, pro eccleſiarum more, ac ritu.

Supellex, quæ ſequitur, propria Miſſæ tantum.

Calix.

Patena.

Velum calicis.

Corporale cum palla.

Sacculus corporalis.

Purificatorium.

Hamularum, ſeu urceolorum, pa-

ria

ria duo.
Peluicula urceolorum.
Miſſalia tria.
Integumentum Miſſalis.
Signaculum Miſſalis.
Puluinar Miſſalis.
Lectionarium ad uſum Miſſæ ſolennis, in eccleſijs collegiatis ritus Ambroſiani.
Integumentum lectionarij.
Epiſtolarium.
Integumentum epiſtolarij.
Euangeliſtarium.
Integumentum euangeliſtarij.
Integumentum ambonis, uel ſuggeſti.
Cereoſtata ſex cum ſuis operculis extinctorijs.
Tabella geſtatoria pacis offerendæ.
Sudariolum ad nares expurgandas, cum opus eſt in Miſſæ ſacro.
Funiculus cum ſuis globulis.
Crepidarum mundarum paria tria.

Digitized by Google

Supellex quæ Miſſæ conuentualis, diuinorum officiorum, proceſſionumq. uſui communis eſt.

Crux Capituli.
Thuribula bina. }
Acerræ bina. } *Ad thurificationis uſum.*
Cochlearia bina. }
Cereoſtata bina, ad proceſſionis uſū.
Opercula totidem ad reſtinguendos cereos.
Canthari bini in eccleſijs ritus Ambroſiani.
Candelabrum cerei Paſchalis.
Vexillum, ſeu labarum ſancti eccleſiæ collegiatæ: in qua ſcilicet animarum cura geritur.
Crotala, ſeu crepitacula lignea, duo ad uſum pulſandi loco cāpanarum, in tenebris hebdomadæ ſanctæ.
Candelabrum triangulare, uſui ſuſtinendi candelas in tenebris hebdomadæ ſanctæ, in eccleſijs ritus Romani.
Stragulum ſedilis, in quo ſacerdos, Miſſæ ſacrū faciens, et miniſtri aliquando aſsident.

Aulæa,

Aulæa, panniue, ad uſum ornandæ capellæ maioris, chori, aut eccleſiæ, ſolennioribus feſtis diebus, ſi modo per eccleſiæ facultates poteſt.

Lectorile ſtatarium chori, grandius, unum, aut duo.

Lectorilia minora, geſtatoria, duo item.

Integumenta lectorilium ſtatarioꝝ.

Integumenta lectorilium geſtatoriorum.

Libri, ſeu uolumina ad uſum diuinorum officiorum, in eccleſijs collegiatis ritus Romani.

Breuiaria, forma ampla, duo.

Calendaria perpetua, duo.

Diurna, aut pſalteria cum hymnis, duo.

Hymnarium, muſico cantu exſcripta, duo.

Lectionaria duo matutinalia.

Homiliaria duo matutinalia.

Antiphonaria de Dominicis, duo.

Antiphonaria de Sanctis, duo.

Gradualia de Dominicis, duo.

Digitized by Google

Gradualia de Sanctis, duo.
Manualia, duo item.
Martyrologia itidem duo.
Libri de officio mortuorũ, duo etiam.
Ritualia duo.
Proceßionalia, duo, pluraue.
Pontificalia, duo.
Ceremonialia totidem, unum ſcilicet Romanum, alterũ Paridis de Graßis.
Sacerdotalia, duo.
Rationalia diuinorum officiorum, duo item.
Libri de computo eccleſiaſtico, duo quoque.
Libri præterea, hiq. probati de muſico cantu, modulationeue diuinorum officiorum, numero duo, pluresue.

Libri ſeu uolumina ad uſum diuinorum officiorum in eccleſijs collegiatis ritus Ambroſiani.

Breuiaria duo, forma grandiori.
Calendaria anniuerſaria, ſeu perpetua, duo.
Pſalteria cum hymnis, duo.
Libri duo hymnorum, muſica modu-

latione

Digitized by Google

latione notatorum.
Antiphonaria de Dominicis, duo.
Antiphonaria de Sanctis, duo.
Antiphonaria ferialia, duo.
Lectionaria matutinalia, duo.
Homiliaria, duo.
Lectionaria duo, de uitis Sanctorũ: de quibus in ſtatis quibusdam vigilijs veſperæ ſolennes fiunt.
Pontificalia, duo.
Sacramentalia, duo.
Cæremonialia, duo: unum Ambroſianum, alterum Romanum.
Proceſſionalia, ſeu libri litaniarum, et proceſſionum, duo.
Libri ad uſum funerum, et officij mortuorum duo.
Libri duo cantus Ambroſiani, uarietateq; tonorũ diſtincti, ad uſum lectionum, pſalmorũ, et id generis aliorum.
Libri duo: in quibus hymnus, Gloria in excelſis, Symbolum, et Sanctus, muſicis notis diſtincta ſunt.
Libri cæremoniarum Miſſæ, duo.
Libri de cõputo eccleſiaſtico, duo itẽ.

Supellex, quæ ad cultum, et adminiſtrationem ſacræ Euchariſtiæ aliorumq. Sacramentorum, uſui eſt.

Conopæum tabernaculi maioris.

Tabernacula paruula duo: alterum altius, atque ornatius; alterum minori, et altitudine, et ornatu. Amboq. ad uſum exponenda in altari ſacra Euchariſtia, et in proceſsionibus ferenda.

Prixides duæ, una uſui ad conſeruãdam ſanctiſsimam Euchariſtiam; altera ad illam, in eccleſia miniſtrandam.

Vela tria, ad uſum ſacræ Eucharſtiæ, quæ in tabernaculo maiori aſſeruatur, decenter contegenda.

Velum unnm, idq. inſignius, ad illam in proceſsionibus ſolennioribus ferendam.

Vmbella una, pretioſior ſcilicet, in ſolẽnioribus proceſsionibus adhibenda.

Mappa ad apparatum communionis, in eccleſia miniſtranda.

Mappula præterea breuior, ſubter ſanctiſ-

Digitized by Google

ſanctiſsimam Euchariſtiam ſubſtinenda, dum illa miniſtratur.

Vaſa pro purificatione populi, quattuor, ſexue.

Vaſa pro vino purificationis maiora, quattuor, ac minora totidem.

Scamna item oblonga ad apparatum communionis populi, ſex.

Porrò in Eccleſia collegiata, ubi animarum cura geritur, præter ſupellectilem proxime cõmoſtratam, hæc etiam ſit, ut infra notatur.

Prixides plures, ut in Baſilica cathedrali, ſupra narratum eſt.

Vmbella altera, qua ſacra Euchariſtia contegatur, cum ad ægrotos defertur. In locis autem montuoſis ubi per ſemitas, anguſtosq. tramites ſanctiſsima Euchariſtia aliquando fertur, umbella tertia, anguſtior ſit, atque eiuſmodi, quæ ab uno tantum homine ſuſtineri portarive queat.

Vela præterea, duo, ad ſacræ Euchariſtiæ contigendæ uſum, cum ad ægrotos ſcilicet illa fertur.

Laterna grandiores, ſex.

Cereoferaria breuiora, vigintiquattuor ferendis luminibus uſui, cum ſacra Euchariſtia fertur.

Tintinnabulum geſtatorium, unum, cum ſacra itẽ Euchariſtia defertur.

Imago Chriſti Domini crucifixi una; eaq. decenter expreſſa ad infirmos deferenda.

Vaſa ſacrorum oleum chriſmatis, et cathecumenorum, duo, eaq. duplicata cum ſuis cotylis, et ſacculis.

Vaſa olei ſacri infirmorum, duo itẽ, cum ſuis cotylis, et ſacculis, vbi uerò plures parochi, animarumue curatores ſunt totidem etiam uaſa olei ſacri.

Vas praeterea unum, pro ſuſcipienda, deferendaq. aqua baptiſmali ab eccleſia cathedrali, uel plebana; ſi quando ea eccleſia collegiata foranea caput plebis non eſt.

Sabaniũ, ſeu pannus lineus ad uſum ſcilicet abſtergendi caput infantum baptiZatorum.

In eccleſia autem collegiata, quæ caput plebis eſt, præter cetera ſingula, quæ mox numerata ſunt, vaſa etiam tria ſint, uſui ad ſacra olea ab eccleſia cathedrali ſumenda, tum plebis ſuæ eccleſijs parochialibus diſtribuenda.

Supellex quæ multis miniſterijs ſacris communis eſt.

Vas unum, uſui aquæ Dominicis diebus benedicendæ.

Vaſculum geſtatorium aquæ benedictæ.

Aſpergillum.

Peluis grandiuſcula geſtatoria, una ſaltem, ad uſum lauationis manuũ.

Vrceolus ob eundem uſum grandiuſculus unus item.

Mantile grandius, ad manus abſtergendas.

Vaſa uſui excipiendi oblationes, duo ſaltem, ſi collegiata curata eſt.

Superpellicea uſui uario ſacerdotalium miniſteriorum.

Superpellicea uſui clericalium miniſteriorum.

N 5 *Supel-*

Supellex officiorum funeralium propria.

Feretra, duo.

Pallia feretralia duo ſaltem; unum, quo cadauera contegantur, cum efferuntur, et cœnotaphia item; alterum quo eadem cadauera ſubſternantur.

Cœnotaphium geſtatoriũ, qua tumba dicitur, unum.

Baſis cœnotaphÿ, una item.

Pannus ſtragulus eiuſdẽ baſis, unus etiã, aut baſis ſaltẽ decenter picta.

Cruces, quæ circa cœnotaphium collocantur, quattuor.

Scabella, ſubſtentaculaue crucum, quattuor item.

Candelabra ferrea, octo, duodecimue.

Supellex Sacriſtiæ collegiatæ.

Inſtrumentum ferreum, ad uſum conficiendi hoſtias.

Vaſculum unum, pro aſſeruandis hoſtÿs magnis.

Vaſculũ itẽ unum, pro hoſtÿs paruis.

Vas uſui abſtergendi calices, patenas, et lauandi corporalia, ac purifica-

Digitized by Google

ficatoria.

Capſulæ corporalium duæ.

Capſulæ item duæ, ubi purificatoria reponuntur.

Sacculus lineus calicis.

Thecæ calicum, numero tot, quot ſunt calices.

Sacculus pixidis.

Mantile grandius, loco appendendum, ubi manus lauantur.

Mappa ad uſum altaris Sacriſtiæ, ſeu armarij, apud quod ſacerdos veſtes ſacras induit.

Tapetum unum, loco ſternẽdum, ubi ſacerdos ſe induit: aut eius loco, clathra lignea.

Crepidarum mundarum paria tria.

Tabella de ſacris reliquijs in ea eccleſia collegiata reconditis.

Tabella Indulgentiarum, eidem eccleſiæ perpetuo conceſſarum.

Tabellæ binæ de orationibus præparatorijs, ad uſum ſacerdotum, qui celebraturi ſunt.

Tabellæ item binæ orationum, quas

Digitized by Google

pronunciant ſacerdotes, dum ſacras veſtes induunt.

Tabella diſtributionis horarum, pro Miſsis celebrandis.

Tabella præterea, de Miſsis, cōmemorationibus, funeralibus, et alijs eiuſmodi officijs: quæ in ſingulas hebdomadas, certis ſtatis diebus, uel ab uniuerſo capitulo, cleroue eccleſiæ, uel ab unoquoque ſacerdote cappellano, in ſingulis altaribus, capellisue ex fundatione, aut legati, eleemoſynaue nomine, aut aliqua alia obligatione præſtari debent.

Tabella, quæ dyptica dicitur, de ſingulis Epiſcopis, qui in eccleſia cathedrali, ordine præceſſerunt. Pro quibus Epiſcopis in Miſſæ ſacro aliquando precandum eſt.

Tabella proceſsionum una.

Tabella itidem, de titulis, dignitatibus, canonicatibus, præbendis, et reliquis beneficijs, officijsue eccleſiæ.

Tabella una, pluresue perpetuæ de muneribus functionibusue Præpoſiti.

ti, aut Archipresbyteri, aut Decani, aut alterius, qui in eccleſia collegiata primarium locum tenet; et reliquorum etiam ſingulorum Canonicatus, dignitates, officiaue in eadem eccleſia obtinentium.

Tabella item una, pluresue perpetuæ item de his officijs, utpote.

De officio Sacriſtæ.

De officio custodum, aliorumue id generis.

Tabella item hebdomadaria, horariaue eiuſmodi officiorum.

Tabella una, de distinctione officij ſimplicis, et duplicis, pro Romani ritus uſu: aut ſolennis, et nō ſolennis pro Ambroſiani inſtituti ratione.

Tabella de certis ſtatis horis diuinorum officiorum, et pulſationis campanarum.

Tabella colorum: in qua ſcilicet colores demonstrantur, qui ſingulis diebus, ex ſanctæ matris eccleſiæ inſtituto adhibentur.

Tabella de ſtatutis canonicalibus, ca-

pitu-

pitularibusue.

Tabella triplex regularum de punctationibus.

Tabella de regulis capitulorum, congregationumue canonicalium, ſacerdotalium, et clericalium.

Tabella item de functionibus maiorum, et minorum ordinum.

Tabella clericorum, qui adſcripti ſunt.

Tabella de ijs, quæcumque ad eccleſiæ cultum, decorem, ac nitorem pertinent.

Tabellæ denique aliæ, numero plures, quæcumque de ritu, diſciplinaue eccleſiaſtica edentur.

Tabella ſtatorũ dierum: quibus decreta, uel de canonicali, uel clericali diſciplina, ex conſtitutione prouinciali legenda ſunt.

Tabella etiam regularum de oratione quadraginta horarum.

Tabellæ duæ, pluresue de diuerſis orationibus, pro uarietate tẽporum, uſui fidelium, ad eam orationem conuenien-

Digitized by Google

uenientium.

LIBER *præterea anniuerſarius, isq. unus de ſacerdotibus celebrantibus: in quo ſcilicet libro, ſua manu notent, ſubſcribantue ſacerdotes, qui ſingulis diebus in ea eccleſia Miſſa ſacrum fecerint.*

Liber rurſus unus, idemq. anniuerſarius, de punctationibus ſacerdotum, qui non celebrarint.

Liber item anniuerſariorum, quæ quotannis celebrata ſunt.

Liber, ſeu uolumen unnm, conſtitutionum uariarum põtificalium, quæ in ſingulos annos edita ſunt, atque edentur in poſterum.

Liber item unus, ſeu uolumen decretorum, edictorum, et aliarum id generis ſanctionum epiſcopalium.

Libri quoque, ſeu volumina ſequentia, vtpote.

Bibliorum ſacrorum volumen, unũ.

Iuris canonici corpus unum.

Concilij Tridentini uolumen unum.

Concilij prouincialis uniuscuiusque Mediolanenſis uolumen unum.

Syno-

Synodi uniuscuiusque Diæceſanæ, volumen unum.

Liber, ſeu exemplum unum decretorum uiſitationis Apoſtolicæ.

Liber etiam unus harum Inſtructionum.

Liber hiſtoriæ probatæ de reliquijs ſacris, in eccleſia reconditis.

Liber canonum pœnitentialium.

PORRO *ſi Eccleſia collegiata eſt, ubi animarum cura geritur, in ea præter numerum uniuerſæ ſupellectilis, mox ſupra commoſtratæ, ſit etiã hæc, ut infra.*

Tabella officiorum parochialium.

Tabella feſtorum dierum, ordine notatorum: qui uel ex præcepto, uel ex conſuetudine, uotoue coluntur.

Tabella inſtar calendarij, ſelectorum decretorum, ſanctionum, conſtitutionumq. tam pontificalium, quam epiſcopalium, quæ certis anni diebus euulgari debent.

Tabella ſacerdotum confeſſariorum.

Tabellæ binæ excommunicationum:

una

una latino, altera uulgari ſermone explicata.

Libri præterea parochiales, vtpote hi.

Liber de Baptizatis.

Liber de Confirmatis.

Liber de Matrimonio iunctis.

Liber de votis, et pijs conſuetudinibus, in parochiali uicinia collegiata eccleſia.

Liber de ſtatu animarum.

Liber de distributione eleemoſynarum.

Liber formularum de denunciationibus dierum feſtorum, et omnis cuiuscumque generis, ad parochi munus pertinentis.

Liber, ſeu volumen litterarum, et instructionũ pastoralium, de ſolennitatibus, de ſacris temporibus, et alijs,

IN eccleſia porrò collegiata, quæ caput plebis eſt, præter libros, et ceteros uniuscuiusque ſupellectilis apparatus, proxime enumeratos, ſit etiã.

Liber unus de diſtributione ſacrorum

rum

rum oleorum.

Supellex Inſtrumentalis, quæ certo loco Sacriſtiæ proximo aſſeruatur.

Tripodes cum ſuis patellis, uaſibusue focarijs, numero duæ.
Forcipes ferrei, duo item.
Clochlearia ferrea, totidem.
Vaſa olearia maiora, duo, ad uſum olei lampadarum recondendi.
Vaſa minora, qui gutti dicuntur, totidem, ad illum ipſum uſum.
Infundibula, et uaſa duo ad olei e uaſe maiuſculo depromẽdi, rurſusq. in alterũ minuſculũ infundẽdi uſum.
Scopulæ paruulæ, ex cannulis paluſtribus ad deterſionis uſum, numero ſex.
Scopæ maiores, numero quinque.
Scalæ geſtatoriæ, numero duæ: quarum una altior.
Ligones duo.
Batilla totidem.
Haſtilia, ſeu perticæ quinque.
Longuria totidem, pluraue.
Spongiæ grandiuſculæ, duæ.

Rutia

Digitized by Google

Rutra duo.

De ſupellectilé rerum, quæ pro ſolenniorum dierum ratione, uſuq. duplicantur.

Commoſtrato ſimplicis ſupellectilis apparatu, ſequitur alius rerum, quæ pro ratione ſupra in ſupellectile Baſilicæ cathedralis explicata, duplices eſſe debent, ita ſcilicet, ut ſingularum numerus, ſupra demonſtratus, duplicetur neceſſe ſit, cum ſingula, quæ ad quotidianum uſum adhibentur, eædem, et materia, et ornatu inſigniores eſſe debeant in ſolenniorum dierum celebritatibus. Sunt igitur hæ, quæ numero duplici apparandæ ſunt.

Crux.

Candelabra ſex.

Emunctoria duo.

Tabella ſecretorum.

Mappa maior.

Mappæ minores.

Tela ſtragula altaris.

Cingulum ſacerdotale.

Cingulum diaconale.

Gin-

Digitized by Google

Cingulum ſubdiaconale.

Hamularum paria duo.

Pelvicula urceolorum.

Tabella geſtatoria pacis offerendæ.

Thuribula duo.

Acerræ bina.

Cochlearia bina.

Cereoſtata bina.

Conopæum tabernaculi maioris.

Vmbella proceßionalis.

Vaſculum geſtatorium aquæ benedictæ.

Aſpergillum.

Peluis ad uſum lauationis manuum.

Vrceolus grandiuſculus.

Supellex rerum, quæ triplices eſſe debent.

Quæcumque autem res infra demonſtratæ ſunt, hac regula comprehenduntur, ut triplices eſſe debeant, cũ ſingulas ſingulis diebus, pretioſiori et materia, et ornatu, reſpondere conueniens ſit; ita ſcilicet, ut quæ minus pretioſæ, minuſue inſignes exiſtunt, uſui quotidiano ſint: quæ autem aliquanto pretioſiores, in feſto-

rum

rum dierũ officio; quæ denique longe inſigniores et materia, et opere, et ornatu; in ſolennitatibus maioribus, ſicuti par eſt, adhibeantur. Atque hæc quidem ſunt.

Pallium.

Velamentum ad ornatum frontiſpicij altaris.

Amictus ſacerdotalis cum faſcia, et auriphrygio.

Alba ſacerdotalis cum auriphrygio, et grammatis.

Manipulus ſacerdotalis.

Stola ſacerdotalis.

Planeta.

Amictus diaconalis, cum faſcia, ſeu auriphrygio.

Alba diaconalis cum auriphrygijs.

Amictus ſubdiaconalis cum faſcia, ſeu auriphrygio.

Alba ſubdiaconalis cum auriphrygio ſeu grammatis.

Dalmatica diaconalis,

Tunicella ſubdiaconalis.

Stola diaconalis.

Mani-

Digitized by Google

Manipulus diaconalis.
Manipulus ſubdiaconalis.
Velum ſubdiaconale.
Velum calicis.
Sacculus corporalis.
Integumentum Miſſalis.
Puluinar Miſſalis.
Integumentum lectionarij in eccleſijs collegiatis ritus Ambroſiani.
Integumentum euangeliſtarij.
Integumentum epiſtolarij.
Integumentum lectorilium geſtatoriorum, et ſtatariorum.

Supellex ſacrarum veſtium, indumentorumue, quorum apparatus quintuplex eſſe debet.

Atque hæ quidem res, ſigillatim ſupra enumeratæ, ſub rationem triplicis ſupellectilis cadunt: nunc ſequitur regula, qua cōprehenduntur indumēta, ornamentaue ſacra; quorū, ſupra expoſitorū, unusquisque apparatus, et qui pretioſior, et rurſus qui minus pretioſus, et item qui quotidianus eſt, quintuplex requiritur pro inſtituta in diuinis officijs colorum uarietate;

rietate; ita ſcilicet, ut quotidiani uſus apparatus ſit, unus albo colore, alter rubro, tertius uiolaceo, quartus uiridi, et quintus nigro. Haecq. item regula eſt de appatatu ſolēnium dierum, uel officiorum, tum ſolennitatum etiā maiorum. Indumenta uero quintuplicis huius apparatus ſunt ſcilicet.

Pallium.

Velamentum frontiſpicij altaris.

Auriphrygium amictus ſacerdotalis.

Auriphrygium albæ ſacerdotalis.

Manipulus ſacerdotalis.

Stola ſacerdotalis.

Planeta.

Auriphrygium amictus diaconalis.

Auriphygium item amictus ſubdiaconalis.

Auriphrygium albæ diaconalis.

Auriphrygium item albæ ſubdiaconalis.

Dalmatica diaconalis.

Tunicella ſubdiaconalis.

Stola diaconalis.

Mani-

Digitized by Google

Manipulus diaconalis.
Manipulus ſubdiaconalis.
Velum ſubdiaconale ad uſum ferenrendi calicis, ſuſtinendæue patenæ.
Velum calicis.
Sacculus corporalis.
Signacula Miſſalis.
Integumentum Miſſalis.
Puluinar Miſſalis.
Integumentum lectionarij.
Integumentum epiſtolarij.
Integumentum euangeliſtarij.
Integumentũ ambonis, uel ſuggeſti.
Integumentum lectoribium.
Pluuialia, uſui in veſperis ſolenniorum celebritatum.

Numerus linteorum indumentorum.

Lintea præterea indumenta, quæ ob cauſas, ſupra in Baſilica cathedrali expoſitas, plura etiãin collegiata eccleſia eſſe oportet, hæc ſunt, quæ omnia ſupputata, infra numero notantur.

Indumenta Altaris.

Mappæ maiores ſex.
Mappæ minores duodecim.

Indumenta linea ſacerdotalia in Miſſis conuentualibus.

Amictus uiginti.
Albæ uiginti.
Corporalia duodecim.
Purificatoria uiginti quattuor.
Mantilia ad uſum abſtergendi manus in Miſſæ ſacro, duodecim.
Mantilia in ſacriſtia ad uſum lauationis manuum, octo.
Sudariola ad nares expurgandas, cum opus eſt, in Miſſæ ſacro, duodecim.
Funiculi ſudariolorum cum globulis, ſex.
Mappæ tres ad uſum altaris, ſeu mēſæ in ſacriſtia, ubi ſacris ueſtibus ſacerdos induitur.
Sacculi ſingulorum calicum bini.

Indumenta linea miniſtrorum.

Amictus diaconales uiginti.
Amictus ſubdiaconales totidem.
Albæ diaconales uiginti.
Albæ ſubdiaconales uiginti.

Digitized by Google

Indumenta linea ad uſum ſacræ communionis miniſtrandæ.

Mappæ longiores ſcamnorum, ſex, pluraue.

Mappæ breuiores ſubter ſanctiſsimã Euchariſtiam ſuſtinendæ, tres.

Indumenta linea uſui|uarijs miniſterijs.

Superpellicea ſacerdotalia tres quattuorue.

Superpellicea clericalia, tria, quattuorue.

Sudaria quattuor, pluraue ſi collegiata curata eſt.

De ſupellectile altarium minorum collegiatæ eccleſiæ.

Singula præterea eccleſia collegiata altaria minora, omnes ſingulosq. apparatus, unicuique altari minori ſupra in Baſilica cathedrali, ordine nominatim poſitos, atque enumeratos, habeant ad uſum atque ornatũ ſuũ.

Supellex altaris minoris, ob neceſſariam cauſam, permiſsi.

Altari præterea minori, quamuis indotato, ob neceſſariã tamen cauſam ab

Epiſcopo in eccleſia collegiata permiſſo, ſupellex apparetur, ut ſupra demōſtrata eſt in Baſilica cathedrali.

Supellex communis.

In Eccleſia collegiata apparatus prætereà communis eſſe debet uſui Miſſæ ſacri, ſine cantu faciendi in altari tàm maiori, quàm minori: prout et hic ipſe apparatus, et quantus eſſe debeat, ſupra demonſtratur, et præſcribitur in Baſilica cathedrali, ob cauſas eo loci expoſitas.

DE SVPELLECTILE ECCLESIAE PAROCHIALIS.

Cap. III.

Collegiatæ Eccleſiæ ſupellectilem proxime expoſuimus: nunc ſane locus eſt eodem ordine dicendi de ſupellectile Eccleſiæ parochialis. Atque primo quidem de apparatu altaris maioris.

Apparatus Altaris maioris.

Crux.

Candelabra ſex cum operculis ex-

tinctorijs binis.

Emunctoria duo.

Tabella ſecretorum.

Mappæ minores, binæ.

Mappa maior.

Pallium.

Velamentum adornatum frontiſpicij altaris.

Tela ſtragula altaris.

Tapetum bradellæ altaris.

Tabella orationis de Sancto, cuius nomine Altare, Cappellaue maior nuncupatur.

Tabellæ item duæ de Sancto, Sanctisue, quorum inſignes reliquiæ in eo Altari reconditæ ſunt.

Supellex indumentorum Parochi, ad uſum Miſſæ parochialis ſine cantu.

Amictus cũ auriphrygio, ſeu faſcia.

Alba cum auriphrygio, ſeu grammatis.

Cingulum.

Manipulus.

Stola.

Planeta.

Supellex indumentorum, quæ communia ſunt uſui Parochi, et reliquorum Clericorum, non ſolum in ſolenni Miſſæ parochialis ſacro cum cantu, ſed etiam in alijs diuinis officijs miniſtrantium.

Amictus cũ auriphrygio, ſeu faſcia.
Alba cum auriphrygio, ſeu grammatis.
Cingulum.
Manipulus.
Stola.
Planeta.
Pluuiale.
Amictus diaconalis, cum auriphrygio, ſeu faſcia.
Amictus ſubdiaconalis, cum auriphrygio, ſeu faſcia.
Alba diaconalis cum auriphrygio.
Alba ſubdiaconalis cũ auriphrygio.
Cingulum diaconale.
Cingulum ſubdiaconale.
Dalmatica diaconalis.
Tunicella ſubdiaconalis.
Manipulus diaconalis.
Stola diaconalis.
Manipulus ſubdiaconalis.

Digitized by Google

Velum ſubdiaconale, ad uſum ferendi calicis, patenaue ſuſtinendæ.

Supellex reliqua propria Miſſæ tantum.

Calix.

Patena.

Velum calicis.

Corporale cum palla.

Sacculus corporalis.

Purificatorium.

Hamularũ, ſeu vrceolorũ paria duo.

Peluicula vrceolorum.

Miſſalia duo.

Integumentum Miſſalis.

Signaculum Miſſalis.

Paluinar Miſſalis.

Lectionarium ad uſum Miſſæ ſolennis in Eccleſijs parochialibus ritus Ambroſiani.

Integumentum lectionarij.

Epiſtolarium.

Integumentum Epiſtolarij.

Euangeliſtarium.

Integumentum Euangeliſtarij.

Integumentum ſuggeſti.

Cereoſtata quattuor.

Oper-

Digitized by Google

Opercula eorũ reſtinctoria totidem.

Tabella geſtatoria pacis offerendæ.

Sudariolum ad nares expurgandas, cum opus eſt in Miſſæ ſacro.

Funiculus cum globulo, unde ſudariolum pendeat.

Crepidarum mundarum par unum; ſi quando opus eſt, ſacerdotem celebraturum, calceos, luto inquinatos deponere.

Tintinnabulum geſtatorium, ubi appenſum non eſt.

Supellex quæ Miſſæ, diuinorum officiorum, proceſsionumq. uſui communis eſt.

Thuribulum. *Acerra.* *Cochlear.*	*Ad thurificationis uſum.*

Canthari bini in ecclesijs ritus Ambroſiani.

Candelabrum cerei paſchalis, unum.

Vexillum, ſeu labarum Sancti patroni parochiæ in proceſsionibus, oblationibusq. adhibendum.

Crepitatula lignea, bina, ad uſũ pulſandi in tenebris hebdomadæ ſanctæ.

Candelabrum triangulare, ad uſum ſuſtinendi candelas in tenebris hebdomada ſancta, in eccleſijs ritus Romani.

Tapetia, aut ſtragula, ad ornatũ ſedilis: in quo ſacerdos Miſſæ ſacrum ſolenniter faciens, et miniſtri aliquando aſſident.

Aulæa, panniue plures, ad uſum ornandæ capellæ, altarisue maioris, aut eccleſiæ, in ſolennioribus feſtis diebus, ſi modo per eccleſiæ facultates poſſit.

Lectorile ſtatarium chori, unum.

Lectorilia geſtatoria, duo.

Integumenta lectorilis ſtatarij.

Integumenta lectoriliũ geſtatoriorũ.

Libri, ſeu volumina diuinorum officiorum in Eccleſia parochiali ritus Romani.

Breuiaria duo: quorum alterum ampla forma.

Calendarium perpetuum, unum.

Diurna, aut pſalteria cum hymnis.

Hymnarium muſico cantu exſcriptũ, unum, forma ampla.

Homi-

Digitized by Google

Homiliarium, unum matutinale.
Antiphonarium de Dominicis, unũ.
Antiphonarium de Sanctis, unum.
Graduale de Dominicis, unum.
Graduale de Sanctis, unum.
Martyrologium, unum.
Liber de officio mortuorum, unus.
Rituale, unum.
Proceſsionale, unum.
Pontificale, unum.
Ceremoniale, unum.
Sacerdotale, unum.
Rationale diuinorũ officiorum, unũ.
Liber de computo eccleſiaſtico, unus.

Libri, ſeu volumina ad uſum diuinorum officiorum in Eccleſia parochiali ritus Ambroſiani.

Breuiaria duo: quorum alterum forma ampla ſit, alterum parua.
Calendarium anniuerſarium, uel perpetuum, unum.
Pſalteria cum hymnis, duo, unum forma grandiori.
Liber hymnorum, muſica modulatione notatorum, unus.

Digitized by Google

Autiphonariũ de Dominicis, unum.
Antiphonarium de Sanctis, unum.
Antiphonarium feriale, unum.
Homiliarium, unum.
Lectionarium de vitis Sanctorum, in ſtatis quibuſdam vigilÿs unum.
Pontificale, unum.
Caremonialia duo, unum Ambroſianum, alterum Romanum.
Sacramentalia ſeu ritualia, duo.
Proceſsionalia, ſeu libri litaniarum, et proceſsionum, duo.
Libri ad uſum funerum, et officÿ mortuorum, duo.
Liber cantus, uarietate tonorum diſtincti, ad uſum lectionum, pſalmorum, et id generis aliorum, unus.
Liber unus de cantu hymni, Gloria in excelſis, Symboli, et Sanctus.
Liber unus de caremonÿs Miſſæ.
Liber unus de computo eccleſiaſtico.

Supellex, quæ ad cultum, et adminiſtrationem ſacræ Euchariſtiæ, aliorumq. Sacramentorum uſui eſt.

Cænopæum tabernaculi maioris.

Taber-

Tabernaculum paruũ, ad ſacræ Euchariſtiæ, in altari exponẽdæ, uſum: et in proceßionibus ferendæ.

Pixides duæ, una maior, ad ſacræ cõmunionis, in eccleſia populo miniſtrandæ uſum: altera minor, quæ ad illum ægrotis ferendam, adhibetur. Vbi uero pro facultatibus poteſt, tertia præterea pixis ſit, conſeruandæ ſanctißimæ Euchariſtiæ uſui. Verum ſi eccleſiæ parochialis frequentia populi magna eſt, non modo tres pixides, ſed plures etiam eſſe debent, ut ſupra in Baſilica cathedrali narratum eſt.

Vela duo, ad uſum ſacræ Euchariſtiæ, quæ in tabernaculo maiori aſſeruatur, decenter contegendæ.

Vela item maiora duo, ad ſacræ Euchariſtiæ uſum, cum ad ægrotos ſcilicet illa defertur.

Vmbella cum ſacra Euchariſtia ad ægrotos fertur. Altera item pretioſior, ubi pro facultatibus poteſt, in ſolennioribus proceßionibus, atque of-

ficijs adhibenda. In locis autē montuoſis tertia anguſtior, ut in Eccleſia collegiata curata expoſitum eſt.

Laternæ grandiores, quattuor.

Cereoferaria breuiora, duodecim, pluraue, deferendis luminibus uſui cum ſacra Euchariſtia defertur.

Tintinnabulum geſtatorium, unum, ad eundem uſum.

Mappa ad apparatum communionis in eccleſiæ miniſtrandæ.

Mappulæ præterea breuiores, ſubtier ſanctiſſmam Euchariſtiam ſuſtinendæ, dum illa miniſtratur.

Vaſa ad uſum purificationis populi, quattuor.

Vaſa uinaria, pro uino purificationis, duo.

Scamna item oblonga ad apparatum communionis, quattuor, ſexue.

Imago Chriſti Domini crucifixi geſtatoria, ad uſum ægrotorum, una.

Vaſa duo, ſacrorum oleorum chriſmatis, et cathecumenorum: eaq. duplicia cum ſuis ſacculis, et cotylis ob

can-

Digitized by Google

cauſam, ſupra enarratam in ſupellectili Baſilicæ cathedralis.

Vaſa duo ſacri olei infirmorum, cum ſuis cotylis, et ſacculis. Vbi uero plures parochi, animarumue curatores ſunt, totidem etiam uaſa inſtructa ſint olei ſacri.

Sabarium, ſeu pannus lineus pro baptizatorum capite abſtergendo.

Vas unum, uſui ſuſcipiendæ, et ferendæ aquæ baptiſmalis ab Eccleſia cathedrali, uel plebana.

Suppellex quæ multis miniſteriis ſacris communis eſt.

Vas unum, uſui aquæ benedicendæ diebus Dominicis.

Vaſculum item unum geſtatorium, aquæ benedictæ.

Aſpergilla bina: e quibus unum ornatius.

Peluis grandiuſcula geſtatoria, una, ad uſum lauationis manuum.

Vrceolus, ob eundem uſum, grandiuſculus, unus item.

Mantile grandius ad manus abſter-

gen-

gendas.

Vaſa uſui excipiendi oblationes, duo.

Superpellicea uſui uario ſacerdotalium miniſteriorum.

Superpellicea uſui miniſterijs clericalibus.

Suppellex quæ officiorum funeralium propria eſt.

Feretrum unum.

Pallia feretralia, duo; unum quo cadauera cōtegantur, cum efferuntur, et cænotaphia item; alterum, quo eadem ſubſternantur.

Cænotaphium geſtatorium, quæ tumba dicitur, unum.

Baſis cænotaphij, una item.

Pannus ſtragulus, eiuſdem baſis, unus etiam: aut baſis ſaltem decenter picta.

Cruces, quæ circa cænotaphium collocantur, quattuor.

Scabella, ſubſtentaculaue crucum, quattuor item.

Candelabra ferrea, octo ſaltem.

Supellex

Digitized by Google

Supellex Sacriſtiæ parochialis.

Vaſculum unum, pro aſſeruandis hoſtijs magnis.

Vaſculum item unum, pro hoſtijs paruis.

Vas item unum, uſui abſtergendi calices, patenas, et lauandi corporalia, ac purificatoria.

Capſula corporalium, dua.

Capſula item dua: ubi purificatoria reponuntur.

Sacculus calicis.

Theca calicum, numero tot, quot ſane ſunt calices.

Sacculus pixidis.

Mantile grandius, loco appendendum, ubi lauantur manus.

Mappa ad uſum altaris Sacriſtia, ſeu armarij, apud quod ſacerdos ueſtes ſacras induit.

Tapetum unum, loco ſternendum: ubi ſe ſacerdos celebraturus induit, aut eius loco clathra lignea.

Crepidarum mundarum par.

TABELLA *de ſacris reliquijs, in ea*

ec-

Digitized by Google

eccleſia reconditis.

Tabella de Indulgentijs, perpetuo cõceßis eidem eccleſiæ.

Tabella de orationibus, quæ præparatoriæ dicuntur, ad uſum ſacerdotis celebraturi.

Tabella orationum, quas pronunciat ſacerdos, dum ſacras induit ueſtes.

Tabella item una, diſtributionis horarum, pro Mißis celebrandis, ubi plures illæ fiunt.

Tabella præterea una, de Mißis, commemorationibus, funeralibus, & alijs eiuſmodi officijs, quæ in ſingulas hebdomadas, certis ſtatis diebus, uel a Parocho, uel ab uniuerſo Clero eccleſiæ, uel ab unoquoque ſacerdote cappellano, in ſingulis altaribus, cappellisue, ex fundatione, inſtitutione, aut legati, eleemoſynæue nomine, aliqua alia obligatione præſtari debent.

Tabella, quæ dyptica dicitur, ſingulorum Epiſcoporum, qui ordine in eccleſia cathedrali præceſſerunt, pro quibus quandoque in Miſſæ ſacro precan-

candum eſt.

Tabella de proceſſionibus.

Tabella de capellis, titulis, altaribuſque eiuſdem eccleſiæ.

Tabella officiorum parochialium.

Tabella de diſtinctione officij ſimplicis, ſemiduplicis pro Romani ritus uſu; aut ſolennis; et non ſolennis, pro Ambroſiani inſtituti ratione.

Tabella de certis ſtatis horis diuinorum officiorum, & pulſationis campanarum.

Tabella colorum: in qua ſcilicet demonſtrantur colores, qui ſingulis diebus, ex ſanctæ matris eccleſiæ inſtituto pro officijs ratione, in ſacris indumentis adhibentur.

Tabella regularum, de punctationibus.

Tabella una de regulis congregationum ſacerdotalium, et clericalium.

Tabella clericorũ, qui adſcripti ſunt eidem eccleſiæ.

Tabella de ijs quæ ad eccleſiæ cultũ, nitorem, decoremue pertinent.

Tabel-

Digitized by Google

Tabellæ aliæ, quæcumque de ritu, diſciplinaue eccleſiaſtica edentur in poſterum.

Tabella feſtorum dierum, ordine notatorum: qui uel ex præcepto, uel ex conſuetudine, uotoue coluntur.

Tabella una, inſtar calendarij, ſelectorum decretorum, ſanctionum, conſtitutionumq. tā Pontificalium, quā Epiſcopalium, quæ certis anni diebus euulgari debent.

Tabella regularum de oratione quadraginta horarum.

Tabellæ binæ, de diuerſis orationibus, pro uarietate temporum, uſui fidelium, ad eam orationem conuenientium.

Tabella ſacerdotum confeſſariorum.

Tabellæ duæ excommunicationum: una latinò, altera uulgari ſermone explicata.

Tabella de votis, pij ſue uotis loci, oppidiue parochialis:

LIBER *præterea unus, iſq. anniuerſarius, de ſacerdotibus celebrantibus,*

Digitized by Google

bus, in quo ſcilicet libro, ſua manu notent, ſubſcribantue ſacerdotes, qui ſingulis diebus in eâ eccleſia Miſſæ ſacrum fecerint.

Liber de pūctationibus ſacerdotum qui non celebrarint.

Liber anniuerſariorum, quæ quotannis celebrata ſunt.

Liber unus de baptizatis.

Liber de confirmatis.

Liber de matrimonio iunctis.

Liber de ſtatu animarum.

Liber diſtributionis eleemoſynarum factæ quotannis, adhibito Parocho.

Liber deſcriptionis bonorum, et iurium eccleſiæ.

Libri præterea ſequentes, ſeu uolumina, utpote.

Bibliorum ſacrorum, uolumen unū.

Concilij Tridentini, uolumen unum.

Concilij prouincialis uniuſcuiuſque Mediolanenſis, uolumen unum.

Synodi uniuſcuiuſque Diœceſanæ, uolumen unum.

Liber canonum pœnitentialium.

Liber

Digitized by Google

Liber de vita Sancti patroni parochialis Eccleſiæ.

Liber hiſtoriæ probatæ de reliquijs ſacris, in eccleſia parochiali recõditis.

Liber, ſeu uolumen litterarũ, et inſtructionum Paſtoralium, de ſolennitatibus, de ſacris temporibus, et alijs, item.

Liber formularum, de denunciationibus feſtorum dierum, et omnis uniuſcumque generis, ad parochi munus pertinentis.

Liber cõſtitutionum uariarum Pontificalium, quæ in ſingulos annos editæ ſunt, atque edentur in poſterum.

Liber, ſeu uolumen edictorũ, decretorũ, et aliarum id generis ſanctionum Epiſcopalium.

Liber, ſiue exemplum, uiſitationis Apoſtolicæ.

Liber harum Inſtructionum.

Supellex inſtrumentalis, quæ certo loco Sacriſtiæ proximo, aſſeruatur.

Tripus cum patella, uel ſeu e focareo,
Forceps ferreus, unus.

Cochl ear

Cochlear ferreum, unum.
Vas olearium grandius, unus etiã, ad uſum olei lampadum aſſeruandi.
Guttus, ſeu uas olearium minuſculum, unum item, eidem uſui.
Infundibulum unum, et uas ad uſum olei, è uaſe maiuſculo depromendi, rurſusq. in alterum minuſculum infundendi.
Scopulæ paruulæ ex cannulis paluſtribus, ad deterſionis uſum, numero quattuor.
Scopæ maiores, numero duæ.
Scalæ geſtatoriæ, duæ: quarum una humilior,
Ligones duo.
Batilla totidem.
Perticæ, ſeu haſtilia, duo.
Longuria totidem, pluraue.
Spongia grandiuſcula, una.
Rutrum, unum.

De ſupellectile rerum, quæ ad ſolenniorum dierum rationem uſumq. pretioſiores cum adhibendæ ſint, duplices eſſe debent.

Cum monſtrato ſimplicis ſupellectilis ap
para-

Digitized by Google

paratu; eſt præterea alius, ex ijs rebus conſtans, quæ duplicentur neceſſe eſt, cum ſingulas, quauſui quotidiano ſunt, eaſdem et materia, et ornatu inſigniores adhiberi, ſolennium dierum celebritas pro officij ſolennitate poſtulet. Sunt igitur hæ, quæ duplici numero apparari debent.

Crux.

Candelabra quattuor, cum ſuis opercutis duobus reſtinctorijs.

Tabella ſecretorum.

Mappæ minores.

Mappa maior.

Amictus ſacerdotalis, cum faſcia, ſeu auriphrygio.

Alba ſacerdotalis, cum auriphrygio, ſeu grammatis.

Stola ſacerdotalis.

Planeta ſacerdotalis.

Manipulus ſacerdotalis.

Cingulum ſacerdotales.

Amictus diaconalis cum faſcia, ſeu auriphrygio.

Alba diaconalis cum auriphrygio, ſeu

ſeu grammatis.
Stola diaconalis.
Cingulum diaconale.
Dalmatica diaconalis.
Amictus ſubdiaconalis cum faſcia, ſeu auriphrygio.
Alba ſubdiaconalis cũ auriphrygio; ſeu grammatis.
Tunicella ſubdiaconalis.
Cingulum ſubdiaconale.
Hamularum paria duo.
Peluicula vrceolorũ, ſeu hamularũ.
Calix.
Patena.
Tabella geſtatoria pacis offerendæ.
Cereoſtata bina ad uſum proceſſionũ.
Cœnopæum tabernaculi maioris.
Tabernaculum paruum, ad uſum ſacræ Euchariſtiæ, in ſolennioribus diebus ferendæ.
Vela ad uſum ſacræ Euchariſtiæ contegendæ in ſolennioribus proceſſionibus.
Vmbella.
Thuribulum.

Digitized by Google

Acerra.
Cochlear.

Supellex ſacrarum veſtium, indumentorumue ſupra nominatorum, quorum apparatus quintuplex eſſe debet.

Pro inſtituta in diuinis officijs colorum uarietate, apparatus ſingulorum indumentorum, tàm ad uſum quotidianum, quàm ad ſolennioris officij celebritatem ſupra expoſitorum, quæ infra nominatim ponuntur, quintuplex eſſe debet, nempe unus colore albo, alter rubro, tertius uiolaceo, quartus uiridi, quintus nigro. Quæ ſane indumenta, hæc ſunt.
Pallium.
Velamentum frontiſpicij altaris.
Auriphrygium amictus ſacerdotalis.
Auriphrygium albæ ſacerdotalis.
Manipulus ſacerdotalis.
Stola ſacerdotalis.
Planeta.
Pluuiale.
Auriprygium amictus diaconalis.
Auriphrygiũ amictus ſubdiaconalis.

Auri-

Auriphrygium albæ diaconalis.
Auriphrygium albæ ſubdiaconalis.
Dalmatica diaconalis.
Tunicella ſubdiaconalis.
Stola diaconalis.
Manipulus diaconalis.
Manipulus ſubdiaconalis.
Velum ſubdiaconale ad uſum ferendi calicis, ſubſtinendæue patenæ.
Velum calicis.
Sacculus corporalis.
Signaculum Miſſalis.
Integumentum Miſſalis.
Puluinar Miſſalis.
Integumentum lectionarij in eccleſijs ritus Ambroſiani.
Integumentum epiſtolarij.
Integumentum euangeliſtarij.
Integumētum ambonis, uel ſuggeſti.
Integumentum lectorilis.

IN Parochialibus eccleſijs, ubi frequētius Miſſæ conuentualis ſacrum fit, rationi conueniens eſt, apparatum albi, et rubri coloris, non modo pro officiorum ratione, celebritateq. du-

P plicem

Digitized by Google

plicem, ſed etiam triplicem eſſe, ut tertia eorum indumentorum ſupellex ſit minus pretioſa, uſui Miſſæ conuentualis, per hebdomadam aliquando celebrandæ.

Numerus indumentorum lineorum.

Lintea item indumenta, quæ ob cauſas, ſupra in baſilica cathedrali expoſitas, plura etiam in parochiali eccleſia eſſe oportet, hæc ſunt, quæ omnia ſuppntata, infra numero notantur.

Indumenta altaris miaoris.

Mappæ maiores quattuor.

Mappæ minores duodecim.

Indumenta linea ſacerdotalia in Miſſa paroehiali ſine cantu.

Amictus duodecim.

Albæ duodecim.

Corporalia octo cum pallis.

Purificatoria decem et octo.

Mantilia ad uſum abſtergendi manus in Miſſæ ſacro, octo.

Mantilia in ſacriſtia, ad uſum lauationis manuum, quinque.

Sudariola ad nares expurgandas, cum

Digitized by Google

cum opus eſt, in Miſſæ ſacro, ſex.

Funiculi ſudariolorum, cum globulis, tres.

Mappæ altaris in ſacriſtia, tres.

Sacculi ſingulorum calicum bini.

Indumenta linea in Miſsis cum cantu.

Amictus ſacerdotales, duodecim.

Albæ ſacerdotales, totidem.

Amictus diaconales, duodecim.

Albæ diaconales, totidem.

Amictus ſubdiaconales, duodecim.

Albæ ſubdiaconales, totidem.

Indumenta linea ad uſum ſacræ communionis miniſtrandæ.

Mappæ longiores ſcamnorum quattuor, pluraue.

Mappæ breuiores ſubter ſanctiſſimã communionem, dum miniſtratur, ſuſtinendæ, tres.

Indumenta linea uſui uarijs miniſterijs.

Superpellicea ſacerdotalia, duo, triaue.

Superpellicea clericalia, duo item, triaue.

Sabaria quattuor.

De ſupellectile altarium minorum parochialis eccleſiæ.

Singula præterea eccleſiæ parochialis altaria minora, omnes ſingulosq. apparatus, unicuique altari minori ſupra in Baſilica cathedrali, ordine nominatim poſitos, atque enumeratos, habeant ad uſum, atque ornatum ſuum.

Supellex altaris minoris ob neceſſariam cauſam permiſsi.

Altari præterea minori, quamuis indotato, ob neceſſariam tamen cauſam ab Epiſcopo in eccleſia parochiali permiſſo eadem ſupellex apparetur, ut ſupra demonſtrata eſt in baſilica cathedrali.

Apparatus communis.

Apparatum præterea cōmunem in eccleſia parochiali eſſe, conueniens eſt, uſui Miſſæ ſacri, etiam ab alijs ſacerdotibus, ſine cantu faciendi: prout et hic ipſe apparatus, et quantus item eſſe debeat, ſupra demonſtratur, atque præſcribitur in baſilica

Digitized by Google

ſilica cathedrali, ob cauſas eo in loco expoſitas.

DE SVPELLECTILE ECCLESIAE SIMPLICIS, EIVSQ. SACRISTIAE.

Cap. IIII.

IN Eccleſijs ſimplicibus, et Oratorijs, ubi Miſſæ ſacrum aliquando fit, unicuique altari, non ſolum maiori, uerum etiam minori, ſi quod in ijs eſt, apparetur, atque ſit ſupellex, ſupra præſcripta uſui altaris minoris in Baſilica cathedrali, tum præterea hæc, quæ ordine infra notata eſt.

Vas uſui abſterſionis calicum, patenarum, et lauationis corporalium, ac purificatoriorum.

Mantilia longiora, quattuor, apud labrum lauationis manuum appendenda.

Mappæ duæ, ad uſum altaris ſacriſtiæ, ſeu armarij, apud quod ſacerdos ſacras ueſtes induit.

Digitized by Google

Tapetum, ſeu clathra lignea, ubi ſacerdos ſacras ueſtes induit.

Tabella ſacrarum reliquiarum, in ea eccleſia reconditarum.

Tabella item de Indulgentijs, eidem eccleſiæ perpetuo conceſſis.

Tabella orationum: quibus præparatorijs utitur ſacerdos celebraturus.

Tabella orationum, ad uſum ſacerdotis, ſacras ueſtes induentis.

Tabella de Miſſis, funeralibus, commemorationibus, et alijs officijs.

Tabella colorum: qui in ſacris indumentis pro ritu officij ſingulis diebus adhibentur.

Liber Miſſarum, in quo ſcilicet unusquisque ſacerdos ſua manu notet, et ſcribat, qui in ſingulos dies Miſſæ ſacrum fecerit.

Liber de cæremonijs Miſſæ.

Liber harum Inſtructionum.

Vas olearium maius pro oleo lampadis.

Vas minus itidem ad uſum infundendi olei in lampadem.

Infun-

Infundibulum, et vas olei, e vaſe maiuſculo excipiendi; rurſusq. in alterum minuſculum infundendi uſum.

Scopulæ paruulæ ex cannulis paluſtribus.

Perticæ, haſtiliaue.

DE CONVENIENTIA INDVMENTORVM, ET ORNAMENTORVM.

Cap. V.

EXpoſuimus apparatum omnem ſacræ ſupellectilis, tum ſimplicem, tum duplicem, tum triplicem, tum denique quintuplicē, multiplicemue. Cuius uniuerſi apparatus ueſtes, atque indumenta, quoniam quædam non colore ſolum, ſed materia, è qua confecta ſunt, conuenire inter ſe debent; ac rurſus alia, quamuis panno materiaue ab illis differant, tamen eodē colore, ut illa ſint, aportet; tum præterea quædam illorum indumentorum ornamēta ſunt, quæ ratio poſtulat, ut ornatu, materia, colore, et

opere, artificique, ut plurimum inter ſe ſingula reſpondeant: bene eſt, ut, expoſito tam multiplici apparatu, commoſtremus etiam, quæ ſacra indumenta colore, et materia; ac quæ item colore ſolum cum illis conuenientia eſſe debeant; et quæ denique ornamenta materia, colore, et opere, inter ſe, ut maxime fieri poteſt, congruere debeant. Atque apparatus quidem, qui eadem materia, eodemq. colore ſimul conſtare debet, eſt ſacrarum veſtium, atque indumentorum, quæ ordine infra nominatim notantur.

Sacræ veſtes, et indumenta eiuſdem materiæ, et coloris.

Pallium.
Planeta.
Stola ſacerdotalis.
Manipulus ſacerdotalis.
Pluuiale.
Auriphrygium, ſeu faſcia amictu ſacerdotalis, diaconalis, et ſubdiaconalis.

Gram.

Grammata, ſeu auriphrygium albæ ſacerdotalis, diaconalis, et ſubdiaconalis.
Sandalia.
Caligæ, quas olim hiacinthyno colore fuiſſe proditum eſt.
Gremiale.
Dalmaticæ diaconales.
Tunicellæ ſubdiaconales.
Stolæ diaconales.
Manipulus diaconalis.
Manipulus ſubdiaconalis.
Auriphrygium, ſeu faſcia amictus diaconalis.
Auriphrygium item amictus ſubdiaconalis.
Sacculus corporalium.
Puluinar Miſſalis.
Integumentum Miſſalis.
Integumenta librorum, euangeliſtarij, epiſtolarij, lectionarij.
Integumentum lectorilium ſtatariorum.
Integumentum lectorilium geſtatoriorum.

Digitized by Google

Integumentum ambonis, ſuggeſtiue.
Integumentum faldiſtorij.

Veſtes, atque indumenta eiuſdem coloris, quo ſunt ve ſtes ſupra enumeratæ, licet e materia diuerſa conſtent.

Dalmatica. } Epiſcopalis.
Tunicella.
Chyrotecæ Epiſcopales.
Velum calicis.
Integumentum ſedis Epiſcopalis.
Velum frontiſpicij altaris.
Vela, ſeu continentiæ ſubdiaconales.

Indumentorum ornamenta, materia, colore, opere, artificioue inter ſe, ut maxime poteſt, conuenientia.

Cruces frontiſpicij pallij.
Cruces planetæ.
Cruces ſtolæ ſacerdotalis, et diaconalis.
Cruces manipuli ſacerdotalis, diaconalis, et ſubdiaconalis.
Cruces faſciæ amictus.
Auriphrygium pluuialis.
Grammulæ, et faſciæ dalmaticæ diaconalis.

q *Gram-*

Grammula, et faſcia tunicellæ ſubdiaconalis:

Ornamentum puluinaris Miſſalis.

Ornamentum ſacculi corporalium.

Ornamentum integumẽti codicum.

Laciniæ ſingulorũ integumentorũ, et puluinarium conuenire etiam debent cum coloribus ornatus, ita ſcilicet, ut aurum cum auro, aut argentum cum argento, et ſericum cum colore ornatus, panniue conueniat.

PARS SECVNDA LIBRI II.

De forma Supel.

IAM denique reſtat altera huius libri pars: in qua ſupellectilis omnis, mox ſupra enumeratæ, reiq. ad uſũ eccleſiaſticum pertinentis, forma a nobis exponenda eſt; ac ita quidem, ut aliquando etiam materia ſimul oſtendatur, è qua res unaquæque pro præſtantiæ ratione conficiatur. Primo igitur loco erit Crux

Digitized by Google

De Cruce.

Crucis porrò, quæ uel ſuper altari maiori; uel ſuper tabernaculo ſanctiſſimæ Euchariſtiæ collocabitur, forma pene quadrangula erit: cuius tamen pars inferior paululum oblonga, in tubulum deſinet; ut, cũ ad uſum proceſſionum, aliarumq. eccleſiaſticarum actionum opus erit, a ſuo poſſit fulcimento commode eximi. Ea autẽ magnitudine crux erit, quæ cum altarij amplitudine, apte decoreq. cõueniat.

Ex aureis, aut, ſi minus per facultates poſſit, argenteis laminis crux altarij maioris erit in baſilica cathedrali, eccleſijsq. collegiatis: hæcq. uſui ſolenniorum dierum, atque officiorum: altera autem ex aurichalco inaurato condecenter cælata, elaborataue, alijs diebus adhibenda. Ex hac item materia, uel ex argento, illa etiam erit, quæ in alijs eccleſijs, præſertim parochialibus, ſuper altari maiori collocabitur.

Fulci-

Fulcimentum, quo apte crux in altario ſuſtineatur, ex auro, aut argento, aut ſaltem ex aurichalco, aut denique ex ligno inaurato, in eccleſijs ſcilicet, quarum cenſus tenuis eſt, eleganter, decoraq. forma confectum, ad congruentem altitudinem ſurgens, arcte, atque apte tubulo infigatur.

Crucis item, quæ in altario minori ponetur, cum fulcimentum, tum forma eadem, aliquantoq. minori eſſe poterit, ſed exemptilis eſſe nō debet. Materia ſi minus aliquando ex aurichalco, pretioſioriue metallo, at ex ligno eſſe poterit picto, decenterq. inaurato.

Crux porrò Capituli, uel illa, quæ in proceſſionibus, in mortuorum exequijs, alijsq. ſacris, & eccleſiaſticis actionibus de more præfertur, haſtile habeat bene firmum, idemq. decenter pictum, cui apte inſeratur. Vbi uero, ut in eccleſia Ambroſiana moris eſt, a Capitulo, alioq. eccleſia-

ſtico

ſtico Collegio, uel a parochis, alijſue animarum curatoribus, crucem forma quadrata; quæ duobus cubitis, pauloue amplius alte, lateq. pateat, in illis eccleſiaſticis actionibus, ſine haſtili, ſed breui manubrio eiuſdem metalli proferri is; quidem mos, ſanequam uetus, uſuq. probatus, plane retinendus eſt.

De Candelabris.

Candelabra altari maioris, quæ etiam aurea olim fuiſſe animaduertimus, ſi ex auro per facultates fieri non poſſunt, ſaltem ex argento conficiantur ad uſum ſolenniorum officiorum, ita ut et metalli genere, et opere cum cruce congruant. Alia uerò, quæ uſui quotidiano ſunt, ex aurichalco conſtare poterunt: e quo metallo in omni eccleſia adhiberi conueniens eſt. Ex ligno autem, opere tornatili confecta, in reliquis altarijs minoribus aliquando permittuntur, ſi ex aurichalco, pretioſioriue materia per facultates fieri non poſſunt.

Can-

Digitized by Google

Candelabri baſis, quem pedā dicunt, rotunda, uel triāgularis potius exiſtat, atque, ut maxime fieri poteſt, cum illa congruens, quæ cruci ſubiacet. Si uerò undique pateat, firmaq. ſit, ut præ cerei craßitoris, qui imponetur, pondere, aut longitudine candelabrum non ullo modo corruat.

Eiuſdem ſcapus, opere cælato, rectè, pie, decenterq. elaboratus, ſenſim anguſtius aſcendat in altitudinem, quam altarij, eccleſiæq. ratio requirit. Rurſusq. in ſummitatem circularem, decore patulam, deſinat: In qua ſummitate candelabri acumen teres extet, cui uaſculum itidem ex argento, uel aurichalco infigi poßit: in quo uaſculo cerei inferantur. Et quoniam uſu uenit, ut, quæ candelabra ex auro, argentoue ſunt, facile uacillent, atque inclinentur; ac ferè etiam particulæ, ex quibus, ſimul conglutinatis, illa fabricata ſunt, diſſoluantur; utile erit, uirgam ferream

ream per totum candelabri ſcapum transire: qua uirga, in ſuperiorem partem exiens, locũ uaſculo præſcripto, cãdelaue inſigendæ præbeat. In parte autem inferiori ita claudatur lamina ferrea, in orbem uerſatili, ut particulas omnes, quæ candelabri ſcapum conſtituunt, apte conſtringat, iunctasq. ſimul, ac rectas planè teneat.

Candelabrum cerei paſchalis ex laminis argenteis, aut ex aurichalco, aut ſaltem, ob eccleſiæ inopiam, è ſolido ligno, opere tornatili, totumq. inauratum, ac pie ornatum, altitudine cõſtet cubitorum fere quinque. Baſi præterea firmiſſima ſuffulciatur; ut, ubi moris eſt, quemadmodum olim fuit, ſtatis illis diebus in media eccleſia ante altare maius collocetur. Si uerò penſile adhibetur, nulla baſis opus eſt.

Cantharus, quod candelabri genus eſt in eccleſia Ambroſiana, ex auro, uel ex argento, uel ære fuſili, aurichal-

coue eſſe poteſt, prout eccleſia, in qua adhibetur, ratio poſtulat. Breuior, quàm cetera candelabra: ac leuior item: ſcapo praterea ſubtiliori conſtet, quò facilius manu apprendatur. Baſe triangulari, et reliquo ornatu ſit, qui decentem ſpeciem exhibeat.

Candelabra ad uſum proceſsionũ, et metallo, et forma exiſtant, ut illa qua uſui ſunt altaris maioris; ſed longitudine aliquanto breuiori, et craſsitudine minori item, eſſe poterunt.

De emunctorio, et operculo:

Emunctorium ex eodem metallo, è quo ſunt candelabra: longitudine unciarum duodecim.

Operculum ad uſum reſtinguẽdi cereos è tenui lamina, quam tolam uocant, conſtet: forma praterea decenti.

De Tabella ſecretorum.

Tabella ſecretorum, non quernea, non nucea, neque denique è ligno ſubſcuro ſit, ſed ex abiete, aliaue id generis

arbore.

Digitized by Google

arbore albicanti, ne pagina agglutinata obſcureſcat. Late aliquanto amplius pateat, quam longe: a parte anteriori coronicibus undique decore ornetur. A menſa altaris aliquanto altius ſuſtineri debet aliquo fulcimento, decore confecto, ut ſecretorum pagina, propius ad oculorum conſpectum accedat. Atque hæc quidem uſus quotidiani. Illa uero ſolenniorum dierum, ſpecioſior eſſe debet, ita ut et coronices auratos, aut præclare pictas, et paginam ſecretorum, maiuſculis litteris impreſſam, et eius imagines, litterasq. illas grandiores, minio, auroq. ſplendeſcentes habeat.

De Mappis, tobaleisue altaris.

Mappa, quæ uela, uelaminaue, aut ſyndones alias dicebantur, ſupernam altaris partem contegentes, è lino, aut, ubi lini copia non eſt, è cannabi ſint. At illæ pretioſiores, uſui ſolennium dierum, Epiſcopaliumq. officiorum, è tela linea item, uel cannabina,

Digitized by Google

nabina, ſed longe tenuiori contexta: reliquæ uſus quotidiani è tela eiuſdem generis; non craſſa nimis, nec uero rudi, ſed eiuſmodi; quæ opere textili; bene, firmiter, ornateq. confecta ſit. Verum nulla porro Mappa altaris ab ulla parte; bombacio, cærulei, alteriusue coloris elaborata ſint.

Grandiores porrò mappæ ea ſint longitudine, ut ab utroque altaris latere profundius circiter, tribus digitis, quàm planū bradellæ demiſſæ ſint. Latitudine uero totam altaris menſam contegant, ac gradum item, qui ſuper altari eſt: ſi modo, in altari præſertim maiori, ob tabernaculi impedimentum ſeparatim operiri, obtegiue commodius non ſit.

Eæ præterea mappæ, quæ minores adhibentur, integræ, atque, ut olim, eiuſmodi exiſtant, quibus tota, integraq. illa ſuperior altaris pars, ſeu menſa conſternatur; eaq. inter ſe diſtincta ſint, ac ſanè ſeparata omnino.

De

De Pallijs.

Pallium, ſeu palla, ueſtimentum ſcilicet, quod ante altare tēditur ſuſpenſum, paulò longius, quam altare patere debet; eoq; altius, ut ab ima parte paululum ſub coronice ſcabelli eiuſdem altaris occultetur.

A ſuperiori parte, palmum à ſummo diſtante, lacinijs, quas frangias dicunt, auro, ſericoue elaboratis pro colorū ratione, ex eccleſiæ ritu praeſcripta, ornetur.

Intrinſecus tela bombicina, aut alia tenui materia ueſtiatur, quæ a ſuperiori parte palmo uno excedat, ut ſub mappis reflecti poſſit.

Inſtruatur etiam à ſummo intrinſecus paruulis minutisq; annulis æreis, ferreisue, quibus ſuſpendatur, affixum telari altaris.

Cui pallio, ab exteriori parte, crux aut imago Sancti, Sāctorumue, quorum nomine altare dicatum eſt, aut alia ſacra effigies, apte, recteq; in medio aſſuatur. Id quod antiqui inſtituti

ſtituti

ſtituti eſſe, ex eo etiam accepimus, quòd Zacharias Pontifex pallam, auro intextam, Natiuitatis Domini noſtri, Ieſu Chriſti imagine ornatam, beati Petri Apoſtoli altario obtulit. Pallium pretioſius, utpote uſui ſolenniorum officiorum ac dierum, ſit è ſerico, auro, argentoue intexto, nẽpe opere attalico, quod brocatum dicunt, uel acu decore picto. Illud uero quotidianum ex alio ſerici genere, aut ſubſerico: Idq. etiam in eccleſijs permittitur: quarum tenuis cenſus ferre non poteſt illũ pretioſioris pallij ſumptum.

Pallia autem, quæ humiliora, aut depreſſiora iam extant, quam altaris altitudo requirit, altiora fiant, in ſumma parte additamento eiuſdem panni, materiæue facto, apteq. connexo: quod laciniæ, quam frangiam uocant, aut alterius rei ornatu decenti obtegatur.

Quæ uerò pallia breuiora ſunt, quoniam altaria longius ducta ſunt, ea

apte

apte reconcinnari poterunt, aut produci alÿs pro longitudinis altarium ratione additis, decenterq. annexis, eiuſdem, alteriuſue panni, ſericiue, aut materiæ faſcÿs.

De velamento, ſeu faſcia ad ornatum altaris.

Velamentum, quod ad ornatum frontiſpicÿ altaris in Miſſæ ſacro adbibetur, ſuperiorìq. parti pallÿ in ipſo altari, tamquam frontale quoddam obtenditur, eiuſmodi ſit, ut demiſſum uſque ad ſerica filamenta, quæ pallio aſſui ſolent, uel paulo infra perueniat. Longe præterea pateat, ut adæquet altare, aut paulo amplius. Eius extremitas, quæ in hominum conſpectu eſt, fimbria decore exornetur.

E pretioſa tela linea, eaq. tenui admodum confectum, per latitudinem lineis, acu, aliaue ratione elaboratis, apteq. certo interuallo diſpoſitis, distincte ornatum appareat.

Pretioſius porrò, quod ſolẽnioribus diebus,

bus, officijsq. uſui erit, inſignius eſſe debet, auro ſcilicet, argentoq. contextum.

De Tela ſtragula altaris.

Tela ſtragula altaris, longitudine, ac latitudine ſit, quæ totum illius menſam undique contegat, et paulo amplius item: lacinijs breuioribus, ab omni parte decore cincta.

Colore uiridi ſit. Quotidiana e lino, cannabiue: illa uero uſui ſolennitatum è ſerico, aut è ſubſerico.

De ſtragulis Bradellæ, et graduum altaris.

Stragula Bradellæ, et graduum altaris, plani item, cum opus eſt, tapetia ſint, aut panni lanei, ijq. pretioſiores pro ſolennitatum ratione, proq. eccleſiarum dignitate.

Late, longe, et ample ita pateãt, ut et bradella, et altaris gradus eorũ operimento conſternãtur omnino, atque adeo amplius, ſaltem cubito uno.

De caligis Epiſcopalibus.

Caligæ Epiſcopales, ita longe eſſe debent,

bent, ut uſque ad genua protenſa, ligulis in ea parte aſtringatur; quemadmodum cum myſterij ſignificatione conueniens eſt.

De Sandalijs.

Sandalia, calceiſcilicet, quibus Epiſcopus ad Miſſæ ſacrum, ſolenniter faciendum utitur, è ſolea integra ſubtus conſtent, à parte autem ſuperiori decenter ornata: quæ feneſtrata etiam ſuperne, olim fuiſſe non ſine miſterij ratione, Innocentius III. Pont. oſtendit.

De Amictu.

Amictus, qui quoniam humeris imponitur, ſuperhumerale etiam appellabatur, eiuſmodi, ut olim fuit, eſſe debet, cui faſcia aſſuatur, quæ tamquã collare quoddam, circa collum ſuper raſulam aptetur.

Fimbria porrò faſciæ cõdecenter exornata ſit: cui præterea tres cruces annectantur, una in medio, et in utroque capite duæ.

Longa ſit faſcia hæc cubitum circi-

Porrò

Digitized by Google

ter unum, et uncias ſex: lata uncias circiter ſeptem.

Porrò amictus, è tenui candidaq. tela linea ſit: pretioſior è ſubtiliori. Longitudine eſſe debet cubitorum circiter duorum: latitudine autem ſeſquicubitali. In duobus eius angulis anterioribus aſſuuntur funiculi: qui crucis inſtar ſupra pectus tranſuerſi, indeq. in tergum ducti, moxq. reuocati, connectuntur, ut ne ſuo loco amictus moueatur.

Si uero amictus ſine faſcia adhibetur; in eius medio crux unciarum duarum, longe ab extremitate digitis duobus ſuperne, acu, aliaue ratione affigetur. Extremitates autem amictus, præterquam ex ea parte, quæ collũ ambit, aliquo modeſto opere exornabuntur: ceteræ eius partes, ut illæ ſuperioris amictus, faſciam habentis.

De Alba, et auriphrygio, ſeu grammatis.

Alba, quam candidã ueſtem camiſium etiam à colore uocant, è tela tenui,

candidaq. ſit; illa pretioſior è tenuiori. Longe autem quattuor cubitos producta, et ſuccincta, cum a lumbis undique redundet, tum ad pedes uſque pertingat. Late præterea cubitos quattuor, ac paulo amplius, circumquaque pateat.

Manicas habeat longitudine ſeſquicubitali, latitudine ab humeris penè cubitali, quæ uſque ad manus ſenſim, anguſtius ducantur.

Conſuta autem ſit non artificioſo, ſed ſimplici acus opere: in extremis uero manicis, et in ſumma ueſte aliquid dumtaxat ſit, acu paululum, ac tenuiter elaboratum. Et ab ima parte aliquantulum reflexum. In ima parte albæ a fronte, et à tergo, et itidem in extremis eius manicis, quadræ particulæ, quas gramatas, ſeu auriphrygium appellant, panni ſerici, qui coloris et panni eiuſdem, ut caſula, ſit, recte aſſuantur. Quæ grãmata circumquaque fimbrÿs denſis exornata ſint.

Vbi

Vbi uerò Albæ ſine auriphrygio, ſeu grãmatis adhibentur, ample ab ima parte circumquaque pateant cubitos ſexdecim: ſicq. paulo, et latiores, et longiores ſint, quàm aliæ grammatis ornatæ, ut circumplicata, ac ſuccincta ad lumbosq. reflexa rugarum, criſparumue decorem exhibeant.

De Cingulo.

Cingulum, quæ Zona ab Innocentio III. Pont. appellatur, ex candido lino, uel cannabi tenui ſit confectum; longitudine cubitorum circiter ſeptem. Cuius cinguli capita globulis eiuſdem materiæ inſerantur, filamentorum manipulis appenſis, quos floccos dicunt.

Cingulum uerò Epiſcopale, a ſiniſtro latere duplex, ut uocant, ſuccinctorium, ſeu ſuccingulum, quo ſcilicet ſtola cum cingulo connectitur, habere debet pro ratione myſterij.

De Stola.

Stola, qui item Orarium, et pallalino-

ſtina a Damaſo uocatur, extrinſecus materiæ colore cum planeta congruat: intrinſecus autem tenui ſerico ueſtitur eiuſdem coloris item.

Longe cubitis circiter ſex, ita ut infra genua producatur: late autem pateat uncijs ſex; ab utraque autem extrema parte ſenſim latiuſcule patens lacinijs, ſeu frangijs ornatur, quæ longitudine ſint unciarum triũ: cui præterea cruces tres annectantur, una in medio, reliquæ duæ in eius partibus extremis. Vnaquaque uero crux paruula ſit, forma quadrata: quæ ab omni parte uncijs circiter tribus conſtet.

Stolæ ſacerdotali nihil appendatur: Epiſcopali uerò, et diaconali ab utraque media eius parte funiculi ſerici, eodemq. colore, et flocculis laciniatis ornatis annectantur, ijsq. ad illius recte connectendæ uſum.

De Tunicella.

Tunica Epiſcopalis, quã Tunicellam dicunt, è ſerico tenuiter contexta eſſe

debet

debet: paululo anguſtior, et breuior, quam Dalmatica infra deſcripta.

De Dalmatica.

Dalmatica crucis formam præbere debet, ita ut non reciſis manicis, ſed ad manum uſque protenſis, ijsdemq. late patentibus, conficiatur.

Epiſcopalis amplioribus manicis, quàm diaconalis, hæc latioribus; quam ſubdiaconalis, quæ tunicella uocitata, illas anguſtiores habere debet.

Ex eadem materia Epiſcopalis conſtet, qua Tunicella Epiſcopalis.

Longa eſſe poteſt cubitis duobus, et uncijs ſexdecim, atque eiuſmodi, quæ infra genua protendatur, uncijs circiter decẽ; lata uero a ſummo, ſeu ab humeris cubito uno, et uncijs circiter quattuor, ab extremis oris undique patens cubitis circiter quinque, uel amplius, ut eius latitudo cum myſterij ſignificatione conueniat.

Diaconalis uero, et Tunicella ſubdiaconalis lineis, ſeu faſciolis coccineis

Digitized by Google

ornatur, a fronte, et à tergo, hinc inde à ſummo uſque ad imum ductis. Auriphrygio præterea inſignitur, nempe quadris particulis, auriphrygio contextis, inter lineas coccineas illas in extremitate à tergo, et à fronte aſſutis.

Extremitates huius ueſtis omnes, præter eam, quæ circa collum eſt, fimbria cum modicis filamentis exornantur. Interior autem pars tela eiuſdem coloris tecta ſit.

De Chyrothecis Epiſcopalibus.

Chyrothecæ epiſcopales contextæ eſſe debent, et circulo aureo inſigniter in extrema parte ornatæ.

De planeta.

Caſula, quam alij phelonium, et planetam etiam ab ampla latitudine dicunt, cubitos tres, et paulò amplius latè patens ſit, ita ut ab humeris proiecta, complicationem unius ſaltem palmi infra utrunque humerum recipere poſsit. Longe autem cubitos totidem, aut aliquanto longius de-

miſſa

miſſa ſit, ut pene ad talos uſque pertineat.

Faſciam item latam uncijs octo ad minimum, quæ aſſuta ſit, ab anteriori, et poſteriori parte uſque ad extremum dependentem habeat: cui altera faſcia trāſuerſalis in ſumma prope parte, et a fronte, et à tergo adiuncta, crucem utrinque exprimat.

De Subireto.

Subiretum mitrale non è ſerico, ſed panno laneo ſit: idemq. forma rotunda, non quadrata.

De Mitra.

Mitra, quæ pretioſior eſt, è ſerico, auro intexto, gemmis, et margaritis, acuſq. opere ornata, Epiſcopalis dignitatis ſplendorem præſe fert.

Altera ſimplex, è tela lini puriſsimi, eaq. tenui, et candida conficitur, colore autem albo.

Circulo aureo circumamicta a parte, qua induitur caput: cornua item duo à ſummo præſe ferens, unum a fronte, alterū a tergo: duas etiam lineas,

in humeris pendulas habet: quarum extremitates, ſeu fimbriæ lacinijs conſtant.

De anulo.

Anulus Epiſcopalis, ex auro puro puto ſolide conflatus, palam habet cũ gemma pretioſiori, in qua nihil ſculpti eſſe debet.

De Gremiali.

Gremiale, longe conſtet cubitis circiter duobus, late cubito uno tantum, et uncijs item circiter duodecim, intrinſecus tenui ſerico eiuſdem coloris ueſtitum; undique uero cinctum laciniarum, auro, argentoue intextarũ ornatu.

De Baculo Paſtorali.

Baculus paſtoralis, à parte ima præacutus, à media totus rectus, à ſumma retortus eſſe debet.

Orario, aut ſudario non ornatur, ſi Epiſcopalis eſt: quo inſigni Abbatialis ab illo diſtinguitur.

Longitudine recta eſt cubitorũ triũ, et unciarum duodecim: pars uero

illius

Digitized by Google

illius retorta, totidem uncijs, aut paulo altius eminet.

A ſumma rectitudinis parte, eſt craſſitudine orbiculari, unciarum circiter ſeptem: quæ prope ad imam partem deſcendens, paulatim diminutam, uncijs quinque conſtat: in ipſa uerò plane ima parte ferro, uel argento, alioue metalli genere præacuitur.

Pars recta baculi integitur laminis ſolidis argenteis, nulla cælatura ornatis: retorta, laminis item argenteis cælatura elaboratis, et fabri argentarij iudicio inauratis.

Connectitur autẽ cum illa parte recta, aliquo cælati argenti opere, certis locis in aurato: quod ſexanguli formam exhibens, ſacris imaginibus ornatur.

De Pluuiali.

Veſtis, quæ Pluuialis uocatur, ſemicircularemq. formam exhibet, ad imos uſque talos protenditur, longintudine ſcilicet cubitorum trium, et un-

ciarum circiter ſex conſtans : et pro ſemicirculi ratione late patens.

A fimbrijs ornatum laciniarum habet : a parte ſolum anteriori tota ab ſummo ad extremum uſque aperta, hinc, et inde auriphrygio ſacris etiã imaginibus intexto decoratur : à poſteriori parte inſigne, quod capucium dicunt, breuibus admodum lacinijs, ornatu uero auriphrygiato, qui anteriori reſpondeat. A ſumma uerò parte anteriori, tantum fibula inconſuta connectitur : intrinſecus autem ſerico tenui, aut panno bombicino eiuſdem coloris circumueſtitur.

De Pectorali.

Pectorale, ornamentum ſcilicet illud, quo ante pectus pluuiale connectitur, duobus uncinis ſubiectis, ex argento inaurato conflatum eſſe debet, cui lapis aliquis pretioſus inſeratur, aut ſacra imago.

De Velo ſubdiaconali.

Velum ſubdiaconale, faſcia ſcilicet illa,

quæ

Digitized by Google

quæ ſubdiacono uſui eſt ad contegendum calicem, cum illum inſtructum in altare defert, ex uelo ſit, auro, aut argento intextum; à lateribus ornatum fimbrijs; à capitibus etiam, filamentis aureis, aut argenteis, aut certe auro; et argento admixto. Longe ſit cubitos ſex; late uero patens, quãta eſt ueli propria latitudo.

De Velis miniſterialibus.

Vela miniſterialia, nempe faſciæ illæ, quæ à collo pẽdent miniſtrorum, Mitram, aliaue indumenta Epiſcopalia ferentium, uel ſuſtinentium, longitudine conſtent cubitorum circiter ſex; latitudine tam ampla, quanta eſt tela, è qua confecta ſunt. Confecta autem eſſe debent è uelo candido bombacino, eoq. tenui admodum, à capitibus, filamentis ſericeis albis ornata.

De Velo Calicis.

Velum Calicis ab omni parte cubito, et uncijs duodecim, ac paulo amplius late patens ſit: ab oris undique ope-

re ſericeo, auro, argentoue tenuiter ornatum. Pretioſius autem auro, et argento contextum ſit, fimbrijs itidem aureis, aut argenteis adhibitis.

De Calice.

Calix, ex auro puto, aut, ſi pra facultatum tenuitate non poteſt, ex argento puro puto itidem conficiatur, eoq. inaurato ab omni parte interiori, et exteriori: cuius pes ex aurichalco inaurato permitti poteſt, ſi prae inopia ex auro, argentoue fieri non poteſt. Qui pes ample pro illius magnitudine, ita pateat, ut firmiſſime, ubi collocatur, harens, cadere non queat: forma autem, aut octangula, aut ſexangula, aut alia eiuſmodi ſit. In cuius pedis ſuperficie imagines appareant, quae tamen manum non impediant, aliqua ſacra paſſionis myſteria ſignificantes: nulla expreſſa ſint ſigna ad ornatũ inanem ſpectantia. Nodus in medio decore recteq. ornatus, nihil, uel minimum, eminens habeat, quo, dum calix capitur, in-

com-

Digitized by Google

commode capiatur, aut digiti quicquam lædantur, præſertim quo tempore, in Miſſæ ſacro, ille, indice et pollice coniunctis manu teneatur. Cupa aliquantulum in fundo anguſta, ſenſim uſque ad ſummum labrum latior fiat. Labrum eiuſmodi ſit, ut neque extrinſecus, neque intrinſecus ullo modo reflectatur.

Calix maior, pretioſior ſcilicet, ex auro puro puto, et piarum imaginum cælatura inſigniori, qui ad Miſſæ ſacrum ſolenniter faciendum adhibeatur, ample in orbem pateat uncias ſaltem octodecim: ab imo autem uſque ad ſummũ altitudine ſit unciarum quattuordecim; ampliori uero etiam in eccleſia cathedrali, collegiata, ac parochiali inſigni.

Calix minor, qui in Miſſæ non ſolennis ſacro uſui eſt, amplitudine in orbem ducta unciarũ quattuordecim, altitudine duodecim.

De Patena.

Patena eodem auri, aut argenti genere,

re,

re, quo calix eſt : quæ ſi argentea eſt, inaurata undique eſſe debet, nihil artificioſe elaboratum, ac ne circulum quidem, circino profundiuſcule ductum, ullo modo habeat.

Labrum extremum circulare, ita tenue admodum, ut adiumentum inde ſit, ad ſacræ hoſtiæ fragmenta recte facileq. colligenda.

Illam mediam tenuem concauitatem habeat, quæ amplitudinem labri calicis fere adæquet.

Patena maior, et pretioſior, quæ calici grandiori conueniat, ample in orbem pateat uncias triginta octo, uel amplius pro amplitudine calicis: minor uero triginta duas.

De Sacculo Calicis.

Sacculus Calicis, et Patenæ e lino ſit, uel ex cannabi late tam patens, longeq. productus, ut minimè arcte calicem capiat. Ab altera parte clauſus erit, et tota tela, quantum lata eſt, criſpata, et in orbiculum conſuta, et connexa : aut etiam ita conſutus erit,

ut

ut duo anguli fiant, ſicut communiter fit, tunc enim tranſuerſus calix in ipſum ſacculum conſtringendus.

De Theca Calicis.

Theca lignea, ad calicem itidem, una cum ſacculo condendum, comparata, ſimplici opere, nulloq. prophano ornatu, ita conficiatur, ut ad calicẽ cum patena capiendum appoſita ſit: operculo etiam adhibito, quo compreſſe claudatur: intrinſecus laneo panno, aut holoſerico, quem uillutum dicimus, extrinſecus corio circumueſtiatur. Cui etiam linea, ſiue cingulum, ex corio ad eam geſtandam inſertum, adhibeatur.

De Corporali.

Corporale è tela linea pura, et candida ſit, ac ſimplex item; nihilq. elaboratum, et nihil ſericum intextum habeat; ab oris autem acus opere ſimplici punctim ſolum retortum ſit. Longe autem uncias triginta ad minus pateat: late totidem, ita uero compli-

complicatum, ut nulla eius extremitas appareat.

In Cathedrali, et Collegiatis aliqua corporalia eſſe debebunt, ampliora pro altaris maioris amplitudine.

De Sacculus Corporalis.

Sacculus corporalis à fronte ſit, cruce, uel alia ſacra imagine in medio intexta; a tergo etiam ex eodem materia, et colore, intrinſecus uero ſub ſerico, aut tela tenui candida circumueſtitus: late uero undique pateat circiter dimidio cubito, uel paulo amplius.

Ab oris uero inſerantur funiculi ſericei cum globulo, quo aſtrictus claudatur.

De Purificatorio.

Purificatorium è tela non craſſa admodum, neque tenui nimis, et ſimplici acus opere confectum, latitudine ſit unciarum circiter octodecim ad minimum: longitudine totidem, nec uero minus. Cui purificatorio crux paruula in medio acu appingatur.

De

Digitized by Google

De Hamulis.

Hamulæ, non ex argento, ſtanno, aurichalco, aliaue metalli genere, ſed è chriſtallo pellucido, non picto, et denique ab omni parte ſordibus puræ, et ſuo quæque operculo ſtanneo, argenteoue apte contectæ: pretioſiores autem aureo.

De Peluicula.

Peluicula hamularum, è ſtanno britannico puriori ſit: pretioſior, auro, aut argento ſaltem: opere autem cælato, piam ſpeciem exprimente: fundo intrinſecus conſtet lato, ac plano, neque elaborato, quò firmius hamulæ impoſitæ hæreant.

De Miſſali.

Miſſale, opere librario bene, firmiterq. compactum, et conglutinatum, tenuioribus tabellis ſectilibus, corio intectis, operiatur. In quo corio nihil prophani elaboratũ, impreſſumue extet, ſed crucis inſigne, aliaue ſancti pia imago. Ad Miſſalis autem ornatum folia inaurata exiſtant. Pre-

tioſius

tioſius porrò, et operimento præterea coriaceo inaurato, et forma ampliori conſtet, tum litteris etiam inſignioribus impreſſum.

De Signaculo Miſſalis.

Signaculum Miſſalis, cornu tranſuerſale, unde funiculi pendent, habeat è ſericis filamentis confectum, atque ita latum, ut eiuſdem Miſſalis craſſitudinem adæquet. Funiculos uero ſericos duodenos, colore diuerſo diſtinctos pro officij ratione, atque uſu: ac longe ita ductos, ut Miſſalis longitudinem uix quinque uncijs excedat. Pretioſius uerò ſignaculum è cornu tranſuerſali conſtet, quod ſolidum aureum, aut argenteum ſit, idq. inauratum.

De Integumento Miſſalis.

Integumentum Miſſalis ita longe diductum ſit, ut ab ima parte, etiam reflexum, octo uncijs ſuperet coriaceum Miſſalis operimentum: à ſumma uerò nihil omnino extet. Late præterea patens, ut ab utroque latere

Digitized by Google

tere intrinſecus reflecti commode queat. Subueſtiatur tela linea, aut bombycina, præter partem, quæ infra pendens, eodem panno reflexo, ornatur. Huius integumenti extremitates, quæ Miſſale a lateribus, et a capite circumdant, lineæ ſericæ opere textili, quæ uero ab ima parte, laciniis ſericis ornantur. Pretioſius autem integumentum habeat extremitatum ornatum, et linea, et laciniis auro, argentoue intextis, inſigniorem.

De Puluinari Miſſalis.

Puluinar, quod Miſſali libro ſupponitur, plenum ſit non pluma, non tomento, lanaue conciſa; ſed lana ſolida, pilisue ceruinis.

Longe patens cubito, et paulo amplius; late unciis circiter decem, et octo; ornatum ab unoquoque angulo laciniatis fibulis: conſutum ſimplici opere: ſed partes extremæ conſutæ integantur ornamento eiuſdem generis, et coloris.

Cui

Digitized by Google

Cui puluinari nihil aliud, ac ne ſcabellum quidem, ſubijciatur; niſi cum ſacerdoti, oculorum aſpectu laboranti opus eſt ad Miſſale altius tollendum. Porrò ſcabellum, puluinari aliquanto anguſtius, utrinque quattuor baculis, tranſuerſaliter inter ſe exigua linea lignea in medio connexis, firmatur.

De Inſtrumento candelæ ſuſtinendæ ad officiorum Pontificalium uſum.

Inſtrumentum, quod uſui eſt ſuſtinendæ per cappellanum candelæ in Miſſis, officijsq. pontificalibus, ex argento; pretioſius ex auro, aut argento inaurato fiat: manubrio longitudinis unciarum quindecim, et à ſumma parte orbiculo conſtet: cui mediæ intus lunula infixa inhæreat ad candelæ imponendæ uſum.

De Thuribulo, Acerra, & Cochleari.

Thuribulũ, acerra, et cochleare, ex aurichalco ſingula ſint artificioſe cælata, atque ornata periti artificis iudicio. Pretioſiora autẽ ex argento, aut

ex

ex auro, ubi per facultates fieri poſſunt.

Quod ſane thuribulum, cum quadruplici cathenula, et operculo eiuſdem metalli, ubi ritu Romano fit; at Ambroſiano more, cum cathenula triplici, ſineq. operculo, adhibetur. Longitudo porrò cathenularum ſit cubitorum duorum, et unciarum circiter duodecim.

De veſtitu Sedis Epiſcopalis.

Sedes Epiſcopalis, ut ex patrũ inſtituto, collocatur loco conſpicuo, atque illuſtri; ita ueſtitu decenti pro ſolennitatum ratione ornari debet. Porrò ueſtitus eius ſit è pannis ſericis raſis, non uilloſis, nec auro, argentoue intextis. Illius gradus tapetibus, pannisue laneis ſternuntur.

De Scabellis aſſiſtentium Epiſcopo.

Scabella miniſtrorum, Epiſcopo aſſiſtentiũ, e tabellis ſectilibus populeis, abiegineiſue conſtent; cubito aut paulo amplius alte conſtructa; tum forma quadrata, quo firmius hæreant, de-

core

Digitized by Google

core præterea picta.

De Faldiſtorio.

Faldiſtorium non amplum, neque alte extructum, ut ſedes, cathedraq. Epiſcopalis, ſed longe depreſſius eſſe debet: nec præterea à tergo, neque à lateribus quicquam habeat, quo ſedens Epiſcopus nitatur. E quaternis lignis nuceis, binis ſcilicet ab anteriori, totidemq. à poſteriori parte, inauratis, laminarum argentearum tegmine ornatis, ijsq. ſingulis ab omni laterali angulo, formam capitis leonini, paulutum prominentis, in ſummo exhibentibus, decore, apte, firmiterq. conſtans, ſedile coriaceum habeat ſolidum, idemq. non pluma, ſed tomento, pilisue minutim conciſis plenum.

De Integumentum Faldiſtorij.

Integumentum faldiſtorij, ſubueſtitum eſſe debet tela bombycina. Ita uero diſſectum, ut ſedili tãtum inhærens, à reliquis partibus uſque in pauimentum defluat.

De

De Puluinaribus Faldiſtorij.

Puluinaria faldiſtorij, unum genufle-xionis, alterum ſeſſionis uſui, è ſerico uilloſo conſtent. Eorum longitudo ſeſquicubitalis erit; latitudo porro cubitalis.

De Abaco, & cæteris.

Abacus, menſa ſcilicet illa, in qua va-ſa magna, ex auro, argentoue con-flata, ad ornatum inſignia, et rei di-uinæ neceſſaria, ac ueſtimenta quæ-dam, Mitraq. atque alia id generis exponuntur, è tabulis ſectilibus po-puleis, abiegineisue polite confecta, longe pateat cubitis quinque, pau-loue amplius pro Eccleſiæ magnitu-dine, choriue ratione; late cubitis duobus, et uncijs duodecim: alteq. item extruatur cubitis, et uncijs totidem. A tergo autem gradibus duobus, pluribusue conſtet pro vaſo-rum ratione. Suffulciatur porrò bi-nis, ternisue tripodibus, querneis, aut nuceis, ad ſuſtentationis firmi tudinem.

Abaci

Digitized by Google

Abaci mappa, è lino pretioſiori, biſſone eleganter contexta, ita undique pateat, ut à fronte, et à lateribus ad pauimentum uſque pertingat: tum à tergo, ſi fieri poteſt, abaci gradus apte contegat. Si minus, altera eiuſdem generis adhibenda eſt, qua gradus ſternantur.

Vaſa item, ad abaci ornatum in gradibus expoſita, ampullari forma ſint, prout in vaſis, ſacrorum oleorũ confectioni dicatis, demonſtratur infra ſuo loco: altitudine cubitali, aut paulo maiori conſtent. Quæ uero in medio collocantur, aliquanto altiora eſſe debent. Ex auro præterea, aut ex argento conflentur, in quibus prophana cælatura nulla extet, ſed pia, ac religioſa.

Pelues aquariæ, ſeu bacilia, quos fontes appellant, ex eodem etiam metallo, eademq. cælatura, tum amplitudine ſeſquicubitali, per diametrum ducta.

Vrcei eiuſdem item cælaturæ, metalli, ac

li, ac magnitudinis præterea, cum peluibus aquarijs conuenientis decore.

De Linteo ad uſum abſtergendi manus.

Linteum, quod manibus abſtergendis, in Miſſæ ſacro uſui eſt, ex lino tenui contextum, longitudine bicubitali, latitudine uero ſeſquicubitali conſtet: tum præterea uno, et altero capite ornatum lacinijs, et filamentis eiuſdem materiæ, et ab extremitatibus lateralibus, acus opere ſimplici, punctim retortum ſit. At illud, quod Miſſæ Epiſcopalis uſui erit, cum è lino pretioſiori, tum amplitudine maiori, atque ornatu inſigniori exiſtere debet.

De Libris, Lectionario, Epiſtolario, et Euangeliſtario, eorumq. integumentis.

Hi libri, nempe Lectionarius, Epiſtolarius, et Euangeliſtarius, et Characteribus litterarum inſigniores, et opere librario bene compacti, conglutinatiue, et decore, firmiterq. operti ſint ad diuturnitatis uſum,

R tum

tum ita ornati, ut de Miſſali demon ſtratum. Ad ornatum præterea, illud pie accomodatum eſſet, ſi ſacra myſteriorum imagines, in iis libris certo loco impreſſæ, minio, et auro expolirentur.

Integumentum porrò eorum librorum tale eſſe debet, quale integumentum Miſſalis demonſtrauimus.

De Integumento Lectorilium, et ambonis.

Integumentum Lectorilis ſtatarii longe protenditur ferè uſque ad pauimentum: late patet ut lectorilis ſtructura: a parte, in qua libri appoſiti hærent, corio ueſtitur.

Integumentum lectorilis geſtatorii latum, ut eſt pannus, quo ueſtitur: longum ad pauimentum uſque ſuggeſti ambonis, ut integumētum longitudine eſſe debet, qua eſt ipſius ſuggeſti opus; latitudine, quæ undique illud totum complectatur.

De Vaſe geſtatorio aquæ benedictæ.

Vas geſtatorium aquæ benedictæ, uſui officiorum Epiſcopalium accommo-

datum,

Digitized by Google

datum, ex argento, eoq. certis partibus inaurato confectum, pie etiam alicuius calaturæ ſpeciem præbeat. Ex eodem item metallo, non inaurato tamen, eodemq. pie opere calatum, adhibeatur in Eccleſijs cathedralibus, collegiatis, et parochialibus item, ceteriſq. aliqua ratione inſignibus: at ex ære, aut aurichalco conflatum, in eccleſijs, cenſus tenuitate laborantibus, permittitur.

De panno ad abſtergendum caput baptizati.

Pannus, ſeu ſabarium, quod ad baptizati caput abſtergendum adhibetur, è tela byſſina, quod pretioſius, uſui miniſterij Epiſcopalis est, conſtare debet; è tela uero linea, quod ab alijs, adhibebitur. Erit uero circumquaque apte, decoreq. fimbriatum è tela uel byſſina, uel lintea. Longitudine erit cubitorum trium: latitudine uero tanta, quanta eſt telæ, è qua conſtat latitudo.

De Vaſis ſacrorum Oleorum.

Vaſa Baſilicæ cathedralis, in quibus ſa-

cra olea conficiuntur, ex argento, aut ſaltem e ſtanno Britannico, eoq. puro puto, et pretioſiori cōſtentur: Forma ampullari ſint: quæ uentre amplo, et turgido confecta, a ſummo, uſque ad collum, ſenſim, orbiculari aceliuitate, ſiue ullo cælaturæ opere aſcendentia, ore hianti, patuloq. extent, ab extremo in anguſtum paulatim uſque ad pedem deducta, opere ſphærali concludātur: cui pes à ſumma parte anguſtè, ab imo latius patens, firmiſſime hæreat.

Geminis anſis conſtent: quæ cælaturæ ſpeciem in ea parte exhibeant, in qua cum uaſibus annectuntur.

Operimento integantur ſemiſphærali, quod in faſtigio paruulam crucem affixam habeat, ita autem annexum, ut à fibula argentea, ſtanneaue, qua annectitur, totum à tergo pendeat: ut ne eo elato Epiſcopi conſecrantis manus in crucibus, ſuper oleis conficiendis, impediatur.

Afron-

A fronte apte, ac firmiter in ſuperiori prope uentris parte, paruulus tubus agglutinatus hæreat, unde oleum defluat. Isq. eiuſmodi ſit, qui ab imo patulus, ſenſim anguſte aſcendens, pari cum uaſis altitudine, et à ſummo paululum incuruus ore anguſtiori extet.

Vaſa tria, præſcripta forma, conficiantur: unum, in quo ſacri chriſmatis; alterum, in quo ſacræ extremæ unctionis; tertium, in quo cathecumenorum oleum conſecretur. Singula vaſa diſtincta ſint inſcriptione, litteris grandiuſculis inauratis expreſſa.

Singula autem uaſa olei, magnitudine ſint, quæ cum Baſilicæ cathedralis ratione conueniat: ſed eiuſmodi tamen, quæ in conſecrationis miniſterio commode et geſtari, et tractari poſſint.

De Velis uaſorum ſacri olei.

Vela, quæ ſuperiora tria vaſa triplicis ſacri olei contegant, cum illud die

Cœnæ Domini conficitur, longitudine circiter cubitali ſint, latitudine, quanta eſt ueli, illudq. vaſis chriſmatis è ſerico albo: reliqua duo ex rubro.

De Vaſculis miniſtratorijs.

Vaſcula miniſtratoria totidem ſint, quot vaſa ſacrorum oleorum, inſcriptionibus etiam diſtincta, eadem forma, è ſtanno, aut argento itidem, nec uerò è uitro confecta: eaq. longe anguſtiora; quæ olei pondo, minora duo tantum capiant; à tergo ſolum anſata.

De Forfice, ad uſum ſacræ ordinationis.

Forfex ex ferro, at certis locis inaurato, conflatus, unciarum duodecim longitudine conſtet.

De Peluicula ad varia miniſteria Epiſcopalia.

Peluicula, uſui uariorũ Epiſcopalium miniſteriorum ex argento conflata, profunda concauitate, conſtet, tum amplitudine ſit, unciarum duodecim, per diametrum ducta.

De

Digitized by Google

De Libro exorciſmorum.

Hic Liber exorciſmorum, ut ceteri libri eccleſiaſtici, opere librario decenter confectus, operimento tegatur, quod ſupra alijs uoluminibus praſcriptum eſt.

De Cereoſtatis.

Cereoſtata, ſeu cereoferaria, artificioſe tornata ſint, auro, aut coloribus decore obducta, in ſuperiori parte, qua cereus inſignitur. Eorum orbis, ex charta ferrea, ideſt tola, cõgruenter pateat, extremitate ſurſum reflexa, ad guttas capiendas, qua ex cereo defluunt.

Alterius uero generis cereoferaria, quas cancellas appellant, infra, ex ligno tornatili ſint, ſupra uero quadrifariam ſecto, et ad cereos excipiendos apto: ornata uero, ut alia.

De Operculis.

Opercula ex tenui charta ferrea fiant, qua infra patulo circuitu ſint, ſupra in acumen deſinant: bacillis aptè inſerantur, ut per eos cerei, quamuis

alte poſiti, extingui à miniſtris poſſint; hæc aliqua maiora ad uſum maiorum; aliqua uero minora, ad minorum uſum conficiantur.

De Labaro, ſeu Vexillo.

Vexillum Sancti patroni urbis, et opere, et materia, et ornatu inſignius ſit, quam parochiale, tùm amplitudine præterea maiori, quæ formam ferè quadratam exhibeat.

Vexillum uero parochiale, quod ſiparum, aut fanon eccleſiaſtico nomine uocatur, è tela auro, argentoue intexta, uel è ſerico, firmiter contexto ſit. Longe pateat cubitis tribus, et dimidio, latèq. totidem, ita ut formæ quadratæ ſpeciem præbeat. Qua forma inſigne illud, auguſtiſsimumq. Conſtantini Imperatoris uexillum, quod Romani labarum dicunt, cruce pretioſa, cuius imago cælitus apparuit, intextum fuiſſe ex antiquis monimentis conſtat. Porrò e materia longe pretioſiori fiat, ubi præparochialis uicini æ facultatibus poteſt.

Ima-

Imagine, effigieue Sancti, aut Sanctæ, cuius nomine eccleſia parochialis nuncupatur, depictum, ornatum, aut contextum ſit.

Colore præterea, quem ſancti, ſanctaue, cuius uexillum præfertur, imago pro eccleſiæ ritu depoſcit.

Vndique cinctum ornatu laciniarum eiuſdem coloris, cuius uexillum eſt, permixtis etiam filis, argento, auroue intextis.

Appenſum præferatur ex haſtili ligneo, eoq. ſolido: cui à ſumma parte crux paruula quadrata præfigatur. Haſtile autem uexillo longius ſit cubitis circiter duobus: colore item, quo uexillum.

Vexillum uerò, quod, dum fœminæ in ſupplicationibus publicis procedunt, pro parochialis uicinæ diſtinctione præferunt, et materia, et colore, et imagine, et ornatu ſit, ut illud, ſupra deſcriptum: at late longeq. conſtans uno tantum cubito, et haſtili breui, ac tenui: cui item crux

paruula in ſummo affigatur.

De Crotalis ligneis.

Crotala lignea, quæ ex uſu eccleſiæ in hebdomada ſanctæ tenebris adhibentur, ex tabula ſectili nucea, querneaue fiant: longitudine uero ſeſquicubitali, et latitudine cubitali conſtent. A ſummo habeant foramen, per quod manus infertur, lamina ferrea munitum; tum præterea laminas quattuor, quinqueue ab utraque parte affixas, ex ære ſeu ferro, uel totidem pilas ex ligno, rotundas; fune appenſas, ſonum ex percuſſione reddentes.

De ſtragulo ſedilis, ſacerdotis.

Stragulum ſedilis, in quo ſacerdos, Miſſæ ſacrum ſolenniter faciens, conſidet, è panno laneo, aut ſerico raſo, in Baſilicis inſignioribus. Ita uero late, longeq. pateat, ut à tergo etiam ſedile contegens, capite celebrantis paulo altius extet, et infra ad pauimẽtum uſque propepertineat.

Digitized by Google

De Aulæis.

Aulaa, in ornanda Eccleſia, ſiue ex corio, ſiue ex lana conſtent, ne prophanis imaginibus humanis, aut belluarum picturis, ſed religioſis, pijsq; figuris, myſterij ſacri hiſtoriam ſignificantibus, contexta ſint: et ijs potiſſimum, quæ Chriſti Domini, uel Sancti, cuius nomine eccleſia, capellaue nuncupatur, res geſtas exprimunt.

De Lectorilibus.

Lectorilium genera duo; alterum fit, poſita columella lignea, aut aliquo alio apto fulcimento, cum baſi congruente, et decora, aut etiam armario extructo pro recondendis libris ad uſum chori: ſupra quod fulcimentum tabula lata et longa, quantum ſatis ſit ad capiendum apertos libros, decliui poſitura, collocatur. Aut uero fit tamquam duplicis faciei, ut ab utraque tabulæ, quæ ſuperne in culmen coeant, duobus libris imponendis locum præbeant, e nuceo ligno

R 6 erit,

Digitized by Google

erit, artificioſe exculto, et alio etiam præſertim picto, aut inaurato.

Alterum geſtatorium magis eſt, et duplex, cuius partes ſunt, ex longis, et anguſtis aſſerculis confecta, per clauum in utraque media parte fixum, quo coniunguntur, in unum coerunt, cum tollitur, et geſtatur: et cum ponitur, ad lectionem ſupra, et infra deducantur, ſupra uero, coria utrinque affixo tenentur, ad libros capiendos apte compoſito.

Huius quoque ligna ornatum, et artificium deſiderant.

Hac eadem forma alia etiam lectorilia fiunt, niſi quòd plicatilia, ut ita dicam, non ſunt, et loco corij lignis tenentur in ſuperiori parte.

Lectorilium integumentis circumſuantur ſericæ lineæ cum filamentis ſuis ab utroque quidem capite per uncias tres prolixis, ab alijs autem partibus breuioribus et modicis, telaq. ſubter tecta ſint: ita longa uero, et utrinque ad terram uſque demittantur:

tantur: lata paulo magis, quam ipſa lectorilia.

De libris, ſeu voluminibus eccleſiaſticis.

Volumina, diuinorum officiorum uſui addicta, utpote Breuiaria, Lectionaria, et alia id generis, in priori huius libri parte enumerata, plane eiuſmodi ſint, quale Miſſale paulo ante demonſtrauimus.

De Conopæo.

Conopæum Tabernaculi ſanctiſsimæ Eucharistiæ in eccleſÿs ritu Romano, è ſerico, auro, argentoue intexto, uulgo brocato; uel è tela argentea, aureaue, aut ſaltem è ſerico ſimplici, coloris albi. In eccleſÿs, ritu Ambroſiano utentibus, ex eadem materia, at rubri coloris. Ample undique pateat, pro tabernaculi maioris amplitudine; ita ut à ſumma parte criſpatum, in fimbrÿs etiã, non anguſtè, ſed longe latius decẽter reſpondeat. Habeat uerò, ut moris eſt, ab extremis partibus ornatum laciniarum, decore contextarum.

Cono-

Digitized by Google

Conopæum uerò baptiſteriĳ e ſerico albo ſit, uel ſaltem, in eccleſĳs ſcilicet, quarum cenſus tenuis eſt, è tela linea tenui; amplitudine autem, et ornatu ut ſupra. Appendatur et annectatur in ciborĳ ſummitate, cruci ſubiecta.

De Tabernaculo paruulo ſanctiſsimæ Euchariſtiæ.

Tabernaculum paruulum ſanctiſsimæ Euchariſtiæ, ſit ex auro, aut argento puro puto, eoq. certis locis inaurato: aut ſaltem ex aurichalco conflari debet, quod auri puri ſpecie bene integatur.

Forma rotunda ſit, et altitudine cubitali, aut maiori, minoriue, pro tabernaculi magni ratione: amplitudine, quæ hoſtiam amplam commode capiat.

Diſtingui debet certis ſpacĳs, intra columellas interiectis: quæ columellæ ornate fabrefactæ, non impares, ne ſacræ hoſtiæ proſpectum a latere impari impediant; ſed pares, nempe

pe

Digitized by Google

pe quattuor, aut ſex, aut octo eſſe poſſunt: quæ ſi octo, bina collocentur.

A ſumma parte columellarum exiſtere debet ornatus e Zophoro corynthio, quod opus fregio uocant, et coronicibus conſtans: ita ut in eo tabernaculi faſtigium ſemiſpherale, aut pyramidale nitatur, adiunctis in ima parte faſtigij duabus fibulis, ſiue uncis, quibus faſtigium cum Zophoro connectatur, affixa in ſummo paruula cruce quadrata, aut imagine Chriſti Domini crucifixi, uel reſurgentis.

Pes, quo tabernaculum huiuſmodi ſuſtentatur, in orbem latiuſcule ductus, forma ſexangula, uel octangula ſit, quo firmius, et decentius hæreat. Nodus in medio decore, recteq. ornatus, nihil uel minimum eminens habeat, quo dum capitur, incommode capiatur, aut digiti quicquam lædantur. A parte inferiori tabernaculi, lamina orbicularis omnino

omnino argentea, atque inaurata, pro illius magnitudine, eſſe debet: quæ ſenſim a lateribus indeq. circum in labijs eminens, fundum conſtituat; atque eiuſmodi, ut, cum uſu uenerit, amoueri queat.

In cuius laminæ fundiue ſuperiori parte, media affigi debet parua lunula aurea, uel ſaltem argentea inaurata, duplex: quæ, breui, tenuiq. ſuffulcimēto ſuſtentata, a fundo paululum extet; tantulo præterea ſpacio diuiſa, quantulum ſacræ hoſtiæ craſſitudo capit: eo item fabrili opere confecta, ut una alteri in ſuſtentaculo, firmiter, apteq. inſerta, aliquando diſiungi poſſit: quo accuratius, ſi quæ fragmenta hoſtiæ ſacræ in paruulo illius medio ſpacio, remanſerint, colligatur.

A parte autem inferiori lamina hæc paruulo tenuiq. tubo tranſuerſali conſtet, per quem ſpinula argentea ducta, eam laminam firmiter cum tabernaculo plane connectat.

Taber-

Tabernaculo ita conſtructo, vas forma orbiculari, illius magnitudini apte conueniens, a ſumma parte clauſum, et ſolidum, ab ima uero apertum è chryſtallo, aut e uitro pellucido pretioſiori apparari debet; quod intra ipſas tabernaculi columellas inſeratur: unde ſacræ hoſtiæ proſpectus, eſſe poſſit.

De Pixide.

Pixis, quæ ad ſanctiſsimam Euchariſtiam, recte pieq. cuſtodiendam adhibetur, ex auro, aut ex argento puro ſaltem, eoq. inaurato, fieri debet.

Quæ pixis tum ex argento ſit, ſi minus ab interiori, et exteriori parte auro non illinitur, ſaltem ab interiori parte illiniatur.

Cuius pes, ut manu facile, firmiterq. capi queat; altitudine ſit ſex unciarum.

Nodus in medio decore, recteq. ornatus, nihil uel minimum eminens habeat, quo, dum pixis capitur incommode capiatur; aut digiti quic-

quam

quam ledantur, præſertim quo tempore, inter Miſſæ ſacrum populo ſanctiſsima Euchariſtia miniſtratur, et illa, indice, et pollice coniunctis, manu tenetur.

Vas, ſeu cuppa, forma rotunda, aut ouata profunda ſit, et decenter pro profunditatis ratione ampla, in fundoq. medio paululũ aliquid habeat, quod in orbem tenuiter emineat.

In ſumma pixide circulus tenuis, à labro minimũ diſtans, inſit, cui in orbem prominenti operculũ innitatur.

Pixidis operculum forma itidem rotunda ſit, uel ouata, quæ reſpondeat formæ pixidis; quod in medio inſtar fere pyramidis extet: ab uno, et altero item latere paruulos, tenuesq. uncinos habeat: quibus in circulo apte includatur. In eius sũmo crux paruula, aut imago Chriſti crucifixi, uel, reſurgentis infixa hæreat.

Vbi præ inopia aliud non poteſt, Epiſcopi iudicio, operculum, et pixis, ex auricalco, aut ſtanno inaura-

Digitized by Google

ſo eſſe poterit.

De Sacculo Pixidis.

Sacculus, in quem pixis in cludatur, cum ſacra Euchariſtia per loca montuoſa, prærruptosq. colles uia difficili defertur, e ſerico uilloſo, beneq. contexto ſit, colore autem albo, ritu Romano, ſed rubro, more Ambroſiano. In triſecus circumueſtitus tela bombycina eiuſdem coloris, ut, eſt ſacculus. Altior paulo ſit pixide, quæ includitur.

Fundum habeat firmiter conſutum, bene criſpatum, non quadratum, ſed rotundum, inſtar roſæ. A ſumma parte funiculos ſericos, eosq. ſolidos, certis foraminibus ita inſertos habeat, ut cum ducuntur, ſacculi os aſtrictum, bene cohæreat. Qui ſacculi ita oblongi ſint, ut, cum uſu uenerit, illis collo appoſitis, pixis inde pendeat.

De Velis Pixdis.

Vela pixidi, aut tabernaculo minori adhibenda, auro, aut argento ſint

con-

Digitized by Google

contexta, uel, quod magis laudabile eſſet, aurea, aut argentea, fimbrijs circumquaque ex eadem materia adhibitis. Eiuſdem uero menſuræ cum ijs uelis erunt, quæ calicibus adhibenda præſcripſimus, uel maiora pro pixidis magnitudine.

Vela maiora ad ſanctiſsimæ Euchariſtiæ deferendæ uſum auro pariter, aut argento intexta, aut ſi quis uelit, etiam aurea, aut argentea, lata ſint, ut ueli tela, longa cubitis ſex.

De Vmbellis.

Vmbellæ, una ſcilicet ad ſacræ Euchariſtiæ contegendæ, altera ad inſigniorum proceſsionum officium uſui, e ſerico, aut panno, auro, argentoue intexto ſint. Vmbella autem minus pretioſa e panno ſubſerico, uel ſaltem e Zambellotto confici poterit.

A ſuperiori parte contectæ ſint tela bombycina: undique uero ornatum habeant duplicium faſciarum, quæ duodecim circiter uncijs longe pendeant: ijsq. faſcijs conſutæ ſint ab

om-

omni parte fimbriæ filamentis ſatis prolixis. Porrò inter utramque faxiam haſtile inſeratur: quod panno adaptatum, et annexum, rectè extendat latera vmbellæ. Cuius vmbellæ lateribus ſingulis, haſtilia picta, paribus inter ſe ſpacÿs diſpoſita, quibus illa tolli, et geſtari poſſit, quattuor pluraue pro eiuſdem vmbellæ magnitudine ſupponantur. Sint uero vmbellæ rubri coloris, ubi ritus Ambroſianus eſt, ut ubi Romanus, albi.

Tertia vmbella, quæ adhibenda eſt, ubi ſæpe per ſemitas, et anguſtos tramites ſanctiſsima Euchariſtia fertur, eiuſmodi ſit, quæ in orbem ducta, ac non nihil faſtigiata, late per diametrum pateat cubitis circiter tribus: faſciola præterea circumdetur, quæ ex eadem materia conſtans; filamentis appenſis circulatim pendeat.

Suſtentetur uerò haſtili uno à cuius ſummo capite, tamquàm à centro quo-

quodam, radij quidam lignei exeuntes, vmbellam undique fulciant. Sit porrò hoc haſtile, in media parte ita flexum, ut cum ab eò, qui poſt ſacerdotem incedit, ſuſtineatur, in ipſius tamen ſacerdotis caput ample diffudatur.

De Laternis.

Laternæ, ad ſanctiſsimi Sacramenti ferendi uſum comparentur quattuor: quæ ex ligno inaurato, pictoue aut ex tenuiſsima ſaltem lamina ferrea conſtent: in ijsq. feneſtellæ apte diſpoſitæ, cornu pellucido clauſæ, exiſtãt; ferrumq. præterea intrinſecus promineat, cereis inſerendis, infigendisue accommodatum. Vt autem alte præferantur, haſtilibus longitudine quattuor cubitorum firmiter infixæ hæreant.

De Cereoſtatis breuioribus.

Cereoſtata breuiora, quæ uſui eſſe poſſint ſacræ Euchariſtiæ aſſociandæ, ea forma apparari debent, qua cereoferarijs longioribus præſcripta eſt:

at

Digitized by Google

at hæc breuiora eſſe debent, ut, cum uſu uenerit, cereis inſertis, poßint manibus geſtari. Colore uel rubro, uel albo, prout eccleſia more utitur Romano, aut Ambroſiano.

De Mappis ad uſum ſacræ Communionis.

Mappæ, quibus ſcabella oblonga, ad ſacræ communionis, in eccleſia miniſtrãda, uſum parata, ſternuntur, latæ ſint nõ minus cubitis duobus: longæ uerò, ut eſt ſcabellorũ longitudo. Mappulæ autem breuiores, quæ ad eum uſum parantur, cum in eccleſia, uel ægrotis ſacra Euchariſtia miniſtratur, confectæ ſint puro, et tenui texturæ opere: longe pateant cubitos tres, latæ circiter duos: ac ne extremitates quidem fimbriatas habeant præter capita, quæ certe exornari conuenit.

De Scabellis oblongis.

Scabella oblonga, quæ uſui ſacræ communionis, fidelibus in eccleſia præbendæ, ſunt, altitudine conſtent cubitorũ circiter duorum, latitudine

un-

Digitized by Google

unciarum ſexdecim: ſintq. condecenter dolata.

De Vaſis purificationis.

Vaſa, ad purificationis uſum parata, caueatur, ne ſi aurea, aut argentea ſint, calicis formam exhibeant: neque uero ſimilia itẽ cyathis uinarijs, e chryſtallo ſaltẽ conficiantur. Oenophora e ſtanno parentur, ita ampla, quæ purificationis uinũ contineant: vrcei item minores.

De Cruce ad ægrotos ferenda.

Crux quæ ad ægros fertur, ex auro, argentoue, aut aurichalco, e ligno picto, inauratoq. præclare confecta, eiuſmodi ſit, in qua Chriſti Domini imago decore expreſſa, pietatẽ excitet.

De Tabella geſtatoria pacis.

Tabella geſtatoria pacis, quæ pretioſior eſt, ex auro, uel argento, minus pretioſa ex aurichalco cõſtata, aliquoq. pia celaturæ ornatu inſignis, imaginẽ pietatis condecenter, egregieq. expreſſam, exhibeat: latitudine cõ-

ſtet

ſtet unciarũ octo, longitudine duodecim circiter: à tergo manubrium habeat eiuſdem metalli.

De Superpelliceo.

Superpelliceum e tela lini, aut cannabi puri ſit, eaq. non rudi, ſed candida, non craſſiori, ſed tenui potius. Manicis ita oblongis, ut criſpata uſque ad digitos ſummos pertingant, quæ eſſe poſſunt cubitis circiter duobus, uel circa, late autem patentibus in orbem cubitos circiter quattuor.

In ipſo ore forma rotunda, potius quam quadrata, latum pro capitis craſſitudine.

A pectore nullo modo ſciſſum, aut diſſectum.

Longe ductum infra genua, atque adeo fere uſque ad crura media.

Late pateat ab extremis oris in ambitum cubitis circiter tredecim uel circa, ab humeris cubitis octo circiter, ita ut apte conſutum, et criſpatum decenter appareat, pro humerorum

rorum latitudine, corporiſue craſſitudine.

A nulla parte neque nimis, neque affectata artificioſi operis elegantia elaboratum, ab humeris præſertim, non ſpecioſo artificij ornatu.

De uaſis instrumentis, quæ in ſacriſtia reconduntur.

Vas ad uſum aquæ benedicendæ paretur, quod non luteum, non teſtaceum fictileue ſit, ſed æreum, ſtannoq. intrinſecus illitum; binis anſis, et ore patenti ampleq. conſtans, fundo item paulò, quàm os, anguſtiori; ita tamē, ut firmiter uas hærere poſſit.

Polubrum, uas ſcilicet lauandis manibus ſacerdotis, et uaſculum item aquæ infundēdæ aptum, cum is extra Miſſæ ſacrum aliqua ſacra miniſteria obit, cōdecenti, congruentiq. inter ſe opere ſint, ac magnitudine: ex argento, autem conflentur, aut ſaltem e ſtanno pretioſiori, tum piæ alicuius cælaturæ, aut incruſtationis ornatu conſtent.

Man-

Mantilia grandiora, quæ præter ea, quæ in ſacriſtia appendenda ſunt, ad abſtergendas manus, extra altaris uſum parari debent, filo non craſſo nimis intexta, et ab omni parte condecenter exornata ſint, tum ab utroque etiam capite filamentis adiunctis. Longe pateant cubitis tribus; late uero, quanta ſane eſt tolæ latitudo.

De Vaſculis ſacrorum oleorum in Plebana eccleſia.

Vaſcula ſacrorum oleorum uſui Plebanæ eccleſiæ grandia ſint, pro eccleſiarum, quibus diſtribuenda ſunt, numero.

Quæ vaſcula argentea ſint, aut ſaltem è ſtanno pretioſiori, litteris ut infra, inter ſe diſtincta: quibus ſingula ſacra olea internoſcantur.

Inſtar phialæ ſint, operculoq. dupliciter integantur, uno, quod in os uaſis inſeratur, altero, quo uaſis collum extrinſecus tegatur: quod utrũque in gyrum obliquè torqueatur: ut ijs

ita firmiter opertis, oleum ſacrum effundi nequeat.

Capſulam habeat, quæ ſeruandis, portandisq. ſacrorum oleorum vaſculis uſui ſit, cum ad ea ab eccleſia cathedrali accipienda, ſtato paſchæ tempore mittetur.

Ea capſula e ligno ſit, in tresq. partes diſtincta; ut in ſingulis partibus unumquodque ſacri olei uaſculum cum bombacio apte collocetur.

Corio decenti, undique pro integumento muniatur; ornatuq. ſerico rubro intrinſecus circũueſtiatur.

Operculum habeat eiuſmodi, quod extrinſecus planum non ſit, ſed forma paulò eminentiori.

Claue, et ſera ita claudatur, ut cũ ad accipienda ſacra olea portatur, aperta tradita, poſſit a cathedralis eccleſiæ miniſtro, poſtquã is olea tradiderit, claudi digito paululũ, a ſuperiori eius parte preſſo: nec aperiri ſubinde alia claue queat, quàm illa ipſa, quæ apud præpoſitum aſſeruatur.

De

De Vaſis ſacrorum oleorum in Parochiali Eccleſia.

Vaſcula Parochialis eccleſiæ, ad uſum ſacra olea ſeruandi, ubi præ inopia ex argento fieri non poſſunt, e ſtanno puro, eoq. nobiliori fient: tum per-pollita mundaq. omnino ſint.

Tria autem parentur, forma rotunda, atque eiuſmodi, quæ inter ſe nulla plane diſsimilitudine ſint: atque ſic quidem apte coagmentata, coniunctaue, ut trianguli figuram exhibeant.

Iis omnibus uaſculis ſimul contegendis operculum unum ſolidum adhibeatur, ita confectum, ut et paululum uaſculorum contegendo undique capiat, et, cum illa operiuntur, hoc non diſiungatur; ſed in una parte fixum hæreat; totumq. uaſculorum opus operiatur.

Id operculum, et ſi totum ſolidum unumq. eſt; triplici tamen circulo diſtinctum, triplicíq. concauitate ab interiori parte conſtans, rurſus

ab exteriori paululum eminens, quæ concauitas uſui ſit ad reponendum bombicem, quo ſacrum oleum opertum eſt; cum illud poſtea ad miniſterium adhibetur, et intrinſecus, et extrinſecus, in unoquoque circulo litteras aperte expreſſas habeat: quibus uniuscuiusque ſacri olei uaſculum diſtincte internoſcatur.

In imo uaſculo ſacrum oleum chriſmatis aſſeruetur.

In altero oleum cathecumenorum.

Operculum uaſculi ſacri chriſmatis inſculpitur his litteris CHR.

Alterum, quo uaſculum olei cathecumenorum, inſculpitur CATH.

In tertio uaſe alterum uaſculum, quod minuſculum ſit ex argento, aut ſtanno, aut e ſalice, inſeratur operculo contectum. In hoc ipſo uaſculo ſal aſſeruetur, ut, cum ſal renouari opus eſt, hoc exiguum uaſculum inde tuto depromatur, ac periculum euitetur ſacri olei effundendi, aut ſale permiſcendi.

Cotyla

Digitized by Google

Cotyla præterea, quam ſcatulam dicunt, e nuce aliaue materia ſolida opere tornatili cum operculo fiat, totumq. corio cõtegatur, cuius operculum corio item intectum, ornatu aliquo impreſſo, atque inaurato decoretur.

Tum ſcatula et operculum a parte interiori aliquo ornamento ſerico albo ueſtiatur.

Quæ ita confecta ſit, ut paulo depreſſior ſit, quam uaſculi altitudo, quo facilius aperiantur, neque neceſſe ſit inde depromi.

Sacculus e ſerico confectus ſit albo colore: ſi quando uſu uenerit, in locis montuoſis, facultate ab Epiſcopo data, baptiſmum miniſtrari in alia eccleſia, quàm in Parochiali, quæ remotior ſit.

De Vaſculo extremæ unctionis.

Vaſculum ſacri olei extremæ unctionis, ex argento, aut ſtanno pretioſiori ſit, idq. a reliquis ſacrorũ oleorum uaſculis ſeparatum.

Cui operculum, in medio pauliſper concauum affixum ita ſit, ut cum uaſculum aperietur, non diſiungatur. Eius inſcriptio hæc ſit, EXT. VNC. Ad hoc uaſculum aſſeruandum ſcatula item, ut ſupra, adhibeatur.

Sacculus item ſericus coloris uiolacei, cuius forma ſit eadem, qua ſacculo præſcripto uaſis chriſmatis, et ſacri olei cathecumenorum conſtituta eſt.

Fundũ habeat, forma nõ quadrata, ſed rotunda, inſtar paruulæ roſæ, cordulas item ſic oblongas, ut parocho, animarũue curatori uſui eſſe poſſint ad uaſculum collo appendendum.

De Vaſe ad aquam baptiſmalem ferendam accommodato.

Vt certum uaſculum ſit, quo et in urbe e cathedrali, et in diœceſi, e præpoſiturali plebana eccleſia, in Sabbato ſancto, vigiliaq. Pentecoſtes, ad unamquamque parochialem eccleſiam aqua baptiſmalis afferatur; parochi ſinguli phialam paruulam ex

ar-

Digitized by Google

argento, aut ſtanno pretioſiori, dedita opera confectam, ſibi comparent, quæ huic ſolum, neque alij præterea uſui ſit.

Hæc porrò phialia eiuſmodi ſit, quæ duas, treſue uncias aquæ capiat: habeat præterea tum operculum, cathenula minuta affixum, quo, in orbem ubique uerſatili integatur; tùm alteram item cathenulã, operculo uncijs tribus altiorem, quæ illi deferendæ uſui eſſe poſsit, adiuncta huic cathenulæ cordula ſericea, quæ dum affertur, a collo ſacerdotis ferentis pendeat.

De Vaſculo, in quo ſacræ hoſtiæ aſſeruantur.

Vaſculum, quod ſacris hoſtijs aſſeruandis paratur, ex operculo conſtans, forma rotunda ſit, ex argento, aut ſaltem ex pollito ligno tornatili aliaue decenti materiã decoroq; item ornatu, et opere confectum: intrinſecus uero ſerico panno ueſtitum. Late pateat uncias quatuor, plu-

reſue, ut hoſtiæ inde promi commode poſſint.

Alterum item uaſculum, minoribus hoſtijs aſſeruandis paretur, quod ex eadem materia, eodemq. opere, eodemq. ornatu conſtet, at amplitudine maiore nempe ſex pluriumue unciarum, per diametrum ducta, ut pro ratione loci, plures hoſtias capere queat.

De Vaſe ad uſum abſtergendi Calices, et lauandi corporalia.

Vas ex aurichalco confectum, aut aeneum paretur inſtar peluis, binis manubrijs conſtans, atque ab uno labro, ad aliud cubito uno, et uncijs octo, pluribusue, pro ratione eccleſiaſticæ ſupellectilis, undique amplum, oreq. eminenti, per quod, quaſi per canalē, aqua inde paulatim in ſacrarium effundi poſſit. Quod uas uſui ſolum ſit abſtergendi calices, et lauandi corporalia.

De Capſulis corporalium, et purificatoriorū.

Capſulæ corporalium, e ſpecioſo ligno,

aut

aut certe condecenter ornato ſint, intus uero ſerico, aut tenui panno lineo circumueſtita: forma uero quadrata.

Capſulæ item purificatoriorum, itidem ueſtitæ, atque expolitæ.

De tapeto uſui ſacerdotis, ſacras ueſtes induentis.

Tapetum decens paretur, quo is ſacriſtiæ locus ſternatur, ubi ſacerdos ſacrum facturus, ſe induit. Vbi uerò præ inopia non poteſt, loco tapeti, tabulatum, inſtar clathrati operis, ſit, a pauimento altè extructum uncijs ſex; ita tamen exiguis foraminibus quadratis, trium ſcilicet unciarum tantum, plenum ſit, ut ſtantis ſacerdotis pedes non offendat.

De Mantilibus uſui abſtergendarum manuum.

Mantilia, quæ abſtergendis manibus uſui in ſacriſtia parantur, eo opere, quod Damaſcenum dicunt, confecta ſint; tanta latitudine conſtent, quanta eſt propria telæ latitudo; longitu-

Digitized by Google

dine uero cubitorum octo, aut plurium, pauciorumue pro loci altitudine, depreſſioneue. Hæc porrò mantilia tornatili ligno, quod alte collocatum, beneficio ferri, quo traÿcitur, circumuoluatur, extenſa imponantur. Quorum mantilium capita eatenus demiſſa ſint, ut hominis ſtantis uſui eſſe poßint; funiculis uerò inſertis hinc inde colligentur, ut per tornatile lignum circumduci queant.

De Tabellis, quæ in ſacriſtia affiguntur.

Tabellæ, quæ multiplices uariaq. mox ſupra præſcriptæ, in ſacriſtia affiguntur, non quernea, non nucea, neque denique è ligno ſubobſcuro ſint, ſed ex abiete, aliaue id generis arbore albicante, ut ne litterarum paginæ, quæ illis agglutinabuntur, reddantur obſcuriores, ſed illuſtres potius ex albedine ligni, cui affiguntur. Ad quarum tabellarum ornatum coronices ab omni parte adhibeantur;

Digitized by Google

beantur; eaq. expolita, aut præclare picta, aut etiam inaurata, pro ratione paginarum, quæ ipſis tabellis affigentur.

De Supellectile officiorum funeralium.

Cænotaphia, quas tumbas dicunt, in diuinorum officiorum pro mortuis celebritate adhibenda, aut in arcũ, aut in acumen ducta eſſe poſſunt.

Stragulum cænotaphij, ad baſim ſcilicet ſternendam, quæ cænotaphio ſubijci ſolet, e panno ſaltem laneo coloris nigri paretur. Aut uerò baſis nigro colore pingatur, crucibus etiam, mortuorumq. capitibus albis appictis.

Pallium uel tegendi cadaueris, uel cænotaphij ſternendi uſui paretur: hoc cænotaphij ſine cruce; illud uerò cadaueris crucem albam in medio habeat. Vtrumque porrò ſit colore nigro; ac, niſi prætioſius quis malit, è panno ſerico uilloſo, quem uillutum dicunt, aut ſaltem laneo contextum.

De

De Crucibus cœnotaphij.

Cruces cœnotaphij, ex aurichalco ſaltem, aut ex ligno etiam, decore picto, conficiantur. Quæ cruces ut recte ſtent; baſes marmoreæ, aut ſaltem ligneæ, ad eas apte ſuſtentandas parentur; in quarum medio foramen rectum inſit quod earum haſtile capiat. Sint uero a parte tranſuerſa, latitudinis cubitorum duorum; a recta longitudinis totidem, præter manubrium.

De Candelabris cœnotaphij.

Candelabra cœnotaphij, ex ferro conflentur; altitudine conſtent cubitorum duorum, et dimidij; ſuffulciantur firma baſe, quæ inſtar tripodis, aut alterius firmioris generis ſit, ne forte præ pondere et longitudine cereorum facile corruãt; orbem præterea e lamina ferrea conflatum a ſuperiori parte habeant: cuius orbiculi extremitas ſurſum reuocata ceram defluentem contineat. Super hoc item orbiculo apex ferreus infixus

Digitized by Google

xus extet, cui masculum inſeratur, ad cereos excipiendos apte accommodatum.

De alia Supellectile instrumentali.

Tripus ad thuris adolendi uſum, cum Miſſa, et Veſperæ ſolenniter fiunt, è patella, aut uaſe focario conſtet: in quo ignis prunaue accēſa teneatur: è ferro autem, aut ex aurichalco ſit. Cui tripodi adiungatur etiam cocleare cum manubrio adunco, et forcipe ad prunam excipiendam.

Vaſa, in quibus oleum ad uſum lampadum recondetur, e lapide ſint, aut è querno ſaltem ligno; operculis item conſtent apte compoſitis.

Guttus olearius, in quem ſcilicet è uaſibus oleum infunditur, e ſtanno, aut ſaltem ex ferrea lamina tenui confectus, ore ſatis patulo ſit; e quo oſcillum excitetur roſtri inſtar, per quod tenui fluxione oleum in lampades tranſeat.

Infundibulum eiuſmodi ſit, quo oleū ex uaſibus lapideis querneisue hau

ſtum

ſtum, in guttum effundatur: cuius infundibuli manubrium extremum reflexum ſit, ut appendi poſſit.

CAPVT
Ad duos harum Inſtructionum libros pertinens.

HAEC de Eccleſiæ fabrica, tum interiori, tum exteriori, ac de ſupellectilis præterea eccleſiaſticæ ratione, formaq. duobus harum inſtructionum libris nos complexi, edimus ad Prouinciæ noſtræ uſum. In omni autem, ut decretis prouincialibus ſancitum eſt, eccleſiæ, cappellæ, altaris, ædificijq. alterius eccleſiaſtici exſtructione, facienda, inſtauranda, reſarciendaue, in omni eccleſiaſtico ornatu, et ſacræ ſupellectilis apparatu, ratione, ac forma etiam his inſtructionibus quocumque modo demonſtrata, præfinitaue, ab ijs, quorum intereſt, Epiſcopi ſui iudicium, et conſilium, aſſenſusq. adhibeatur; ut cum omnia, ad diuinum cultum pertinentia, illius iudi-

cio

Digitized by Google

cio dirigantur; tum ipſe etiã accurate uideat, ut omnia, et ſingula, quæ his duobus libris cõprehenſa, aut demonſtrata ſunt, quoad eius fieri poteſt, recte conformẽtur harũ noſtrarum Inſtructionum præſcriptis.

Quoniam uero quæ hoc, et illo ſuperiore libro præſcripta ſunt, præ ſumptibus, aliaue difficultate, in unaquaque eccleſia non omnia ſingulaue, ſtatim, et uno eodemq; tempore præſtari fortaſſe non poterunt: idem Epiſcopus pro ſua prudentia diſpiciet, ac ſtatuet, quæ primũ, quæ deinde magis neceſſario parãda, cõficiendaue, quæ poſt item, et quæ ultimo loco pro eccleſiarum ratione, proq. oportunitate, præſtanda ordine ſint, ſiue ad fabricam, ſiue ad ſupellectilis modũ, uſumq. pertineant: ita ut demum, quantum fieri poteſt, ſingulæ Eccleſiæ, Cappellæ, Altaria, et partes etiã ſingulæ, ædificatæ, reſtitutæ, inſtauratæ, inſtructæ, exornataq. ſint ad harum inſtructionũ præſcriptum.

LAVS DEO.

Digitized by Google

INDEX
Titulorum, ſeu capitum
Libri I.

De ſitu Eccleſiæ. 5.a
De uicinitate, et coniunctione ædium eccleſiaſticarum cum ſitu eccleſiæ. 6.
De area eccleſiæ. 6.b
De amplitudine eccleſiæ. 7.a
De eccleſiæ forma. 7.b
De modo eccleſiæ ædificãdæ inſtar crucis. 8.a
De parietibus exterioribus, et frontiſpicio. 8.b
De Atrio, porticu, et ueſtibulo. 9.b
De tecto. 10.b
De pauimento. 11.b
De oſtijs. 12.a
De feneſtris. 13.b
De eccleſiæ ſcala, et gradibus. 16.a
De Cappella maiori. 16.b
De Altari maiori. 18.a
De gradibus Altaris maioris. 19.a
De ſitu imaginis Crucifixi. 19.b
De Choro. 20.a
De tabernaculo S. Euchariſtiæ. 20.b
De Capellis, et altarib. minorib. 22.b
Communia cappellarũ, altariũue maiorum, et minorum. 29.

De a

Digitized by Google

De feneſtella vrceolorum. 30. a
De clauo ferreo appendēdi birreti. 31. a
De clathratis cappellarum, e. altarium cancellis. 31. a
De coronice lignea altaris. 32. b
De inſtrumento telari altaris. 32. b
De feneſtella reliquarum ſacrarum in altari conſecrando. 34. a
De menſa altaris, et tela cerata. 34. b
De lapide altarium portatilium. 35. a
De locis, vaſis, loculisue ſacrarum reliquiarum. 36. a
De prima forma loci. 38. a
De altera forma loci. 39. b
De tertia loci forma. 40. a
De vaſibus, et loculis reliquiarum. 40. b
De ſacris imaginibus, picturisue. 43. a
Quæ in imaginibus ſacris cauenda, quæ ſeruanda. 43. a
De decore ſacrarum imaginum. 44. a
De inſignibus Sanctorum. 44. a
De locis picturæ ſacræ nō cōuenientibus. 44. b
De ritu benedictionis imaginum. 44. b
De nominibus Sanctorum aliquando inſcribendis. 45. a
De parergis, et additamētis ornatus cauſa. 45. a
De tabulis votorum. 45. b
De lampadibus, lampadariue. 46. a
De forma lampadum. 46. a
De lampadario, eiusq. forma. 46. b
De numero lampadum. 47. a
De loco lampadarij. 47. b

De

De Baptiſterio. 47.b

De loco, et forma capellę Baptiſterij. 48.a
De altari capellæ Baptiſterij. 49.a
De loco Baptiſterij, ubi ſeparatim ab ecclesia extrui non poteſt. 49.b
De diſtinctione Baptiſterij more Romano, et Ambroſiano. 49.b
De ſitu, et forma Baptiſ. more Romano. 50.a
De cochleari argenteo. 51.a
De ſitu, et forma Bap. more Ambroſiano. 51.b
Communia Bapt. Romani, et Ambroſia. 53.a
De ciborio. 53.a
De menſa. 54.a
De ſitu utriusq. Baptiſterij. 54.a
De colunnario. 54 b
De conopæo. 54.b
De armario ſacri chriſmatis &c. 55.a
De baptiſterio anguſtiori. 55.b
De altera ſacelli, ſitusue forma ad utriusq. Bapt. et Romani, et Ambroſiani uſum. 55.b.
De loco Baptiſterij a dextro latere. 57.b
Forma ſecundi Baptiſ. more Romano. 58.a
De altero vaſe. 58.b
Forma ſecunda Bapt. more Ambroſiano. 58.b
De ſacrario. 59.a
Communia utriq. ſecundi Bapt. formæ. 59.a
De ciborio, et armario. 59.b
De ciborij altera forma. 60.a
De valuis ciborij. 60.b
De Bapt. forma tertia ex uſu Rom. tantū. 60.b

De Sacrario. 61.b

Sacrarij prima forma. 62.a
Sacrarij forma ſecunda. 62.b

De

Digitized by Google

De vaſe aquæ ſanctæ. 63.a
De ambonibus et ſuggeſtu. 63.b
De duobus ambonibus. 63.b
De uno ambone. 64.a
De ſitu ambonum. 64.a
De ſuggeſtu 64.b
De Confeſsionali. 65.a
De confeſsionalium numero. 65.a
Forma confeſsionalis. 66.b
De baſi. 67.a
De ſede confeſſarij. 67.a
De confeſsionalis altitudine. 67.a
De aſula, in qua confeſſarius nitatur. 67.a
De ſcabello pœnitentis. 67.b
De gradu ſcabelli. 67.b
De feneſtella intermedia. 68.a
De imagine Crucifixi. 68.a
De ijs, quæ affigenda ſunt certis confeſsionalis tabulis. 68.a
De capſulis eleemoſynarijs in confeſsionali non ſtruendis. 69.a
Confeſsionalia, quo loco eccleſiæ conſtituenda. 69.a
De loco confeſſarij, et pœnitentis item. 69.b
De tabulato ad uſum eccleſiæ diſtinguendæ. 69.b
De ſedilibus mulierum, quas bradellas uocant. 71.a
De turri campanili, et campanis. 72.a
De tabulatis. 72.b
De feneſtris. 72.b

De

De ſcalis. 72. b
De faſtigio. 73. a
De oſtio. 73. a
De loco campanilis. 73. a
De numero campanarum. 73. a
De horologio. 73. b
De altera forma campanilis. 74. a
De pilis latericiis pro campanili. 74. a
De campanarum benedictione, et quæ ijs conflandis uitanda ſunt. 74. a
De ſepulchris, et cœmiterijs. 74. b
De duplici integumento ſepulturæ. 76. a
De annulo ſepulchri. 76. a
De cœmiterijs. 77. a
De loco oſſario. 78. b
De oſtijs cœmiterij. 78. b
De Sacriſtia. 79. b
De ſitu ſacriſtiæ, et feneſtris. 80. a
De pauimento ſacriſtiæ. 80. b
De oſtio ſacriſtiæ. 81. a
De loco ſacræ imaginis, et altaris in ſacriſtia. 81. b
De Oratorio, aut altari in ſacriſtia. 81. b
De tabella orationum. 82. a
De vaſe Aquario. 82. a
De armario ſacrorum indumentorum. 82. b
De longurijs ad uſum exponendi ſacras veſtes. 83. b
De armario librario. 83. b
De veſtiario inſigniori. 84. a
De armario indumentorũ Canonicaliũ. 84. b
De loco ubi feretra, et cetera id generis aſſeruentur. 84. b

De

De Oratorio, ubi Miſſæ ſacrum aliquando fieri debet. 85.a
De Oratorijs in quibus Miſſa non celebratur. 86.b
De Eccleſia Monialium. 87.b
De altare maiori. 88. a
De feneſtra in altari maiori cōſtruenda. 88. a
De feneſtra ad uſum exponendi veſtes ſacras. 89. a
De feneſtellula ad uſum miniſtrandæ ſacræ Communionis. 89. a
De feneſtra ſacrarum reliquiarum. 90. b
De feneſtra ſacri olei Infirmorum. 90. b
De gradibus altaris. 91. a
De Sacriſtia. 91. a
De Cappellis. 92. a
De feneſtra altaris. 92. a
De Eccleſia interiori. 92. a
De Turri campanili. 92. a
De Monaſterio Monialium. 93.a
Loca ſuperiora. 94 b
Loca diſtincta. 94 b
De atriolo Capituli. 94. b
De Refectorio, et cella uinaria. 95. a
De Coquina. 95. b
De loco lauationis manuum. 96. b
De loco calefactionis. 96. a
De loco laborum. 96. b
De porticibus. 97. b
De cellis collocutionis. 67. a
De feneſtris collocutionis. 97. a
De ianuis. 98. b

De

Digitized by Google

De rotis. 100. b
De furno. 101. a
De loco lauationis. 101. b
De tonſtrina. 102. a
De loco Cancellariæ. 102. b
De Promptuario. 102. b
De officina Aromataria. 103. a
De ſuperioribus Monaſterij partibus, ac primum de atrio cubiculari, ſiue loco dormitionis. 104. a
De latrinis. 106. a
De loco ſcholæ Nouitiarum. 106. a
De veſtiario. 106. b
De granarijs. 107. a
De valetudinario. 107. b
De loco educationis puellarum. 108. a
De hortis viridarioue Monaſterij. 108. b
De carcere, et loco ſeceſsionis. 110. a
De loco audiendæ ſacræ confeſsionis. 110. b
De diuerſorio confeſſarij. 111. b
De diuerſorio exteriori famulorum, et colonorum aduentantium. 112. a
De domicilio Conuerſarum. 112. a
Cautiones quædam in tota Monaſterij ædificatione. 113. b
Cautiones quædam de omni eccleſiaſtica ædificatione. 114. b

INDEX

Capitum Libri II.

Supellex Miſſarum, diuinorum officiorum, miniſteriorũq. Epiſco-

ſcopalium propria. *117.a*

Apparatus altaris maioris Epiſcopo celebrante. 117.b

Veſtes, indumenta, ornamentaue Epiſcopalia Miſſarum, diuinorum officiorum, ac miniſteriorum ſolennium uſui neceſſaria. 118.a

Indumenta Eccleſiæ miniſtrorum Epiſcopo, ſolenniter diuina officia celebranti, inſeruientium. 118.b

Reliqua ſupellex Miſſæ diuinorum officiorum, aliorumq. miniſteriorum Epiſcopalium ſolennium uſui. 119.a

Supellex, quæ Miſſarum, et officiorum Epiſcopalium uſui propriè, ut ſupra addita, pro uarietate colorum quintuplex eſſe debet. 121.a

Supellex indumentorum lineorum, quæ miniſterijs Epiſcopalibus ſunt addicta. 123.a

Indumenta linea Epiſcopalia. 123.a

Indumenta linea uſui miniſtrorum Epiſcopo inſeruientium. 123.a

De Supellectile, quæ Canonicis, cæterisq Eccleſiæ cathedralis miniſtris in Miſsis conuentualibus, diuinisq. officijs uſui eſt. *123.b*

Apparatus altaris maioris. 124.a

Supellex ad uſum ſacrificij Miſſæ conuentualis, et diuinorum officiorum. 124.b

Supellex, quæ ſequitur propria Miſ-

Digitized by Google

ſæ tantum. 125. a
Supellex, quæ Miſſæ conuentualis diuinorum officiorum, proceſsionumq. uſui communis eſt. 125. b
Libri, ſeu volumina ad uſum diuinorum officiorum in eccleſia Metropolitana pro ritus Ambroſiani ratione. 126. b
Libri ſeu volumina ad uſum diuinorum officiorum in alijs Eccleſijs cathedralibus. 127. b
Supellex, quæ ad cultum et adminiſtrationem ſacræ Euchariſtiæ, aliorumq. ſacramentorum uſui eſt. 128. a
Supellex, quæ multis miniſterijs ſacris communis eſt. 129. b
Supellex officiorum funeraliũ propria. 130. a
Supellex Sacriſtiæ cathedralis. 130. b
Libri quoque ſeu volumina ſequentia, utpote. 133. b
Libri item Parochiales in Eccleſia cathedrali, hi ſcilicet. 133. b
Supellex inſtrumentalis, quæ certo loco ſacriſtiæ proximo aſſeruatur. 134. a

De ratione multiplicis apparatus. 134. b

Enumeratio rerum, quæ duplicantur. 135. b
Supellex rerum, quæ multiplices eſſe debent. 136. a
Supellex ſacrarum veſtium, indumentorumue, quorum apparatus quintuplex eſſe debet. 136. b
Supellex indumentorum lineorum quæ multiplicia eſſe debent ob commutationis uſum. 138. a

Indu-

Digitized by Google

Indumenta linea altaris in Miſsis conuentualibus. 138.b
Indumenta linea ſacerdotalia in Miſsis conuentualibus. 138.b
Indumenta linea uſui miniſtrorum in Miſſa conuentuali inſeruientium. 139.a
Indumenta linea uſui ſacræ Communionis populo in eccleſia miniſtrandæ. 139.a
De ſupellectile altaris minoris in Baſilica cathedrali. 139.b
Enumeratio rerum; quarum apparatus pro diei ratione duplex, et pro colorum uarietate idem quintuplex eſt. 141.a
Lineorum indumentorum ſuppellex. 141.b
Supellex altaris minoris nullo modo dotati, ab Epiſcopo tamen ob neceſſariam cauſam permiſsi. 142.a
Supellex uſui communi altarium minorum. 142.b
De ſupellectile eccleſiæ collegiatæ. 143.b
Apparatus altaris maioris. 143.b
Supellex ad uſum ſacrificij Miſſæ conuentualis, et diuinorum officiorum. 144.a
Supellex, quæ ſequitur, propria Miſſæ tantum. 144.b
Supellex, quæ Miſſæ conuentualis diuinorum officiorum, proceſsionumq. uſui communis eſt. 145.b
Libri ſeu volumina ad uſum diuinorum officiorum in eccleſijs collegiatis ritu Romani. 146.a
Libri ſeu uolumina ad uſum diuinorum officiorum in eccleſijs collegiatis ri-

Digitized by Google

tus Ambroſiani. 146. b
Supellex, quæ ad cultum, et adminiſtrationem ſacræ Eucharistiæ, aliorumq. Sacramentorum uſui eſt. 147. b
Supellex, quæ multis miniſterijs ſacris communis eſt. 149. a
Supellex Sacriſtiæ collegiatæ. 149. b
Libri quoque, ſeu volumina ſequentia, ut pote. 152. a
Libri præterea Parochiales, ut pote hi. 153. a
Supellex inſtrumentalis, quæ certo loco ſacriſtiæ proximo aſſeruatur. 153. b
De ſupellectili rerum, quæ pro ſolenniorum dierum ratione, uſuq. duplicantur. 154. a
Supellex rerum, quæ triplices eſſe debent. 154. b
Supellex ſacrarum veſtium, indumentorumue quorum apparatus quintuplex eſſe debet. 155. b
Numerus linteorum indumentorum. 156. b
Indumenta altaris. 156. b
Indumenta linea ſacerdotalia in Miſſis conuentualibus. 157. a
Indumenta linea miniſtrorum. 157. a
Indumenta linea ad uſum ſacræ communionis miniſtrandæ. 157. b
Indumenta linea uſui uarijs miniſteriis. 157. b
De ſupellectile altarium minorum collegiatæ eccleſiæ. 157. b
Supellex altaris minoris ob neceſſariam cauſam permiſſi. 157. b
Supellex communis. 158. a

De ſupellectile Eccleſia Parochialis.

Digitized by Google

lis. 158.a
Apparatus altaris maioris. 158.a
Supellex indumentorum Parochi ad uſum Miſſæ Parochialis. 158.b
Supellex indumentorum, quæ communia ſunt uſui Parochi, et reliquorum clericorum non ſolum in ſolemni Miſſæ Parochialis ſacro, ſed etiã in alijs diuinis officijs miniſtrantium. 159.a
Supellex reliqua propria Miſſæ tantũ. 159 a
Supellex, quæ Miſſæ, diuinorum officiorum, proceſſionumq. uſui cõmunis eſt. 160.a
Libri ſeu uolumina diuinorum officiorũ in eccleſia Parochiali ritus Romani. 160. b
Libri ſeu uolumina ad uſum diuinorum officiorum in eccleſia Parochiali ritus Ambroſiani. 161.a
Supellex, quæ ad cultum, et adminiſtrationem ſacræ Euchariſtiæ, aliorumq. ſacramentorum uſui eſt. 161.b
Supellex, quæ multis miniſterijs ſacris communis eſt. 163.a
Supellex, quæ officiorum funeralium propria eſt. 163.b
Supellex ſacriſtiæ parochialis. 163.b
Libri præterea. 166.a
Supellex inſtrumentalis, quæ certo loco ſacriſtiæ proximo aſſeruatur. 166.a
De ſupellectile rerum quæ ad ſolenniorem dierum, rationem, uſum q. pretiſiores cum adhibendæ ſint, duplices eſſe debent. 167.a
Supellex ſacrarum ueſtium, indumentorumue ſupra nominatorum, quorum

Digitized by Google

apparatus quintuplex eſſe debet: 168.a
Numerus indumentorum lineorum. 169.b
Indumenta altaris maioris. 169.b
Indumenta linea ſacerdotalia in Miſſa Parochiali ſine cantu. 169.b
Indumenta linea in Miſſis cum cantu. 170.a
Indumenta linea ad uſum ſacræ communionis miniſtrandæ. 170.a
Indumẽta linea uſui uariis miniſteriis. 170.a
De ſupellectile altarium minorum parochialis eccleſiæ. 170.b
Supellex altaris minoris ob neceſſariam cauſam permiſſi. 170.b
Apparatus communis. 170.b

De ſupellectile Eccleſiæ ſimplicis, eiuſq. ſacriſtiæ. *171.a*

De conuenientia indumentorum, et ornamentorum. *172.a*

Sacra ueſtes, et indumenta eiuſdem materiæ, et coloris. 172.b
Veſtes, atq. indumenta eiuſdem coloris, quo ſunt ueſtes ſupra enumeratæ, licet e materia diuerſa conſtent. 173.b
Indumentorum ornamenta meteria, colore, opere, artificioue inter ſe, ut maxime poteſt, conuenientia. 173.b

De forma ſupellectilis. *174.a*

De Cruce. 174.b
De Candelabris. 175.b
De coniunctorio, et operculo. 177.a
De tabella ſecretorum. 177.a
De mapis, tabelliſue altaris. 177.b

De

Digitized by Google

De pallijs. 178. b
De uelamēto, ſeu faſcia ad ornatū altaris. 179. b
De tela ſtragula altaris. 180. a
De ſtragulis bradellæ, et graduū altaris. 180. a
De caligis Epiſcopalibus. 180. a
De ſandalijs. 180. b
De amictu. 180. b
De alba. 181. a
De cingulo. 182. a
De ſtola. 182. a
De tunicella. 182. b
De dalmatica. 183. a
De chyrothecis Epiſcopalibus. 183. b
De planeta. 183. b
De ſubireto. 184. a
De mitra. 184. a
De anulo. 184. b
De gremiali. 184. b
De baculo paſtorali. 184. b
De pluuiali. 185. a
De pectorali. 185. b
De uelo ſubdiaconali. 185. b
De uelo miniſteriali. 186. a
De uelo calicis. 186. a
De calice. 186. b
De patena. 187. a
De ſacculo calicis. 187. b
De theca calicis. 188. a
De corporali. 188. a
De ſacculo corporalis. 188. b
De purificatorio. 188. b
De hamulis. 189. a
De peluicula. 189. a
De Miſſali. 189. a

De

De ſignaculo miſſalis. 189.b
De integumento miſſalis. 189.b
De puluinari miſſalis. 190.a
De inſtrumento candelæ ſuſtinendæ ad officiorum Pontificalium uſum. 190.b
De thuribulo, acerra, et cochleari. 190.b
De ueſtitu ſedis Epiſcopalis. 191.a
De ſcabellis aſſiſtentium Epiſcopo. 191.a
De faldiſtorio. 191.b
De integumento faldiſtorii. 191.b
De puluinaribus faldiſtorii. 192.a
De abaco, et cæteris. 192.a
De linteo ad uſum abſtergendi manus. 193.a
De libris, lectionario, Epiſtolario, et Euangeliſtario. eorũq; integumẽtis. 193.a
De integumento lectoriliũ, et ambonis. 193.b.
De uaſe geſtatorio aquæ benedictæ. 193.b
De panno ad abſtergendum caput baptizati. 194.a
De uaſis ſacrorum oleorum. 194.a
De uelis uaſorum ſacri olei. 195.a
De uaſculis miniſtratorijs. 195.b
De forfice ad uſum ſacræ ordinationis. 195.b
De peluicula ad uaria miniſteria Epiſcopalia. 195.b
De libro exorciſmorum. 196.a
De cereoſtatis. 196.a
De operculis. 196.b
De labaro, ſeu uexillo. 196.b
De crotalis ligneis. 197.b
De ſtragulo ſedilis ſacerdotis. 197.b
De aulæis. 198.a
De lectorilibus. 198.a
De libris ſeu uoluminibus eccleſiaſticis. 199.a
De conopeo. 199.a

De

Digitized by Google

De tabernaculo paruulo ſanctiſſimæ Euchariſtiæ. 199. b
De pixide. 201. a
De ſacculo pixidis. 202. a
De velis pixidis. 202. a
De vmbellis. 202. b
De laternis. 203. b
De cereoſtatis breuioribus. 203. b
De mappis ad uſum ſacræ cõmunionis. 204. a
De ſcabellis oblongis. 204. a
De uaſis purificationis. 204. b
De cruce ad ægrotos ferenda. 204. b
De tabella geſtatoria pacis. 204. b
De ſuperpelliceo. 205. a
De uaſis, et inſtrumentis, quæ in ſacriſtia reconduntur. 205. b
De uaſculis ſacrorum oleorum in plebana ecclesia. 206. a
De uaſis ſacrorum oleorum in parochiali eccleſia. 207. a
De uaſculo extremæ unctionis. 208. a
De vaſe ad aquam baptiſmalem ferendã accommodato. 208. b
De uaſculo, in quo ſacræ hoſtiæ aſſeruantur. 209. a
De uaſe ad uſum abſtergendi calices, et lauandi corporalia. 209. a
De capſulis corporalium, et purificatoriorum. 209. b
De tapeto uſui ſacerdotis, ſacras ueſtes induentis. 210. a
De mantilibus uſui abſtergendarum manuum. 210. a
De tabellis, quæ in ſacriſtia affiguntur. 210. b
De ſuppellectile officiorũ funeralium. 211. a

De

Digitized by Google

De crucibus cœnotaphij. 211.b
De candelabris cœnotaphij. 211.b
De alia ſuppellectile inſtrumentali. 212.a
Caput ad duos harum Inſtructionum libros pertinens. 212.b

FINIS.

Taſſato vn reale dislegato.

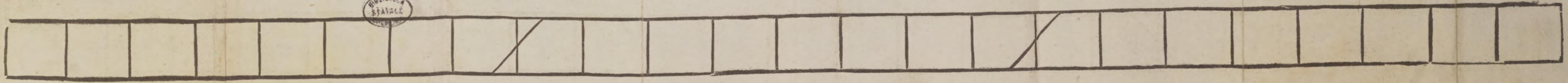
3369

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Cubiti, qui ex unciis uiginti quattuor conſtat, menſura hæc eſt, unciatim delineata.



BIBLIOTECA STATALE

Digitized by Google

Digitized by Google

1 De SSmo Sacrto

2 De Reliquijs sacris ac fenestellis

3 De Baptisterio et a° Vasculo Cumq

4 De sacro oleo infirmorum in fenestella ac Sacro Olio

5 De altari et capella maiori

6 De alijs altaribus

De legatis et anniversarijs.

7 De Ecclesia et materialibus eius et supellectilibus

9 De Cemeterio.

8 De campanario eius.

x De Sacristia.

~~11 De legatis.~~

12 De Domo Parochi.

13 De Beneficio

13 De Rectore

14 De Animabus et populo.

15, 16 De Indulgentijs.

17 De usibus et pijs consuetudinibus.

18 De clerico habendo.

19 De schola SSmi Sacri

20 De alijs scholis et quae

Digitized by Google

Digitized by Google

Te[illegible] lamina quam
~~[illegible]~~ tolam vocant

molta [illegible]

Petra [illegible]
in [illegible] 20
in latitudine 16
[illegible]
capite cu[illegible] est
[illegible] f. 463. i.

Digitized by Google

Digitized by Google